

**Національна академія наук України
Інститут історії України**

**УКРАЇНА:
ХРОНІКА XX СТОЛІТТЯ
Довідкове видання**

Роки 1986-1990

Київ - 2006

Редакційна рада

Голова ради – *В.М.Литвин*

Члени ради: *Л.В.Губерський, І.М.Дзюба, Я.Д.Ісаєвич, С.В.Кульчицький, І.Ф.Курас, О.С.Онищенко, М.В.Попович, В.А.Смолій, Ю.С.Шемшученко*

Редакційна колегія

Голова колегії – *В.А.Смолій*

Члени колегії: *В.Ф.Верстюк, С.В.Віднянський, В.О.Горбик, В.М.Даниленко, М.Ф.Дмитрієнко, О.О.Ковальчук (відповідальний секретар) Г.В.Касьянов, С.В.Кульчицький (заступник голови колегії, керівник авторського колективу), О.С.Лисенко, Ю.А.Пінчук, О.П.Рент, П.Т.Тронько*

Авторський колектив

О.В.Андрощук, О.Г.Бажан, Г.Б.Басара, Н.П.Барановська, О.Д.Бойко, Н.Ф.Васильєва, В.Ф.Верстюк, Д.С.Вирський, Л.В.Гриневич, В.А.Гриневич, А.П.Гриценко, І.І.Дерейко, О.М.Донік, М.Г.Дубик, Т.В.Заболотна, О.О.Ковальчук, Л.В.Ковпак, В.О.Крупина, В.В.Левикін, О.С.Лисенко, М.К.Лобода, О.А.Лошицький, Р.В.Маньковська, О.В.Михайлова, О.М.Мовчан, В.Б.Молчанов, Т.Г.Осташко, С.С.Падалка, Т.В.Пастушенко, О.П.Рабенчук, М.К.Смольницька, Г.В.Степаненко, І.В.Хміль, О.Й.Щусь, О.В.Юркова, Б.М.Янишин

Від 2004 р. Інститут історії України НАН України розгорнув великий дослідницький проект "Україна: хроніка ХХ століття". Підготовлені до друку рукописи виходять в світ окремими частинами, по роках або групах років. У цих книгах день за днем відтворюються події суспільно-політичного, економічного, культурного, релігійного і повсякденного життя українського суспільства.

ISBN 966-02-3607-7 (серія)
ISBN 966-02-3917-3

© Інститут історії України
НАН України, 2006

ПЕРЕДМОВА

Від 2004 р. Інститут історії України НАН України розгорнув великий дослідницький проект, який реалізується у формі багатотомного видання "Україна: хроніка ХХ століття".

Хронологічні довідники завжди користуються попитом як серед науковців, так і серед студентів. Вони є своєрідним кістяком історичного процесу. Тому вони відіграють велику роль і в аналітичній роботі науковця, і в засвоєнні студентом головних закономірностей історії як науки. Найбільш популярним довідником, присвяченим вітчизняній історії, є книга В.Ф.Верстюка, О.М.Дзюби і В.Ф.Репринцева, яка витримала у "Науковій думці" три видання.

Хроніка ХХ ст. якісно відрізняється від будь-яких інших видань довідкового типу. Цю нову якість їй забезпечують неспівставно ширші кількісні показники. Ми хочемо показати кожний день століття, відобразити всі скільки-небудь важливі події політичного, громадського, економічного, культурного, релігійного і повсякденного життя, а також події в сфері міжнародних відносин, фізкультури і спорту.

Чому у здійсненні цього грандіозного проекту ми зупинилися саме на ХХ ст.? Тому, мабуть, що в понад тисячолітній історії українського народу це століття займає винятково важливе місце.

На початку ХХ ст. України як геополітичної реальності просто не існувало. Українці жили на землі своїх предків, але не мали національної державності. Під час Першої світової війни в армії Російської імперії і Австро-Угорщини були мобілізовані мільйони українців, змушені воювати між собою за незрозумілі і чужі їм цілі. Наприкінці ХХ ст. вже існувала незалежна і соборна Україна. Вона мала договори з усіма сусідніми країнами, які проголошували недоторканність її кордонів. Влада в Україні належала народу, який на вільних виборах визначав персональний склад народних депутатів і обирав президента.

Між початком і кінцем цього століття пролягли важкі, трагічні роки. Обидві світові війни відбувалися рік за роком на українській землі. Воєнні дії викликали господарську розруху і супроводжувалися голодом

1921-1923 рр. і 1946-1947 рр. Між ними – голодомор 1932-1933 рр., викликаний терором голодом, влаштованим Й.Сталіним. Вождь прагнув "навчити уму-розуму" непокірливих українських селян, щоб змусити їх працювати у громадському господарстві колгоспів.

Після здобуття національної державності український народ несе відповідальність за своє майбутнє тільки перед самим собою. Попереду багато проблем, але серед них нема нерозв'язних.

Рік на рік не припадає, кожний з них мав різне змістове наповнення. Одні роки були наповнені подіями епохального значення, інші минали безслідно. Тому деяким рокам у "Хроніці ХХ століття" присвячуються окремі книги, а деякі роки об'єднуються у певні історичні періоди.

Друкуючи "Хроніку ХХ століття" на інститутській поліграфічній базі, ми не припиняємо роботи над нею. Наша кінцева мета - опублікувати це довідкове видання більшим накладом у професійному видавництві, щоб воно стало доступним для широкого кола читачів. Можливо, ми організуємо друкування його за передплатою. Одночасно ми підготуємо спеціальну програму, щоб "Хронікою" можна було користуватися в Інтернеті. Колектив Інституту історії України розуміє, що цей проект має величезне значення для дальшого розвитку історичної науки. Тому він ставиться до реалізації проекту з належним почуттям відповідальності.

В.Смолій

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Фактографічний матеріал, вміщений у хронологічному довіднику, відтворює яскраві сторінки політичного, соціально-економічного та культурного життя в УРСР та українців за кордоном упродовж 1986 – 1990 років.

Кожному факту присвоєно номер тематичного розділу.

1. Політичне життя.	6. Повсякденне життя.
2. Громадське життя.	7. Персоналії.
3. Економічне життя.	8. Міжнародні відносини.
4. Культурне життя.	9. Фізкультура і спорт.
5. Релігійне життя.	10. Катаклізми, трагедії, аварії.

1. До розділу **“Політичне життя”** включено факти, які відбивають революційні і військові дії, видатні події національного життя, процес державотворення, становлення й розвиток багатопартійності, виборчі кампанії, репресії, політичні страйки.

2. Факти **“Громадського життя”** відображають організацію громадських рухів та об’єднань, їх найбільш знаменні ініціативи.

3. У розділі **“Економічне життя”** підібрано факти, що відбивають проведення економічних реформ, запровадження нових форм господарювання, становище вітчизняної економіки у конкретних подіях – пуску, реконструкції або консервації чи закриття промислових об’єктів, налагодження випуску нових видів промислової продукції, зміни, які відбулися у сфері організації виробництва та регламентації трудових відносин.

4. Події **“Культурного життя”** відображають діяльність держави в сфері культури, організацію освітніх і культурних закладів, творчих спілок, їх з’їзди, найважливіші наукові відкриття, а також оприлюднення видатних творів літератури й художнього мистецтва, побудову архітектурних шедеврів.

5. Розділ **“Релігійне життя”** відображає характер стосунків держави з церквою, організацію або припинення діяльності релігійних конфесій,

знаменні події у їхньому внутрішньо- й міжконфесійному житті, зміну церковних ієрархів.

6. Факти **“Повсякденного життя”** характеризують зміни у сфері побутового обслуговування, організації дозвілля, задоволення житлових потреб населення, соціального забезпечення, охорони здоров'я, регламентації шлюбних та позашлюбних стосунків.

7. Розділ **“Персоналії”** стосується дат народження або смерті видатних державних, громадських, військових діячів, представників освіти, науки й культури, відомих церковнослужителів. Діяльність згаданих персоналії відбивається у інших тематичних рубриках.

8. **“Міжнародні відносини”** констатують міжнародні угоди, укладені за участю України, найважливіші двосторонні міжурядові угоди та візити державних діячів, обмін неурядовими делегаціями.

9. У розділі **“Фізкультура й спорт”** віддзеркалено діяльність державних органів по керівництву фізкультурою й спортом, факти організації спортивних товариств, проведення спартакіад та загальнореспубліканських змагань з окремих видів спорту, світові рекорди українських спортсменів, а також факти побудови найбільших спортивних споруд, організації учбових спортивних закладів.

10. До розділу **“Катаклізми, трагедії та аварії”** відібрано факти, які констатують природні й техногенні катастрофи та аварії, державні заходи з їх ліквідації, акти геноциду, терористичні акти, факти депортації народів та ін.

ХРОНІКА 1986

1 січня (середа).

6. Запроваджені в дію постанови Ради міністрів СРСР: про підвищення розмірів допомоги на дітей військовослужбовців строкової служби, згідно якої розміри допомоги на дітей солдатів, матросів, сержантів і старшин строкової служби збільшені до 35 руб. на місяць на дитину як у міській, так і у сільській місцевості; про виплату державної допомоги вдовам, які мають дітей, але не одержують на них пенсії у зв'язку з втратою годувальника. *Радянська Україна. – 1986. – 23 січня.*

2 січня (четвер).

4. Постанова Ради міністрів УРСР про створення художнього музею у м.Хмельницькому. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1986. - № 1. – С.10.*

7. 90 років від дня народження Вертова Дзиги (справжнє прізвище Кауфман Денис, 02.01.1896, м. Білосток, нині Польща – 12.02.1954, Москва) - видатного кінорежисера-документаліста, який увійшов в історію світового кіномистецтва як засновник образної публіцистики, сміливий новатор, автор низки картин: “Річниця революції” (1919), “Агітпоїзд ВЦВК” (1921), “Історія громадянської війни” (1922), “Крокуй, Радо!” (1926), “Шоста частина світу” (1926), “Одинадцятий” (1928), “Людина з кіноапаратом” (1929, 1964 р. у Мангеймі (Німеччина) на XII міжнародному кінофестивалі ця стрічка була включена до числа дванадцяти кращих документальних фільмів світу), “Симфонія Донбасу”, “Три пісні про Леніна” (1934), “Колискова” (1937), “Клятва молодих” (1944) та інші. *Культура і життя. – 1986. – 12 січня.*

5 січня(неділя).

3.6. Повідомлялось, що ЦК Компартії України і Рада міністрів УРСР затвердили Комплексну програму розвитку виробництва товарів народного

споживання і сфери послуг в Українській РСР на 1986-2000 роки. Її завдання: задоволення попиту населення на промислові товари і послуги, насичення ринку необхідною продукцією, поліпшення якості і розширення асортименту вироблених товарів, підвищення культури обслуговування населення. *Радянська Україна. – 1986. – 5 січня.*

8 січня (середа).

7. 100 років від дня народження Степана Шкурата (27.12.1885 /08.01.1886/, м. Кобеляки, тепер Полтавської області – 26.02.1973, м. Ромни Сумської області) – українського актора, народного артиста УРСР (1971), заслуженого артиста РРФСР (1935). За твердженням О.Довженка, “одного з кращих акторів, які колись були у кінематографії”. *Культура і життя. – 1986. – 12 січня; Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997. – С.655.*

9 січня (четвер).

3. Найбільший у світі вантажний літак АН-124 “Руслан” здійснив перший робочий рейс на Північ. Політ тривав 7 годин 41 хвилину. Цей літак у 3-3,5 рази економніший машин подібного класу, може підняти вантаж до 154 тонн. *Правда України. – 1986. - 10 январа, 11 январа.*

15 січня (середа).

1. Заява Генерального секретаря ЦК КПРС М.Горбачова, в якій проголошено програму поетапної ліквідації до 2000 року всіх видів ядерної зброї на основі взаємоприйнятих і строго контрольованих домовленостей СРСР і США. *Радянська Україна. – 1986. – 16 січня.*

23 січня (четвер).

10. Повідомлялось про засідання в ЦК Компартії України. Було розглянуто питання про хід виконання постанови ЦК КПРС і ЦК Компартії України про посилення боротьби з пияцтвом і алкоголізмом у Воловецькому районі Закарпатської області. ЦК Компартії України погодився з рішенням Закарпатського обкому партії про оголошення першому

секретарю райкому В.Кінчу суворої догани з занесенням до облікової картки і звільненням його з посади. *Радянська Україна*. – 1986. – 23 січня.

30 січня (четвер).

10. Президія Верховної Ради УРСР розглянула результати перевірки скарги щодо порушення житлового законодавства колишнім директором Слов'янського керамічного комбінату, заступником міністра промисловості будівельних матеріалів УРСР М.Поперекою. Було визнано, що він зловживав службовим становищем при вирішенні квартирної питання своєї дочки. Доручено виконкому Донецької обласної ради, мінбудматеріалів УРСР, прокуратурі республіки вжити заходів до усунення виявлених порушень і притягнення винних до відповідальності. *Відомості Верховної Ради УРСР*. - К., 1986. - № 6. – С.112-113.

31 січня (п'ятниця).

4. Київ. Закінчив роботу V всесоюзний з'їзд біохіміків, у якому взяли участь 1700 учених з СРСР, а також з Болгарії, НДР, Польщі, Чехословаччини і Югославії. *Радянська Україна*. – 1986. - 1 лютого.

Січень.

4. У Парижі англійською мовою опубліковані нариси про Тараса Шевченка, підготовлені членом-кореспондентом АН УРСР Леонідом Новиченком. Вони видані у серії “Видатні діячі слов'янської культури” в рамках програми ЮНЕСКО в галузі вивчення і поширення слов'янських культур. *Вісті з України*. – 1986. - № 5, січень.

1 лютого (субота) – 31 липня (четвер).

6. Всесоюзний рейд “За ефективну працю і здоровий побут”. Головна мета - надати боротьбі з будь-якими порушеннями дисципліни, пияцтвом і алкоголізмом масового, наступального характеру. *Радянська Україна*. – 1986. – 26 січня.

3 лютого (понеділок).

1. Київ. Експозицію на ВДНГ УРСР “Від з’їзду до з’їзду”, яка розповідала про досягнення у промисловості, сільському господарстві, будівництві, науці і культурі УРСР в одинадцятій п’ятирічці і перспективи соціально-економічного розвитку в дванадцятій п’ятирічці і на період до 2000 року, відвідали перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький та інші офіційні особи УРСР. *Радянська Україна. - 1986. - 4 лютого.*

6 - 8 лютого (четвер - субота).

1. Київ. Відбувся XXVII з’їзд Компартії України, на якому були розглянуті питання: звіт ЦК (доповідач - перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький); звіт ревізійної комісії (доповідач – голова комісії Ю.Олененко); звіт мандатної комісії (доповідач – голова комісії І.Ляхов); про проект нової редакції Програми КПРС; про проект змін у Статуті КПРС; про проект Основних напрямів економічного і соціального розвитку УРСР на 1986-1990 роки і на період до 2000 року (доповідач – голова Ради міністрів УРСР О.Ляшко). Відбулися вибори керівних органів Компартії України. Першим секретарем ЦК Компартії України обраний В.Щербицький. *Матеріали XXVII з’їзду Комуністичної партії України – К., 1986.*

8 лютого (субота).

4. Саскатун (Канада). Заходами Комітету українців Канади була проведена конференція під назвою “Українське мовне навчання – виклик майбутнього”. Понад 60 учасників взяли участь у роботі конференції, яка представила сучасний стан українського мовного навчання у канадській провінції Саскачеван та розглянула перспективи на майбутнє. *Український голос (Вінніпег). - 1986. - 3 березня.*

13 лютого (четвер).

4. Розпочалися зарубіжні гастролі Державного заслуженого академічного українського народного хору ім. Г.Верьовки, який протягом

місяця знайомив зі своїм мистецтвом жителів Франції, Бельгії, Швейцарії. *Радянська Україна*. – 1986. – 14 лютого.

15 лютого (субота).

2. Всесоюзний суботник в честь XXVII з'їзду КПРС. В Україні в суботнику взяли участь понад 28 млн. осіб, з них 12,6 млн. працювали на своїх робочих місцях. Промислової продукції було випущено на 230,5 млн. руб. У фонд XII п'ятирічки було перераховано 31,4 млн. руб. заробітної плати. *Правда України*. – 1986. - 22 лютого.

20 лютого (четвер).

4. Постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР “Про призначення Державних премій Української РСР імені Т.Г.Шевченка в галузі літератури, журналістики, мистецтва і архітектури 1986 року”. У галузі літератури: В.Забаштанському – за збірку поезій “Запах долини” і нові вірші у періодичній пресі, О.Іваненко – за книгу “Завжди в житті”. У галузі журналістики і публіцистики: М.Козловському – за фотоальбом “Києве мій”. У галузі образотворчого мистецтва: Л.Товстусі, Н.Бабенко – художникам, Д.Єфремовій, Г.Бондарень – килимарницям (гобелен), В.Трегубовій, М.Трегубову – художникам (фарфор) – за високохудожнє використання народних традицій у творах декоративно-прикладного мистецтва. У галузі музики: К.Домінчену – за симфонію № 4 “Велика Вітчизняна”. У галузі оперно-театрального мистецтва і концертно-виконавської діяльності: Т.Таякіній, В.Ковтуну – за створення головних партій у балетах “Лісова пісня” М.Скорульського, “Спляча красуня” П.Чайковського у Державному академічному театрі опери та балату УРСР імені Т.Шевченка та концертно-виконавську діяльність останніх років, Р.Кириченко – за концертно-виконавську діяльність 1983-1985 рр. У галузі кінематографії: В.Сперкачу – авторові сценаріїв і режисеру, А.Комарницькому, І.Сабельникову – авторам сценаріїв, Ю.Стаховському – операторові, І.Покладу – композиторові – за повнометражні документальні фільми “Командарми індустрії”, “Головуючих корпус”, “Стратеги науки” Української студії хронікально-документальних

фільмів. У галузі архітектури: А.Шуляру, І.Оксентюку, В.Марченку, В.Скуратовському – архітекторам, Й.Парубочому – агрономові-озеленювачу, І-В.Карплюку - будівельнику – за архітектуру с.Вузлове Радехівського району Львівської області. За кращий твір літератури і мистецтва для дітей та юнацтва: М.Белікову – авторові сценаріїв і режисерові-постановщику, В.Трушковському – операторові-постановщику, О.Левченку – художникові-постановнику – за фільми “Ніч коротка”, “Які ж були ми молоді” Київської кіностудії художніх фільмів імені О.Довженка. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1986. - № 3. – С.3-4.*

25 лютого – 6 березня (вівторок-четвер).

1. Москва. XXVII з'їзд Комуністичної партії Радянського Союзу. Заслухані питання: політична доповідь ЦК КПРС XXVII з'їзду КПРС (доповідач – генеральний секретар ЦК КПРС М.Горбачов), звіт центральної ревізійної комісії КПРС XXVII з'їзду КПРС (доповідач – голова комісії Г.Сизов), доповідь мандатної комісії XXVII з'їзду КПРС (доповідач – голова комісії Г.Розумовський), про основні напрями економічного і соціального розвитку СРСР на 1986-1990 роки і на період до 2000 року (доповідач – голова Ради міністрів СРСР М.Рижков). На з'їзді була затверджена нова редакція програми КПРС. *Матеріали XXVII з'їзду Комуністичної партії Радянського Союзу – К., 1986.*

13 березня (четвер).

8. Нью-Йорк. Постійне представництво Української РСР при ООН надіслало місії США при ООН ноту, в якій висловлено рішучий протест проти неправомірної вимоги уряду США щодо скорочення чисельності персоналу постійного представництва УРСР при ООН у Нью-Йорку. *Радянська Україна. – 1986. – 14 березня.*

13 березня (четвер).

8. Нью-Йорк. На вимогу делегації СРСР комітет ООН по зносінах з країною перебування почав обговорення неправомірної, свавільної і необґрунтованої вимоги уряду США щодо скорочення чисельності персоналу

постійних представництв СРСР, БРСР і УРСР при ООН. *Радянська Україна. – 1986. – 15 березня.*

28 березня (п'ятниця).

. Київ. Пленум ЦК Компартії України розглянув питання “Про підсумки XXVII з'їзду КПРС і завдання партійних організацій республіки по виконанню його рішень”. З доповіддю виступив перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький. *Радянська Україна – 1986. – 29, 30 березня.*

29 березня (субота).

3. Повідомлялось, що ЦК Компартії України і Рада міністрів УРСР прийняли постанову “Про дальше вдосконалення економічного механізму господарювання в агропромисловому комплексі України”. У постанові наголошувалось, що реалізація завдань по прискоренню соціально-економічного розвитку країни вимагає рішучих зрушень у поліпшенні діяльності підприємств та організацій агропромислового комплексу, вдосконалення всього економічного механізму в цьому надзвичайно важливому секторі народного господарства, розширення самостійності й підвищення відповідальності колгоспів і радгоспів за результати діяльності. *Радянська Україна. – 1986. – 29 березня.*

30 березня (неділя).

10. На Чорнобильській АЕС у приміщенні № 805 кабельної шахти 501 “В” відбулася пожежа. 2 квітня за наказом № 50 по ЧАЕС була створена комісія по розслідуванню випадку пожежі. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.73-74.*

2 квітня (середа).

6. У прийнятій постанові Президії Верховної Ради УРСР „Про дальше поширення нагромадженого в республіці досвіду організації роботи „Служби-05” у виконкомах міських і районних Рад народних депутатів” відзначалось, що „Служба-05” у багатьох виконкомах міських і районних

рад народних депутатів (на 1 січня 1986 р. вона діяла в 140 міськрайвиконкомках) стала важливим засобом оперативного вирішення пропозицій, заяв і скарг, що надходять по телефону, у питаннях житлово-комунального, транспортного, торговельного, побутового та іншого обслуговування населення. У Донецькій, Житомирській, Кримській, Львівській, Харківській та деяких інших областях нагромаджений досвід роботи цієї служби. Президія Верховної Ради рекомендувала виконкомкам обласних, Київської і Севастопольської міських Рад народних депутатів, враховуючи набутий досвід створити у 1986 р. „Службу-05” при всіх виконкомках міських (міст республіканського і обласного підпорядкування) та районних рад народних депутатів. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1986. - № 15. – С.286.*

3 квітня (четвер).

7. Мюнхен. Заходами Українського вільного університету (УВУ) було відзначено 100-річчя від дня народження Юрія Панейка - видатного науковця, професора, ректора УВУ, дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка і Української вільної академії наук. *Український голос (Вінніпег). – 1986. – 19 травня.*

7 квітня (понеділок).

8. Київ. Голова Ради міністрів УРСР О.Ляшко прийняв федерального міністра ФРН М.Бангемана. На зустрічі йшла мова про участь УРСР у торговельно-економічному і науково-технічному співробітництві між СРСР і ФРН. *Радянська Україна. – 1986. – 8 квітня.*

8 квітня (вівторок).

8. “Звернення держав-учасниць Варшавського Договору до європейських держав, США і Канади про створення без’ядерних зон в Європі”. *Радянська Україна. – 1986. – 10 квітня.*

3. Постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР “Про присудження Державних премій Української РСР за видатні досягнення у праці по підсумках 1985 року”. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1986. -*

№ 5. – С.15-18.

10-11 квітня (четвер - п'ятниця).

4. Київ. V-й з'їзд кінематографістів України. *Радянська Україна.* – 1986. – 11,12 квітня; *Культура і життя.* – 1986. – 13 квітня.

14 квітня (понеділок).

8. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про приєднання УРСР до Віденської конвенції про право міжнародних договорів”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.483-484.

17 квітня (четвер).

6. У прийнятій постанові ЦК КПРС “Про основні напрями прискорення розв'язання житлової проблеми в країні” вказувалось на необхідності “перевищити намічені на нинішню п'ятирічку обсяги будівництва житла, повніше використовуючи всі джерела засобів, резерви і можливості для безумовного виходу до 2000 року на забезпечення кожної сім'ї окремою квартирою або індивідуальним будинком. *Радянська Україна.* – 1986. – 24 квітня.

18 квітня (п'ятниця).

4. Київ. Загальні збори Академії наук УРСР. Характеризуючи підсумки діяльності Академії у минулій п'ятирічці, її президент академік Б.Патон відзначив дальший розвиток фундаментальних, у першу чергу цілеспрямованих досліджень, розширення використання наукових досягнень у народному господарстві, вдосконалення форм зв'язку науки з виробництвом. За минулу п'ятирічку вченими Академії зроблено три відкриття, одержано 10772 авторських свідоцтва на винаходи, підписано 95 ліцензійних угод і контрактів. П'ять працівників АН УРСР удостоєні Ленінських премій, 304 – Державних премій СРСР і УРСР. *Радянська Україна.* – 1986. – 19 квітня.

19 квітня (субота).

2. Проведення всесоюзного ленінського суботника. Згідно повідомлення республіканського штабу по підготовці і проведенню суботника, в Україні в суботнику взяли участь 29,4 млн. осіб, з них 12,6 млн. трудились на робочих місцях. Вироблено промислової продукції на 244,5 млн. руб. У фонд дванадцятої п'ятирічки перераховано 36,9 млн. руб. *Радянська Україна. – 1986. – 19, 25 квітня.*

24 квітня (четвер).

7. 90 років від дня народження Тоцького Івана (12/24/04.1896, с. Буяничі поблизу Могильова -16.12.1957, Одеса) - видатного українського співака, народного артиста УРСР. Його ім'я належить до плеяди видатних майстрів радянської оперної сцени. *Культура і життя. – 1986. – 27 квітня; Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997. – С.589.*

24 – 28 квітня (четвер-понеділок).

2. Республіканська молодіжна естафета миру, яка стартувала у Києві і пройшла по всіх областях України. *Вісті з України. – 1987. – № 2, січень.*

24-25 квітня (четвер – п'ятниця).

2.Київ. XIV з'їзд Товариства червоного хреста України, який об'єднавав у своїх лавах більш як 25 млн. осіб. Як наголошувалось на з'їзді, члени товариства пропагують здоровий спосіб життя, беруть участь у масових оздоровчих заходах, допомагають поліпшувати умови праці і побуту трудящих, запобігати захворюванням, підвищувати санітарну культуру населення. Тисяча патронажних медичних сестер товариства допомагає людям похилого віку, інвалідам війни і праці. *Радянська Україна. – 1986. – 26 квітня.*

26 квітня (субота).

1 год. 24 хв.

10. На 4-му енергоблоці Чорнобильської АЕС відбулося два вибухи. Катастрофа сталася у зв'язку з експериментом, який проводився з

25 квітня. Суть його полягала в тому, аби експериментально перевірити, скільки електроенергії видасть турбогенератор у режимі холостого ходу. Вибухи спричинили до руйнування реактора на будівлі 4-го блока і викиду великої кількості радіоактивних речовин у довкілля. Потoki високоактивної лави з розплавленого палива й графіту проникли у приміщення нижньої частини реактора. Із 192 т палива, що знаходилося в реакторі 4-го блоку, близько 4% було викинуто у повітря протягом 10 днів. В основному це були радіоактивний йод, стронцій, плутоній та деякі інші ізотопи. З урахуванням розпаду сумарний випад радіоактивних речовин становив 50 мільйонів кюрі. Гарячий струмінь від реактора піднявся на висоту понад кілометр, впавши пізніше на кількасот метрів. Хмара, що виникла над ЧАЕС, під дією вітру пізніше посунулася на північ, накривши собою українське Полісся, деякі регіони Білорусії і Росії. Незабаром після катастрофи радіоактивні викиди були виявлені на території Швеції та Фінляндії, а згодом – у Польщі, Німеччині, Франції. Всього в Україні забруднено територію площею понад 50 тис. кв. км. у 74 районах 12 областей. На цій площі розташовані 2294 населених пункти. У цілому в Україні потерпілих від Чорнобильської катастрофи налічується понад 3,2 млн. осіб, серед них близько мільйона дітей. *Чорнобиль. Десять років подолання. За матеріалами Мінчорнобиля України.* – К., 1996. – С.3-4; *Барановська Н.П. Об'єкт "Укриття": проблеми, події, люди* – К., 2000; *Чорнобиль // 16 років тому. Катастрофа* // http://postup.brama.com/020426/62_7_1.htm (04.11.03); *Чорнобильська проблема. Хроніка розвитку подій* // <http://www.ukraine-today.com/ukr/reference/chornobyl/chronology.html> (04.11.03).

1 година 30 хвилин.

10. На місце катастрофи на Чорнобильській АЕС прибули підрозділи пожежної охорони ЧАЕС і міста Прип'яті під командуванням лейтенантів В.Кибенка і В.Правика. Вони почали боротьбу з вогнем, що спалахнув на покрівлі, у приміщенні поблизу зруйнованого реактора. Це дозволило запобігти розповсюдженню пожежі у бік 3-го енергоблоку. Незабаром прибули пожежні з Чорнобиля, Києва та інших районів,

командування якими очолив майор Л.Телятників. Фактично всі, хто першими включився в боротьбу з пожежею, дістали небезпечні для життя дози опромінення. *Барановська Н.П. Об'єкт "Укриття": проблеми, події, люди. – К., 2000. – С.18-20; Чорнобиль. Десять років подолання. За матеріалами Мінчорнобиля України. – К., 1996. – С.4,6; Чорнобиль. 16 років тому. Катастрофа// http://postup.brama.com/020426/62_7_1.htm (04.11.03).*

До 8 год. ранку.

10. Пожежа на Чорнобильській АЕС локалізована. Під час аварії на станції знаходилось близько 200 осіб обслуговуючого персоналу. Дев'ять з них отримали опіки різного ступеня, один помер у лікарні, три - у тяжкому стані. Всього в лікарню доставлено для обслідування 108 осіб, у тому числі 20 працівників пожежної охорони. В ніч на 27 квітня 26 осіб спецрейсовим літаком відправлено у Москву. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.79.*

9 год. 30 хв.

10. Довідка про вибух на 4-му енергоблоці ЧАЕС була передана в ЦК Компартії України. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.79.*

13 год.15 хв.

10. Інформація про аварію на ЧАЕС за підписом першого секретаря ЦК Компартії України В.Щербицького була направлена в ЦК КПРС. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.79.*

20 год.

10. Урядова комісія прибула на Чорнобильську АЕС. *Барановська Н.П. Об'єкт "Укриття": проблеми, події, люди. – К., 2000. – С. 23.*

26 квітня (субота).

4. Болгарія. Почалися гастролі Державного академічного українсько-

го драматичного театру ім. Івана Франка. *Радянська Україна. – 1986. – 27 квітня.*

27 квітня (неділя).

10. У зв'язку з аварійною обстановкою робота на ЧАЕС була зупинена. Для ліквідації наслідків аварії і забезпечення охорони громадського порядку були задіяні сили і засоби МВС, КДБ, цивільної оборони, Радянської армії та ін. На випадок евакуації жителів м. Прип'яті (51 тис. осіб.) були виділені 1390 автобусів з Києва і Київської області. Крім того створено резерв з 195 автобусів. Готувалися ще 3 потяги і 2 річкових судна. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.79-80.*

10. О 14 год., згідно рішення урядової комісії, розпочалася евакуація 44460 мешканців Прип'яті. Вона пройшла організовано і до 18 годин була закінчена. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.83.*

3. Опубліковано повідомлення ТАРС “Дипломи якості”. Президія ВЦРПС і Держстандарт за участю міністерств і галузевих профспілок визначили переможців змагання за досягнення найкращих результатів у випуску продукції вищої категорії і якості. За підсумками роботи за 1985 рік спеціальними дипломами нагороджено 209 об'єднань і комбінатів, заводів і фабрик, в тому числі в УРСР – 53. *Радянська Україна. – 1986. – 27 квітня.*

28 квітня (понеділок).

10. РАТАУ передало поширене з Москви повідомлення ТАРС “Від Ради міністрів СРСР”. У ньому повідомлялося, що на Чорнобильській АЕС сталася аварія, пошкоджено один із реакторів. *РАТАУ: роки вісімдесяти // <http://news.ukrinform.com:8101/ukr85/80/htm> (10/01/04).*

4. Алма-Ата. Завершив роботу XIX всесоюзний кінофестиваль. Серед призерів були українські стрічки: “Які ж ми були молоді” (кіностудія ім. О.Довженка) і “На прицілі ваш мозок” (Київнаукфільм). *Радянська Україна. – 1986. – 30 квітня.*

29 квітня (вівторок).

10. Москва. На першому засіданні оперативна група політбюро ЦК КПРС, яка була створена для політичного керівництва, координації всіх зусиль ліквідації аварії на ЧАЕС, затвердила текст постанови урядового повідомлення для опублікування в пресі й тексти інформацій окремо для керівництва ряду капіталістичних та соціалістичних країн. *Барановська Н.П. Україна – Чорнобиль – Світ. Чорнобильська проблема у міжнародному вимірі. 1986-1999. – К., 1999 – С.25.*

10. РАТАУ передало друге, більш розгорнуте повідомлення союзного уряду. Йшлося вже про витік радіоактивних речовин, перші жертви, евакуацію жителів Прип'яті, сусідніх населених пунктів. *РАТАУ: роки вісімдесяти // <http://news.ukrinform.com:8101/ukr85/80/htm> (10.01.04).*

10. Часопис “Радянська Україна” на 3 сторінці помістив інформацію Ради міністрів СРСР про аварію на Чорнобильській атомній електростанції. Повідомлялось, що пошкоджений один з атомних реакторів; вживаються заходи для ліквідації наслідків аварії; потерпілим подається допомога. Створено урядову комісію. *Радянська Україна. – 1986. - 29 квітня.*

30 квітня (середа).

10. Опубліковано повідомлення Ради міністрів СРСР про роботу урядової комісії під керівництвом заступника голови Ради міністрів СРСР Б.Щербини на Чорнобильській АЕС. Повідомлялось, що аварія сталася в одному з приміщень 4-го енергоблоку і призвела до руйнування частини будівельних конструкцій будинку реактора, його пошкодження і деякого витоку радіоактивних речовин. Три інших енергоблоки зупинено, справні і перебувають в експлуатаційному резерві. При аварії загинуло дві особи. Вжито першочергових заходів щодо ліквідації наслідків аварії. Наголошувалось, що на даний час радіаційна обстановка на електростанції і прилеглий місцевості стабілізована, потерпілим подається необхідна медична допомога. Жителів селища АЕС і трьох сусідніх населених пунктів евакуйовано. *Радянська Україна. – 1986. – 30 квітня.*

10. “Правда” опублікувала повідомлення Ради міністрів СРСР про

аварію на Чорнобильській АЕС. *Правда*. – 1986. – 30 апреля.

10. Москва. Міністерство закордонних справ СРСР відвідали багато послів зарубіжних країн у зв'язку з Чорнобильською аварією. Їх зустріч тривала до 2 год. 30 хв. 1 травня. МЗС СРСР рекомендувало союзним і республіканським міністерствам і відомствам, по лінії яких у СРСР знаходилися іноземні громадяни, проведення серед них роз'яснювальної роботи такого змісту: переконувати іноземців, що наслідки аварії не представляють небезпеки для їх здоров'я, а значить, для їх подальшого перебування в СРСР. Вказувалось на необхідності переконати їх, що нема підстав для дострокового виїзду з СРСР. Тим же іноземцям, які на-полягають на від'їзді, перешкод не чинити. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали*. – К., 1996. – 89-90.

4. Берлін. У будинку радянської науки і культури відкрилася виставка українського живопису і графіки. Її організували Українське товариство дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами та Спілка художників СРСР. В експозиції представлено понад 80 робіт відомих майстрів образотворчого мистецтва. *Радянська Україна*. – 1986. – 1 травня.

Квітень.

4. В Еквадорі з великим успіхом пройшли гастролі Державного заслуженого академічного українського народного хору ім. Г.Верьовки під керівництвом народного артиста СРСР А.Авдієвського. *Радянська Україна*. – 1986. – 25 квітня.

1 травня (четвер).

2. Масова першотравнева маніфестація на Хрещатику - головній магістралі м.Києва, в якій взяли участь тисячі киян. Святкові демонстрації були проведені в усіх містах УРСР. *Радянська Україна*. – 1986.- 2 травня.

8. Нью-Йорк. Виступаючи на пленарному засіданні Генеральної Асамблеї ООН, постійний представник УРСР при ООН Г.Удовенко висловив вдячність генеральному секретарю ООН Х.Пересу де Куельяру і

делегациям, які виразили співчуття у зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС. Водночас він рішуче відхилив “сенсаційні і тенденційні” виступи органів преси Заходу, особливо США, з приводу аварії, яка сталася, і зв'язаних з нею наслідків. *Радянська Україна. – 1986. – 2 травня.*

10. Згідно опублікованої в пресі інформації Ради міністрів СРСР, на Чорнобильській АЕС тривають роботи по ліквідації наслідків аварії. “В результаті вжитих заходів за минулу добу виділення радіоактивних речовин зменшилось, рівні радіації в районі АЕС і в селищі станції знизилися. Фактично загинули дві особи, госпіталізовано 197, і з них 49 залишили госпіталь після обстеження. Робота підприємств, колгоспів, радгоспів і установ іде нормально”. *Радянська Україна. – 1986. – 1 травня; Правда. – 1986. – 1 мая.*

10. Згідно інформації Держагропрому УРСР, радіаційне зараження на поверхні ґрунту в Чорнобильському, Поліському, Іванківському, Макарівському, Фастовському, Бородянському районах Київської області складає від 15 до 40 мкР, в окремих місцях 2400 – 5000 мкР (оптимальний фон 15-20), Народицькому, Малинському і Радомишльському Житомирської, Репкінському, Козелецькому Чернігівської областей не перевищує 25-500 мкР. “Рівень радіації не представляє загрози для проведення всього комплексу весняно-польових робіт і нормального розвитку рослин. Галузь тваринництва переведена у приміщення. Технологічний процес виробництва тваринницької продукції проходить нормально, здійснюється контроль”. На випадок евакуації сільськогосподарських тварин в областях створені резервні автоколони. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1999. – С.90-91.*

10. З метою забезпечення єдиного керівництва надання медичної допомоги потерпілим в результаті радіаційної аварії Рада міністрів СРСР своїм розпорядженням створила урядову комісію на чолі з першим заступником міністра охорони здоров'я СРСР О.Щепиним. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – 103.*

2 травня (п'ятниця).

10. Голова Ради міністрів СРСР М.Рижков і секретар ЦК КПРС Є.Легачов відвідали район Чорнобильської АЕС. Їх супроводжував

перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький та інші офіційні особи. Вони ознайомилися з обстановкою в районі атомної станції. Разом з урядовою комісією, керівниками ЦК КПУ і урядом УРСР, партійними і радянськими органами Київської області і м.Чорнобиля були розглянуті заходи по ліквідації аварії на 4-му енергоблоці. *Радянська Україна. – 1986. – 4 травня.*

8. Москва. Оперативна група МОЗ СРСР відмовилася від допомоги, запропонованої Всесвітньою організацією охорони здоров'я. “Підтримуючи імідж могутньої й самодостатньої держави” оперативна група політбюро ЦК КПРС 4 травня схвалила зміст повідомлення ТАРС відносно зарубіжних пропозицій про допомогу у зв'язку з аварією й відмову від неї. *Барановська Н.П. Україна – Чорнобиль – Світ. Чорнобильська проблема у міжнародному вимірі 1986-1999. – К., 1999 – С.39.*

3 травня (субота).

10. Київ. Створена оперативна група політбюро ЦК Компартії України, яку очолив голова Ради міністрів УРСР О.Ляшко, для систематичного зв'язку з Урядовою комісією і організації оперативного виконання її рішень, а також координації дій республіканських, обласних та міських органів. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – 98; Барановська Н.П. Об'єкт “Укриття”: проблеми, події, люди. – К., 2000. – С. 25.*

9. Київське “Динамо” вдруге завоювало Кубок володарів кубків європейських країн, вигравши у Ліоні (Франція) в іспанського клубу “Атлетіко” з рахунком 3:0. *Радянська Україна. – 1986. – 4 травня.*

4 травня (неділя).

10. О 8 годині ранку почалася евакуація 29 тисяч мешканців 30-кілометрової зони довкола Чорнобильської АЕС. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С. 98.*

10. Вінніпег. У зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС відбулася маніфестація-молебень українців, у якій взяло участь близько тисячі осіб. *Український голос (Вінніпег). – 1986. – 19 травня.*

5 травня (понеділок).

7. 150 років від дня народження Сидора Воробкевича (05.05.1836, Чернівці –19.09.1903, Чернівці) – видатного українського композитора, диригента, письменника, педагога, фольклориста, громадського діяча, який жив і працював на Буковині. *Культура і життя*. – 1968. – 8 червня; *Мистецтво України. Біографічний довідник*. – К., 1997. – С.128.

6 травня (вівторок).

8. Москва. У прес-центрі МЗС СРСР для радянських та іноземних журналістів була проведена прес-конференція у зв'язку з подіями на Чорнобильській АЕС. *Радянська Україна*. – 1986. – 7 травня.

9. Київ. “Яскраве, урочисте” відкриття 39-ї велогонки миру, “однієї з найцікавіших подій нинішнього спортивного сезону”. У велогонці взяли участь збірні велосипедистів Болгарії, Куби, Монголії, НДР, Польщі, Сирії, СРСР, Угорщини, Франції, Чехословаччини. Велогонка миру, загальна довжина якої 2100 кілометрів, проходила по дорогах Польщі, НДР і Чехословаччини і фінішувала 22 травня у Празі. *Радянська Україна*. – 1986. – 7,8 травня; *Вісті з України*. – 1986. - № 16, квітень.

3.6. Опублікована постанова ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР “Про поліпшення планування, економічного стимулювання і вдосконалення управління виробництвом товарів народного споживання в легкій промисловості”. У постанові відзначалося, що з метою реалізації соціальної програми, задовольняючи постійно зростаючі потреби населення у товарах народного споживання, насичення ринку різноманітними засобами ЦК КПРС і Рада міністрів СРСР визнали за необхідне здійснити, починаючи з 1 січня 1987 р., заходи по глибокій перебудові господарського механізму, поліпшенню планування і вдосконалення управління у легкій промисловості, підвищенню ролі економічних методів управління в галузі, переведення об'єднань і підприємств на повний господарський розрахунок, розширення їх самостійності й посилення відповідальності за результати господарської діяльності. Завдяки цим заходам планувалось здійснити докорінні зрушення у виробництві товарів, значно поліпшивши їх якість і розширення асортименту. *Радянська Україна*. – 1986. – 6 травня.

7 травня (середа).

10. Опубліковане повідомлення ГАРС-РАТАУ “Організованість, витримка, самовідданість. Як долаються наслідки аварії на Чорнобильській АЕС”, у якому йшла мова про евакуацію населення із чорнобильської зони. Підкреслювалось, що “спокійним, упевненим повнокровним життям живе столиця України. Працюють усі підприємства. Багатолюдний Хрещатик. Вечорами, як завжди, заповнюються його театри і концертні зали...”. *Радянська Україна*. – 1986. – 7 травня.

10. Торонто. Заходами Конгресу українців Канади була проведена велика демонстрація, метою якої було привернення уваги співгромадян, преси, радіо, телебачення, парламенту країни на події Чорнобильської катастрофи. *Український голос (Вінніпег)*. – 1986. – 2 червня.

8 травня (четвер).

8. Генеральний директор Міжнародного агентства по атомній енергетиці Х.Блікс відвідав Київ і район Чорнобильської АЕС. *Правда України*. – 1986. – 9 мая.

8. 10. Голова Ради міністрів УРСР О.Ляшко зустрівся з групою іноземних журналістів, які прибули у Київ. Він розповів про заходи, які вживаються по ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС. Відзначив, що обстановка в районі станції перебуває під контролем, рівень радіації має стійку тенденцію до зниження. Загрози для здоров'я населення немає, народне господарство Київської області функціонує стабільно. Водночас він звернув увагу на те, що деякі інформаційні служби Заходу розгорнули навколо аварії наклепницьку кампанію, що має на меті ввести в оману світову громадськість, відвернути її від актуальних питань оздоровлення міжнародного клімату. *Радянська Україна*. – 1986. – 9 травня.

10. Групу іноземних журналістів, які приїхали до Києва, не допустили в Чорнобиль. *Барановська Н.П. Україна – Чорнобиль – Світ. Чорнобильська проблема у міжнародному вимірі. 1986-1999. – К., 1999 – С.25.*

8-15 травня (четвер – четвер).

2. Тиждень дій проти війни, за безпеку і співробітництво у Європі.

У містах і селах України відбулося понад двадцять три тисячі мітингів, маніфестацій, зустрічей молоді з ветеранами війни, у яких взяли участь 12,5 мільйони осіб. *Радянська Україна. – 1986. – 17 травня.*

9 травня (п'ятниця).

10. Москва. Прес-конференція “Чорнобильська АЕС: ситуація стабілізується”, на якій виступили керівники МАГАТЕ на чолі з її генеральним директором Х.Бліксом, які перебували в СРСР на запрошення його уряду. Резюме, зроблене керівником МАГАТЕ: “Дедалі спокійніші звістки надходять від учених і спеціалістів, зайнятих ліквідацією аварії на Чорнобильській АЕС. З дня на день зменшується температура в її пошкодженому блоку, відзначається послідовне зниження рівня радіації, а отже, й імовірної загрози здоров'ю людини у зоні, що безпосередньо прилягає до станції. Не викликає занепокоєння і стан водного й повітряного середовища в селищі АЕС, Києві, Мінську та інших навколишніх містах”. *Радянська Україна. – 1986. – 11 травня.*

12 травня (понеділок).

10. Згідно опублікованих даних Ради міністрів СРСР, на Чорнобильській АЕС значно розширилися роботи по очистці забруднених ділянок території та споруд електростанції від радіоактивних речовин. Проводиться ефективне охолодження пошкодженого реактора, триває бетонвання блоку. Радіаційна обстановка у Білорусії і Україні, в тому числі й у Києві, поліпшується. У районах за межами 30-кілометрової зони ведуться сільськогосподарські роботи, нормально функціонують промислові підприємства, здійснюються звичайні туристичні маршрути. Проводяться лікувально-профілактичні заходи серед потерпілих. У тяжкому стані перебувають 35 осіб, 6 осіб, які потерпіли від опіків і радіації, померли. *Правда. – 1986. – 13 мая.*

14 травня (середа).

1. Москва. Виступ генерального секретаря ЦК КПРС М.Горбачова по радянському телебаченню був присвячений подіям на Чорнобильській

АЕС. Акцентувалась увага на необхідності “серйозного поглиблення співробітництва” в рамках МАГАТЕ. Пролунав заклик до світової громадськості про необхідність домовленостей про заборону ядерних випробувань. Було озвучено рішення радянського уряду продовжити односторонній мораторій на ядерні випробування до 6 серпня 1986 р., тобто до тієї дати, коли більш як 40 років тому на японське місто Хіросіму було скинуто першу ядерну бомбу. *Радянська Україна. – 1986. – 15 травня.*

10. Москва. Заступник голови Ради міністрів СРСР І.Силаєв повідомив журналістів, що на засіданні у Раді міністрів СРСР, на якому йшла мова про ситуацію на Чорнобильській АЕС, прийшли до висновку, що “головну, основну небезпеку усунуто. Якоїсь катастрофи на АЕС, яку “передрікали” деякі західні злостивці, не буде. Сьогодні ми вправі твердо говорити про новий етап робіт по ліквідації наслідків аварії. Діяти можна спокійно. Але це, звичайно, не означає, що настав час згортатися. Одне з головних завдань – провести повне знезараження станції і прилеглої до неї місцевості”. *Радянська Україна. – 1986. – 14 травня.*

15 травня (четвер).

10. ЦК КПРС і Рада міністрів СРСР своєю постановою основні роботи з ліквідації наслідків аварії доручала Міністерству середнього машинобудування СРСР (Мінсередмашу), яке в подальшому стало широко відомим як УС-605 (укр. УБ-605). Головним завданням було спорудження об’єкта “Укриття” (“Саркофаг”) четвертого енергоблока ЧАЕС. Буквально за лічені дні практично на порожньому місці з’явилася могутня організація УБ-605, яка складалася з шести будівельних майданчиків. Були споруджені різноманітні елементи “Укриття”, монтажного і бетонного заводів, управління механізації, автотранспорту, енергопостачання, виробничо-технічної комплектації, санітарно-побутового обслуговування, робітничого постачання (включаючи їдальні), а також обслуговування баз проживання персоналу. У складі УБ-605 був організований відділ дозиметричного контролю. Підрозділи УБ-605 розташовувалися безпосередньо на території ЧАЕС, у м. Чорнобилі, у м. Іванполе і на станції Тетерів Київської області. Бази проживання і допоміжні

служби розмістилися на відстані 50-100 км від місця проведення робіт. Персонал на території ЧАЕС працював цілодобово в чотири зміни. Завдання поховати зруйнований енергоблок, поставлений перед УБ-605, було складним і унікальним, оскільки не мало аналогів у світовій інженерній практиці. Створення такої споруди, крім значних масштабів руйнувань, ускладнювалося ще й важкою радіаційною ситуацією в зоні зруйнованого блоку. *Барановська Н.П. Об'єкт "Укриття": проблеми, події, люди. – К., 2000. – С.57-89; Чорнобиль: десять років подолання. За матеріалами Мінчорнобиля України. – К., 1996. – С.8; Чорнобильська проблема. Хроніка розвитку подій //http://www.ukraine-today.com/ukr/reference/chornoby1/chronology.html (04.11.03).*

16 травня (п'ятниця).

4. Київ. Стартував традиційний 14-й всесоюзний фестиваль мистецтва "Київська весна", у якому взяли участь майстри мистецтв і художні колективи з дванадцяти республік СРСР. *Культура і життя. – 1986. – 18 травня.*

8. Постанова Ради міністрів УРСР "Про підписання міжнародної конвенції проти апартеїду в спорті". *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.484.*

18 травня (неділя).

10. Міністерство охорони здоров'я УРСР під грифом "Таємно" видало наказ про посилення секретності проходження інформації про аварію на ЧАЕС. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.139-140.*

19 травня (понеділок).

10. Перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький і голова Ради міністрів УРСР О.Ляшко відвідали ряд населених пунктів Бородянського і Макарівського районів Київської області, куди тимчасово було евакуйовано населення з району Чорнобильської АЕС. *Радянська Україна. – 1986. – 20 травня.*

20 травня (вівторок).

10. Президент Академії наук УРСР академік Б.Патон підписав розпорядження президії АН УРСР про засекречення інформації про аварію на Чорнобильській АЕС та ліквідацію її наслідків. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали.* – К., 1996. – С. 147-148.

8. Постанова Ради міністрів УРСР “Про прийняття Віденської конвенції про охорону озонового шару”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.484.

21 травня (середа).

8. На прохання глав посольств іноземних держав, акредитованих у Москві, МЗС СРСР організував їх поїздку в Україну для ознайомлення з ходом робіт по ліквідації аварії на ЧАЕС. Вони також відвідали Макарівський район. Дипломатів прийняв голова Ради міністрів УРСР О.Ляшко. Того ж дня вони повернулися до Москви. *Радянська Україна.* – 1986. – 22 травня.

25 травня (понеділок).

7. У Монреалі, Торонто та в інших канадських містах, де компактно проживають громадяни українського походження, українською діаспорою були проведені заходи у зв'язку з 60-річчям трагічної смерті Симона Петлюри. *Український голос (Вінніпег).* – 1986.- 23 червня.

Травень.

4. Першим лауреатом премії ім. Олександра Корнійчука став драматург О.Коломієць за п'єси “Санітарний день”, “Убий лева”, “Злива”. Грошову винагороду драматург передав у фонд допомоги чорнобильцям. *Літературна Україна.* – 1986. – 29 травня; *Культура і життя.* – 1986. – 8 червня.

2 червня (понеділок).

8.10. Опубліковано заяву української управи світової координаційної виховно-освітньої ради, яка закликала громадян Канади надати допомогу

потерпілим від аварії на Чорнобильській АЕС. Оскільки ж уряд СРСР відмовився від подібної допомоги, то однією із можливостей було надсилання якомога більшої кількості листів до конгресменів, сенаторів і урядових установ Канади, як також до Червоного Хреста, щоб вони робили усі можливі заходи одержати такий дозвіл. *Український голос (Вінніпег)*. – 1986. – 2 червня.

4 червня (середа).

3. Повідомлялось, що вперше в СРСР харківські турбобудівники для Таш-Кумирської ГЕС у Киргизії виготовили великогабаритний вузол не рознімним, як це робилося раніше, а суцільнометалевим. Діаметр 80-тонного колеса шість метрів. Цей вантаж доставив адресату український літак “Руслан”. Проведена операція дала змогу киргизьким будівельникам достроково в серпні – замість запланованого у грудні – пустити новий енергоблок. *Радянська Україна*. – 1986.- 4 червня.

5. Київ. Заарештовано активного діяча православного руху Павла Проценка, якому зокрема, інкримінувалось керівництво нелегальною релігійною організацією “Християнський союз України”. *Юрій Данилюк, Олег Бажан. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. XX ст.)* – К., 2000. – С.529-530.

5 червня (четвер).

10. ЦК КПРС та Рада міністрів СРСР прийняли постанову “Про заходи по консервації об’єктів Чорнобильської АЕС, пов’язаних з аварією на енергоблоці № 4, та запобіганню стоку вод з території електростанції”. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали*. – К., 1996. – С.215-218.

5-7 червня (четвер – субота).

2. Київ. ІХ з’їзд Спілки письменників України. *Культура і життя*. – 1986. – 8 червня, 15 червня.

9 червня (понеділок).

10. “Повідомлення Держагропрому УРСР Раді міністрів республіки

про недоцільність обов'язкового визначення ступеня забрудненості продуктів та видачі посвідчень якості”, бо така інформація “може викликати серед населення небажані явища”. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали.* – К., 1996. – С.232.

4.7. Канадський часопис “Український голос” повідомив, що при Українському історичному товаристві (США) засновано архів О.Кандиби-Ольжича (1907-1944 рр.) – видатного українського вченого, поета, суспільно-політичного діяча й провідника українського націоналістичного підпілля 1940-х рр. в Україні. *Український голос (Вінніпег).* – 1986. – 9 червня.

10 червня (вівторок).

8. Постанова Ради міністрів УРСР “Про підписання Європейської угоди про міжнародні магістральні залізничні лінії.” *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.485.

12 червня (четвер).

3. Постанова Ради міністрів УРСР “Про розширення прав керівників об'єднань, підприємств і організацій промисловості по затвердженню штатів” прийнята з метою дальшого посилення ролі економічних методів управління та розширення прав керівників об'єднань, підприємств і організацій промисловості. *Зібрання постанов уряду УРСР.* – К., 1986. - № 9. – С.7-9.

19 червня (четвер).

3. Прийнято Закон СРСР “Про державний план економічного і соціального розвитку СРСР на 1986-1990 роки”. *Радянська Україна.* – 1986. – 20 червня.

26 червня (четвер).

7. Київ. Помер Андрій Скаба (народився 12.12.1905 р. в с.Хорошки Кобелякського повіту, тепер Козельницького району Полтавської області) - партійний і державний діяч, академік АН УРСР, історик, директор

Інституту історії АН УРСР (1968–1973 рр.). *Радянська Україна*. – 1986. – 27 червня; *Українські історики ХХ століття. Біобібліографічний довідник. Вип.2, ч. 1*. – Київ-Львів, 2004. – С.289-290.

27 червня (п'ятниця).

6. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів УРСР”: до статті 148¹ “Ухилення від подання декларації про доходи”; статті 148 “Заняття забороненими видами індивідуальної трудової діяльності”; статті 168 “Одержання хабара”; статті 181 “Азартні ігри, гадання в громадських місцях”. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1986. – №27. – С.495-503.

Червень.

4. Київ. З нагоди відкриття VIII з'їзду письменників СРСР була відкрита бібліотека ім. дружби народів. Бібліотека на час створення мала унікальний фонд – п'ятдесят тисяч примірників видань тридцятьма мовами народів СРСР, які були передані бібліотеками інших республік. *Культура і життя*. – 1986. – 29 червня.

1 липня (вівторок).

3.6. Введено в дію Указ президії Верховної Ради СРСР “Про посилення боротьби із здобуттям нетрудових доходів”, у якому йшла мова про необхідність посилити боротьбу з розкраданням соціалістичної власності, хабарництвом, спекуляцією та іншими злочинами, які є джерелами нетрудових доходів; приділяти постійну увагу глибокому вивченню й усуненню умов, що сприяють вчиненню цих злочинів. Президіям Верховних Рад союзних республік доручено привести законодавство союзних республік у відповідність з цим Указом. *Радянська Україна*. – 1986. – 29 травня.

1 липня (вівторок).

10. Перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький і голова Ради міністрів України О.Ляшко відвідали район Чорнобильської АЕС

і ряд населених пунктів Чорнобильського, Поліського, Іванківського і Бородянського районів Київської області. *Радянська Україна*. – 1986. – 3 липня.

5 липня (середа).

7. Мюнхен. Помер Ярослав Стецько народився 12 липня 1912р. у Тернополі - один із провідників українського національно-визвольного руху, ініціатор проголошення у Львові 30 червня 1941 року “Акта відновлення самостійної України”, голова проводу ОУН-бандерівців (1968-1986), автор книг “30 червня 1941” (1967), “Українські визвольні змагання” (1987). *Українське слово (Париж)*. – 1986. – 20 липня; *Український голос (Вінніпег)*. – 1986. – 4 серпня; *Сучасність (Мюнхен)*. – 1986. - № 7-8. – С.252; *Батьківщина (Торонто)*. – 1986. – Липень-серпень.

5-18 липня (субота-неділя).

9. Москва. Проведення Ігор доброї волі, у яких взяло участь близько трьох тисяч учасників з 72 країн світу. Встановлено 6 світових, 8 континентальних і понад 90 національних рекордів. *Радянська Україна*. – 1986. – 6, 10 липня; *Правда Украины*.- 1986. – 17 юля; *Київська правда*. – 1986. – 18 липня.

9 липня (середа).

7. Оттава. Помер Павло Юзик (народився 24 червня 1913 р. в Канаді) - державний, політичний, громадський і науковий діяч Канади українського походження. П.Юзик внів значний вклад у збереження і розвиток українства в Канаді. *Український історик (Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен)*. 1986. № 3-4. – С.145-146; *Українські історики ХХ століття. Біобібліографічний довідник. Вип.2. Ч.1 – Київ-Львів, 2003.* – С.371-372.

12 липня (субота).

3. Київ. На третій сесії Верхової Ради УРСР одинадцятого скликання обговорювалось питання “Про державний план економічного і

соціального розвитку Української РСР на 1986-1990 роки” (доповідач – голова Ради міністрів України О.Ляшко). Був прийнятий Закон УРСР “Про державний план економічного і соціального розвитку Української РСР на 1986-1990 роки”. *Радянська Україна. – 1986. – 13 липня.*

20 липня (неділя).

3. Москва. Повідомлялось про проведення спеціального засідання політбюро ЦК КПРС, на якому було обговорено доповідь урядової комісії про результати розслідування причин аварії на Чорнобильській АЕС і заходи щодо ліквідації її наслідків і гарантування безпеки атомної енергетики. Повідомлялось, що в результаті аварії загинуло 28 осіб, завдано шкоди здоров'ю багатьох людей. Діагноз променевої хвороби встановлено у 203 осіб. Зруйнування реактора призвело до радіоактивного забруднення території навколо станції на площі близько однієї тисячі кв. км. Тільки прямі втрати у зв'язку з аварією становлять близько 2 млрд. руб. *Радянська України. – 1986. - 20 липня.*

24 липня (четвер).

10. “Розпорядження Держагропрому УРСР обласним комітетам про посилення контролю за якістю м'ясної продукції, що поставляється до Москви”, а з Черкаської, Житомирської, Одеської, Волинської, Вінницької, Чернігівської областей було повністю призупинено відвантаження м'яса і м'ясопродуктів до столиці СРСР. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.290.*

28 липня (понеділок).

1. Генеральний секретар ЦК КПРС М.Горбачов у промові під час перебування у Владивостоці оголосив про рішення радянського керівництва: починаючи з 15 жовтня і до кінця 1986 року з Афганістану повернути на батьківщину 6 полків – один танковий, два мотострілецьких і три зенітних з їх штатною технікою і озброєнням. Повертаються ці частини будуть у райони їх постійної дислокації в СРСР. *Радянська Україна. – 1986. - 29 липня.*

29 липня (вівторок).

7. Київ. Померла Ужвій Наталія Михайлівна (народилася 27.08/08.09/1898 р. в м.Любомль Волинської області) - видатна українська актриса. Народна артистка СРСР (1944), Герой соціалістичної праці (1974), лауреат Державних премій СРСР (1946, 1949, 1951), Державної премії УРСР ім. Т.Шевченка (1984). З 1936 року і до останніх днів її доля була зв'язана з Національним академічним драматичним театром ім. Івана Франка. *Культура і життя*. – 1986. – 3 серпня; *Літературна Україна*. – 1986. – 7 серпня.

31 липня (четвер).

1. Опубліковано виклад постанови ЦК КПРС, президії Верховної Ради СРСР і Ради міністрів СРСР “Про заходи щодо дальшого підвищення ролі і посилення відповідальності рад народних депутатів за прискорення соціально-економічного розвитку у світлі рішень XXVII з’їзду КПРС”. У постанові відзначалось, що здійснення стратегічного курсу на прискорення соціально-економічного розвитку країни вимагає дальшої активізації роботи рад народних депутатів – “політичної основи СРСР, головної ланки соціалістичного самоврядування народу”. Вказувалось на необхідності посилити їх діяльність по мобілізації широких мас трудящих на розв’язання завдань, які стоять перед суспільством, по кращому використанню всіх можливостей для задоволення запитів і потреб людей. Наголошувалось на необхідності забезпечити розширення повноважень рад, підвищити їх відповідальність за всі сфери життя на своїй території. *Радянська Україна*. – 1986. – 31 липня.

31 липня – 3 серпня (четвер – неділя).

4. У Канаді відбувся 21-й канадсько-український фестиваль. *Український голос (Вінніпег)*. – 1986. – 11 серпня.

Липень.

4. Майже протягом місяця проходив тур по Дніпру діячів української діаспори Канади “Спадщина-86”, присвячений міжнародному

року миру і 130-річчю від дня народження І.Франка. У ньому взяли участь 235 туристів, головним чином активісти Товариства об'єднаних українців Канади, Робітничого товариства взаємодопомоги, Федерації руських канадців. Вони побували у Києві, Черкасах, Каневі, Одесі, Новій Каховці, Запоріжжі, Львові та інших містах і селах України, де ознайомилися з життям українців, їх досягненнями та проблемами. Тур фінішував у Москві. Члени "Спадщини-86" внесли пожертви в фонд допомоги чорнобильцям. *Радянська Україна*. – 1986. – 23 липня; *Культура і життя*. – 1986. – 3 серпня, 31 серпня; *Вісті з України*. – 1986, № 30, липень, № 32 серпень.

Липень.

9. IX літня Спартакіада народів СРСР, у якій взяли участь 130 спортсменів з 13 союзних республік, міст Москви і Ленінграда. Футболісти збірної УРСР (тренер В.Колотов і В.Трошкін) вперше завоювали золоті медалі чемпіонів. *Правда України*. – 1986. – 29 юля.

1 серпня (п'ятниця).

3. На бюро Київського обкому Компартії України було розглянуто питання про підсумки обласного соціалістичного змагання за липень 1986 р. серед колективів зведених будівельних загонів та бригад областей УРСР та м.Києва, які брали участь у будівництві житлових будинків та об'єктів культурно-побутового призначення для населення, евакуйованого із зони Чорнобильської АЕС. Зазначалось, що на даний час для евакуйованих із 30-кілометрової зони ЧАЕС повністю завершено будівництво 3147 будинків. Виконано будівельно-монтажних робіт на 76 мільйонів руб. *Київська правда*. – 1986. - 12 серпня.

6. З метою дальшого здійснення вироблених заходів щодо посиленню боротьби з пияцтвом і алкоголізмом відповідно до постанови Ради міністрів СРСР підвищені на 20-25% державні роздрібні ціни на алкогольні напої. Одночасно знижені в середньому на 15-20% роздрібні ціни на окремі види товарів народного споживання: одяг, взуття, трикотаж для дітей та підлітків, вироби з штучного хутра, килими і килимові вироби,

взуття чоловіче й жіноче, мотоцикли, кришталь, деякі товари культурно-побутового та господарського призначення. *Радянська Україна. – 1986. – 1 серпня.*

2 серпня (субота).

6. Село Тернопільське – перше на Київщині, яке прийняло евакуйованих з Чорнобильської зони: колишніх колгоспників “Червоного Полісся”, які раніше жили в селі Чапаєвка Чорнобильського району. Це перші 150 садиб з семи тисяч, які повинні бути побудовані до 1 жовтня 1986 р. для чорнобильців. На кожній садибі – просторий сучасний будинок з балонним газом, водяним опаленням, водорозбірними колонками на подвір’ях, господарський блок. У селі - торговельний центр, лазня. Будівельники з Тернопільської області, село назване в їх честь, здали свою ділянку на півтора місяці раніше запланованого терміну, розпочали ж будівництво - 6 червня. *Радянська Україна. – 1986. – 3 серпня; Київська правда. – 1986. - 17 серпня.*

2. Київ. Пленум ЦК ЛКСМ України звільнив В.Мироненка від обов’язків першого секретаря ЦК ЛКСМ України у зв’язку з обранням його першим секретарем ЦК ВЛКСМ. Першим секретарем ЦК ЛКСМ України обраний В.Цибух, який працював другим секретарем ЦК ЛКСМУ. *Київська правда. – 1986. – 3 серпня.*

3 серпня (неділя).

4. Унікальна фотовиставка Українського музею з Нью-Йорка “Втрачена архітектура Києва” була відкрита у Канаді. На виставці представлені фотографії – репродукції з оригіналів, знищених у 1930-х роках київських пам’яток. Більшість – це церкви та монастирі, деякі з них з X і XII століть, які становлять багату архітектурну спадщину Києва. *Український голос (Вінніпег). – 1986. – 25 серпня.*

5. Київ. Повідомлялось, що завершила роботу міжнародна церковно-історична конференція, присвячена 1000-річчю запровадження християнства на Русі. Представники християнських церков обговорили низку доповідей, у яких розглядалась діяльність Руської православної церкви

на всьому історичному шляху. На конференції виступив екзарх України митрополит Київський і Галицький Філарет. *Культура і життя*. – 1986. – 3 серпня.

5 серпня (вівторок).

3.6. Опубліковано постанову ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР “Про вдосконалення планування, економічного стимулювання і управління в державній торгівлі та споживчій кооперації”. Постанова прийнята з метою докорінного поліпшення торговельного обслуговування населення і повнішого задоволення попиту покупців відповідно до програми підвищення народного добробуту. ЦК КПРС і Рада міністрів СРСР визнали за необхідне розширити самостійність, зміцнити господарський розрахунок підприємств і організацій на основі самофінансування, підвищити заінтересованість і відповідальність трудових колективів за кінцеві результати роботи. *Радянська Україна*. – 1986. – 5 серпня.

6 серпня (середа).

10. Голова Ради міністрів УРСР О.Ляшко відвідав район ЧАЕС. У Чорнобилі відбулася бесіда з членами урядової комісії, яку очолював заступник голови Ради міністрів СРСР Г.Ведерніков. Мова йшла про виконання заходів по ліквідації наслідків аварії як на станції, та і на прилеглий до неї території. О.Ляшко ознайомився з ходом спорудження вахтового селища Зелений Мис. *Правда України*. – 1986. – 7 августа.

8-9 серпня (п'ятниця-субота).

10. Голова Ради міністрів СРСР М.Рижков і голова Комітету державної безпеки СРСР В.Чебриков відвідали ряд районів Київської і Гомельської областей, зону Чорнобильської АЕС. Вони побували на промисловому майданчику атомної станції, ознайомилися з ходом робіт по консервації пошкодженого реактора і по його похованню, дезактивації будинків, устаткування і території станції, підготовці до пуску першого і другого енергоблоків, які перебувають у резерві. *Радянська Україна*. – 1986. – 10 серпня.

12 серпня (вівторок).

8. Постанова Ради міністрів УРСР “Про прийняття Протоколу про скорочення викидів сірки або їх транскордонних потоків принаймні на 30 процентів до Конвенції 1979 року про транскордонне забруднення повітря на великі відстані”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С. 486.*

19 серпня (вівторок).

10. Урядова комісія СРСР прийняла рішення про захоронення забруднених відходів у завалі енергоблока № 4. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.318.*

21 серпня (четвер).

10. Москва. У прес-центрі МЗС СРСР для радянських і зарубіжних журналістів голова Державного комітету по використанню атомної енергії СРСР А.Петросян дав коротку інформацію про причини аварії на ЧАЕС та її наслідки. Повідомив, що детальна інформація про причини аварії на Чорнобильській АЕС та її наслідки буде подана в Міжнародне агентство по атомній енергії 25 серпня. *Радянська Україна. – 1986. – 23 серпня.*

2. Київ. Відбулася 30-тисячна антивоєнна маніфестація під гаслами “Мир – планеті Земля”, “Приборкати ядерних маніяків”, “Ні – ядерній катастрофі”. Цей масовий похід завершився мітингом, де були схвалені мирні радянські ініціативи. Подібні маніфестації в підтримку мирних ініціатив КПРС пройшли у багатьох містах України. *Радянська Україна. – 1968. – 22 серпня; Вісті з України. – 1986. - № 35, серпень.*

25-29 серпня (понеділок-п'ятниця).

8. Відень. Спеціальна нарада МАГАТЕ, у роботі якої взяли участь більш як 500 технічних експертів з 62 країн й 21 міжнародної організації. Делегація СРСР, очолювана першим заступником директора інституту атомної енергії ім. В.Курчатова академіком В.Легасовим, представила на ній детальну доповідь про аварію на ЧАЕС

обсягом 380 друкованих сторінок, яка “вразила міжнародних експертів детальним, як вважали в 1986 р., аналізом та відвертим характером інформації”. Ця інформація в СРСР мала закритий характер і була відомою дуже вузькому колу фахівців. *Барановська Н.П. Україна – Чорнобиль – Світ. Чорнобильська проблема у міжнародному вимірі 1986-1999. – К., 1999 – С.45-46.*

26 серпня (вівторок).

8. Постанова Ради міністрів УРСР “Про прийняття поправок до Конвенції і Експлуатаційної угоди про міжнародну організацію морського супутникового зв’язку”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.486-487.*

29 серпня (п’ятниця).

10. Перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький і голова Ради міністрів УРСР О.Ляшко побували в районі ЧАЕС і ряді населених пунктах Київської області, які прийняли евакуйоване населення. *Радянська Україна. – 1986. – 31 серпня.*

31 серпня (неділя).

10. При виході з порту Новоросійська найбільше пасажирське судно Чорноморського пароплавства “Адмірал Нахімов”, на борту якого було 897 пасажирів і 346 членів екіпажу, зіткнулось з сухогрузом “Петро Васєв”. Через вісім хвилин о 23 год. 20 хв. за три з лишком кілометри від берега судно затонуло на глибину 47 метрів. Причиною трагедії, що призвела до загибелі 423 осіб, стали неправильні дії капітанів обох суден під час виконання обхідного маневру. *Радянська Україна. – 1986. – 4 вересня; 1987.- 13 березня.*

Серпень.

3.10. Колективи шляхових підрозділів республіканського об’єднання “Укршляхбуд” міншляхбуду УРСР завершили спорудження автодороги Зелений Мис – Чорнобиль. *Радянська Україна. – 1968. – 28 серпня.*

Серпень – вересень.

3. Часопис “Київська правда” постійно інформував своїх читачів про здачу населених пунктів для евакуйованих із чорнобильської зони.

2 вересня (вівторок).

4. Вінніпег. Відкрився український цілоденний садочок “Веселка”, що діє при українській православній церкві св. Михайла. До нього приймаються діти віком від двох до п’яти років, незважаючи на те, володіють вони українською мовою чи ні. На початок відкриття вже записано 32 дитини. Програму для цього садка підготувала студентка українського походження, яка навчається у Манітобському університеті. *Український голос (Вінніпег). – 1986. – 1 вересня.*

3 вересня (середа).

4. Париж. У будинку штаб-квартири ООН у питаннях освіти, науки і культури відкрилася виставка творів майстрів художнього малювання села Петрівка Дніпропетровської області. Заступник генерального директора ЮНЕСКО Анрі Лопез відзначив високий художній рівень виставки, самобутність робіт українських майстрів. *Радянська Україна. – 1986. – 4 вересня.*

10. Розпорядження Ради міністрів СРСР про надання права урядам УРСР, БРСР та РРФСР встановлювати учасникам ліквідації аварії підвищені тарифні ставки та пільги. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – 347.*

11 вересня (субота).

4. Опубліковано виклад постанови ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР “Про заходи щодо подальшого розвитку образотворчого мистецтва і підвищення його ролі в комуністичному будівництві трудящих”. Постанова покликана „всемірно сприяти дальшому розвитку радянського образотворчого мистецтва; підтримувати у творчому середовищі обстановку високої професійної вимогливості, відповідальності і громадської активності”. Були намічені заходи щодо поліпшення матеріального

стимулювання творчості художників, працівників установ образотворчого мистецтва і архітектури. *Радянська Україна. – 1986. - 11 вересня.*

4. Львів. Відкриття міжнародного симпозіуму “Іван Франко і світова культура”, присвячений 130-річчю з дня його народження, організований Академією наук УРСР, комісією УРСР у справах ЮНЕСКО, міжнародною асоціацією по вивченню і поширенню слов’янських культур та її українським комітетом. У ньому взяли участь дослідники творчості Івана Франка, письменники, літератори, перекладачі з СРСР, країн соціалістичної співдружності, а також з Австрії, Греції, Канади, США та інших країн. *Культура і життя. – 1986. – 14 вересня.*

4. Житомир. Відкриття X всесоюзного музичного фестивалю “Золота осінь” – традиційного огляду досягнень багатонаціонального радянського мистецтва, який був присвячений міжнародному року миру. Мир, праця і дружба – центральна тема всіх фестивальних програм. Фестивальні концерти пройшли і у Києві. *Культура і життя. – 1986, 14, 21 вересня.*

13 вересня (субота).

3. Опубліковано виклад постанови ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР “Про дальше вдосконалення управління будівельним комплексом країни”. У постанові передбачалася низка заходів щодо посилення централізованого керівництва єдиним будівельним комплексом країни при одночасному розширенні прав і підвищенні відповідальності міністрів союзних республік і місцевих рад народних депутатів за виконання планів капітального будівництва, розвиток бази і підвищення технічного рівня будівельного виробництва. *Радянська Україна. – 1986. – 13 вересня.*

18 вересня (четвер).

3. Опубліковано виступ по українському телебаченню заступника голови Ради міністрів СРСР Г.Ведерникова, який очолював урядову комісію по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Під час виступу Г.Ведерников заявив, що вся робота на ЧАЕС поділяється на декілька етапів. Один з них – зведення водоохоронних споруд, які являють собою фільтруючі дамби, глухі греблі з насипкою спеціального

матеріалу, що вловлює радіонукліди. Планом передбачено будівництво 131 фільтруючої і захисної споруди. На сьогодні споруджено 111, останні 20, що залишилися – у стадії завершення. 25-26 вересня буде введено останню греблю на території Білорусії. “У зв’язку з цим, побоювання киян і жителів України, що вода буде заражена під час повені, відпадають”. Ведеться активна розробка по дезактивації території АЕС. На сьогодні вона практично завершена. У вересні промисловий майданчик станції буде повністю дезактивовано. Головне – це спорудження т.зв. “саркофага” над аварійним четвертим блоком. Ці роботи розгорнулися наприкінці липня і вже виконано величезний їх обсяг. Наприкінці вересня – на початку жовтня їх буде закінчено. Сьогодні, стверджував Г.Ведерников, “реактор виділяє радіоактивних речовин менше, ніж звичайна атомна станція. Повітря над ним чисте, реактор увійшов у стан рівноваги”. Споруджується спеціальна система вентиляції, яка потім підтримуватиме режим у закритому “саркофазі”. Встановлено прилади контролю. *Київська правда. – 1986. – 18 вересня.*

18 вересня (четвер).

10. Міжвідомча комісія по перевірці систем і обладнання енергоблоку № 1 ЧАЕС підписала акт, у якому вказувалось, що, “враховуючи готовність обладнання і систем, технічної документації і змінного персоналу, дозволити проведення фізичного пуску реактора блоку № 1 Чорнобильської АЕС по програмі 12.170.П. інв. 261-ПТО”. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.358-360.*

20 вересня (понеділок).

10. Службова записка головного інженера ЧАЕС М.Штейнберга голові урядової комісії СРСР Б.Щербині, у якій вказувалось на невідповідність системи вентиляції “Саркофага” вимогам технічного завдання. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.362.*

22 вересня (понеділок).

1. Чорнобиль відвідали журналісти газети “Правда”. *Київська правда. – 1986. – 23 вересня.*

24 вересня (середа).

8. Постанова Ради міністрів УРСР “Про підписання Конвенції про оперативне оповіщення про ядерну аварію і Конвенції про допомогу в разі ядерної аварії чи радіаційної аварійної ситуації”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С. 487.

25 вересня (четвер).

10. Лейтенантам В.Кибенку і В.Правику за мужність і героїзм, проявлені під час ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, президія Верховної Ради СРСР посмертно присвоїла звання Героя Радянського Союзу; майору Л.Телятникову - звання Героя Радянського Союзу з врученням йому ордену Леніна і медалі “Золота Зірка”. *Правда України.* – 1986. – 26 сентября.

26 вересня (п'ятниця).

4. Москва. Урочисте відкриття міжнародної конференції, яка була присвячена 800-літтю “Слова о Полку Ігоревім” – визначної пам'ятки вітчизняної і світової культури. З доповіддю “У віках і сучасності” виступив академік Б.Рибаків. У роботі конференції взяли участь перекладачі, критики, літературознаці з СРСР і майже з 30 країн Європи, Азії, Латинської Америки. *Культура і життя.* – 1986- 26 вересня; *Літературна Україна.* – 1986. - 2 жовтня.

29 вересня – 3 жовтня (понеділок – п'ятниця).

8. Відень. 30-та сесія генеральної конференції Міжнародного агентства з атомної енергії, у якій взяли участь делегації 101 країни, в тому числі СРСР, УРСР, БРСР. На думку керівника делегації УРСР директора Інституту ядерних досліджень АН УРСР І.Вишневського, хід та результати сесії підтвердили як політичну важливість практичної участі Української РСР у діяльності МАГАТЕ, так і велике значення подальшого розширення її участі в міжнародному співробітництві у галузі мирного використання ядерної енергії в цілому для забезпечення народногосподарських

інтересів республіки. Підкреслюючи велике значення, яке УРСР надає розвитку співробітництва з країнами, що розвиваються, делегація заявила від імені уряду про добровільний внесок України у фонд технічної допомоги МАГАТЕ на суму 432 тис. дол. з виплатою у національній валюті. *Барановська Н.П. Україна – Чорнобиль – Світ. Чорнобильська проблема у міжнародному вимірі 1986-1999 – К., 1999 – С.52-53.*

1 жовтня (середа).

4. Відкриття Днів Києва і Київської області у Лейпцигу і Лейпцизькому окрузі. *Київська правда. – 1986. – 1,2,4 жовтня.*

16 год. 47 хв.

3.10. Перший блок Чорнобильської АЕС увімкнено в енергосистему країни. *Радянська Україна. – 1986. – 2 жовтня.*

2 жовтня (четвер).

6.10. Постанова ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР про будівництво у Чернігівській області нового міста для постійного проживання працівників Чорнобильської АЕС - Славутич. У поточному році планувалося ввести в експлуатацію 150 тис.м² житла, школу, чотири дитячих садка, низку інших першочергових закладів соціальної сфери, установ і підприємств. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.483.*

3. На Зеленому Мисі – вахтовому селищі енергетиків Чорнобильської АЕС, яке стало соціально-побутовим плацдармом для роботи трудівників атомної електростанції, заселено перший (з двадцяти) мікрорайон – 500 новоселів. Місто розраховане на 10 тисяч осіб. Зелений Мис – найпівденніша територія Чорнобильського району, яка врізається у затоку Київського водосховища і яке обійшла стороною радіація. Почалося будівництво нового селища енергетиків у червні 1986 р. *Радянська Україна. – 1986. – 3 жовтня.*

3 жовтня (п'ятниця).

4. Київ. Створено всесоюзний науковий центр радіаційної медицини

АМН СРСР. До його складу увійшли три інститути – експериментальної і клінічної радіології, а також епідеміології і профілактики променевих уражень. *Радянська Україна. – 1986. – 4 жовтня.*

10. На радянському атомному підводному човні з балістичними ракетами на борту в районі приблизно 1000 км на північний схід від Бермудських островів в одному з відсіків сталася пожежа. Члени екіпажу підводного човна і радянських кораблів, які підійшли, ліквідували наслідки пожежі. 3-6 жовтня вони вели боротьбу за забезпечення непотоплюваності підводного човна. Незважаючи на зусилля, підводний човен врятувати не вдалося. 6 жовтня о 11 год. 03 хв. він потонув на великій глибині. Екіпаж евакуйовано на радянські кораблі. Три особи загинуло. *Радянська Україна. – 1986. – 4 жовтня, 9 жовтня.*

8 жовтня (середа).

4. Харків. 100-ліття від дня відкриття Державної наукової бібліотеки ім. В.Короленка, яка нараховує 6 млн. книжкових одиниць, у тому числі літописи XV-XVII ст. та інші раритети. Щорічні надходження сягають близько 200 тисяч примірників. *Радянська Україна. – 1986. – 9 жовтня.*

13 жовтня (понеділок).

3. Харків. Члени державної комісії прийняли три станції метрополітену: ім. академіка Павлова, “Студентська” та “Героїв праці” – завдовжки 3,6 кілометрів. Згідно плану, ці станції мали увійти до ладу наприкінці 1987 р. Метробудівці на рік і два місяці раніше терміну здали цю дільницю. *Радянська Україна. – 1986. – 14 жовтня.*

15 жовтня (середа).

1. Москва. Міністерство оборони СРСР повідомило, що відповідно до рішення радянського керівництва, про яке оголосив М.Горбачов у липні 1986 р. у промові у Владивостоці, 15 жовтня починається і протягом цього місяця буде завершено виведення з Афганістану в СРСР шести полків із складу обмеженого радянського військового контингенту,

що тимчасово перебував там на прохання уряду Демократичної Республіки Афганістан. *Радянська Україна. – 1986. – 9 жовтня.*

23 жовтня (четвер).

3. Харків. Три станції метрополітену: ім. академіка Павлова, “Студентська” та “Героїв праці” – завдовжки 3,6 кілометрів прийняли перших пасажирів. *Радянська Україна. – 1986. – 24 жовтня.*

24-31 жовтня (п’ятниця-п’ятниця).

2. Понад 11 млн. осіб взяли участь у мітингах і маніфестаціях, зустрічах молоді з ветеранами Великої Вітчизняної війни, інших антивоєнних акціях, які пройшли в Україні в рамках тижня ООН дій за роззброєння. *Радянська Україна. – 1986. – 1 листопада.*

25 жовтня (субота).

10. Вашингтон. Група американських громадян російського і вірменського походження передали у фонд допомоги потерпілим від аварії на Чорнобильській АЕС чек на вісім тисяч доларів. *Радянська Україна. – 1986. – 26 жовтня.*

27 жовтня – 2 листопада (понеділок - неділя).

4. Київ. Перший міжнародний молодіжний фестиваль політичної пісні “Пісня в боротьбі за мир” у рамках міжнародного року миру. В ньому взяли участь професійні співаки і самодіяльні виконавці і колективи з СРСР, країн Європи, Азії, Африки, Латинської Америки: близько 120 зарубіжних і 60 радянських молодих виконавців. Учасники першого міжнародного фестивалю звернулися до молоді планети із закликом до активних дій на захист миру, співробітництва в ім’я торжества ідеалів добра і справедливості. *Радянська Україна. – 1 листопада; Вісті з України. – 1986. - № 42, жовтень; № 46, листопад.*

Жовтень.

4.10. Затверджена Комплексна програма науково-дослідних і

оперативних робіт на 1986-1990 роки – перша зведена наукова програма робіт з проблеми вивчення радіоактивного забруднення природного середовища після аварії на ЧАЕС. Нею передбачалося: удосконалення методів і засобів спостережень за радіоактивним забрудненням середовища; вивчення зміни динаміки радіаційної обстановки і поведінки радіонуклідів у природному середовищі, “гарячих” часток і на цій основі розробка з використанням математичного моделювання коротко- і довгострокових прогнозів; дослідження закономірностей формування радіоактивного забруднення місцевості після аварії. *Чорнобиль. Десять років подолання. За матеріалами Мінчорнобиля України.* – К., 1996. – С.28.

1 листопада (субота).

4. Відповідно до плану культурного співробітництва між СРСР і КНР, у Пекіні після 30-річної перерви почалися гастролі Державного заслуженого академічного ансамблю танцю УРСР ім. П.Вірського. 1600 глядачів китайської столиці тепло зустріли виступ українських артистів. Вони також виступлять у містах Ханчжоу, Нанкін і Ухань. *Радянська Україна.* – 1986. – 2 листопада.

10. Постанова Ради міністрів СРСР “Про створення при президії Академії наук СРСР координаційної ради з наукових проблем, пов’язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС”. Комісію очолив директор інституту атомної енергії ім. Курчатова академік О.Олександров. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали.* – К., 1996. –407-410.

3 листопада (понеділок).

6. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про внесення змін і доповнень по деяких законодавчих актів Української РСР і затвердження Положення про лікувально-виховний профілакторій для хворих на наркоманію”. *Відомості Верховної Ради УРСР.* – К., 1986. - №46. – С.771-778.

5 листопада (середа).

4. Київ. Голова Ради міністрів УРСР О.Ляшко вручив дипломи і

нагрудні знаки проєктувальникам, архітекторам і будівельникам, удостоєним премій Ради міністрів СРСР 1986 року в галузі будівництва. Нагороди отримали учасники прокладання другої черги Харківського метрополітену, при спорудженні якої дістали застосування прогресивні інженерні вирішення, конструкційні елементи та будівельний матеріал. Преміями відзначено також вклад харківських спеціалістів у проєктування і будівництво лінії швидкісного трамвая у місті-герої Волгограді. Серед нагороджених колектив працівників, які брали участь у реконструкції Львівського державного академічного театру опери і балету ім. Івана Франка. Пам'ятка історії та культури набула початкового вигляду завдяки вдалим технічним вирішенням, сценічні можливості будинку тепер відповідають найсучаснішим вимогам. Творці нових мікрорайонів житлового масиву "Росток" у білій Церкві Київської області. При їх будівництві було застосовано індустріальні методи. Нові квартали відзначаються виразною архітектурою. Нагороди отримали також розробники збірних залізобетонних конструкцій з укрупненою сіткою колон, впровадження яких істотно поліпшує експлуатаційні якості багатоповерхових промислових споруд. *Радянська Україна. – 1986. – 6 листопада.*

6 листопада (четвер).

3. Повідомлялось, що другий блок Чорнобильської АЕС увімкнено в енергосистему країни. *Правда України. – 1986. – 6 ноября.*

10. На станції Користівка Одеської залізниці сталася аварія пасажирського потягу № 635, що йшов за маршрутом Кривий Ріг – Київ, яка спричинила людські жертви. *Радянська Україна. – 1986 – 11 листопада.*

4. 175-річчя від дня народження видатного українського письменника і громадсько-культурного діяча, речника національного відродження на західноукраїнських землях Маркіяна Шашкевича (06.11.1811, с.Підлісся, тепер Золочівського району Львівської області — 7.06.1843, с.Новосілки, тепер Буського району Львівської області). *Українська Радянська Енциклопедія. Т.12. – К., 1985. – С. 372.*

4. У районному центрі Гайвороні Кіровоградської області урочисто

відкрито пам'ятник засновнику комуністичної партії і радянської держави В.Леніну.*Радянська Україна. – 1986. – 26 грудня.*

11 листопада (вівторок).

4. Опубліковані імена лауреатів Державної премії СРСР 1986 року з УРСР: А.Пітюнова – оператор одержання безперервного скловолокна Бердянського заводу; О.Скудар – електрозварник виробничого об'єднання “Ждановважмаш”; М.Самаріна – оператор автоматичної лінії виробничого об'єднання “Дніпропетровськдерев”; С.Ошкадерев – доктор технічних наук, заступник директора Інституту металофізики АН УРСР. *Радянська Україна. – 1986. – 11 листопада.*

19 листопада (середа).

3. Прийнятий закон СРСР “Про індивідуальну трудову діяльність” призначений для більш повного задоволення суспільних потреб у товарах і послугах, підвищення зайнятості громадян суспільно корисною діяльністю, надання їм можливості одержання додаткових доходів відповідно до затрат своєї праці. *Радянська Україна. – 1986. – 21 листопада.*

28 листопада (п'ятниця).

1. Постанова Верховної Ради УРСР “Про завдання Рад народних депутатів Української РСР по виконанню постанови ЦК КПРС, Президії Верховної Ради СРСР і Ради міністрів СРСР “Про заходи щодо подальшого підвищення ролі і посилення відповідальності Рад народних депутатів за прискорення соціально-економічного розвитку у світлі рішень XXVII з'їзду КПРС”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1986. - № 49 – С.826-831.*

30 листопада(неділя).

3. Опублікована постанова ЦК КПРС “Про дальше зміцнення соціалістичної законності і правопорядку, посилення охорони прав і законних інтересів громадян” покликана забезпечити конституційні права і законні інтереси громадян країни, додержання принципів соціальної

справедливості. З цією метою передбачалося послідовне здійснення заходів законодавчого, організаційного та виховного характеру, спрямованих на зміцнення правової основи державного і суспільного життя, посилення боротьби із здобуттям нетрудових доходів, різними правопорушеннями, з бюрократизмом. *Радянська Україна. – 1986. – 30 листопада.*

Листопад.

10. Споруджено “Укриття” для ЧАЕС. УБ-605 – розформовано. *Барановська Н.П. Об’єкт “Укриття”: проблеми, події, люди. – К., 2000. – С.57; Чорнобиль: десять років подолання. За матеріалами Мінчорнобиля України. – К., 1996. – С.8; Чорнобильська проблема. Хроніка розвитку подій //http://www.ukraine-today.com/ukr/reference/chornoby1/chronology.html (04.11.03).*

1 грудня (понеділок).

7. Київ. Помер Юрій Тимошенко (псевдонім Тарапунька, народився 02.06.1919 р. у Полтаві) – популярний український артист естради і кіно, народний артист УРСР (1960). *Культура і життя. – 1986. – 7 грудня; Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997. – С.581.*

5 грудня (п’ятниця).

4. Постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР “По призначенню Державних премій Української РСР в галузі науки і техніки 1986 року”. В галузі науки і техніки. 1. Ю.Шевченку, І.Аміро, А.Василенку, В.Заруцькому, В.Кубенку, І.Прохоренку, І.Чернишенку, Віктору Чехову, Валерію Чехову, К.Шнеренку – за монографію у п’яти томах “Методы расчета оболочек”, опубліковану в 1980-1982 роках. 2. В.Фокіну, В.Широкову, А.Тутову, Б.Брусіловському, В.Шевченку, В.Рубану, Т.Дрогалю, Ю.Козаку, А.Солянику, Б.Волобуєву – за участь у роботі “Республіканська автоматизована система управління розвитком науки і техніки в Українській РСР”. 3. П.Борзяку, О.Сарбею, П.Томчуку, Г.Катрич, Ю.Комнику, С.Непийку, Р.Федоровичу, Л.Палатнику, Ю.Кулюпіну, Б.Пінесу – за цикл робіт “Розмірні ефекти у малих частинках твердого

тіла”. 4. В.Бар’яхтару, О.Ахієзеру, С.Пелетминському, Є.Ганнопольському, Д.Маковецькому, Є.Турову, К.Власову, В.Тарасенку, В.Шаврову – за цикл праць “Відкриття та дослідження динамічних явищ, пов’язаних з фононними взаємодіями у магнітних кристалах”. 5. Г.Мацуці, Г.Єльській, М.Коваленко, Г.Овчаренко, М.Тукалу, О.Гудзері, Г.Яремчук, І.Васильєвій, О.Солдаткіній, Г.Турківській – за цикл праць “Структурно-функціональні основи участі транспортних РНК та аміноацил-тРНК-синтез у регуляції біосинтезу білка на рівні трансляції у тварин”. 6. О.Вялову, В.Глушку, А.Гончаруку, Ф.Жукову, В.Науменку, Я.Кульчицькому, Ю.Аверіну, В.Зайцевій, Ю.Скатинському, Е.Лазаренку – за цикл робіт “Тектоніка та металогенія радянських Карпат”. 7. М.Павловському, Г.Орлу, В.Короткому, М.Ковальову, Є.Колесникову, С.Панченку, В.Скибі, А.Радзіховському, В.Медведеву, М.Картелю – за цикл робіт “Розробка, теоретичне обґрунтування та клінічне впровадження нових методів оперативного лікування, детоксикації і реабілітації хворих із захворюваннями печінки та жовчовивідних протоків”. 8. О.Якімову, А.Шевелеву, Е.Аліханяну, В.Чалому, М.Левін, А.Сколоти, С.Маленьких, Л.Смирнову, А.Коломайку, О.Курносову – за розробку та промислове впровадження високопродуктивної обробки алмазно-абразивними інструментами з переривчастою робочою поверхнею. 9. В.Дудінову, В.Цветковій, Ю.Шкуратовову, Ю.Корнієнку, Д.Станкевичу, А.Бабічеву, В.Парусимову – за цикл робіт “Аналогова та цифрова обробка астрономічних зображень”. 10. Л.Левченку, А.Натапову, С.Баскіну, О.Філонову, Г.Дишковец, В.Баранову, В.Остапенку, В.Парусову, Б.Фрідлянову, І.Сурікову – за дослідження, розробку конструкції та освоєння високопродуктивної промислової технології прокатки ефективних арматурних профілів малих перетинів, які забезпечили зниження витрат металу в будівництві. 11. Є.Дибану, М.Страдомському, Л.Епік, В.Клименку, Є.Максимову, В.Асмаловському, Б.Білеці, О.Мазуру, С.Чепаскіній, В.Хавіну – за цикл робіт “Теоретичні основи і практичні методи створення ефективних систем теплового захисту високотемпературних двигунів та провадження їх у енергетичному і транспортному машинобудуванні”. 12. Є.Дуброві, О.Городецькому, А.Лященку, В.Павловському-Літвінову,

І.Яновичу, Ю.Сарнацькому, А.Донцю, С.Павлову, О.Драчу, І.Охоті – за створення та широке впровадження у проектних організаціях Держбуду УРСР систем автоматизованого проектування об'єктів будівництва, які забезпечують економію матеріальних і трудових ресурсів у капітальному будівництві. 13. І.Шеці, Л.Козіну, Л.Новіковій, А.Морачевському, А.Нікітіну, Г.Кострульову, В.Вівдюку, М.Жукоцькому – за роботу “Фізико-хімічні основи, технологія та промислове освоєння виробництва надчистих матеріалів (ртуть, кадмій, цинк, свинець, вісмут, галій, індій, талій, телур”. За підручники. А.Петренку – за підручник для студентів вищих учбових закладів “Основы построения систем автоматизированного проектирования”, опублікований у 1985 р. (друге видання). Д.Скрипченку – за підручник для учнів медичних училищ “Хирургия”, опублікований у 1984 р. (четверте видання). *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1986. - № 12. – С. 22-29.*

7 грудня (неділя).

9. Футболісти київського “Динамо” зіграли з футболістами московського “Динамо” з рахунком 2:1 і стали дванадцятиразовими чемпіонами СРСР. Тренер – В.Лобановський. *Радянська Україна. - 1986. – 9 грудня.*

19-20 грудня (п'ятниця-субота).

4. Київ. V з'їзд Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Відзначалось, що тільки за роки одинадцятої п'ятирічки встановлено 52 пам'ятника і монумента. Крім того, проведено заміну 62 пам'ятників В.Леніну, які були виготовлені з нетривких матеріалів, відремонтовано близько 40 тисяч пам'ятних знаків. *Культура і життя. – 1986. – 28 грудня.*

24 грудня (середа).

10. На шахті “Ясинівська-Глибока” Донецької області стався вибух газу метану, що спричинив людські жертви. *Радянська Україна. – 1986. – 26 грудня.*

26 грудня (п'ятниця).

4. Київ. Повідомлялось, що у Колонному залі ім. М.Лисенка Київської державної філармонії відбувся літературно-мистецький вечір,

присвячений 175-річчю від дня народження Маркіяна Шашкевича і 150-річчя альманаха “Русалка Дністровая”. *Радянська Україна*. – 1986. – 26 грудня.

29 грудня (понеділок).

4. Київ. Відкриття Декади книги Республіки Куба. *Культура і життя*. – 1987. – 4 січня.

30 грудня (вівторок).

8. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про ратифікацію Конвенції про оперативне оповіщення про ядерну аварію і Конвенції про допомогу в разі ядерної аварії чи радіаційної аварійної ситуації”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів. 1986-1990 рр.* – К., 1993 – С.487-488.

9. Футболіста збірної СРСР і Київського “Динамо” 26-річного Ігоря Беланова визнано кращим у Європі. Він став третім радянським футболістом, удостоєним “Золотого м’яча”. *Радянська Україна*. – 1986. – 31 грудня.

31 грудня (середа).

1. За самовіддану працю, виявлену при ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС і усуненні її наслідків велику групу працівників нагороджено орденами і медалями СРСР. В Актовому залі на ЧАЕС голова президії Верховної Ради УРСР В.Шевченко вручила державні нагороди. *Радянська Україна*. – 1987. – 1 січня.

10. Київ. В “Інформації Ради міністрів УРСР для ЦК Компартії України щодо розселення, працевлаштування і забезпечення житлом громадян, евакуйованих із зони ЧАЕС” повідомлялось, що із 75 населених пунктів Київської і Житомирської областей евакуйовано 41352 сім’ї (91254 осіб, із яких: 34127 сімей розселено на території УРСР; 2991 сім’я направлена на працевлаштування і розселена в інші союзні республіки; 2619 працівників у перші дні евакуації звільнились за власним бажанням і самі вирішили ці питання; 1450 працівників, які прибули з інших місць, повернулись на попереднє місце; 165 самотніх пенсіонерів вмерли. З метою розселення евакуйованого населення у Київській і Житомирській областях побудовано 8210 жилих будинків і 222 об’єкта

соціально-культурного призначення. У Києві виділено 7500 квартир і 1015 місць в гуртожитках, у Чернігові – 500 квартир. У результаті прийнятих заходів станом на 29 грудня 1986 року в республіці завершена робота по постійному працевлаштуванню і розселенню евакуйованих громадян. Упорядкованими квартирами чи жилими будинками забезпечено 344127 сімей. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали.* – К., 1996. – С.434-435.

1986 рік.

8. Міжнародний рік миру. Підбивачи підсумки проведення в Україні міжнародного року миру, перший заступник голови Ради міністрів УРСР Є. Качаловський заявив, що тільки протягом цього року в республіці було проведено 175 тисяч антивоєнних заходів, у яких взяло участь 40 млн. осіб: представники усіх верств населення, а також іноземні студенти, спеціалісти і туристи. Багато з цих заходів мали інтернаціональний характер: круїз по Дніпру; молодіжний фестиваль “Пісня в боротьбі за мир”; велогонка миру-86; міжнародні наукові семінари, симпозиуми, інші акції. *Радянська Україна.* – 1987. – 25 лютого.

9. Кращим футболістом СРСР 1986 року визнаний Олександр Заваров (“Динамо” Київ). Друге і третє місце посіли його товариші по клубу Ігор Беланов і Олег Блохін. Кандидатами на кращу трійку було названо 22 спортсмени з семи команд вищої ліги, з них 11 – з київської команди “Динамо”. *Радянська Україна.* – 1987. – 4 січня.

6. У Києві протягом року побудовано 1261,2 тисячі квадратних метрів житла, новосілля справили 126 тисяч киян. Вищі учбові заклади підготували 25,4 тис. спеціалістів. З грифом “Київ” видано 142 мільйони примірників книг і брошур. Працювало 299 масових бібліотек, 95 клубних закладів, 152 кіноустановки, 23 музеї і 23 професійних театрів. *Вісті з України.* – 1987. - № 7, лютий.

4. У Нью-Йорку опублікована книга одного з провідних західних радянологів Роберта Конквеста “The Harvest of Sorrow: Soviet Collectivization and the Terror-Famine” (“Жнива скорботи”. Радянська колективізація і голодомор”), яка показала світові правду про голодомор

1932-1933 років ще тоді, коли не тільки в Радянському Союзі, а й у багатьох країнах Заходу не визнавався навіть самий факт голодомору. Ця праця стала важливим джерелом для світової історії ХХ ст. На основі ґрунтовних досліджень автор показав причини і наслідки жахливої трагедії, узагальнив наукові матеріали, а також спогади сучасників. 1994 р. Р.Конквест за працю „Жнива скорботи” був удостоєний Державної премії України ім. Т.Шевченка. *Сучасність (Мюнхен)*. – 1988. – № 1. – С.123-126; *Шевченківські лауреати. 1962-2001*. – К., 2001. – С.255-256.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- Вісті з України
Київська правда
Культура і життя
Літературна газета
Правда (Москва)
Правда України
Радянська Україна
Сучасність (Мюнхен)
Українське слово (Париж)
Український голос (Вінніпег)
Український історик (Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен)
Відомості Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки. –К.
Зібрання постанов уряду Української Радянської Соціалістичної Республіки. – К.
Матеріали XXVII з'їзду Комуністичної партії Радянського Союзу –К., 1986.
Матеріали XXVII з'їзду Комуністичної партії України – К., 1986.
Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997.
Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993.
Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996
Бажан Олег. Данилюк Юрій. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. XX ст. – К., 2000.
Барановська Н.П. Україна – Чорнобиль – Світ. Чорнобильська проблема у міжнародному вимірі 1986-1999 – К., 1999.
Барановська Н.П. Об'єкт “Укриття”: проблеми, події, люди – К., 2000.
Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997.

РАТАУ: роки вісімдесяті // <http://news.ukrinform.com:8101/ukr85/80/html> (10/01/04).

Українські історики ХХ століття. Біобібліографічний довідник. Вип.2. Ч.1 – Київ-Львів, 2003.

Українські історики ХХ століття. Біобібліографічний довідник. Випуск 2, Ч. 2. – К., 2004.

Чорнобиль. Десять років подолання. За матеріалами Мінчорнобиля України. – К., 1996.

Чорнобиль // 16 років тому. Катастрофа // http://postup.brama.com/020426/62_7_1.htm (04.11.03).

Чорнобильська проблема. Хроніка розвитку подій // <http://www.ukraine-today.com/ukr/reference/chornoby1/chronology.html> (04.11.03).

Шевченківські лауреати. 1962 – 2001. – К., 2001.

ХРОНІКА 1987

На 1 січня (четвер).

1. Компартия України налічувала 3231630 комуністів, які перебували на обліку в 70909 первинних парторганізаціях, повідомлялось на політбюро ЦК Компартії України, на якому було розглянуто підсумки роботи по зміцненню партійних радів у 1986 р., підвищенню дисципліни і активності комуністів. *Радянська Україна. – 1987. - 12 лютого.*

7 січня (середа).

10. Секретар ЦК КПРС В.Долгих відвідав Чорнобильську АЕС, де ознайомився з роботою двох діючих енергоблоків, підготовкою до введення в експлуатацію третього, організацією обслуговування захисних споруд пошкодженого реактора, ходом робіт по дальшій дезактивації. Оглянув вахтове селище Зелений Мис, побував у населених пунктах Бородянського району Київської області, де розміщене евакуйоване населення з 30-кілометрової зони Чорнобильської АЕС. *Радянська Україна. – 1987. – 8 січня.*

8 січня (четвер).

3. Київ. Була проведена нарада по обговоренню питання проектування та будівництва міста постійного проживання енергетиків – Славутич, яке буде споруджено в районі села Неданчичі Чернігівської області, в основному протягом двох найближчих років. Розраховане на 20 тис. осіб, в перспективі – 30 тис. До проектування та будівництва нового міста залучено низку союзних міністерств і відомств, будівельні організації Російської Федерації, України, Грузії, Азербайджану, Вірменії, Литви, Латвії, Естонії. У розробці проектної документації взяли участь 34 проектні організації на чолі з генпроектувальником Київ ЗНДІЕП. Менш ніж за три місяці замість належних за нормативами двох років, виконано робочі креслення об'єктів житла і соціальної інфраструктури.

магістральних інженерних комунікацій міста. *Радянська Україна. – 1987. – 10 січня.*

11 січня (неділя).

6. Повідомлялось про засідання у Раді міністрів УРСР, де йшла мова, зокрема, про виконання постанови ЦК КПРС, Ради міністрів СРСР, ВЦРПС від 16 жовтня 1968 р. “Про підвищення заробітної плати працівників охорони здоров’я та соціального забезпечення”. *Радянська Україна. – 1987. – 11 січня.*

13 січня (вівторок).

4. Повідомлялось, що вчені фізико-механічного інституту ім. Г.Карпенка АН УРСР сконструювали прилад для контролю поверхневих і підповерхневих дефектів у виробках з неферромагнітних і ферромагнітних металів різної електропровідності, що дістав назву “Дует –А”. Контролери з його допомогою можуть безпомилково виявити тріщини в багатощарових конструкціях під металевою обшивкою, під герметичними покриттями тощо. “Дует” знаходить дефекти також у виробках з графіту, молибденових і титанових сплавів, у сталевих виробках під шаром хрому. *Радянська Україна. – 1987. – 13 січня.*

14 січня (середа).

8. Генеральний директор міжнародного агентства по атомній енергії Х.Блікс відвідав УРСР, побував на Чорнобильській АЕС. У Києві його прийняв голова Ради міністрів УРСР О.Ляшко і ознайомив з тим, що зроблено по усуненню наслідків аварії і для нормального функціонування народного господарства у прилеглих до ЧАЕС районах. *Радянська Україна. – 1987. – 14 січня.*

1.10. Москва. Голова президії Верховної Ради СРСР А.Громико вручив державні нагороди учасникам робіт по ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС, які були удостоєні звання Героя Радянського Союзу і Героя Соціалістичної праці. Ордени Леніна і медалі “Золота зірка” одержали: підполковник внутрішньої служби Л.Телятников, генерал-

майор авіації М. Антошків, генерал-полковник В. Пікалов; ордени Леніна і медалі “Серп і Молот” – бригадир, машиніст-оператор бетононасосів В. Заведій, начальник управління будівництва Г. Ликов, заступник начальника цеху споруджуваної Ростовської АЕС Ю. Самойленко, заступник міністра середнього машинобудування СРСР О. Установ. *Радянська Україна. – 1987. – 15 січня.*

15 січня (четвер).

2. Повідомлялось, що у Кримському центрі науково-технічної інформації узагальнено досвід патріотичного руху “Працювати без відстаючих”, який народився 1976 р. у Сімферопольському електромашинобудівному заводі. В Криму під цим девізом змагаються 148 підприємств, 700 цехів, 2370 бригад, понад 70 тис. осіб. *Радянська Україна. – 1987. – 15 січня.*

10. Голова КДБ СРСР В. Чебриков та генеральний прокурор СРСР А. Рекунков інформували генерального секретаря ЦК КПРС М. Горбачова про те, що в СРСР продовжували відбувати покарання, передбачені ст. 70 і 190-1 КК РРФСР і відповідними статтями кримінальних кодексів інших союзних республік, 288 осіб, примусове лікування в психіатричних лікарнях спеціального типу - 96 осіб. *Данилюк Юрій, Бажан Олег. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. ХХ ст.) – К., 2000. – С. 531.*

17 січня (субота).

2. Київ. Створено Раду жінок України. Головою обрано заступника голови Ради міністрів УРСР М. Орлик. *Радянська Україна. – 1987. – 18 січня.*

20 січня (вівторок).

6. Опубліковано постанову ЦК КПРС “Про роботу Міністерства зв’язку СРСР по поліпшенню обслуговування населення телефонними та іншими видами обслуговування”. Міністерству зв’язку СРСР доручалось розробити заходи, які б забезпечили виконання завдань по

прискореному розвитку телефонного зв'язку: збільшити кількість телефонів у дванадцятій п'ятирічці в 1,4 рази; розширити мережу телефонів-автоматів, у тому числі міжміських, на підприємствах, в установах, організаціях і зонах відпочинку; швидше оснащувати підприємства зв'язку необхідними засобами механізації і автоматизації. *Радянська Україна. – 1987. – 20 січня.*

21 січня (середа).

4. Житомир. Розпочалися всесоюзні читання, присвячені пам'яті видатного вченого, творця ракетно-космічних кораблів С.Корольова. *Правда України. – 1987. – 25 январа.*

22 січня (четвер).

6. Указ президії Верховної Ради СРСР про присвоєння звання “Мати-героїня” з врученням ордена “Мати-героїня” матерям, які проживають в Українській РСР, народили і виховали десять і більше дітей. Цього звання удостоєно 30 багатодітних матерів. *Радянська Україна. – 1987. – 24 січня.*

24 січня (субота).

2. Київ. V республіканська конференція Українського товариства дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами. Голова президії В.Оснач у звітній доповіді підкреслив, що “значна роль у створенні атмосфери довір'я, розширенні співробітництва між народами відводиться тим громадським організаціям, які здійснюють міжнародні зв'язки”. На час проведення конференції товариство підтримувало зв'язки з 721 організацією і 165 громадськими діячами більш як у ста країнах світу. *Радянська Україна. – 1987. – 27 січня.*

26 січня (понеділок).

8. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про ратифікацію Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1987. – № 6 – С.71.*

26-30 січня (понеділок – п'ятниця).

4. Київ. У державному університеті ім. Т.Шевченка відбулася наукова нарада експертів ЮНЕСКО з питань змісту і методів викладання іноземних мов і зарубіжних літератур в інтересах зміцнення міжнародного взаєморозуміння і миру. *Вісті з України*. – 1987.- № 6, лютий.

27-28 січня(вівторок-середа).

1. Москва. Пленум ЦК КПРС розглянув питання “Про перебудову і кадрову політику партії”. З доповіддю виступив генеральний секретар ЦК КПРС М.Горбачов, у якій підкреслив, що завдання партії – забезпечити проведення в життя стратегічного курсу на прискорення соціально-економічного розвитку країни. Виходячи з цього, першорядне значення для успішної реалізації політичної стратегії є питання про перебудову і кадрову політику, які розглядаються у широкому соціально-економічному плані, з урахуванням уроків минулого, характеру моменту, що переживає партія і країна, та завдань на майбутнє. Пленум виробив політичні й організаційні заходи щодо поглиблення докорінних перетворень в економічній, соціальній і духовній сферах, висунув програму розгортання соціалістичного демократизму, розширення гласності, розвитку критики і самокритики, вдосконалення контролю, сформулював кадрову політику партії. *Радянська Україна*. – 1987. - 28, 29, 30 січня.

Січень.

4. Чернівці. Перше республіканське дитяче фольклорне свято, організаторами якого були Міністерство освіти УРСР, Музичне товариство, ЦК ЛКСМУ, заслужений Український державний академічний хор ім. Г.Верьовки. У ньому взяло участь понад 500 юних аматорів з усіх областей України, які вийшли переможцями на обласних оглядах самодіяльної творчості. *Вісті з України*. – 1987. – № 4, лютий.

1 лютого (неділя).

6. Москва. Указ президії Верховної Ради СРСР про звільнення від оподаткування за бездітність громадян СРСР, які вступили в зареєстрований

шлюб, за період одного року з дня реєстрації шлюбу. Одночасно з цим Рада міністрів СРСР з 1 лютого прийняла постанову про скасування виплати коштів у вигляді компенсації за подорожчання обручок особам, які вперше вступили в шлюб. Одержані від цього кошти, спрямовуватимуться на покриття витрат, пов'язаних із скасуванням податку з молодожонів. *Радянська Україна. – 1987. – 14 січня.*

3 лютого (вівторок).

3. Повідомлялось, що у Запорізькій області з'явилась нова галузь індустрії. В експлуатацію введена перша шахта Таврійського гірничозбагачувального комбінату. Почато промисловий видобуток марганцевої руди. *Правда України. – 1987. – 3 феверля.*

4 лютого (середа).

6. Москва. На засіданні правління всесоюзного добровільного товариства боротьби за тверезість повідомлялось, що 1986 р. було проведено всесоюзний рейд “За ефективну працю і здоровий побут”, у якому взяло участь 350 тис. осіб. В Україні було усунуто більш як 15 тис. різних порушень антиалкогольного законодавства. Значно скоротилась кількість запізньєв і прогулів на виробництві, злочинів на ґрунті пияцтва. *Радянська Україна. – 1987. - 5 лютого.*

5 лютого (четвер).

3.6. Київ. У ЦК Компартії України відбулася нарада керівників ряду міністерств і відомств республіки, на якій розглянуто підсумки роботи по збільшенню виробництва, поліпшенню якості та розширенню асортименту товарів народного споживання за 1986 р., січень нинішнього і заходи щодо виконання плану на 1987 р. На нараді, зокрема відзначалось, що незважаючи на деякі позитивні результати по насиченню ринку різноманітними товарами, одержаними 1986 р., докорінного поліпшення в цій роботі поки що не відбулося. Міністерства легкої, місцевої промисловості, багато підприємств галузей групи “А”, які виготовляють товари для ринку, не справилися з планом минулого року, допустили

відставання і у січні поточного року. *Радянська Україна. – 1987. – 7 лютого.*

6-7 лютого (п'ятниця-субота).

2. Київ. XIV з'їзд профспілок України, у лавах якого нараховувалось більш як 26 млн. осіб. З доповіддю “Більш активну участь у перебудові, розвивати ініціативу мас”, виступив її голова В.Сологуб. Він же був переобраний на новий термін. *Радянська Україна. – 1987. - 23 січня; 7 лютого.*

10 лютого (вівторок).

4. 150-річчя з дня смерті О.Пушкіна. Літературно-мистецькі вечори, виставки, читацькі конференції, кінофестивалі, нові концертні програми і вистави у театрах пройшли у багатьох містах України. Завершено 3-томне видання творів поета накладом 9 млн. примірників. *Літературна Україна. – 1987. – 8, 15 січня; Культура і життя. – 1987. – 11 січня; Вісті з України. - 1987. - № 8, лютий.*

13 лютого (п'ятниця).

3.6. Опубліковані постанови Ради міністрів СРСР “Про створення кооперативів громадського харчування”, “Про створення кооперативів по побутовому обслуговуванню населення”, “Про створення кооперативів для виробництва товарів народного споживання”. *Радянська Україна. – 1987. - 13 лютого.*

13-14 лютого (п'ятниця-субота).

4. Київ. VI з'їзд Спілки журналістів України. У виступах делегатів в основному увага була зосереджена на питаннях посилення ролі засобів масової інформації республіки у здійсненні партією перебудови всіх сфер суспільного життя, висвітленні на сторінках газет, у передачах телебачення і радіо ключових народногосподарських проблем, вдосконаленні засобів і методів ідейно-виховної роботи. В Україні виходить 19 республіканських, 72 обласні, 111 міських і міськрайонних, 423 районних і 1117 багатотиражних газет, майже 200 журналів і видань журнального типу, діє 26 книжкових видавництв, республіканських і 24 обласних

телерадіокомітети, Телеграфне агентство України. *Радянська Україна*. – 1987. - 14, 15 лютого.

17 лютого (вівторок).

2. Українська організація ДТСААФ, яка налічувала у своїх лавах близько 23 млн. осіб, за підготовку спеціалістів для армії і флоту удостоєна перехідного Червоного прапора Міністерства оборони СРСР. *Радянська Україна*. – 1987. - 18 лютого.

10. Повідомлялось про засідання політбюро ЦК Компартії України, де було розглянуто статтю “За останньою межею”, яка була опублікована в газеті “Правда” 4 січня 1987 р. Критику на адресу Ворошиловградського обкому партії політбюро ЦК Компартії України визнало об’рунтованою і справедливою. Відзначалось, що в області допущено низку грубих порушень соціалістичної законності. ЦК Компартії України прийняв рішення звільнити Б.Гончаренка з посади першого секретаря і обговорити на пленумі Ворошиловградського обкому партії питання про заходи щодо усунення виявлених недоліків і зміцнення керівництва обласною партійною організацією. *Радянська Україна*. – 1987. - 17 лютого.

19 лютого (четвер).

4. Москва. У Колонному залі Будинку спілок відбувся урочистий вечір, присвячений 130-річчю від дня народження Івана Франка. *Вісті з України*. – 1987. - № 9, лютий.

10. У прийнятій постанові президії Верховної Ради УРСР “Про серйозні недоліки у додержанні житлового законодавства у деяких областях республіки” відзначалось, що значна частина рад народних депутатів Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Івано-Франківської, Кримської, Львівської, Херсонської, Чернігівської областей не забезпечила виконання вимог житлового законодавства на підпорядкованій території, недостатньо перебудовує свою роботу по викоріненню фактів зловживання, формально-бюрократичного ставлення деяких службових осіб до вирішення житлових питань, послідовній реалізації принципу соціальної справедливості при розподілі квартир.

Відомості Верховної Ради УРСР. К., 1987. - № 9. – С.124-125.

10. У прийнятій постанові президії Верховної Ради УРСР “Про підсумки організаційно-масової роботи місцевих Рад народних депутатів Української РСР за 1986 рік” підкреслювалось, що перебудова діяльності радянських органів проходить ще повільно, слабо закріплюються і поширюються позитивні зміни і тенденції. Не в усіх адах здійснюються рішучі заходи по зміцненню демократичних принципів у сесійній діяльності, роботі постійних комісій, депутатів. Потребує дальшого розвитку критика і самокритика. Слабкою ланкою залишається гласність роботи радянських органів. Керівники багатьох виконавчих комітетів, працівники апарату ще не позбавилися інерції, намагаються розв’язувати нові завдання застарілими методами, недостатньо виявляють ініціативи і діловитості. *Відомості Верховної Ради УРСР – К., 1987. - № 9 – С.120-121.*

21 лютого (субота).

7. Нью-Йорк. Помер Петро Григоренко (народився 16.10.1907 р. в с. Борисівка – нині село Приморського району Запорізької області) – військовий діяч, генерал-майор, активний учасник опозиційного руху в СРСР і УРСР. Проживаючи в США з 1977 р., він очолив закордонне представництво Української Гельсінської групи і став ініціатором розвитку Гельсінського руху на Заході. *Українське слово (Париж) – 1987. – 22 березня; Енциклопедія історії України. Т.2 – К., 2004.*

22 лютого (неділя).

4. Вінніпег. Заходами Української вільної академії наук й інституту-заповідника Маркіяна Шашкевича була проведена наукова конференція з нагоди 175-річчя від дня народження М.Шашкевича і 150-ліття від появи “Русалки Дністрової”, яка започаткувала національне й літературне відродження Західної України. *Українське слово (Париж) – 1987. – 19-26 квітня.*

24 лютого (вівторок).

4. Опубліковано виклад постанови ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР

“Про поліпшення умов діяльності творчих спілок”. У постанові намічені заходи щодо дальшої активізації роботи спілок письменників, кінематографістів, композиторів, театральних діячів і художників та зміцнення матеріально-технічної бази цих спілок, спорудження житла, будинків творчості, а також щодо вдосконалення видавничої діяльності, пропаганди літератури і мистецтва. *Радянська Україна. – 1987. - 24 лютого.*

25 лютого (середа).

1. Опубліковано виклад постанови ЦК Компартії України “Про хід перебудови в інститутах Секції суспільних наук АН УРСР відповідно до вимог XXVII з’їзду КПКР”. У прийнятій постанові наголошувалось, що наукові колективи визначили пріоритетні напрями досліджень, почали їх розробку. Створено низку праць у галузі філософії, економічної теорії, історії, права, мовознавства, міжнародної проблематики, які здобули визнання. Разом з тим темпи і якість роботи, яка проводиться, не повною мірою відповідають вимогам перебудови і кадрової політики. Дослідження інститутів економічного профілю все ще відстають від запитів господарських перетворень. Слабо вивчаються багато назрілих проблем політичної економії. Філософи багато в чому зайняті віддаленими від практики питаннями на шкоду дослідженню актуальних проблем сучасності. Не досягнуто очікуваного підвищення ефективності досліджень соціологів. Правознавці мало уваги приділяють розробці проблем розвитку соціалістичної демократії і самоврядування. У працях істориків фактологізм продовжує переважати над аналізом історичного досвіду, не подолано кон’юнктурного підходу до висвітлення подій. Літературознавці та мистецтвознавці глибоко не вивчають реальних процесів сучасного духовного життя суспільства, питань соціології літератури і мистецтва. Повільно впроваджуються результати суспільствознавчих досліджень у практиці. “Дуже мляво” йде перебудова в інститутах археології, мистецтвознавства, фольклору та етнографії. Тут не створено атмосфери принциповості, взаємної вимогливості, відкритого виявлення недоліків та упущень, не вистачає критики і самокритики. У багатьох інститутах допускаються серйозні прорахунки в роботі з

кадрами. Явні диспропорції склалися в їхній віковій структурі. Не сформовано реального резерву керівників. Простежується тенденція старіння наукових співробітників. Не підвищується ефективність роботи аспірантури. Позначилася явно вичікувальна позиція, небажання змінювати звичні форми і методи роботи з кадрами, управління науковими колективами, бракує гостроти і принциповості в оцінці недоліків та прорахунків. Відповідальність за повільну перебудову діяльності покладено на керівництво Секції суспільних наук АН УРСР. *Радянська Україна. – 1987. - 25 лютого.*

25 лютого (середа).

4. 100-річчя від дня народження видатного українського режисера, актора, теоретика театру, драматурга і публіциста Леся Курбаса (25.02.1887, Самбір, тепер Львівської області – 03.11.1937, Соловки). У Київському державному академічному театрі ім. Лесі Українки відбувся ювілейний вечір. З нагоди річниці у Самборі на будинку, де Л.Курбас народився, була встановлена меморіальна дошка, у Старому Скалаті на Тернопільщині, у колишній садибі його діда, де пройшли юнацькі роки, відкрито музей. На фасаді будинку № 17 по вулиці Свердлова у Києві, де виступав заснований Лесем Курбасом Молодий театр, встановлено меморіальну дошку. У Києві, Львові, Харкові, Тернополі, Одесі та інших містах України були проведені конференції, ювілейні вечори, присвячені творчості Л.Курбаса. Урочистий вечір відбувся у Москві. *Культура і життя. – 1986. – 7 грудня; 1987. – 22 лютого, 1 березня; 1988. - 3 січня; Вісті з України. – 1987. - № 8, лютий, № 46, листопад; Літературна Україна. - 1987. – 19 лютого.*

27 лютого (п'ятниця).

6. Опубліковано виклад постанови ЦК КПРС, Ради міністрів СРСР, ВЦРПС “Про перехід об’єднань, підприємств і організацій промисловості та інших галузей народного господарства на багатозмінний режим роботи з метою підвищення ефективності виробництва”. У постанові йшлося про організацію роботи по запровадженню дво- і тризмінного

режиму праці у виробничих галузях; перебудову режиму роботи сфери обслуговування і соціально-культурних галузей; заходи щодо посилення морального і матеріального стимулювання робітників та службовців за роботу в багатозмінному режимі. *Радянська Україна*. – 1987. – 27 лютого.

Лютий.

4. Москва. Повідомлялось, що у Центральному будинку літератури відбувся вечір, присвячений 175-річчю від дня народження видатного українського письменника і громадсько-культурного діяча, речника національного відродження на західноукраїнських землях М.Шашкевича і 150-річчю альманаху “Русалка Дністровая” (1837 р.), виданий у Західній Україні, яка відіграла значну роль в історії всієї української літератури. *Вісті з України*. – 1987. – № 9, лютий.

1 березня (неділя).

10. Повідомлялось, що в Лондоні опублікована брошура історика і публіциста К.Зеленко накладом шість тисяч примірників про чорнобильську катастрофу. У ній зокрема відзначалося, що “атомна катастрофа в Чорнобилі показала й розкрила ще раз советську систему як жахливе сполучення задубіння й ламкості, некомпетентності й не людяності..., яка виявилася не тільки безвідповідальною, але також і неспроможною себе зреформувати”. *Українське слово (Париж)* – 1987. – 1 березня.

2 березня (понеділок).

4. Київ. Загальні збори Академії наук УРСР. Були підвели підсумки роботи Академії у 1986 р. і намічені основні напрями перебудови діяльності наукових установ відповідно до вимог XXVII з’їзду КПРС і січневого (1987 р.) Пленуму ЦК КПРС. Президент АН УРСР, академік Б.Патон у своєму виступі навів дані, які свідчили про результативну роботу колективів академічних установ у багатьох галузях наук. За 1986 р. було зареєстровано три наукових відкриття, одержано близько двох з половиною тисяч авторських свідоцтв на винаходи. Економічний ефект від впровадження розробок Академії становив 902 млн. руб. Перед

вченими було поставлено завдання посилити зв'язок науки і практики. *Радянська Україна. – 1987. – 4 березня.*

5-6 березня (четвер-п'ятниця).

2. Київ. XXV з'їзд ЛКСМ України. Першим секретарем обрано В.Цибуха. *Радянська Україна. – 1987. – 6, 7 березня.*

7 березня (субота).

8. Лондон. У посольстві СРСР президент Британської асоціації пожежних служб С.Дж.Дюррант вручив медаль “За доблесть” підполковнику внутрішньої служби, Герою Радянського Союзу Л.Телятникові за мужність і героїзм, проявлений під час аварії на Чорнобильській АЕС. У ході перебування у Великобританії Л.Телятников зустрівся з представниками громадськості країни. Він був прийнятий прем'єр-міністром Великобританії Маргарет Тетчер. Героєві Чорнобиля було також вручено золоту медаль газети “Стар”. *Радянська Україна. – 1987. – 8 березня.*

8 березня (неділя).

4. Опубліковано постанову ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР про присудження Державних премій УРСР імені Т.Шевченка у галузі літератури, журналістики, мистецтва і архітектури 1987 року. У галузі літератури Л.Костенко – за історичний роман у віршах “Маруся Чурай”, збірку поезій “Неповторність”. У галузі образотворчого мистецтва Ф.Захарову – за серію пейзажів і натюрмортів “Рідна моя Україна”. У галузі музики М.Скорику – за концерт для віолончелі з оркестром. У галузі концертно-виконавської діяльності О.Басистюк – за концертні програми останніх років. У галузі кінематографії С.Дяченку – авторові сценарію, А.Борсюку – режисерові, О.Фролову – операторові – за повнометражний науково-популярний фільм “Зірка Вавілова” Київської кіностудії науково-популярних фільмів. У галузі архітектури Л.Кондратському, М.Собчуку, С.Фурсенку – архітекторам, О.Стеценко – інженерові-конструктору, О.Дубовому – науковому консультанту – за обласний краєзнавчий музей у м. Черкаси. За кращий твір літератури і

мистецтва для дітей та юнацтва О.Дмитренку – за художньо-документальну повість “Аист”. *Радянська Україна. – 1987. – 8 березня.*

9-11 березня (понеділок – середа).

4. Всесоюзне літературно-мистецьке свято “В сім’ї вольній, новій”, присвячене пам’яті Т.Шевченку. У ньому взяли участь представники з республік СРСР, а також з Болгарії, Чехословаччини, Куби, В’єтнаму, Польщі, НДР, Індії, Китаю. Відкриття свята відбулося у Запоріжжі, закриття – у Черкасах. *Літературна Україна. – 1987. – 26 лютого.*

10 березня (вівторок).

4. Повідомлялось про видання збірки творів Тараса Шевченка мовою тамілів – одного з найстародавніших народів, який населяє південь Індії. *Радянська Україна. – 1987. – 10 березня.*

12 березня (четвер).

10. Одеса. Розпочалося виїзне засідання судової колегії Верховного суду СРСР. Протягом більш як двох тижнів розглядалась справа колишніх капітанів В.Ткаченка і В.Маркова вантажного судна “Петр Васев” і пароплава “Адмірал Нахимов”. Вони звинувачувались у корабельній аварії, внаслідок якої 31 серпня 1986 р. пароплав “Адмірал Нахимов” затонув, що призвело до значних людських жертв. Верховний суд СРСР визнав колишніх капітанів Маркова і Ткаченка винними і засудив до п’ятнадцяти років позбавлення волі кожного. Суд постановив стягнути з кожного із засуджених по сорок тис. руб. у рахунок відшкодування заподіяних ними державі матеріальних збитків. *Радянська Україна. – 1987. – 12 березня, 1 квітня.*

15 березня (неділя).

1.4. Повідомлялось про засідання секретаріату ЦК Компартії України, де було розглянуто питання про перебудову лекційної пропаганди в республіці. Було схвалено досвід, нагромаджений в останні роки у Вінницькій, Донецькій, Київській, Кримській і Харківській областях.

Відзначалось, що на базі Кримської області відпрацьовується механізм координації лекційної діяльності різних організацій. Цей експеримент відкриває можливості для формування єдиної системи лекційної пропаганди. Сприяє усуненню недоліків в обліку лекцій, приписок, порушень у використанні гонорарного фонду. Партійним комітетам, організаціям товариства “Знання” рекомендовано поглиблювати перебудову лекційної пропаганди, зміцнювати її зв’язок з життям, рішуче усувати наявні недоліки, активно проваджувати позитивний досвід. *Радянська Україна. – 1987. – 15 березня.*

18 березня (середа).

4. У паризькій книгарні “Глоб” у зв’язку з річницею від дня народження Тараса Шевченка була проведена виставка, присвячена його творчості, у місті Шалет-Сюр-Луен – радіопередача. *Радянська Україна. – 1987. - 19 березня.*

4. Москва. У постійно діючому виставочному центрі Держкомвидаву СРСР “Книга” відкрито Дні союзних республік. У перший день видавці УРСР ознайомили відвідувачів з новинками української літератури. Наступні дні були присвячені тематичним оглядам. Були представлені книги видавництв “Наукова думка”, “Вища школа”, “Техніка”, “Урожай”, “Здоров’я” та ін. Відбулася зустріч з українськими письменниками. *Радянська Україна. – 1987. – 19 березня.*

19 березня (четвер).

10. Секретаріат ЦК Компартії України розглянув результати розслідування по матеріалу “Як знищували заповідний ліс”, який був опублікований у газеті “Радянська Україна” 17 лютого 1987 р. Відзначалось, що викладені в ньому факти підтвердилися. Перевіркою встановлено, що в урочищі “Зміїні острови” Золотоніського лісгоспзагу Черкаської області, яке підлягає передачі Канівському державному заповіднику, знищено частину дерев, пошкоджено чагарники і рослинний покрив, що склався за багато років. Винні притягнуті до відповідальності. Територію урочища “Зміїні острови” передано Канівському державному заповіднику.

Тут встановлено заповідний режим, організовано охорону лісових насаджень. Розробляються плани проведення в цих угіддях наукових досліджень. *Радянська Україна. – 1987. – 19 березня.*

24-25 березня (вівторок-середа).

1. Пленум ЦК Компартії України розглянув питання “Про завдання партійних організацій республіки по поглибленню перебудови, поліпшенню роботи з кадрами відповідно до рішень січневого (1987 р.) пленуму ЦК КПРС”. Перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький у своєму виступі вказав на необхідності: поглиблювати перебудову в народному господарстві; активніше впроваджувати економічні методи управління; поставити піклування про людину в основу діяльності кадрів; послідовно проводити в життя настанови партії щодо демократизації суспільного життя, розширення гласності, розвитку критики і самокритики; вдосконалення кадрової роботи – вирішальна ланка перебудови. *Радянська Україна. – 1987. - 25,26 березня.*

26-27 березня(четвер-п'ятниця).

4. Київ. XI з'їзд товариства “Знання” УРСР. Делегати обговорили підсумки роботи 400-тисячного загону лекторів, які працюють на громадських засадах, за звітний період і завдання по перебудові лекційної пропаганди у світлі рішень XXVII з'їзду КПРС і січневого (1987 р.) пленуму ЦК КПРС. У прийнятій з'їздом резолюції намічено заходи щодо корінного поліпшення якості та ефективності лекційної пропаганди в республіці. *Радянська Україна. – 1987. - 27, 28 березня.*

31 березня (вівторок).

6. Постанова президії Верховної Ради УРСР “Про підсумки розгляду звернень громадян до президії Верховної Ради і місцевих Рад народних депутатів республіки за 1986 р. та виконання постанови президії Верховної Ради УРСР від 2 квітня 1986 р. про створення в усіх міськрайвиконкомах “Служби-05”. У постанові відзначалось, що незважаючи на певну роботу, проведenu в 1986 р. радами народних депутатів республіки

щодо поліпшення практики розгляду листів і організації прийому громадян, істотних змін у якості вирішення порушуваних ними питань та усуненні причин, що породжують скарги, не відбулося. Надходження звернень, у тому числі до вищестоящих органів, з питань, що повинні вирішуватись на місцях, і далі зростало. Значно більше звернулось громадян до президії Верховної Ради СРСР з усіх областей, до президії Верховної Ради УРСР – з третини областей, до місцевих рад – на 40,6 тис. осіб більше ніж у 1985 р. Понад п'яту частину пропозицій, заяв і скарг, що надійшли до президії, та майже дві третини – до місцевих рад, вирішено позитивно. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1987. – №15. – С.209-211.*

2 квітня (четвер).

10. Москва. Політбюро ЦК КПРС розглянуло питання про хід робіт, які проводяться відповідно до програми ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Відзначено, що перші два енергоблоки працюють стабільно, продовжується дезактивація інших об'єктів, населених пунктів у районах, що зазнали забруднення. У широких масштабах ведеться спорудження жилих будинків, об'єктів соціально-побутового призначення для евакуйованого населення. *Радянська Україна. – 1987. – 4 квітня.*

4. Повідомлялось, що на Лопушнянському родовищі в Карпатах відкрито нову кладову нафти. Одержання промислової нафти поклато край тривалій дискусії серед геологів про те, чи є нафта в мезозойських відкладах Карпат. Одержано новий пошуковий напрям рідкого пального на території Чернівецької, Івано-Франківської і частково Закарпатської областей. *Радянська Україна. – 1987. – 2 квітня.*

2-3 квітня (четвер – п'ятниця).

4. Київ. VIII з'їзд художників України, на якому обговорювались актуальні проблеми сучасного художнього процесу, завдання по активізації творчої діяльності у світлі рішень XXVII з'їзду КПРС і XXVII з'їзду Компартії України. Головою правління Спілки художників України обрано О.Лопухова. *Культура і життя. – 1987. – 5, 12 квітня.*

5 квітня (неділя).

6. Повідомлялось про засідання секретаріату ЦК Компартії України, на якому було розглянуто питання про перебудову роботи Міністерства торгівлі УРСР і Укоопспілки по поліпшенню торговельного обслуговування населення. Відзначалось, що колегія Мінторгу УРСР, особисто В.Старунський і С.Литвиненко, не зробили належних висновків з критики і вкрай повільно перебудовують стиль і методи своєї роботи. Наголошувалось, що рівень торговельного обслуговування населення серйозно відстає від сучасних вимог; не забезпечується один з найважливіших показників соціальної програми – план роздрібного товарообороту; недостатньо ваги приділяється подоланню відставання у розвитку громадського харчування. *Радянська Україна. – 1987. – 5 квітня.*

8 квітня (середа).

8. Женева. Повідомлялось про виступ постійного представника УРСР при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях А.Озадовського на пленарному засіданні 42-ї сесії Європейської економічної комісії ООН, де обговорювалось питання економічного становища в Європі. Він, зокрема заявив, що 1986 р. в УРСР національний доход збільшився на 3,6%. У республіці здійснено важливі заходи щодо вдосконалення управління і механізму господарюванням, намітилися зрушення у підвищенні технічного рівня галузей народного господарства, оновленні основних виробничих фондів. *Радянська Україна. – 1987. – 8 квітня.*

9 квітня (четвер).

4. У столиці Маврикію Порт-Луї у рамках святкування 70-річчя Жовтневої революції відкрилась експозиція, присвячена УРСР. На ній представлено вироби декоративно-прикладної творчості, дитячі малюнки, фотографії, книги, відеофільми, які розповідають про життя українського народу. *Радянська Україна. – 1987. – 10 квітня.*

10 квітня (п'ятниця).

3. Івано-Франківськ. Повідомлялось, що на комплексі по виробництву

олефінів калуського об'єднання "Хлорвініл" одержано перші сотні тонн основного продукту – етилену, який тут же відправили на сусіднє виробництво вінілхлориду. Введення в дію першої черги цього комплексу – нова сторінка в історії олефінової програми, розробленої СРСР і Угорською Народною Республікою. Досі калуські хіміки етилен для своїх потреб одержували з УНР. Відтепер свої потреби вони забезпечуватимуть власною продукцією, значну частину якої з Прикарпаття по етиленопроводу поставлятимуть в УНР на переробку на Тіссайському комбінаті. *Радянська Україна. – 1987. – 11 квітня.*

10-13 квітня (п'ятниця-понеділок).

4. Київ. Проведення Днів сучасної чеської і словацької музики. *Культура і життя. – 1987. – 19 квітня.*

11 квітня (субота).

4. Київ. Установча конференція Українського республіканського відділення Радянського фонду культури, на якій підкреслювалось, що дана організація покликана сприяти ширшому використанню величезного культурного потенціалу. Велика його роль в естетичному, патріотичному та інтернаціональному вихованні трудящих, примноженні духовного надбання народу. В Україні діють 89 театрів, 354 державних і понад сім тисяч громадських музеїв, тисячі аматорських колективів. У фондах бібліотек налічується майже один мільярд книг. Під охорону держави взято близько 100 тис. пам'яток історії і культури. Головою Українського республіканського відділення обрано поета Б.Олійника. *Радянська Україна. – 1987. – 12 квітня.*

4. Нью-Йорк. В одному із престижних залів США з великим успіхом пройшов концерт сучасної української музики під назвою "Нові українці". Концерт транслювався телекомпанією Пі-бі-ес і передавався по радіо у США і Канаді. *Культура і життя. – 1987. – 7 червня; Вісті з України. – 1987. - № 24, червень.*

11-12 квітня (субота – неділя).

2. Ташкент. І всесоюзна нарада представників національного руху, в

роботі якої взяло участь 105 делегатів з Москви, Узбекистану, України, Таджикистану, Казахстану. *Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга.* – Київ, 2004. – С.231.

12-14 квітня (неділя-вівторок).

8. На запрошення Ради міністрів УРСР в Україні перебувала делегація Виконавчого віча сабору Соціалістичної Республіки Хорватії на чолі з його головою А.Миловичем. Членів делегації прийняли голова Ради міністрів УРСР О.Ляшко, голова президії Верховної Ради УРСР В.Шевченко. Під час переговорів були порушені питання розширення взаємовигідних югославсько-радянських зв'язків, поглиблення співробітництва між Хорватією і Україною. *Радянська Україна.* – 1987. – 14, 15 квітня.

13-14 квітня (понеділок-вівторок).

8. В Україні перебувала делегація палати представників конгресу США, яку очолив голова палати Дж. Райт. Делегацію прийняли перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький, голова президії Верховної Ради УРСР В.Шевченко. Під час зустрічей з обох сторін підкреслювалось важливе значення контактів по парламентській лінії для зміцнення довір'я і взаєморозуміння з метою відвернення загрози ядерного конфлікту. Гості побували в радгоспі імені XXV з'їзду КПРС Обухівського району Київської області, відвідали Чорнобильську АЕС. *Радянська Україна.* – 1987. – 14, 15 квітня.

17 квітня (п'ятниця).

4. Київ. Урочисті збори, присвячені Дню радянської науки. В Україні, відзначалось, працюють 346 академіків і членів-кореспондентів АН УРСР, близько шести тис. докторів і 70 тис. кандидатів наук. У 78 підрозділах Академії наук УРСР, 146 вузах, 900 галузевих інститутах і проектних організаціях, заводському секторі науки ведуться дослідження у

пріоритетних напрямках у рамках союзних і республіканських науково-технічних програм. *Радянська Україна. – 1987. – 18 квітня.*

18 квітня (субота).

2. Всесоюзний суботник. В Україні взяли участь більш як 29 млн. осіб, з них 12,7 млн. працювали безпосередньо на робочих місцях. Вироблено товарної продукції на 243 млн. руб. Для спорудження об'єктів соцкультпобуту переведено 36 млн. руб., зароблених учасниками суботника. *Радянська Україна. – 1987. – 29 квітня.*

20 квітня (понеділок).

1. Пленум Дніпропетровського обкому партії увільнив від обов'язків першого секретаря обласного комітету партії В.Бойка за порушення принципу колегіальності в бюро обкому, серйозні недоліки в стилі роботи і помилки у підборі кадрів. Першим секретарем Дніпропетровського обкому партії обрано В.Івашка – секретаря ЦК Компартії України. *Радянська Україна. – 1987. – 21 квітня.*

20 – 28 квітня (понеділок – вівторок).

4. Дні радянської літератури в УРСР, присвячені 70-річчю Жовтневої революції. У них взяли участь понад сто письменників з Москви, Ленінграда, союзних республік, які разом з українськими майстрами слова виступили у трудових колективах, школах, вищих учбових закладах, установах. Учасників Днів літератури прийняв голова Ради міністрів УРСР О.Ляшко. *Літературна Україна. – 1987. – 26 березня, 16, 23, 30 квітня.*

25 квітня (субота).

1.3. Пленум ЦК Компартії України, на якому було розглянуто питання “Про роботу Мінбуду УРСР і Мінмонтажспецбуду УРСР по перебудові управління і господарського механізму відповідно до настанов ХХVII з'їзду КПРС, організації виконання будівельної програми в 1987 році”. У прийнятій постанові, зокрема відзначалось, що Рада міністрів УРСР, Держплан УРСР, Держпостач УРСР не перебудували свою діяльність по

керівництву будівельним комплексом і насамперед Мінбудом УРСР, з урахуванням передачі його в республіканське підпорядкування. Було вказано на необхідність спрямувати зусилля главків, комбінатів, трестів на якнайшвидше освоєння економічних методів господарювання, широкий перехід організацій і підприємств на колективний підряд, самоокупність і самофінансування. *Радянська Україна. – 1987. – 26 квітня.*

26 квітня (неділя).

7. 100-річчя від дня народження Івана Кавалерідзе (01/13/04.1887, хутір Ладанський, тепер Сумської області – 03.12.1978, Київ) - визначного скульптора, кінорежисера, драматурга, народного артиста УРСР, яке, згідно рішення ЮНЕСКО, відзначалося в усьому світі. *Літературна Україна. – 1987. – 16 квітня.*

28 квітня (вівторок).

7. Київ. Помер Дмитро Смолич (народився 11.04.1900 р.) – народний артист СРСР (1980), головний режисер (1958-1962) Одеського театру опери і балету, з 1970 р. – головний режисер Державного академічного театру опери і балету ім. Т.Шевченка, лауреат Державної премії Української РСР ім. Т.Шевченка і Державної премії Грузинської РСР ім. З.Паліашвілі. *Культура і життя. – 1987. – 9 травня; Радянська Україна. – 1987. – 30 квітня; Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997.*

7 травня (четвер).

4. Створений у Києві літак-гігант “Руслан” АН-124 побив світовий рекорд дальності польоту за замкненим маршрутом, встановленим американцем Стивенсоном чверть віку тому на реактивному бомбардувальнику Боїнг Б-52Н, який пролетів 18245 км. “Руслан” подолав відстань 20151 км. Повітряний супермарафон тривав 25 годин 30 хвилин. *Радянська Україна. – 1987. – 9 травня.*

8 травня (п'ятниця).

8. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про приєднання Української

РСР до Міжнародної конвенції про боротьбу з захопленням заручників” та “Про ратифікацію Міжнародної конвенції проти апартеїду в спорті”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1987. - №20. – С.280.*

8-15 травня (п'ятниця – п'ятниця).

2. Тиждень дій за безпеку і співробітництво в Європі. У містах і селах України було проведено більш як 25 тис. мітингів, маніфестацій, зустрічей молоді з ветеранами війни, інших антивоєнних акцій, у яких взяло участь 13,5 млн. осіб. *Радянська Україна. – 1987. 16 травня.*

15 травня (п'ятниця).

2. Нью-Йорк. Повідомлялось про проведення заходами Ліги американських українців і клубу ім. Чернишевського в Українському робітничому домі інтернаціонального вечора, присвяченого 42-й річниці перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні. У заході взяли участь члени посольства СРСР у США, представництв СРСР, УРСР і БРСР при ООН. *Радянська Україна. – 1987. 15 травня.*

15-16 травня(п'ятниця – субота).

2. 4. Київ. V з'їзд вчителів УРСР, на якому обговорювалось питання “Про хід виконання в республіці рішень XXVII з'їзду КПКР і XXVII з'їзду Компартії України, основних напрямів реформи загальноосвітньої і професійної школи по дальшому підвищенню якості навчання і комуністичного виховання підростаючого покоління”. *Літературна Україна. – 1987. – 21 травня; Радянська Україна. – 1987. - 17, 19 травня.*

15-25 травня (п'ятниця – понеділок).

4. XV всесоюзний фестиваль “Київська весна – 87”, у якому взяли участь понад 30 художніх колективів і близько тридцяти відомих співаків і музикантів з СРСР. Вони дали більш як 200 концертів. Кращі художні колективи були відзначені нагородами, які 25 травня вручила голова президії Верховної Ради УРСР В.Шевченко. *Культура і життя. – 1987. – 17,31 травня; Радянська Україна. – 1987. – 16, 26 травня.*

17-19 травня (неділя – вівторок).

4. З великим успіхом пройшли гастролі Київського державного театру опери і балету ім. Т.Шевченка в Берліні з нагоди 750-річчя цього міста. *Радянська Україна. – 1987. – 21 травня.*

22-23 травня (п'ятниця - субота).

2. Київ. Позачерговий з'їзд Українського театрального товариства, в роботі якого взяли участь майже 300 делегатів. Було визнано за доцільне перетворення Українського театрального товариства в Спілку театральних діячів України – складову частину Спілки театральних діячів СРСР. Затверджено статут і обрано правління Спілки. *Культура і життя. – 1987. – 24, 31 травня; Радянська Україна. – 1987. – 23 травня; Літературна Україна. – 1987. – 21 травня.*

22 травня (п'ятниця).

6. Москва. Нарада ЦК КПРС, на якій були обговорені завдання партійних, радянських і господарських органів по збільшенню виробництва товарів народного споживання і розвитку сфери послуг. Вказувалось, що незадовільно виконуються завдання Комплексної програми розвитку виробництва товарів народного споживання і сфери послуг. На одне з перших місць висувалося завдання докорінного поліпшення якості і асортименту товарів народного споживання, прискорення темпів їх оновлення, збільшення випуску товарів, які відповідали б світовому рівню. Відзначалось, що партія “твердо взяла курс на докорінну перебудову всієї роботи по задоволенню постійно зростаючих матеріальних і культурних запитів радянських людей”. З цією метою посилено соціальну спрямованість плану дванадцятої п'ятирічки. Встановлені більш напружені завдання по випуску непродовольчих товарів і наданню платних послуг населенню. Виробництво цих товарів повинно збільшитись на 33%, що значно вище від зростання випуску всієї промислової продукції. Обсяг платних послуг заплановано збільшити в півтора рази. *Радянська Україна. – 1987. – 24 травня.*

24 травня (неділя).

4. Київ. Проведення Дня слов'янської писемності, болгарської освіти і культури. *Радянська Україна. – 1987. – 23 травня.*

25 травня (понеділок).

8. Нью-Йорк. У штаб-квартирі ООН був проведений День УРСР, присвячений 70-річчю Жовтневої революції. Постійний представник УРСР при ООН Г.Удовенко розповів про досягнення республіки в соціально-економічному і культурному розвитку за роки радянської влади. У рамках традиційного весняного кінофестивалю соціалістичних країн було показано художній фільм кіностудії ім. О.Довженка “І в звуках пам'ять відгукнеться” про українського композитора М.Лисенка. Була також відкрита фотовиставка про УРСР. *Культура і життя. – 1987. – 31 травня; Радянська Україна. – 1987. – 26 травня.*

25 травня (понеділок).

7. 100-річчя від дня народження С.Ковпака (7.06.1887, с. Котельва, нині смт Полтавської області – 11.12.1967, м. Київ) - українського державного і громадського діяча, двічі Героя Радянського Союзу, одного з перших організаторів партизанського руху в Україні, командира партизанського з'єднання. У цей день у Сумській області відкрито пам'ятний знак “Партизанське поле” поблизу Спадщанського лісу, де в роки Великої Вітчизняної війни зародилося перше в Україні з'єднання народних месників, організатором і командиром якого був С.Ковпак. *Радянська Україна. – 1987. – 23, 26 травня.*

26 травня (вівторок).

9. Київ. У дев'ятнадцяте підряд ще до заключного туру чемпіоном СРСР з гандболу серед жіночих команд вищої ліги стали спартаківки Києва. Головний тренер - І.Турчин. *Радянська Україна. – 1987. – 26 травня.*

1. На сесії Ворошиловградської обласної ради народних депутатів “за серйозні недоліки у стилі та методах роботи” Р.Зверев був звільнений від обов'язків голови виконкому обласної ради. *Радянська Україна.*

– 1987. – 27 травня.

26 травня (вівторок) – 5 червня (п'ятниця).

4. Київ. Міжнародні курси з токсикології пестицидів і гігієни їх застосування, що проводилися у рамках програми ООН. У ході занять підвищили кваліфікацію спеціалісти, які займаються охороною навколишнього середовища і співробітники органів охорони здоров'я з Афганістану, Бангладеш, В'єтнаму, Гани, Колумбії, Мексики, Нігерії, Нікарагуа, островів Кука, Судану, Таїланду, Уганди, Філіппін, Ефіопії. *Радянська Україна. – 1987. – 27 травня, 6 червня.*

30 травня (субота).

7. 100-річчя від дня народження Олександра Архипенка (18.05.1887, Київ – 24.02.1964, Нью-Йорк) - видатного українського скульптора, живописця, графіка. *Літературна Україна. – 1987. – 28 травня.*

31 травня (неділя).

4. Київ. Вперше був проведений День міста. *Культура і життя. – 1987. – 7 червня.*

2 червня (вівторок).

10. Повідомлялось, що ЦК КПРС розглянув питання “Про хід виконання постанови ЦК КПРС щодо подолання пияцтва й алкоголізму та активізації цієї роботи”. Зазначалось, що з часу прийняття постанови ЦК КПРС “Про заходи щодо подолання пияцтва й алкоголізму” від 7 травня 1985 р. в центрі і на місцях проведено значну роботу по утворенню тверезого способу життя. У 1986 р. споживання спиртних напоїв знизилось порівняно з 1984 р. майже у два рази. На третину зменшилась кількість осіб, яких доставили в медвитверезники, на 26% - кількість злочинів, що чинилися на ґрунті пияцтва. Разом з тим, підкреслювалося в постанові, не скрізь ця робота ведеться з належною наполегливістю, наступальністю і послідовністю. Слабо проявили себе організації Всесоюзного добровільного товариства боротьби за тверезість. У

першому кварталі 1987 р. відбулося збільшення виробництва виноградного вина і кон'ячних виробах. У ряді областей, особливо у Вінницькій, Київській, Сумській, Чернівецькій, Черкаській зростає самогонваріння. В ЦК КПРС наголошувалось, що боротьба з пияцтвом повинна вестись у комплексі з викоренення наркоманії, куріння. Раді міністрів СРСР запропоновано прискорити прийняття і забезпечити послідовну реалізацію загальносоюзної комплексної програми профілактики і подолання пияцтва й алкоголізму. *Радянська Україна. – 1987. – 2 червня.*

4 червня (четвер).

8. Нью-Йорк. Постійний представник УРСР при ООН надіслав доповідь генеральному секретарю ООН Х.Пересу де Куельяру, в якій йшла мова про те, що програми дослідження і використання космічного простору в мирних цілях, які здійснювалися у 1986 р. в УРСР, спрямовані на розв'язання фундаментальних наукових і народногосподарських завдань. *Радянська Україна. – 1987. – 4 червня.*

4. Київ. Відкриття Днів Флоренції. Як відзначали їх учасники, Дні Флоренції – це не тільки свято, але й ділові контакти. *Радянська Україна. – 1987. – 5, 12 червня.*

7 червня (неділя).

4. Івано-Франківськ. Повідомлялось, що після капітального ремонту в інституті нафти і газу відкрито геологічний музей, який налічує 20 тис. експонатів. Нині це один з найкращих музеїв України. *Радянська Україна. – 1987. – 7 червня.*

6. Повідомлялось, що пасажирський флот Херсонського річкового порту поповнився новим прогулянковим теплоходом “Піонер Херсона”. Він збудований суднобудівниками м. Запоріжжя з металобрухту, зібраного піонерами обласного центру. *Радянська Україна. – 1987. – 7 червня.*

4.7. Кам'янка Черкаської області. Повідомлялось про проведення святкувань з нагоди річниці від дня народження Олександра Пушкіна. *Радянська Україна. – 1987. – 7 червня.*

12 червня (п'ятниця).

6. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про внесення змін і доповнень до законодавства Української РСР про відповідальність за адміністративні правопорушення”: до статті 181¹ “Заняття проституцією”; статті 181² “Порушення громадського порядку, що виявилось у приставанні до іноземних громадян з метою придбання речей”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1987. - №25. – С.358-360.*

6. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів Української РСР”: до статті 176 “Виготовлення, зберігання самогону та апаратів для його вироблення”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1987. - №25 – С.360-362.*

17 червня (середа).

1. Рішенням Волинського бюро обкому партії за допущені істотні недоліки у роботі по керівництву міською партійною організацією звільнений з посади перший секретар Луцького міськкому партії М.Косенко. *Радянська Україна. – 1987. – 8 грудня.*

19 червня (п'ятниця).

8. Одеса. Повідомлялось, що підписано новий протокол про співробітництво міст Одеси і Йокогами, тісні зв'язки між якими вже тривають двадцять два роки. *Радянська Україна. – 1987. – 19 червня.*

21 червня (неділя).

1. Вибори в УРСР до обласних, районних, міських, районних у містах, селищних і сільських рад народних депутатів дванадцятого скликання. Депутати обиралися до 25 обласних, 480 районних, 430 міських, 212 районної в містах, 818 селищних, 8802 сільських рад народних депутатів. Для проведення виборів було утворено 509938 виборчих округів, 34230 виборчих дільниць, більш як 175 тис. виборчих комісій. У голосуванні взяло участь 36.337.347 осіб, або 99,92% від загальної кількості виборців. У 25 районах республіки вибори до районних, міських (міст районного підпорядкування), селищних і

сільських рад у порядку експерименту проводилися по багатомандатних округах. Всього до місцевих Рад народних депутатів республіки обрано 527799 депутатів. Серед них: робітники - 33,7%; колгоспники - 37,9%; жінки - 49,2%; члени і кандидати в члени КПРС – 43,7%; безпартійні – 56,3%. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1987. - №27. – С.399-400.*

23 червня (вівторок).

8. Відень. Міжнародна конференція по боротьбі із зловживанням наркотичними засобами та їх незаконним оборотом, на якій керівник делегації УРСР, перший заступник міністра охорони здоров'я УРСР А.Зелінський у своєму виступі, зокрема заявив, що в Україні створюються необхідні соціальні і економічні умови для запобігання цьому небезпечному захопленню. УРСР є учасником двох найважливіших міжнародних конвенцій у сфері боротьби з наркоманією. *Радянська Україна. – 1987. – 24 червня.*

25-26 червня (четвер-п'ятниця).

1.3. Москва. Пленум ЦК КПРС, на розгляд якого було внесено питання “Про завдання партії по докорінній перебудові управління економікою” (доповідач - генеральний секретар ЦК КПРС М.Горбачов). Було розглянуто “одне з кардинальних питань перебудови” - про радикальну реформу управління економікою, про якісні зміни в системі господарського механізму. У прийнятій постанові “Про завдання партії по докорінній перебудові управління економікою” зазначалось, що “ключовим завданням перебудови, найважливішою умовою прискорення соціально-економічного розвитку є радикальна реформа управління економікою. На перший план тут висувається створення нової цілісної системи, покликаної справити революціонізуючий вплив на всі сторони праці і життя радянських людей”. Пленум схвалив основні напрями докорінної перебудови управління економікою, цілі і принципи її проведення. Відзначалось, що перехід на цілісну систему управління повинен забезпечити реальне прискорення розвитку економіки, надання їй нового динамізму і якості,

задоволення потреб суспільства через максимальне використання досягнень науково-технічного прогресу, рішучий перехід від переважно адміністративних до переважно економічних методів керівництва на всіх рівнях, всемірну активізацію людського фактору. *Радянська Україна*. – 1987. – 26, 27 червня.

26 червня (п'ятниця).

4. Повідомлялось, що вчені Дніпропетровського металургійного інституту науково-виробничого об'єднання “Тулачормет” та інших наукових колективів створили нову технологію виробництва низьковуглецевої сталі. Метод аргонно-кисневого рафінування сталі дає змогу збільшити обсяг її випуску в 1,4-1,6 рази, причому вироби з такого металу у будь-якому агресивному середовищі працюватимуть порівняно із звичайною “нержавійкою” в 5-10 разів довше. На запорізькому заводі “Дніпроспецсталь” розпочалося гаряче випробування унікального комплексу аргонно-кисневого рафінування сталі. *Радянська Україна*. – 1987. – 26 червня.

26-28 червня (п'ятниця – неділя).

4. Полтава. Республіканське свято народної творчості України, присвячене 70-річчю Жовтневої революції, відбулося на Співочому полі, яке розташоване на схилах парку Перемоги. З різних областей України приїхало майже 1800 учасників художньої самодіяльності і понад 400 професіональних артистів. *Вісті з України*. – 1987. - № 24, червень, № 28, липень.

27 червня (субота).

8. Київ. Голова президії Верховної Ради УРСР В.Шевченко прийняла генерального секретаря ООН Х.Переса де Куельяра, який перебував в УРСР з офіційним візитом, ознайомила гостя з УРСР, її економічним і науковим потенціалом. Х.Перес де Куельяр високо оцінив внесок УРСР в діяльності міжнародного товариства. *Радянська Україна*. – 1987. – 28 червня.

30 червня (понеділок).

3. Прийнятий Закон СРСР “Про державне підприємство (об’єднання)”, відповідно до Конституції СРСР, визначав економічні і правові основи господарської діяльності соціалістичних державних підприємств (об’єднань), зміцнював державну (загальнонародну) власність на засоби виробництва у промисловості, будівництві, агропромисловому комплексі та інших галузях, розширював можливості участі трудових колективів в ефективному використанні цієї власності, в управлінні підприємствами і об’єднаннями, розв’язанні державних і суспільних справ. Закон поглиблював централізовані засади у розв’язанні найважливіших завдань розвитку народного господарства як єдиного цілого, передбачав посилення економічних методів управління, використання повного господарського розрахунку і самофінансування, розширення демократичних основ і розвиток самоврядування, визначав відносини між підприємствами (об’єднаннями) і органами державної влади та управління. *Радянська Україна. – 1987. – 2 липня.*

1. Прийнятий Закон СРСР “Про всенародне обговорення важливих питань державного життя” передбачав розширення для кожного громадянина СРСР можливостей здійснювати конституційне право на участь в управлінні державними і суспільними справами, в обговоренні проєктів законів і рішень загальнодержавного та місцевого значення, а також важливих питань суспільного життя, які виносяться на обговорення громадськими організаціями відповідно до їх статутних завдань. Закон був покликаний сприяти розвиткові участі громадян у виробленні рішень з важливих питань державного і суспільного життя на основі широкої гласності, зіставлення і врахування різноманітних думок та пропозицій трудящих. *Радянська Україна. – 1987. – 1 липня.*

Червень.

4. Львів. Всесоюзний науковий симпозіум „Руська трійця і слов’янські культури епохи романтизму”. *Літературна Україна. – 1987. – 2 липня.*

На 1 липня(середа).

1. Згідно даних Центрального статистичного управління УРСР, населення Української РСР становило 51,3 мільйона осіб. У народному господарстві було зайнято 20,6 млн. робітників і службовців, у громадському господарстві на селі – 3,6 мільйона колгоспників. Майже 713 тисяч юнаків і дівчат здобули середню освіту. Для потреб народного господарства підготовлено 365 тисяч спеціалістів. *Вісті з України. – 1987. – № 31, липень.*

2 липня (четвер).

4. Повідомлялось про проведення урочистих заходів, присвячених 175-річчю від дня народження Маркіяна Шашкевича і 150-річчю альманаху “Русалка Дністровая” у Києві, Львові, Тернополі, Москві, Мінську та ін. На будинку колишньої гімназії у Бережанах Тернопільської області, де здобув освіту поет-демократ, було встановлено меморіальну дошку. *Літературна Україна. – 1987. – 2 липня.*

4. Львів. Повідомлялось про проведення традиційного свята книги з нагоди 150-річчя „Русалки Дністрової”. *Літературна Україна. – 1987. – 2 липня.*

4. Львів. З нагоди 175-річчя від дня народження М.Шашкевича і 150-річчя альманаху “Русалка Дністровая” на будинку наукової бібліотеки ім. В.Стефаника АН УРСР, де працювали над рукописами видавці знаменитого альманаху, було відкрито барельєф (скульптор М.Посікіра, архітектор І.Федик), на якому були зображені діячі „Руської трійці” і напис: „Видатним діячам української демократичної культури Маркіяну Шашкевичу, Івану Вагилевичу, Якову Головацькому. На честь 150-річчя „Русалки Дністрової”. *Літературна Україна. – 1987. – 2 липня: Радянська Україна. – 1987. – 7 червня.*

4. Львів. Повідомлялось, що до 175-річчя від дня народження Маркіяна Шашкевича і 150-річчя альманаху “Русалка Дністровая” відкрито виставки філокартистів, екслібриса та книжкових видань. *Літературна Україна. – 1987. – 2 липня.*

4. Полтава. Повідомлялось про мітинг, який відбувся у Березовському

парку міста з нагоди відкриття пам'ятника російському поету Олександру Пушкіну (скульптор М.Кочан, архітектори В.Вадимов і Г.Зільберлік). *Літературна Україна*. – 1987. – 2 липня.

3 – 8 липня (п'ятниця – середа).

4. Дні літератури і мистецтва Узбецької РСР в Українській РСР. *Культура і життя*. – 1987. – 5, 12 липня; *Літературна Україна*. – 1987. – 9 липня; *Радянська Україна*. – 1987.- 8,9,10 липня.

4 липня (субота).

1. Пленум Волинського обкому партії увільнив З.Ковальчука від обов'язків першого секретаря обкому партії як такого, що не справився зі своїми обов'язками. Першим секретарем Волинського обкому партії обраний Л.Павленко, який працював секретарем Київського обкому партії. За допущені серйозні недоліки в роботі В.Жибров був звільнений з посади другого секретаря обкому партії. *Радянська Україна*. – 1987. – 5 липня.

6 липня (понеділок).

2. Москва. На Червоній та Старій площах відбулася демонстрація кримських татар під гаслом “Поверніть наш народ на батьківщину!”. *Кримські татари: шлях до повернення. Збірник матеріалів та документів. Частина друга*. – Київ, 2004. – С.231.

7-29 липня (вівторок - середа).

10. Судовий процес над винуватцями аварії на Чорнобильській АЕС. Судова колегія у кримінальних справах Верховного суду СРСР одним із основних винуватців визнала колишнього директора станції В.Брюханова. Він “не вжив заходів до обмеження масштабів аварії, не ввів у дію план захисту персоналу і населення від радіоактивного випромінювання, у поданій інформації навмисне занижив дані про рівні радіації, що перешкодило своєчасній евакуації людей з небезпечної зони”. Приймавши рішення про проведення випробувань на четвертому енергоблоці

перед його виведенням у плановий ремонт В.Брюханов, М.Фомін (колишній головний інженер), А.Дятлов (колишній заступник головного інженера), О.Коваленко (колишній начальник реакторного цеху) не погодили його у встановленому порядку, не проаналізували всіх особливостей наступного експерименту, не вжили необхідних додаткових заходів щодо гарантування безпеки. Б.Рогожкін (колишній начальник зміни), одержавши повідомлення про аварію, не ввів у дію систему сповіщення персоналу. Ю.Лаушкін (колишній державний інспектор Державтоенергонагляду СРСР) не виявив принциповості і наполегливості в реалізації вимог правил безпеки АЕС. В.Брюханова, М.Фоміна, А.Дятлова засуджено до десяти років позбавлення волі; Б.Рогожкіна – до п'яти; О.Коваленка – до трьох; Ю.Лаушкіна – до двох. З кримінальної справи в окреме судочинство виділено матеріали по факту несвоєчасного вжиття заходів вдосконалення конструкції установок цього типу для проведення додаткового розслідування. Винесено окремі ухвали на адресу Мінатоменерго СРСР і Держакоенергонагляду СРСР. *Радянська Україна. – 1987. – 1 серпня.*

9 липня (четвер).

4. Повідомлялось, що в Нью-Йорку, Чикаго, Детройті, Клівленді та інших американських містах з великим успіхом пройшли виступи майстрів мистецтва радянської України народної артистки СРСР Діани Петриненко, соліста Київського державного мюзік-холу Віктора Шпортко, солістки оркестру народних інструментів Держтелерадіо УРСР Ніни Рудченко, які були в складі делегації товариства “Україна”. *Радянська Україна. – 1987. – 9 липня.*

10 липня (п'ятниця).

1. Постанови Верховної Ради УРСР про увільнення О.Ляшка від обов'язків голови Ради міністрів УРСР у зв'язку з виходом на пенсію і про призначення В.Масола головою Ради міністрів УРСР. *Радянська Україна. – 1987. – 11 липня.*

16 липня (четвер).

3. Постанова ЦК Компартії України “Про завдання партійних організацій республіки по здійсненню рішень червневого (1987 р.) пленуму ЦК КПРС про докорінну перебудову управління економікою”, у якій відзначалось, що радикальна перебудова управління економікою є найважливішим завданням. Констатувалось, що у республіці проводяться в життя нові принципи структурної, інвестиційної і науково-технічної політики. Першочергова увага приділяється питанням прискорення науково-технічного прогресу, ресурсозбереження, підвищення якості і надійності продукції. Постанова передбачала проведення економічної реформи, реальне прискорення розвитку економіки на основі інтенсифікації виробництва, широкого впровадження нових економічних методів управління, активізації людського фактору. *Радянська Україна. – 1987. – 17 липня.*

20-30 липня (понеділок - четвер).

4. Дні Монгольської Народної Республіки в Українській РСР. *Культура і життя. – 1987. – 19 липня.*

21 липня (вівторок).

4. Москва. Повідомлялось про відкриття ювілейної експозиції УРСР на ВДНГ СРСР. *Радянська Україна. – 1987. – 21 липня.*

23 липня (четвер).

1. Москва. На засіданні політбюро ЦК КПРС були розглянуті вимоги кримських татар. Оприлюднене повідомлення ТАРС, у якому визнавалось, що в країні невинувато фальсифікувалась історія кримсько-татарського народу, в першу чергу в роки Другої світової війни. *Кримські татари: шлях до повернення. Збірник матеріалів та документів. Частина друга. – Київ, 2004. – С.232.*

27 липня (понеділок).

1. Москва. Голова президії Верховної Ради СРСР А.Громико прийняв

представників кримських татар і пообіцяв, що очолювана ним комісія уважно вивчить всі висунуті вимоги. *Кримські татари: шлях до повернення. Збірник матеріалів та документів. Частина друга.* – Київ, 2004. – С.232.

28 липня (вівторок).

7. 100-річчя від дня народження Володимира Комаренка (28.07.1887, Харків – 1969, Харків) – видатного музиканта, диригента, організатора і художнього керівника перших в Україні оркестрів народних інструментів, громадського діяча. *Культура і життя.* – 1987. – 26 липня; *Мистецтво України. Біографічний довідник.* – К., 1997. – С.313.

29 липня (середа).

4. 30-річчя створення Міжнародного агентства по атомній енергії, до складу якого входить 113 країн світу, в т.ч. й УРСР, у яких здійснюється мирна ядерна діяльність. На той час у світі працювало 370 атомних реакторів, які виробляли близько 14 відсотків усієї електроенергії. *Правда України – 1987.* – 29 юля.

Липень.

2. В опублікованому повідомленні ТАРС зазначалось, що останнім часом почастішали звернення кримських татар у партійні і радянські органи з проханням переглянути законодавчі акти, що стосуються ліквідації Кримської АРСР. Вони просять відтворити автономну республіку, відновити “порушену історичну справедливість”. З цією метою організуються збори, мітинги, розсилання листів і відозв, заклики до зарубіжної громадськості. Привертається увага до цього питання і діячів культури. У президію Верховної Ради СРСР з проханням “відновити права кримських татар” звернулися, зокрема, письменники С.Баруздин, Є.Євтушенко, Б.Окуджава, А.Приставкін. З урахуванням звернень, що надходять у ЦК КПРС і уряд, і для розгляду всього комплексу проблем, які порушуються у заявах громадян з числа кримських татар, створено комісію на чолі з головою президії Верховної Ради СРСР А.Громико.

Вісті з України. – 1987. - № 31, липень.

4. Сопот. 10 фестиваль самодіяльних ансамблів Українського громадсько-культурного товариства у Польщі, в якому взяли участь 43 колективи (майже 600 виконавців). Деякі з ансамблів, як наприклад чоловічий хор “Журавлі”, відомі не лише у Польщі, але й далеко за її межами. *Радянська Україна. – 1987. – 8 липня.*

1 серпня (субота).

6. Опублікована постанова ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР “Про використання незаселених жилих будинків і присадибних ділянок, розташованих у сільській місцевості”. У постанові наголошувалось на необхідності максимального використання земель при незаселених жилих будинках, розташованих у сільській місцевості, з метою поліпшення соціально-побутових умов населення, розвитку садівництва і городництва, повнішого задоволення потреб населення в сільськогосподарській продукції. Вказувалось на необхідності зняти існуючі штучні перешкоди і всілякі обмеження, широко піти на орендні форми використання вільних будинків, створення садово-городніх товариств. *Радянська Україна. – 1987. – 1 серпня.*

2 серпня (неділя).

8. Повідомлялось, що на триваючій у штаб-квартирі ООН сесії міжурядового комітету по науці і техніці виступив представник УРСР О.Корнієнко. Він, зокрема відзначив, що в УРСР нагромаджено значний досвід у розробці і здійсненні широкого комплексу заходів у галузі розвитку нової техніки і технології та їх застосування у народному господарстві. За останні п’ять років наукові установи Академії наук республіки створили і впровадили більш як 400 технологічних розробок. До їх числа належать технології в галузі створення нових матеріалів, біологія і генна інженерія, технологія розробки автоматизованих систем проектування. *Радянська Україна. – 1987. – 2 серпня.*

3 серпня (понеділок).

7. Київ. Помер Іван Миколайчук (народився 15.06.1941 р. в с.Чорторія

Вашківського району Чернігівської області 1941) – видатний український актор, сценарист, режисер, заслужений артист УРСР, лауреат Державної премії УРСР ім. Т.Шевченка. *Культура і життя*. – 1987. – 9 серпня; *Літературна Україна*. – 1987. – 20 серпня.

5 серпня (середа).

3. В інформації ЦК Компартії України для ЦК КПРС про стан будівництва м. Славутич відзначалось, що ще не вирішена низка питань, в тому числі не в повній мірі профінансовано (із запланованих 110 млн. руб. перераховано 81 млн. руб.), не виділені заплановані в повному обсязі будівельні матеріали і т.д. й висловлювалось прохання надати відповідну допомогу. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали*. – К., 1996. – С. 483-484.

6 серпня (четвер).

4. Повідомлялось, що у кримському селищі Планерське, на батьківщині М.Волошина - видатного поета, художника, літературного і театрального критика відбулася третя всесоюзна науково-практична конференція “Волошинські читання - 87”. *Літературна Україна*. – 1987. – 6 серпня.

13 серпня (четвер).

3. Опубліковано постанову ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР “Про вдосконалення наукового забезпечення розвитку агропромислового комплексу країни”, завдання якої на основі тісної інтеграції науки з виробництвом добитися високої віддачі та зростання економічної ефективності виробничо-технічного й наукового потенціалу агропромислового комплексу. У постанові ставилось завдання вийти на повне забезпечення населення країни всіма видами продовольства, а промисловості – сільськогосподарською сировиною. Зусилля науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів проектних, конструкторських, технологічних та інших наукових організацій спрямовувати на розв’язання основних завдань прискорення науково-технічного прогресу в агропромисловому комплексі. *Радянська Україна*. – 1987. – 13 серпня.

14 серпня (п'ятниця).

1. Оpubліковано виклад постанови ЦК Компартії України “Про заходи щодо реалізації в республіці XXVII з'їзду партії, січневого (1987 р.) Пленуму ЦК КПРС у галузі національних відносин, посилення інтернаціонального і патріотичного виховання”. У постанові відзначалось, що в УРСР вживаються заходи для повнішого задоволення соціально-культурних запитів населення з урахуванням його національного складу, потреб у сфері освіти, культури, літератури і мистецтва, засобів масової інформації, книговидання і т.д. Разом з тим зверталася увага на звуження сфери застосування української мови, зниження рівня її викладання і вивчення в школі, порушення мовного статусу українських театрів, скорочення випуску кінофільмів українською мовою, що не повною мірою задовольняються мовні потреби некорінних національностей. Поряд із забезпеченням всіх умов для “глибокого вивчення” російської мови як засобу міжнаціонального спілкування планувалося здійснити низку заходів для підвищення рівня викладання й вивчення української мови в середній і вищій школі. Були намічені заходи для зміцнення матеріальної бази інтернаціонального і патріотичного виховання трудящих. *Радянська Україна – 1987. – 14 серпня.*

8. Нью-Йорк. Повідомлялось, що постійне представництво УРСР при ООН розповсюдило в штаб-квартирі ООН прес-реліз про завершення судового процесу над винуватцями аварії на Чорнобильській АЕС. *Радянська Україна. – 1987. – 14 серпня.*

14-15 серпня (п'ятниця – субота).

3. Вінниця. Зональний семінар-нарада, на якому були розглянуті шляхи підвищення ефективності цукрової промисловості у світлі рішень червневого (1987 р.) Пленуму ЦК КПРС. *Правда України – 1987. – 16 авгу́ста.*

17 серпня (понеділок).

3. У ЦК Компартії України відбулася нарада, на якій були обговорені питання перебудови управління галузями важкої промисловості

республіки, підготовки об'єднань і підприємств до періоду на повний госпрозрахунок і самофінансування відповідно до рішень червневого (1987 р.) пленуму ЦК КПРС. *Радянська Україна. – 1987. – 19 серпня.*

4. Завершилося проведення Днів Індії в УРСР. *Радянська Україна. – 1987. – 18 серпня.*

4. Київ. Відкрилася декада Румунської книги. *Радянська Україна. – 1987. – 18 серпня.*

4. Вдруге Київ був з'єднаний радіомостом з третім за розміром містом США – Чикаго. Спеціалісти у студії розповіли американським радіослухачам про технічне і екологічне забезпечення експлуатації Чорнобильської АЕС, медико-біологічні аспекти цієї проблеми. *Радянська Україна. – 1987. – 19 серпня.*

18 серпня (вівторок).

8. Нью-Йорк. Постійне представництво УРСР при ООН заявило рішучий протест постійному представництву США при ООН у зв'язку з вчиненою провокацією: в ніч на 7 серпня 1987 р. було зроблено постріл з пневматичної зброї по квартирі у Нью-Йорку, в якій проживав співробітник представництва УРСР. *Радянська Україна. – 1987. – 19 серпня.*

19 серпня (середа).

3. Повідомлялось про встановлення рекорду виплавки сталі на 900-тонному мартені, який встановила бригада молодого сталевара Ф.Катенєва зі Ждановського комбінату ім. Ілліча Донецької області. З одного квадратного метра площі поду печі знято 33,3 тонни металу. *Радянська Україна. – 1987. – 19 серпня.*

20 серпня (четвер).

6. Повідомлялось про засідання секретаріату ЦК Компартії України, на якому було розглянуто питання “Про серйозні недоліки в організації громадського харчування в дитячих навчальних закладах, у будинках-інтернатах для престарілих та інвалідів”. *Радянська Україна. – 1987. – 20 серпня.*

22 серпня (субота).

1. Москва. У президії Верховної Ради СРСР відбулося чергове засідання робочої групи державної комісії по розгляду комплексу питань, які порушували у заявах громадяни з числа кримських татар. Йшла мова про необхідність кращого задоволення соціально-культурних запитів, розширення можливостей для видання книг, газет, журналів, навчання рідною мовою, ширше висвітлювати історію кримських татар. З обговорених питань вироблено відповідні пропозиції для внесення на розгляд державної комісії. Погоджено порядок дальшої роботи місцевих комісій та їх взаємодії з робочою групою державної комісії. *Радянська Україна. – 1987. – 27 серпня.*

25 серпня (вівторок).

8. Делі. Прем'єр-міністр Індії Раджів Ганді прийняв заступника голови президії Верховної Ради СРСР, голову президії Верховної Ради УРСР В.Шевченко, яка очолювала делегацію радянської громадськості у зв'язку з проведенням в Індії місячника індійсько-радянської дружби. *Радянська Україна. – 1987. – 27 серпня.*

31 серпня (понеділок).

8. Представникам столиці України вручено спеціальний диплом про присвоєння місту Києву почесного звання “Посланець миру”, встановленого ООН з нагоди успішного проведення в 1986 р. міжнародного року миру. Дипломи “Посланець миру” вручені п'ятдесяти містам різних країн світу. *Радянська Україна. – 1987. – 1 вересня.*

Серпень.

2. Київ. Створено Український культурологічний клуб (УКК). Серед його членів були колишні політв'язні і дисиденти. Члени УКК обговорювали проблеми, які не виходили за межі історії і культури. Проте вони обирали для дискусій “білі плями” радянської історії й тим неминуче ставали в опозицію політичному режиму. За твердженням відомого західного політолога А.Камінського, УКК відіграв у Києві таку саму

вагому роль як Українська Гельсінська спілка з іншими неформальними групами у Львові. Суспільною базою для УКК був Київ і Київщина. Наприкінці 1987 р. перший секретар Київському міськкому Компартії України К.Масик звинуватив УКК у соціальній демагогії та екстремізмі. “Керівники УКК, - заявив він, - намагаються використати перебудову і гласність для пропаганди ідей, чужих радянському патріотизму і соціалістичному інтернаціоналізму”. *Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). – К., 2000. – С.40-41; Камінський Анатоль. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні. – Мюнхен, 1990. – С.415; Українське слово (Париж). – 1988. – 14 лютого; Жуковський Аркадій, Субтельний Орест. Нариси історії України – Львів, 1992 – С.203.*

8. Круїз по Дніпру представників 60-ти антивоєнних організацій і рухів з 19 західноєвропейських країн, США і Канади, а також активістів радянського руху за мир, який проходив з ініціативи Радянського та Українського республіканського комітетів захисту миру. Учасники круїзу відвідали Канів, Черкаси, Запоріжжя, Одесу та інші міста УРСР. *Радянська Україна. – 1987. – 5, 7 серпня; Вісті з України. – 1987. - № 32, серпень.*

2 вересня (середа).

9. Повідомлялось, що першу золоту медаль чемпіонату світу в Римі збірній СРСР принесла Ольга Бризгіна (Владикіна) з Ворошиловграда. Вона перемогла в бігу на 400 метрів з результатом 49,38 секунди. *Радянська Україна. – 1987. – 2 вересня.*

6 вересня (неділя).

2. Львів. Створена “Українська ініціативна група за звільнення в’язнів сумління”. До її складу увійшли М.Горинь (голова), В.Барладяну, І.Гель, З.Попадюк, С.Хмара, В.Чорновіл. *Юрій Данилюк, Олег Бажан. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. XX ст.) – К., 2000. – С.533.*

7 вересня (понеділок).

1. Київ. Прес-конференція голови президії Верховної Ради УРСР

В.Шевченко. У центрі уваги були питання підвищення ролі Рад народних депутатів у соціально-економічному розвитку країни, поглибленні демократизації життя суспільства, розширення соціалістичного самоврядування. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1987. - № 38. – С.606-607.

7-8 вересня (понеділок - вівторок).

8. Перебування в УРСР офіційної делегація Індії на чолі з міністром освіти і культури Індії Крішною Сахі у зв'язку з проведенням в СРСР фестивалю Індії. 7 вересня індійську делегацію прийняла голова президії Верховної Ради УРСР В.Шевченко. *Радянська Україна*. – 1987. – 8, 10 вересня.

8 – 14 вересня (вівторок – понеділок).

4. Москва. VI міжнародна книжкова ярмарка-виставка, у якій взяло участь понад трьох тисяч фірм з 103 країн, в т.ч. з УРСР. Видавництва України заключило 400 взаємовигідних договорів з іноземними книговидавничими і книготорговельними фірмами. Сума угод на експорт українських книг досягла мільйона 100 тис. руб. *Радянська Україна*. – 1987. – 15 вересня; *Літературна Україна*. – 1987. – 3, 10 вересня.

9 вересня (середа).

4. Київ. Розпочав роботу міжнародний семінар-практикум ЮНІДО з електрозварювання. Навчальний центр створений на базі інституту електрозварювання ім. О.Патона АН УРСР і Київського політехнічного інституту. Слухачами стали спеціалісти з Бірми, Замбії, Пакистану, Сирії, Шрі-Ланки і Ефіопії. На семінарі-практикумі, який діяв у Києві з 1972 р., пройшли підготовку 430 фахівців з 57 країн Європи, Азії, Африки і Латинської Америки. *Радянська Україна*. – 1987. – 10 вересня.

3. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про ліквідацію Міністерства вугільної промисловості УРСР, Міністерства геології УРСР і Міністерства чорної металургії УРСР” у відповідності до указу президії Верховної Ради СРСР від 7 вересня 1987 р. “Про перетворення деяких союзно-республіканських міністерств РСР у загальносоюзні міністерства СРСР”. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1987. - № 38. – С.592.

10 вересня (четвер).

4. Повідомлялось, що у московському видавництві “Художественная литература” в серії “Бібліотека класики” вийшов шостий том вибраних творів Тараса Шевченка накладом один мільйон примірників. *Літературна Україна. – 1987. – 10 вересня.*

15 вересня (вівторок).

3. Славутич Київської області. Перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький і голова Ради міністрів УРСР В.Масол відвідали місто для проживання працівників Чорнобильської АЕС. Його будівництво вели організації ряду міністерств і відомств восьми союзних республік: РРФСР, України, Азербайджану, Вірменії, Грузії, Латвії, Литви, Естонії. У поточному році передбачалося ввести в експлуатацію 150 тис. квадратних метрів житла, школу, чотири дитячих садочки, першочергові заклади і підприємства соціальної сфери, об’єкти інженерного забезпечення. *Радянська Україна. – 1987. – 17 вересня.*

17 вересня (четвер).

4. Державному архітектурно-історичному заповіднику “Софійський музей” вручено “Європейську золоту медаль за збереження історичних пам’яток”, яка заснована Гамбурзьким фондом у ФРН. *Правда України. – 1987. – 19 вересня.*

17-21 вересня (четвер-понеділок).

4. Київ. Всесоюзний музичний фестиваль “Золота осінь”, присвячений 70-річчю Жовтневої революції. *Культура і життя. - 1987. – 20, 27 вересня.*

18 вересня (п’ятниця).

7. Київ. У зв’язку з 100-річчям від дня народження Павла Постишева (18.09.1887, Іваново-Вознесенськ — 26.02.1939, Москва) - більшовицького партійного діяча, який багато років очолював Харківську і Київську партійні організації, працював секретарем ЦК КП(б)У і ЦК ВКП(б), були проведені збори. *Радянська Україна. – 1987. – 18, 19 вересня.*

19 вересня (субота).

7. 100-річчя від дня народження Михайла Скорульського (06/19/09.1987, Київ – 21.02.1950, Москва, похований у Києві) - українського композитора, піаніста, диригента, педагога, заслуженого діяча мистецтв УРСР. Ця дата включена в календар пам'ятних дат ЮНЕСКО. *Культура і життя*. – 1987. – 6 вересня; *Вісті з України*. – 1987. - № 36, вересень; *Правда України*. – 1987. - 17 сентября; *Мистецтво України*. Біографічний довідник. – К., 1997. – С.544.

21 вересня (понеділок).

10. Перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький направив листа до Ради міністрів СРСР з приводу недоліків у будівництві м. Славутич. У ньому зокрема, відзначалось, що терміни вводу в експлуатацію житла, особливо об'єктів соціальної сфери, не дотримуються. Міненерго СРСР відстає у будівництві магістральних сіток теплопостачання, водопроводу, очисних споруджень, міських доріг. Їх технічна готовність складає 30-60%. Організації РСФСР, республік Закавказзя і Прибалтики не приступили до будівництва додаткових об'єктів культурно-побутового призначення. Не вирішено питання житла будівників, інших працівників, зайнятих в обслуговуванні міста, не розроблено порядок заселення м.Славутич і його статус. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали* – К., 1996. – С.484-485.

22 вересня (вівторок).

4. Київ. Правління Спілки письменників України прийняло постанову “Про заходи щодо реалізації в республіці настанов ХХVІІ з'їзду КПРС у галузі національних відносин, посилення інтернаціоналізму і патріотичного виховання населення”. Відзначалось на зруженні сфери застосування української мови, зниження рівня її викладання і вивчення в школі, порушенні мовного статусу українських театрів, скороченні випуску кінофільмів українською мовою. Вказувалось й на те, що не повною мірою задовольняються мовні потреби некорінних національностей. Президія правління СПУ вважала за необхідне, щоб

у Конституції УРСР мали бути статті, якими на території республіки забезпечувалися б рівноправність української і російської та мов інших національностей, котрі проживають в Україні. Йшла мова про необхідність прийняття законів, які забезпечували б на практиці неможливість витіснення української мови зі сфери виробництва, освіти, діловодства, транспорту, наочної агітації і т.д. *Літературна Україна*. – 1987. – 7 жовтня.

27 вересня (неділя).

3. Повідомлялось про прийняття Радою міністрів СРСР постанови “Про створення кооперативів по виробленню кондитерських і хлібобулочних виробів”. *Радянська Україна*. – 1987. – 27 вересня.

2-7 жовтня (п’ятниця - середа).

4. Дні літератури і мистецтва України в Узбекистані. *Правда України*. – 1987. – 4, 9 октябрю; *Культура і життя*. – 1987. – 4, 11 жовтня.

16 жовтня (п’ятниця).

4. Львів. Створено культурологічний клуб “Товариство Лева”, завдання якого “плепати українську культуру, висвітлювати маловідомі її сторінки”. *Жуковський Аркадій, Субтельний Орест. Нариси історії України – Львів, 1992 – С.203; Українське слово” (Париж)*. – 1988. – 14 лютого.

16 жовтня (п’ятниця).

2. Сімферополь. Демонстрація кримських татар з нагоди 66-річчя створення Кримської АРСР. *Кримські татари: шлях до повернення. Збірник матеріалів та документів. Частина друга*. – Київ, 2004. – С.232.

20 жовтня (вівторок).

4. Львів. Заходами товариства Лева влаштувало вечір, присвячений творчості Василя Симоненка. *Українське слово” (Париж)*. – 1988. – 14 лютого.

21 жовтня (середа).

4. Полтава. Розпочала роботу I всесоюзна конференція з історичного краєзнавства. *Літературна Україна*. – 1987. – 15 жовтня.

22-26 жовтня (четвер - понеділок).

4. Москва. Проведення Днів УРСР, які були присвячені 70-річчю Жовтневої революції. *Радянська Україна. – 1987. – 22, 27 жовтня.*

24 жовтня (субота).

4. Київ. VI республіканський з'їзд науково-технічного товариства (НТТ), на якому зібрались представники 24 галузевих науково-технічних товариств України, які об'єднали майже три мільйони вчених, інженерів, інших спеціалістів, новаторів виробництва. На з'їзді основну увагу було приділено питанням перебудови роботи науково-технічних товариств. При цьому підкреслювалось, що найперше завдання НТТ – сприяти кардинальному прискоренню науково-технічного прогресу, впровадженню техніки нових поколінь, прогресивних технологій, здійсненню докорінної реконструкції народного господарства. *Радянська Україна. – 1987. – 27 жовтня; Правда України. – 1987. – 27 октябрю.*

24-31 жовтня (субота - субота).

5. Всесвітня антивоєнна акція “Хвиля миру”, проведення якої було прийнято на міжнародній конференції “За заборону ядерної зброї”, що проходила в серпні у Токіо. Лише за один день 24 жовтня на території УРСР відбулося 24 тис. антивоєнних акцій, у яких взяли участь 11 млн. осіб. *Радянська Україна. – 1987. – 17 жовтня, 25 грудня.*

28 жовтня (середа).

6. Постанова президії Верховної Ради УРСР “Про додержання в республіці вимог законодавства з питань виховання, навчання і матеріально-побутового забезпечення дітей-сиріт і дітей, які залишились без батьківського піклування”, у якій, зокрема, вказувалось на необхідність “всесірно розвивати і зміцнювати суспільно-державну систему виховання, навчання, медичного і матеріально-побутового забезпечення дітей-сиріт і дітей, які залишились без батьківського піклування. Забезпечити дійовий контроль за роботою інтернатних закладів, створенням

належних умов для формування у дітей високих моральних якостей, ...підготовки їх до самостійного трудового життя”. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1987. - № 45. – С.703-705.

30 жовтня (п'ятниця).

6. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про внесення змін і доповнень до Кодексу законів про працю Української РСР” відповідно до указу президії Верховної Ради СРСР від 2 вересня 1987 року “Про розширення пільг працюючим вагітним жінкам і жінкам, які мають малолітніх дітей”. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1987. - № 45. - С.705-706.

1 листопада (неділя).

2. Паризьке “Українське слово” опублікувало відкритий лист В.Чорновіла до генерального секретаря ЦК КПРС М. Горбачова, в якому автор критикував продовження сталінсько-брежнєвської політики русифікації і вимагав радикальних змін цієї політики, базою чого мали б бути “започаткована Леніним у 20-тих роках українізація в Україні і подібні заходи в інших республіках”. В.Чорновіл заявив, що він разом з іншими письменниками та журналістами, яким не дають можливості писати і працювати в офіційних організаціях, видаватимуть “Український вісник” (виходив у 1970-1972 роках і був ліквідований, а його співробітники були арештовані і перебували на засланні). *Українське слово (Париж)* – 1987. – 1 листопада.

5 листопада (четвер).

1. Київ. Урочисте засідання, присвячене 70-річчю Жовтневої революції. З доповіддю “Шляхом Жовтня – шляхом революційних перетворень” виступив перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький. *Радянська Україна*. - 1987. – 6 листопада.

12 листопада (четвер).

4. Опубліковано постанову ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР про призначення Державних премій СРСР 1987 р. у галузі літератури, мистецтва

і архітектури. З України був нагороджений письменник Ю.Мушкетик за роман “Рубіж”. *Літературна Україна*. – 1987. – 12 листопада.

13 листопада (п'ятниця).

8. УРСР обрана членом Ради по промислового розвитку ЮНІДО. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С. 37.

14 листопада (субота).

4. В Іспанії з великим успіхом завершилися гастролі заслуженого самодіяльного ансамблю народного танцю УРСР “Ятрань”. *Радянська Україна*. - 1987. – 15 листопада.

16 листопада (п'ятниця).

8. УРСР обрана членом Комітету по штаб-квартирі ЮНЕСКО. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.37.

17 листопада (вівторок).

7. 100-річчя від дня народження Юрія Шумського (справжнє прізвище – Шомін, 24.04 /06.05/1887, м. Тираспіль, Молдова – 07.06.1954, Київ) – визначного українського актора, режисера, народного артиста СРСР (1944), який вніс значний вклад у скарбницю як вітчизняної, так і світової театральної культури. Цей ювілей включено до календаря пам'ятних дат ЮНЕСКО. *Правда України*. – 1987. – 17, 25 *ноября*; *Мистецтво України. Біографічний довідник*. – К., 1997. – С.663.

7. Київ. У Колонному залі філармонії ім. М.Лисенка відбувся літературно-мистецький вечір присвячений 150-річчю від дня народження Іллі Чавчавадзе (27.10/08.11/1837, с.Кварелі, тепер місто Кварельського району, Грузія — 30.08/12.09/1907) – видатного грузинського письменника, редактора, громадського діяча, який багато зробив для пропаганди української літератури в Грузії. *Літературна Україна*. – 1987. – 29 *жовтня*, *Правда України*. – 1987. – 19 *ноября*.

18-19 листопада (середа – четвер).

4. Київ. I всесоюзна творча нарада органістів. *Культура і життя*. – 1987. – 25 жовтня.

21 листопада (субота).

10. Ухвала урядової комісії СРСР щодо консервації машинного залу енергоблоку № 4 Чорнобильської АЕС. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали*. – К., 1996. – С.494.

21 листопада (субота).

4. Київ. У державній філармонії відбулися урочисті збори з нагоди 50-річчя Державного заслуженого академічного ансамблю танцю УРСР ім. П.Вірьського, добревідомого у багатьох країнах світу на всіх континентах. Створені ним хореографічні композиції, сольні, хороводні, обрядові, жанрові танці увійшли в золотий фонд українського мистецтва. *Культура і життя*. – 1987. – 13 вересня; *Правда України*. – 1987. – 22 ноября.

27 листопада (п'ятниця).

6. Опубліковані, затверджені ЦК КПРС і Радою міністрів СРСР, “Основні напрями розвитку охорони здоров’я населення і перебудови системи охорони здоров’я СРСР у дванадцятій п’ятирічці і на період до 2000 року” – системи заходів щодо посилення профілактики хвороб, поетапного введення диспансеризації всього населення, вдосконалення професійної майстерності медичних кадрів, підвищення якості та культури роботи лікувально-профілактичних і аптечних закладів. Республіканським і місцевим партійним, державним і господарським установам наголошувалось на необхідності посилити увагу до потреб охорони здоров’я, розв’язання питань навколишнього середовища, поліпшення умов праці та побуту населення, забезпечення виконання планів по зміцненню матеріально-технічної бази охорони здоров’я. *Радянська Україна*. – 1987. – 27 листопада.

28 листопада (субота).

4. Київ. Створення Спілки дизайнерів України. *Радянська Україна.* - 1987. - 29 листопада.

3 грудня (четвер).

6. Указ президії Верховної Ради СРСР про підвищення мінімальних розмірів пенсії членам колгоспів та їх сім'ям, призначених за Законом СРСР "Про пенсії і допомогу членам колгоспів", який вводиться в дію з 1 січня 1988 р. Мінімальний розмір пенсії по старості встановлено 40 руб. на місяць. Збільшувались також мінімальні розміри пенсій по інвалідності внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання: по I групі інвалідності – 75 руб., по II – 40 руб., такі ж розміри встановлювались для пенсій по інвалідності внаслідок загального захворювання. *Радянська Україна.* - 1987. - 5 грудня.

13 грудня (неділя).

2. Опублікована "Заява учасників українського правозахисного руху", підписана Леонідом Плющем, Надією Світличною і Раїсою Мороз. Вони вимагали: свободи віросповідання і відокремлення церкви від держави для всіх конфесій; легалізації заборонених атеїстичною владою Української католицької та Української автокефальної православної церков; припинення переслідувань щодо Литовської католицької церкви, церкви євангельських християн-баптистів, церков-п'ятдесятників, адвентистів та інших християнських і нехристиянських конфесій; свободи богослужінь для всіх конфесій рідною мовою. Висували вимоги надати кримським татарам право повернутися до Криму як громадянам Кримсько-татарської автономної республіки. Наголошувалось на необхідності звільнення всіх інакодумців. *Українське слово (Париж)* - 1987. - 13 грудня.

14 грудня (понеділок).

7. Нью-Йорк. Помер Юрій Лавріненко (народився 03.05.1905, село Хижинці, тепер Черкаської області) - визначний український літературознавець, літературний критик, публіцист, автор понад 300 публікацій в царині

літературознавства та історії України. Книжкою історичного значення є його антологія “Розстріляне відродження”. *Українське слово (Париж) – 1988. – 14 лютого.*

19 грудня (субота).

2. Київ. Установча конференція Українського республіканського відділення Радянського дитячого фонду ім. В.Леніна. *Правда України. – 1987. – 20 декабля.*

7. 100-річчя від дня народження Гната Хоткевича (19/31/12.1877, Харків – 08.10.1938) – багатогранної творчої особистості, однієї з найцікавіших постатей в Україні передреволюційного періоду і періоду будівництва радянської культури. Прозаїк і драматург, критик і перекладач, артист і режисер, композитор і знаменитий бандурист, педагог музики, вчений етнограф. 27 грудня у селі Красноїлів Верховинського району Івано-Франківської області відкрито музей Гната Хоткевича. *Культура і життя. – 1988. – 31 січня.*

21 грудня (понеділок).

8. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про приєднання до Конвенції про злочини та деякі інші акти, що вчинюються на борту повітряних суден”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С. 490-491.*

22 грудня (вівторок).

3. На Хмельницькій АЕС включено до енергосистеми перший енергоблок потужністю один мільйон кіловат. *Радянська Україна. - 1987. – 23 грудня.*

8. Постанова Ради міністрів УРСР “Про підписання Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С. 491.*

24 грудня (четвер).

1. Рада міністрів СРСР ухвалила постанову, якою обмежувалась прописка кримських татар в цілому ряді населених пунктів Кримської

області та Краснодарського краю. *Кримські татари: шлях до повернення. Збірник матеріалів та документів. Частина друга.* – Київ, 2004. – С.232.

25 грудня (п'ятниця).

1. Київ. Урочисте засідання, присвячене 70-річчю проголошення радянської влади в Україні. З доповіддю виступив перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький. У ній вперше офіційно на урядовому рівні було визнано факт голоду в Україні в 1932-1933 роках. Уперше за 55 років член політбюро ЦК КПРС порушив сталінське табу і висловив уголос слово – голод 1933 р. *Радянська Україна.* – 1987. – 26 грудня; *День.* – 2004. – 9 червня.

4. Опублікована постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР по присудженню Державних премій УРСР 1987 р. у галузі науки і техніки. 1. М.Боголюбову, М.Крейну – за цикл робіт “Нові методи функціонального аналізу для розв’язання задач математичної фізики і теорії функцій”. 2. В.Смірнову, С.Резніку, В.Чаплинському, В.Литвину, С.Марченко - за цикл робіт “Розробка наукових основ використання бактерій як лікувально-профілактичних засобів, створення на цій основі препарату “Бактерин-СЛ”, організація його випуску та широкомасштабного застосування”. 3. Н.Толкач-Міхновській, Н.Дашкіній, О.Вікторову-Набокову, Л.Бучацькому, В.Шеремету, І.Костюченко, В.Васильєвій, М.Кандибіну, Н.Барбашовій, В.Дрьомовій - за розробку та об’рунтування мікробіологічних засобів боротьби з кровососними двокрилими. 4. Ю.Тімошину – за цикл робіт з основ теорії та методики дифракційного (голографічного) перетворення імпульсивних сейсмічних записів у зображення геологічних середовищ, опублікованих у 1972-1985 роках. 5. М.Артеменку, М.Андрієнку, М.Пономарю, Г.Ляховцю, В.Радченку, І.Захарченку, Я.Денисенку – за розробку та провадження у виробництво технологію інтенсивних садів із малогабаритних дерев на сіянцевих підщепах. 6. Б.Гуляєву, Б.Митрофанову, М.Марценюк-Кухарук, О.Фесенку, М.Буцу, С.Ковальчуку, П.Томашпольському, Л.Сулімі, Ю.Яковенку, Г.Корнійчуку – за створення та впровадження системи вуглекислотного підживлення рослин захищеного ґрунту каталітично очищеними відхідними газами

котелень. 7. В.Беліцеру, Т.Варецькій, К.Веремеєнку, Г.Опанащенку, Л.Громашевській, М.Данилевському, М.Петруню – за цикл робіт “Розробка теоретичних основ медичної ензимології та впровадження її методів у клініку”. 8. В.Кривенку, І.Лазебному, Ф.Порхуну, І.Голомовзюку, Й.Генкіну, В.Шляпіну, В.Лядову, В.Кузнєцову, П.Перетрухину, О.Галінському – за розробку та впровадження технології і обладнання для зварювання термічно зміцнених рейок. 9. П.Баранському, Б.Романюку, В.Думброву, Г.Жолудеву, І.Горбаню, В.Макарі, М.Новикову, Ю.Мільману, І.Грідневій, В.Шаповалові – за цикл робіт “Розробка фізичних основ міцності ковалентних кристалів і оптимізація на цій основі технологій виготовлення напівпровідникових структур мікроелектроніки”. 10. А.Калмикову, О.Пічугіну, В.Комяку, П.Торчуну, О.Курекіну, В.Цимбалу, В.Єфімову, В.Зельдісу, В.Іголкіну, Ю.Захарову – за створення радіолокаційних методів дослідження (дистанційного зондування) природного середовища Землі з аерокосмічних носіїв та їх впровадження. 11. С.Плискановському, Є.Царицину, І.Пєфтїєву, І.Петрову, В.Богодинці, Г.Шатунову, А.Гамольському, К.Шуліченку, Д.Деменкову, Г.Рабіновичу – за розробку та здійснення ефективних технічних рішень по реконструкції і модернізації агрегатів доменного цеху без зупинки виробництва з метою поліпшення техніко-економічних показників, якості продукції та умов праці. 12. І.Воеводіну, В.Боднарю, М.Афанасьєву, Л.Шифрїну, А.Кравченку, Л.Нижнику, І.Магді, Е.Талїну, В.Базусу, В.Андрєєву – за розробку наукових основ проектування, виробництва та впровадженні блочних трансформаторів граничних потужностей. 13. О.Шевченку, О.Крупі, С.Бондаренку, Д.Швайці, В.Михайлову, С.Нестеровському, З.Красильниковій, В.Панаску, В.Сїмахїну – за розробку та впровадження енерго- і ресурсозберїгаючих технологїй керамічних стїнових матеріалів на основі використання вуглевмісних відходів як сировини. 14. О.Артеменку, Р.Іванишину, І.Кривошапову, Г.Хорашу, Е.Амелїну, І.Сметанї, Г.Топору, О.Коваленку, О.Пенцаровському, В.Бойчуку (по смертно) - за розробку та впровадженні авторефрижераторів середньої вантажопідїомності з азотними системами охолодження для перевезення продуктів, що швидко псуються. *Радянська Україна. – 1987. – 25 грудня.*

26 грудня (субота).

6. Повідомлялось, що Харківський завод “Електровантаж” виготовив перші п’ятдесят пральних машин “Харків’янка” вартістю 65 руб. До кінця року підприємство відправить у продаж тисячу пральних машин, 1988 р. – 20 тис. *Радянська Україна. - 1987. – 26 грудня.*

30 грудня (середа).

1. 60-річчя I всесоюзного з’їзду Рад, який прийняв Декларацію і Договір про створення Союзу Радянських Соціалістичних Республіка. *Правда України. – 1987. – 30 декабля.*

7. 90-річчя від дня народження радянського воєнного діяча Віталія Примакова (1897, м. Семенівка Новгород-Сіверського повіту Чернігівської губернії - 1937 р.) і 70-річчя створення Червоного Козацтва (20.01.1918 р.), організатором і керівником якого він був. Під керівництвом В.Примакова в роки Громадянської війни було здійснено без жодної поразки 14 рейдів. *Правда України. – 1987. – 30 декабля.*

31 грудня (четвер).

3. Ухвала урядової комісії СРСР про прийняття в експлуатацію після ремонтно-відновлювальних робіт енергоблоку № 3 Чорнобильської АЕС. *Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. – К., 1996. – С.496.*

1987 р.

10. Протягом року до адміністративної відповідальності за порушення паспортного режиму притягнуто 592 особи з числа кримських татар. *Кримські татари: шлях до повернення. Збірник матеріалів та документів. Частина друга. – Київ, 2004. – С.232-233.*

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Вісті з України

День

Культура і життя

Літературна газета

Правда України

Радянська Україна

Українське слово (Париж)

Український голос (Вінніпег)

Відомості Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної
Республіки. – К.

Енциклопедія Історії України. Т2. – К., 2004.

Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга. – Київ, 2004.

Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993.

Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали – К., 1996.

Данилюк Юрій, Бажан Олег. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. ХХ ст.) – К., 2000.

Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). – К., 2000.

Камінський Анатоль. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні. – Мюнхен, 1990. – 623 с.

Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997.

ХРОНІКА 1988

8 січня (п'ятниця).

4. Повідомлялось, що на горі Федір у Бучачі Тернопільської області виявлено поселення трипільської культури, яке датується IV – III-ім тисячоліттям до нашої ери. Археологи Тернопільського краєзнавчого музею під час розкопок на глибині до півтора метра виявили залишки поселень, господарські споруди, речі домашнього вжитку. Це – кам'яні жорна, крем'яні ножі, горшки, миски та інше. Майже кожна посудина прикрашена оригінальним орнаментом. *Радянська Україна. – 1988. – 8 січня.*

8 січня (п'ятниця).

7. 100-річчя від дня народження Гната Юри (27.12 1887/08.01.1988, с.Федварі, тепер с.Підлісне Олександрівського району Кіровоградської області - 18.01. 1966, Київ) - видатного актора, режисера, народного артиста СРСР, автора низки праць з питань театрального мистецтва. Святкування з нагоди ювілею включено в календар пам'ятних дат ЮНЕСКО. Ювілейний вечір відбувся у Київському державному академічному драматичному театрі імені Івана Франка, який він очолював протягом 40 років. У будинку актора у Києві була проведена науково-практична конференція. *Радянська Україна. – 1988. – 8, 10 січня; 6 лютого; Культура і життя. – 1988. – 10 січня, 14 лютого; Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997. – С.669.*

9 січня (субота).

4. Повідомлялось про заснування республіканської премії відомого українського поета Василя Симоненка. Вона присуджується за кращу поетичну книгу молодого автора. Першим її лауреатом став Станіслав Чернілевський. Відзначено його збірку віршів “Рушник Землі”. Раніше премія імені Василя Симоненка існувала як обласна і вручалась на Черкащині. *Радянська Україна. – 1988. – 9 січня.*

10. Оpubлікована стаття заступника директора Інституту археології АН УРСР С.Крижицького “Ольвія просить допомоги”. Автор з тривогою писав про важкі часи, які переживає античне місто Північного Причорномор'я. Ольвії, що входить до списку пам'яток культури ЮНЕСКО, “загрожує майже повне зруйнування водами Бузького лиману. Велике наукове і культурне значення пам'ятки не відповідає її нинішньому фізичному стану”. *Радянська Україна. – 1988. – 9 січня.*

14 січня (четвер).

10. Москва. У ЦК КПРС відбулася зустріч з керівниками засобів масової інформації. Присутні були ознайомлені з результатами і планами дальших робіт по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, реалізацією заходів щодо підвищення безпеки діючих і проєктованих атомних електростанцій. Відзначалось, що здійснено великий комплекс водоохоронних заходів. Проведено обвалування і захист 1,5 тисячі квадратних кілометрів найбільш забруднених територій. У дамби, греблі та перемички укладено близько 800 тисяч кубічних метрів ґрунту і спеціальних матеріалів, що дало змогу повністю захистити від радіоактивного забруднення джерела водопостачання. Значний обсяг робіт виконано по дезактивації населених пунктів. На значній площі сільськогосподарських угідь проведено спеціальні агротехнічні заходи. *Радянська Україна. – 1988. – 27 січня.*

15 січня (п'ятниця).

4. Київ. Між радянською зовнішньоторговельною фірмою “Біокард” і американською “Медтрейд інтернешнл” підписано ліцензійну угоду про виробництво у США розробленого у Київському НДІ нейрохірургії міністерства охорони здоров'я УРСР балон-катетера для лікування судинних нейрозахворювань головного і спинного мозку. Передбачено також підготовку в столиці України американських спеціалістів такого профілю. *Радянська Україна. – 1988. – 17 січня.*

4. Київ. Загальними зборами Академії наук УРСР дійсними членами (академіками) АН УРСР обрані: С.Андронаті (біоорганічна хімія),

Ю.Березанський (диференційні рівняння), В.Беляєв (геофізика), Д.Волков (теоретична фізика), Ю.Глеба (клітинна інженерія рослин), В.Грищенко (кріобіологія і кріомедицина), І.Дзеверін (теорія літератури), І.Дмитренко (фізика низьких температур), А.Долінський (теплоенергетика), Ю.Єрмолаєв (математична кібернетика), В.Зеленський (радіаційні матеріали), С.Кучук-Яценко (металургія), А.Лебедев (механіка), В.Мамутов (право), Л.Маяковський (органічна хімія), Ю.Найда (пайка матеріалів), Ю.Пахомов (політична економія та соціальні проблеми економіки), В.Романенко (гідробіологія прісних вод), С.Свечников (матеріалознавство), І.Сергієнко (обчислювальна математика), В.Скопенко (неорганічна хімія), Г.Счастливий (міцність в енергетичному машинобудуванні), В.Фролькіс (фізіологія), І.Чиженко (силові напівпровідникові перетворювачі), О.Чуйко (хімія поверхні), А.Чухно (політична економія і соціальні проблеми економіки).

Членами-кореспондентами Академії наук УРСР обрані: В.Акуленко (мовознавство, германські мови), О.Андрійків (матеріалознавство, міцність матеріалів), Л.Безчастний (політична економія), А.Білоус (кріобіологія), С.Вассер (ботаніка), І.Волков (системи стабілізованого струму), В.Грінченко (гідроакустика), І.Залюбовський (експериментальна ядерна фізика), І.Карп (хімічна технологія, газотехніка), В.Кунцевич (кібернетика), І.Курас (історія КППС), Є.Лебедев (хімія високомолекулярних сполук), А.Мартинюк (динаміка транспортних засобів), І.Матяш (фізика мінералів), А.Мень (астрономія), О.Мойбенко (патофізіологія), А.Морозов (комплексні автоматизовані системи керування), В.Найдек (ливарне виробництво), А.Непокупний (мовознавство, германські мови), В.Пазенок (філософія), Д.Петрина (математична фізика), В.Петров (оптичний запис інформації), А.Попов (фізико-органічна хімія), В.Присяков (прикладна механіка), Ю.Самойленко (математичне моделювання фізичних процесів), В.Семиноженко (керамічні матеріали), Ю.Сметанін (прикладна математика), Е.Соботович (регіональна гідрогеологія), М.Соскін (фізика твердого тіла), Б.Стогній (моделювання в енергетиці), В.Стрелко (сорбційні процеси), В.Тарабрін (ботаніка), П.Толочко (археологія), С.Фірстов (матеріалознавство, міцність матеріалів), В.Фушиц

(математична фізика), Л.Цимбал (фізична електроніка), М.Шейнкман (електроніка), Ю.Шемшученко (право), В.Шестопалов (регіональна гідрогеологія). *Національна Академія наук України. Персональний склад. 80 років.* – К., 1998 – С.211-212.

17 січня (неділя).

4. Опублікована постанова ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР “Про докорінну перебудову справи охорони природи в країні”, у якій визначено головні завдання у галузі охорони природи і раціонального природо-користування та основні напрями природоохоронної діяльності на сучасному етапі. *Радянська Україна.* – 1988. – 17 січня.

20 січня(середа).

6. Опубліковано виклад постанови ЦК КПРС, Ради міністрів СРСР і ВЦРПС “Про забезпечення ефективної зайнятості населення, вдосконалення системи працевлаштування і посилення соціальних гарантій для трудящих”. *Радянська Україна.* – 1988. – 20 січня.

4. Київ. У Жовтневому палаці відкрилася виставка “Майстри польської фотожурналістики”. *Радянська Україна.* – 1988. – 22 січня.

22 – 23 січня (п'ятниця – субота).

1. Київ. Пленум ЦК Компартії України заслухав і обговорив звіт політбюро ЦК Компартії України про роботу по керівництву перебудовою, з якою виступив перший секретар ЦК КПУ В.Щербицький. У постанові відзначалось, що, проводячи в життя курс партії на перебудову і прискорення соціально-економічного розвитку, головні зусилля зосереджувалися на розв'язанні двох ключових проблем: дальшій демократизації суспільного життя і здійсненні радикальної економічної реформи. Пленум перевів В.Івашка із кандидатів у члени політбюро ЦК Компартії України. К.Масик обраний кандидатом у члени політбюро ЦК Компартії України. *Радянська Україна.* – 1988. – 23, 24, 26 січня.

22 січня (п'ятниця).

2.4.5. Саскатун (Канада). Зусиллями Комітету українців Канади були проведені заходи, присвячені роковинам проголошення самостійної соборної Української держави, 1000-ліття християнства в Україні та видання другого тому Енциклопедії України англійською мовою. *Український голос (Вінніпег)*. – 1988. – 8 лютого.

2. Торонто. Українською громадою були проведені заходи з нагоди роковин проголошення самостійної соборної Української держави. *Український голос (Вінніпег)*. – 1988. – 15 лютого.

24 січня (неділя).

2. Білогорськ Кримської області. На площі біля пам'ятника В.Леніну відбулася несанкціонована демонстрація кримських татар, у якій взяло участь близько 500 осіб. У зачитаному на мітингу зверненні на адресу генерального секретаря ЦК КПРС М.Горбачова були викладені вимоги відновлення Кримської АРСР, припинення дискримінації татарського народу. *Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга*. – Київ, 2004. – С.109-111, 233.

2. Новоолексіївка Генічеського району Херсонської області. Відбулася несанкціонована демонстрація кримських татар, у якій взяло участь 150 осіб. Критикувалась діяльність державної комісії на чолі з А.Громико, вимагалось відновлення Кримської АРСР. *Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга*. – Київ, 2004. – С.111,233.

27 січня (середа).

3. Повідомлялось, що ЦК КПРС і Рада міністрів СРСР прийняли постанову “Про першочергові заходи щодо поліпшення використання водних ресурсів у країні”. Відзначалось, що одним з найважливіших

напрямів у цій справі є раціональне ведення водного господарства, від якого значною мірою залежить розвиток продуктивних сил республік, країв і областей, промисловості, сільського господарства, даліше поліпшення умов життя та побуту населення. *Радянська Україна*. – 1988. – 27 січня.

29-30 січня (п'ятниця-субота).

3. Москва. У ЦК КПРС відбулася нарада-семінар з участю перших секретарів ЦК компартій ряду союзних республік, крайкомів і обкомів партії, голів республіканських, крайових і обласних агропромислових комітетів європейської зони країни. Розглянуто питання організації партійної роботи по переведенню колгоспів і радгоспів на повний госпрозрахунок, інтенсифікації кормовиробництва і тваринництва, збільшення на цій основі виробництва тваринницької продукції. *Радянська Україна*. – 1988. – 2 лютого.

30 січня (субота).

2. Київ. VI з'їзд ДТСААФ УРСР. Організація нараховувала 21,5 млн. членів в 70 тис. первинних організаціях. *Радянська Україна*. – 1988. – 31 січня, 3 лютого.

31 січня (неділя).

4. Повідомлялось, що до 50-річчя Сімферопольського художнього музею була присвячена ювілейна виставка творів із фондів музею, частина яких експонувала вперше. *Кримська правда*. – 1988. – 31 січня; *Вісті з України*. – 1988. - № 3, березень.

Січень.

2. Український культурологічний клуб провів акцію у справі конституційного захисту української мови. Анатолій Битченко – член УКК – звернувся до Комісії законодавчих передбачень Верховної Ради УРСР з пропозицією щодо конституційного захисту української мови. Тобто, щоб українській мові надати права державної мови. *Камінський*

Анатоль. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні. – Мюнхен, 1990. – С.417.

Січень – лютий.

4. Канада. З успіхом пройшли виступи Київського державного ансамблю бандуристів. *Український голос (Вінніпег). – 1988. - 25 січня, 8, 22 лютого, 4 квітня.*

4 лютого (четвер).

3. Київ. Рада міністрів УРСР обговорила звіт президії про роботу по керівництву перебудовою управління народним господарством. Визначені напрями діяльності уряду республіки і нової структури його апарату. Проведена робота з вдосконалення організаційних структур управління стосовно нових умов господарювання. Ліквідовано 14 міністерств і відомств, 83 організації середньої ланки, укрупнено 1500 підприємств, цехів та інших структурних підрозділів. Майже на 80 тисяч осіб скорочено управлінський апарат. Економія витрат на його утримання становила 227 млн. руб. *Радянська Україна. – 1988. – 6 лютого.*

5 лютого (п'ятниця).

1. Москва. Комісія політбюро ЦК КПРС по додатковому вивченню матеріалів, пов'язаних з репресіями в період 30-40-х і на початку 50-х років ХХ ст. взяла до відома повідомлення голови Верховного суду СРСР про те, що пленум Верховного суду СРСР своєю постановою 4 лютого 1988 р. скасував вирок Військової колегії щодо засуджених М.Бухаріна, О.Рикова, А.Розенгольца, М.Чернова, П.Буланова, Л.Левіна, Г.Козакова, В.Максимова-Диковського, П.Крючкова та Х.Чаковського і справу припинив за відсутністю у їхніх діях складу злочину. Протест щодо Г.Ягоди, який проходив у цій справі, прокуратурою СРСР не заявлявся. *Радянська Україна. – 1988. – 7 лютого.*

4. *Ялта.* Повідомлялось про підготовку заходів щодо святкування 150-літнього ювілею надання Ялті статусу міста-курорта. Цьому буде приурочена велика культурна програма, зокрема проведення VII всесоюзного

фестивалю “Кримські зорі”, IV всесоюзного конкурсу на краще виконання пісень країн соціалістичної співдружності та ін. *Кримська правда*. – 1988. – 5 лютого.

9 лютого (вівторок).

6. Ковель Волинської області. Повідомлялось, що на швейній фабриці введено в дію новий комплекс сучасних машин для виконання різноманітних операцій, які до цього часу робилися вручну. *Радянська Україна*. – 1988. – 9 лютого.

9-10 лютого (вівторок – середа).

4. Київ. IV пленум правління Спілки кінематографістів України. З доповіддю “Перебудова в українській кінематографії. Перші підсумки. Проблеми. Перспективи” виступив перший секретар правління Спілки М.Беликов. *Культура і життя*. – 1988. – 21 лютого.

10 лютого (середа).

8. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про ратифікацію Конвенції про заходи, спрямовані на заборону і запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.491-492.

10. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про внесення змін і доповнень до Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів Української РСР”: до статті 13 “Примусові заходи медичного характеру”; статті 123² “Незаконне поміщення в психіатричну лікарню”. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1988. – №8. – С.174-175.

11 лютого (четвер).

6. Постанова ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР “Про заходи щодо прискорення розвитку індивідуального житлового будівництва”. У постанові наголошувалось, що для виконання поставленого XXVII з’їздом КПРС завдання забезпечити до 2000 року кожної радянської сім’ї окремою

квартирою або індивідуальним будинком особливого значення набуває істотне розширення індивідуального житлового будівництва і підвищення його якості. *Радянська Україна. – 1988. – 21 лютого.*

13-28 лютого (субота – неділя).

9. Калгарі (Канада). XV зимові Олімпійські ігри. Радянська збірна, у складі якої нараховувалось 117 спортсменів – представники 7 союзних республік, в тому числі УРСР. На змаганнях з 10 видів спорту розігрувалось 46 комплектів олімпійських нагород. Збірна СРСР добилась перемоги у загальнокомандному заліку і завоювала 29 медалей, в т.ч. 11 золотих, 9 срібних і 9 бронзових медалей - найбільший успіх радянських спортсменів в історії їх виступів на зимових олімпіадах. Це був останній виступ збірної Союзу РСР на зимових олімпійських іграх. *Радянська Україна. – 1988. – 2 лютого, 17 березня; Спортивна газета. – 1988. – 1 березня.*

14 лютого (неділя).

2. Сімферополь. Кримські татари, які повернулися, провели демонстрацію, у якій взяло участь, за даними часопису “Українське слово” близько двох тисяч осіб, оперативного штабу МВС УРСР м.Сімферополя – 200 осіб. Були висунуті вимоги організовано повернути кримських татар у Крим. Висловлювалось незадоволення роботою державної комісії. Для забезпечення порядку в Сімферополі було задіяно 1340 працівників міліції і 900 дружинників. Під час мітингу затримано близько 50 осіб. На знак протесту проти переслідувань 12 кримських татар знищили свої паспорти і розпочали голодовку. *Українське слово (Париж). – 1988. – 15 травня; Кримські татари: шлях до повернення. Кримсько-татарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга. – Київ, 2004. – С.111-113,233.*

17-18 лютого (середа-четвер).

4. Москва. Пленум ЦК КПРС, на якому було розглянуто питання

“Про хід перебудови середньої і вищої школи та завдання партії по її здійсненню” (доповідач - секретар ЦК КПРС Є.Лигачов). У прийнятій постанові підкреслювалось, що перебудова загальноосвітньої і професійної школи, вищої і середньої спеціальної освіти займає особливе місце в комплексі завдань, які розв’язуються партією на сучасному історичному етапі. Мета здійснюваних перетворень - забезпечити нову якість навчання і виховання молоді, підготовки і підвищення кваліфікації кадрів, створити тим самим необхідні умови для прискорення соціально-економічного і духовного прогресу радянського суспільства. *Радянська Україна. – 1988. – 18, 19, 21 лютого; Радянська освіта. – 1988. – 19, 23 лютого.*

17 лютого (середа).

8. Київ. Засідання комісії УРСР у справах ЮНЕСКО, на якому обговорювались майбутні заходи, які забезпечили б активну участь УРСР у здійсненні програми Всесвітнього десятиліття (1988-1997 рр.) розвитку культури. *Радянська Україна. – 1988. – 18 лютого.*

19 лютого (п’ятниця).

1. Київ. 50-річчю виходу першого номера газети “Правда України” були присвячені урочисті збори колективу редакції з участю журналістського активу республіки і громадськості столиці УРСР. *Радянська Україна. – 1988. – 20 лютого.*

20 лютого (субота).

3. Почалося спорудження лінії електропередачі напругою 750 кіловат, по якій струм Запорізької АЕС буде подано підприємствам міста Данова і у населені пункти Приазов’я. Довжина лінії ЛЕП – 274 кілометри. *Радянська Україна. – 1988. – 21 лютого.*

25 лютого (четвер).

1.8. Москва. Заява Радянського уряду, у якій зазначалось, що виходячи з домовленості, досягнутої на нараді політичного консультативного

комітету держав-учасниць Варшавського договору в Берліні (травень 1987 р.), прийнято рішення вивести як прояв доброї волі радянські ракети ОТР-22 (СС-12), їх пускові установки і відповідне допоміжне обладнання з території НДР і ЧСРР за погодженням з урядами цих держав ще до набрання чинності Договором про ліквідацію РСД і РМД. *Радянська Україна. – 1988. – 26 лютого.*

3. Москва. Політбюро ЦК КПРС схвалило подану Радою міністрів СРСР програму прискорення науково-технічного прогресу в легкій промисловості. Передбачалося в 1988-1995 роках на основі докорінного переозброєння виробництва, широкого використання сучасної техніки і технології забезпечити істотне збільшення виробництва товарів і підвищення їх якості. *Радянська Україна. – 1988. – 27 лютого.*

4. Київ. З ініціативи Інституту історії АН УРСР і редколегії “Українського історичного журналу” проведений круглий стіл “Актуальні проблеми історичної науки і сучасність”. Промовці підкреслювали, що в умовах перебудови всіх сфер суспільного життя незмірно зростає соціальна і політична роль історичної науки. Час революційного оновлення виявив чимало складних проблем, “білих плям” історії. Їх наукова розробка вимагає нових підходів, напруженої і критичної праці вчених. *Радянська Україна. – 1988. – 27 лютого.*

27 лютого (субота).

7. Київ. Помер Вахтанг Надірадзе-Вронський (народився 05/28/ серпня 1905р. у Тбілісі) – видатний радянський балетмейстер, народний артист СРСР, творча діяльність якого з 1940 року пов’язана з Україною. У його творчому доробку 25 оригінальних постановок балетних вистав, зокрема „Лебедине озеро”, „Лискунич” П.Чайковського, „Раймонда” О.Глазунова, „Ромео і Джульєтта” С.Прокоф’єва, „Спартак” А.Хачатуряна, „Лісова пісня” М.Скорульського. *Культура і життя. – 1988. – 6 березня; Радянська Україна. – 1988. – 2 березня; Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997. – С.130.*

4. Київ. Завершено реконструкцію архітектурної перлини столиці України - театру опери та балету УРСР імені Т.Шевченка. *Радянська*

Україна. – 1988. – 28 лютого, 2 березня.

10. “Радянська Україна” опублікувала лист до газети “Збережемо для нащадків!”, відписаний українськими політичними, науковими, культурними і громадськими діячами, у якому лунав заклик зберегти острів Хортицю від будівництва мостового переходу в південній його частині. Здійснення такого проекту завдало б непоправної шкоди унікальним природним скарбам найбільшого острова на Дніпрі. Висловлювалась надія, що уряд України вживе заходів, аби історична перлина України – острів Хортиця була збережена для нащадків. *Радянська Україна. – 1988. – 27 лютого.*

Лютий – березень.

4. З великим успіхом після 15-річної перерви в США пройшли гастролі Державного заслуженого академічного ансамблю танцю УРСР імені П.Вірьського. *Радянська Україна. – 1988. – 2 березня; Вісті з України. – 1988. - №№ 6,8, лютий.*

1 березня (вівторок).

4. Постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР про призначення Державних премій УРСР імені Т.Шевченка в галузі літератури, журналістики, мистецтва і архітектури 1988 року. У галузі літератури: В.Шевчуку – за роман-триптих “Три листки за вікном”. У галузі теорії та історії літератури: І.Дзеверіну – керівникові роботи, М.Бернштейну, Н.Вишневській, Б.Деркачу, О.Засенку, О.Мишаничу, Ф.Погребеннику, М.Яценку – науковим редакторам та упорядникам – за розробку наукових принципів, упорядкування, підготовку текстів зібрання творів І.Франка у п’ятдесяти томах та коментарі. У галузі образотворчого мистецтва: М.Стороженку – за ілюстрації до книжок “Фата Моргана”, “Іванко та Чугайстер” М.Коцюбинського, “Серед степів”. День на пастівнику” Панаса Мирного, “Сонети” І.Франка”, “Українські народні казки”, “Болгарські народні казки”. У галузі оперного мистецтва і концертно-виконавської діяльності: Н.Матвієнко – за концертно-виконавську діяльність 1985-1987 років. М.Стеф’юк – за створення головних

партій в операх “Царева наречена” М.Римського-Корсакова, “Ріголетто” й “Травіатта” Дж.Верді, “Ярослав Мудрий” Г.Майбороди і концертно-виконавську діяльність 1985-1987 років. У галузі кінематографії: І.Миколайчуку – кіноакторові, режисерові-постановникові, кінодраматургові (помертню) – за створення різнопланових національних образів у фільмах “Сон”, “Тіні забутих предків”, “Бур’ян”, “Комісари”, “Білий птах з чорною ознакою”, “Вавілон ХХ”, “Така пізня, така тепла осінь”. За кращий твір літератури і мистецтва для дітей та юнацтва: В.Дахну – режисерові-постановникові, Е.Киричу – художникові-постановникові, А.Гаврилову – кінооператорові – за цикл мультиплікаційних фільмів про пригоди запорозьких козаків, створений на Київській кіностудії науково-популярних фільмів. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1988. - № 3. – С.3-4.*

3. Постанова Ради міністрів УРСР „Про заходи по організації виконання постанови Ради міністрів СРСР від 23 січня 1988 р. № 96 „Про впорядкування використання службових легкових автомобілів”, згідно якої з 1 липня 1988 р. в міністерствах, відомствах УРСР, установах та організаціях на 40 відсотків скорочувалась кількість службових легкових автомобілів, що їх обслуговували, витрати на утримання яких здійснювалися за рахунок коштів союзного, республіканського бюджетів або за рахунок відрахувань від прибутку підвідомчих підприємств (об’єднань) і організацій, а також на 20 відсотків кількість службових легкових автомобілів (крім тих, що обслуговують сільські, селищні та сільські районні ради народних депутатів), витрати на утримання яких здійснювалися за рахунок коштів місцевого бюджету. Міністерства і відомства УРСР, облвиконкоми, Київський і Севастопольський міськвиконкоми були зобов’язані забезпечити передачу в установленому порядку вивільнюваних у результаті проведених заходів, передбачених цією постановою, легкових автомобілів торговельним організаціям для продажу населенню через комісійні магазини або таксомоторним підприємствам. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1988. - № 32. – С.11-13.*

2. Канада. Заходи Товариства об’єднаних українських канадців (ТОУК) по відзначенню 70-річчя (створено 1918 р. під назвою Стотаришення

український робітничий дім). Це товариство протягом всього періоду своєї діяльності підтримувало тісні зв'язки з радянською Україною. *Життя і слово (Торонто). – 1988. – 29 лютого, 29 серпня.*

3-4 березня (четвер – п'ятниця).

3. У Полтавській області проведений республіканський семінар з актуальних питань розвитку агропромислового комплексу, в якому взяв участь перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький. На семінарі підкреслювалось, що загальне становище в агропромисловому комплексі республіки задовольнити не може. Зазначалось, що для швидкого нарощування ресурсів продовольства потрібні рішучі заходи щодо інтенсифікації галузей АПК, ефективного використання створеного потенціалу. *Радянська Україна. – 1988. – 5 березня.*

4 березня (п'ятниця).

6. Москва. Повідомлялось про розгляд ЦК КПРС питання про дальше вдосконалення порядку відрядження радянських громадян за кордон у службових справах. У центрі і на місцях скорочувалися строки розгляду питань відрядження за кордон, спрощувалося оформлення документів, що подавалися у зв'язку з поїздками. Деякі питання, які раніше вирішувалися центральними організаціями, були передані у відання місцевих органів, керівників виробничих об'єднань і підприємств. *Радянська Україна. – 1988. – 4 березня.*

9 березня (середа).

2. Київ. Зусиллями Українського культурологічного клубу біля пам'ятника Тарасу Шевченку проведений несанкціонований мітинг, присвячений дню народження Т.Шевченка. На майдані, напроти Київського університету ім. Т.Шевченка, зібралось близько 150 осіб. Виступаючі говорили про трагічний сучасний стан української культури й закликали “всіх патріотів до роботи над відродженням національних цінностей у братньому єднанні та християнській любові”. Лунали заклики бойкотувати офіційну ухвалу перенесення щорічного Шевченківського

свята зі столиці України до обласних центрів і на два місяці пізніше від пам'ятних дат. Міліція, спостерігаючи зібрання, стояла осторонь і не втручалась. *Камінський Анатоль. На перехідному етапі. "Гласність", "перебудова" і "демократизація" на Україні. – Мюнхен, 1990. – С.419.*

4. Санкт-Петербурґ. Вечір, присвячений 174-й річниці від дня народження Тараса Шевченка. Ця подія збіглася з іншою пам'ятною датою – півтора століття тому молодий український поет і художник одержав вільну. Його викупили у поміщика на гроші, виручені від продажу портрета, який написав Карл Брюлов. А невдовзі Т.Шевченко став його учнем в Академії мистецтв. *Радянська Україна. – 1988. – 11 березня.*

10 березня (четвер).

1. Таємна інформація першого секретаря Кримського обкому Компартії України в ЦК КПУ про заходи по стабілізації ситуації серед кримських татар. У ній зазначалось, що партійні і радянські органи безпеки області продовжують роботу по посиленню патріотичного та інтернаціонального виховання населення області, вирішенню питань, які піднімають кримські татари. Питання прописки і працевлаштування вирішуються в установленому порядку. Повідомлялось, що завдяки прийнятим заходам вдалося запобігти проведенню 6 березня у Сімферополі масового мітингу-протесту кримськими татарами. *Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга. – Київ, 2004. – С.115-117.*

11 березня(п'ятниця).

2. Звернення Української Гельсінської спілки до української та світової громадськості. Відзначалось про посилення діяльності УГС, вибір і склад керівних органів та закордонне представництво. У зв'язку з виїздом за кордон Миколи Руденка, який очолював Українську Гельсінську спілку, її головою призначено відомого українського правозахисника, члена-засновника групи Левка Лук'яненка, який ще перебував у засланні.

Українське слово (Париж). – 1988. – 29 травня.

4. Київ. Виконуючий обов'язки генерального консула НРБ Т.Добріанов вручив державні нагороди Народної Республіки Болгарії вченим інституту електрозварювання імені Є.Патона АН УРСР. У Болгарії за допомогою патонівців було запроваджено прогресивні технології і апаратуру по електрозварюванню, створено виробництво нових матеріалів. *Радянська Україна. – 1988. – 13 березня.*

12 березня(субота).

7. Українська громадськість широко відзначила 125-річчя від дня народження Володимира Вернадського (12.03.1863, Петербург – 30.01.1945) – основоположника геохімії, біогеохімії та радіології, автора теорії неосфери, філософа, мислителя. Цей ювілей за рішенням ЮНЕСКО відзначався світовою громадськістю. В Академії наук і ряді інститутів АН УРСР відбулися урочисті збори, читання. У Центральній науковій бібліотеці АН УРСР розгорнуто виставку рукописів і книг академіка, а також праць про його діяльність. Видавництво “Наукова думка” АН УРСР підготувало і випустило другі додаткові й виправлені видання книг “В.І.Вернадський – життя та діяльність на Україні” і “Володимир Іванович Вернадський”. Рада міністрів УРСР прийняла постанову про присвоєння імені В.Вернадського Центральної науковій бібліотеці АН УРСР, засновником якої був учений, а також Шишацькій середній школі Полтавської області, де він деякий час жив і працював. Тут буде створено кімнату-музей академіка. На будинках Київського і Сімферопольського держуніверситетів, а також Харківського індустріально-педагогічного технікуму № 1 будуть встановлені меморіальні дошки. *Радянська Україна. – 1988. – 12, 13 березня; Вісті з України. – 1988. – № 15, квітень; Енциклопедія історії України. – К., 2003. – С.484.*

13 березня (неділя).

7. 100-річчя від дня народження Антона Макаренка (13.03.1888, м.Білопілля, тепер Сумської області – 1.04.1939, Москва) - видатного

радянського педагога і письменника, ювілей якого, згідно резолюції ЮНЕСКО, відзначався у всьому світі. Урочисті збори були проведені у Колонному залі Будинку спілок у Москві, Жовтневому палаці Києва. Кінодокументалісти України – А.Борсюк, Б.Хандрос, А.Фролов, В.Груздев – підготували фільм “Разом з Макаренком”. Наукові конференції, виставки, макарівські читання, урочисті збори пройшли на Полтавщині, з якою пов’язані життя і діяльність засновника нової педагогіки. У селі Ковалівка Полтавської області, де в 1920 році А.Макаренко заснував трудову колонію для неповнолітніх, відбулося відкриття Державного музею-заповідника його імені. Меморіальний музей А.Макаренко був відкритий і у Долинській середній школі № 2 Кіровоградської області. У Полтаві на будинках, де жив і навчався Макаренко, відкриті меморіальні дошки. Рада міністрів УРСР у зв’язку із 100-річчям від дня народження А.Макаренка присвоїла його ім’я низці навчальних закладів. Серед них: середня загальноосвітня школа № 4 м.Дніпродзержинська Дніпропетровської області, Яблунівська середня загальноосвітня школа Косовського району Івано-Франківської області, Сербська середня загальноосвітня школа-інтернат для дітей-сиріт і дітей, які залишились без піклування батьків (Дубнівський район Ровенської області), Бучацька середня загальноосвітня школа № 2 Бучацького району Тернопільської області, Біловезька середня загальноосвітня школа Хотинського району Чернівецької області, спеціальне профтехучилище м.Макіївки Донецької області та Кременчуцьке педагогічне училище Полтавської області. *Радянська Україна*. – 1988. – 26 лютого, 13, 17 березня, 19 серпня; *Літературна Україна*. – 1988. – 17 березня; *Радянська освіта*. – 1988. – 1,4 березня.

1. Часопис “Советская Россия” – друкований орган ЦК КПРС, Верховної Ради СРСР і Ради міністрів СРСР – опублікував лист викладачки Ленінградського технологічного інституту Ніні Андрєєвої. У ньому зазначалося, що фальсифікатори історії запозичили у Заходу свою антисоціалістичну концепцію “гласності” і скористалися “перебудовою”, щоб закликати до цілковитого перегляду історії партії і радянського суспільства. Суть листа полягала у відкритому захисті Сталіна. Лист

підбадьорив тих, хто не бажав “поступатися принципами” і негативно ставився до будь-яких змін. В Україні він був передрукований багатьма місцевими газетами. За розпорядженням партійних комітетів різного рівня лектори і активісти товариства “Знання” почали готувати заняття в системі партійно-політичної освіти з метою донести зміст думок Н.Андреєвої до кожного. Незабаром виявилось, що публікація листа Андреєвої була організована лідером консервативних сил, секретарем ЦК КПРС Є.Лігачовим у відсутність М.Горбачова. *Советская Россия*. – 1988. – 13 марта; Алексеев Ю.М., Кульчицкий С.В., Слюсаренко А.Г. *Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985-1999 рр.)*. – К., 2000. – С.14-15.

20 березня (неділя).

2. Сімферополь. Мітинг кримських татар у зв'язку з протестом проти порушення їхніх національних та громадських прав, які виявлялися у перешкоді оформленні купівлі-продажу будинків, прописці, працевлаштуванню. Висувались також вимоги: відновити Кримську АРСР, прискорити вирішення татарського питання Державною думою. Мітинг, у якому взяло участь близько 300 осіб, продовжувався протягом години. *Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга*. – Київ, 2004. – С.130-131.

22 березня (вівторок).

1. Київ. Урочисті збори з нагоди 70-річчя РАТАУ – найстарішого серед республіканських інформаційних агентств. *Радянська Україна*. – 1988. – 23 березня.

26 березня (субота).

4. Київ. На об'єднаному пленумі Укрради ВНТТ і республіканських правлінь всесоюзних науково-технічних товариств створено Українську республіканську організацію Союзу НІТ СРСР. *Радянська Україна*. – 1988. – 27 березня.

6. Славутич Київської області. Місто експлуатаційників Чорнобильської АЕС прийняло перших новоселів. *Радянська Україна*. – 1988. – 27, 29 березня.

27 березня (неділя).

1. Повідомлялось, що у комісії політбюро ЦК КПРС по додатковому вивченню матеріалів, пов'язаних з репресіями, що мали місце в 30-40-і і на початку 50-х років ХХ ст. була розглянута так звана “ленінградська справа”. Комісія також заслухала повідомлення Верховного суду СРСР і Комітету партійного контролю про результати реабілітації в судовому і партійному порядку М.Тухачевського, А.Корка, І.Уборевича, В.Путни, Р.Ейдемана, В.Примакова і Б.Фельдмана, які проходили у справі про учасників “антирадянської троцькістської військової організації”. *Радянська Україна*. – 1988. – 27 березня.

4. Нью-Йорк. Урочисті збори, присвячені пам'яті Тараса Шевченка, заходами Ліги українських американців відбулися в Українському робітничому домі, яким передувало свято проведене в Арров-парку. *Радянська Україна*. – 1988. – 29 березня.

28 березня (понеділок).

7. Київ. Помер Олексій Швачко (народився 05 (18) січня 1901 р. в с.Чопилки, тепер Київської області) – кінорежисер, заслужений діяч мистецтв УРСР (1968). *Культура і життя*. – 1988. – 3 квітня; *Мистецтво України. Біографічний довідник*. – К., 1997. – С.642.

1 квітня (п'ятниця).

1.6. Згідно інформації завідувача відділом адміністративних органів ЦК Компартії України А.Чумака про ситуацію серед кримських татар, у Кримській області на 30 березня 1988 року проживало 4172 сім'ї татар (16459 осіб), із них прописано 3818 сімей (15261 осіб). За три місяці 1988 року переїхало 748 сімей (2515 осіб). Продовжувався неорганізований заїзд. Останнім часом у Крим кожного дня приїжджало в середньому 20 сімей (до 80 осіб). *Кримські татари: шлях до повернення*.

Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга. – Київ, 2004. – С.131.

2–12 квітня (субота-вівторок).

4. Ялта. Фестиваль “Дні Чехова”, який співпав з століттям першого приїзду А.Чехова до Ялти і 150-літтям цього міста. *Кримська правда. – 1988. – 2,3,10 квітня.*

5 квітня (вівторок).

1. Центральний орган ЦК КПРС часопис „Правда” опублікував редакційну статтю „Принципи перебудови: революційність мислення і дій”, яка була присвячена критиці листа Ніни Андрєєвої. У пресі відновилася антисталінська кампанія. *Правда. – 1988. – 5 апреля; Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985-1999 рр.). – К., 2000. – С.15.*

8 квітня (п’ятниця).

4. Пленум ЦК Компартії України прийняв постанову “Завдання партійних організацій республіки по здійсненню перебудови середньої і вищої школи відповідно до рішень лютого (1988 р.) пленуму ЦК КПРС”. *Радянська Україна. – 1988. – 9, 12 квітня; Радянська освіта. – 1988. – 9,12 квітня.*

4. Повідомлялось, що ЦК Компартії України розглянув питання “Про роботу Інституту історії партії при ЦК Компартії України – філіялу Інституту марксизму-ленінізму при ЦК КПРС по підвищенню рівня наукових досліджень і посиленню їх зв’язку з практикою”. ЦК Компартії України визнав, що рівень наукових досліджень інституту, їх практична віддача не відповідають сучасним вимогам, і доручив дирекції і партбюро вжити енергійних заходів щодо усунення недоліків у роботі, наполегливо і послідовно вести перебудову всіх сфер діяльності інституту. *Радянська Україна. – 1988. – 8 квітня.*

12 квітня (вівторок).

4. „З метою стимулювання дальшого розвитку радянської архітектури і містобудування та широкого заохочення творчої праці архітекторів і будівельників” ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР прийняли постанову „Про заснування Державних премій УРСР по архітектурі”. Присуджувати щорічно у день проголошення радянської влади в Україні – 25 грудня дві Державні премії Української РСР по архітектурі по 2500 рублів кожна, відповідно зменшивши кількість Державних премій Української РСР імені Т.Г.Шевченка, які надалі іменувати – Державні премії Української РСР імені Т.Г.Шевченка в галузі літератури, журналістики і мистецтва. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1988. - № 4. – С.9-10.*

4. Постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР про присудження Державних премій УРСР за видатні досягнення у праці по підсумках 1987 року. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1988. - № 5 – С.3-6.*

14 квітня (четвер).

4. Повідомлялось, що в Нью-Йоркському залі “Крейн клуб-геллері” Українського народного будинку урочисто відкрито виставку робіт сучасних радянських художників. У ній представлено більше ста полотен одинадцяти молодих живописців і графіків з України. Виставка пересувна і побуває у містах тих штатів, де живуть американці українського походження. *Радянська Україна. – 1988. – 14 квітня.*

15 квітня (п'ятниця).

3.6. Опубліковано постанову ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР “Про заходи щодо прискорення розвитку житлової кооперації”. У постанові відзначалось, що залучення на добровільних засадах коштів громадян до фінансування житлового будівництва дасть змогу прискорити розв'язання поставлених XXVII з'їздом КПРС завдання забезпечення до 2000 року кожної радянської сім'ї окремою квартирою або індивідуальним будинком, сприятиме закріпленню кадрів, формуванню бережливого

ставлення до власності, більш повному збалансуванню зростаючих грошових доходів і витрат населення, посиленню заінтересованості працівників у підвищенні продуктивності праці та збільшенні заробітної плати. *Радянська Україна. – 1988. – 15 квітня.*

4. Повідомлялось, що комісії по освіті і культурі, у справах молоді Верховної Ради УРСР на спільному засіданні обговорили стан здійснення мінвузом УРСР заходів по перебудові вищої і середньої спеціальної освіти в республіці. На даний час в УРСР діяло 146 вищих навчальних закладів і 24 філіали. *Радянська освіта. – 1988. – 15 квітня.*

18 квітня (понеділок).

3. Київ. Позачергова сьома сесія Верховної Ради УРСР одинадцятого скликання, заслухавши і обговоривши доповідь голови Ради міністрів УРСР В.Масола, прийняла постанову “Про генеральну схему управління народним господарством Української РСР”. У постанові відзначалось, що розроблена урядом генеральна схема управління народним господарством УРСР відповідає в основному вимогам нового господарського механізму і закону СРСР “Про державне підприємство (об’єднання)”, спрямована на створення необхідних умов для рішучого переходу від адміністративних до переважно економічних методів керівництва господарством, забезпечення комплексного соціального і економічного розвитку республіки, збільшення її внеску в зміцнення єдиного народногосподарського комплексу країни. *Радянська Україна. – 1988. – 19, 20 квітня.*

10. Секретар ЦК КПРС В.Долгих відвідав Чорнобильську АЕС і місто Славутич. У ході поїздки основну увагу було приділено питанням здійснення дальших заходів щодо ліквідації наслідків аварії, гарантування безпечної експлуатації електростанції, створення належних умов праці і побуту обслуговуючого персоналу. *Радянська Україна. – 1988. – 19 квітня.*

1. Постанова Верховної Ради УРСР “Про утворення комісії Верховної Ради Української РСР з питань патріотичного та інтернаціонального виховання і міжнаціональних відносин” у складі 29 осіб на чолі з

Л.Кравчуком. *Відомості Верховної Ради УРСР.*- К., 1988. - №18. – С.378-379.

20 квітня (середа).

4. Постанова Ради міністрів УРСР про створення літературного музею у м. Харкові. *Зібрання постанов уряду УРСР.* – К., 1988. - № 4. – С.19-20.

24 квітня (неділя).

8. Всесвітній день поріднених міст. На даний час до асоціації по зв'язках радянських і зарубіжних поріднених міст в Україні входили дві області, 32 міста і два райони Києва. Вони підтримували зв'язки з 76 містами 22 капіталістичних держав і країн, що розвиваються. *Радянська Україна.* – 1988. – 24 квітня.

26 квітня (четвер).

2.10. Київ. На Хрещатику Український культурологічний клуб організував несанкціоновану демонстрацію у зв'язку з другою річницею аварії на Чорнобильській АЕС, у якій взяло участь 500 осіб. Демонстранти несли транспаранти з надписами: “Геть ядерні станції з України”, “Гласність і демократія до кінця”. Заарештовано 20 осіб. *Український голос (Вінніпег).* – 1988. - 6 липня; *Українське слово (Париж).* – 1988. – 8 травня.

28 квітня (четвер).

1. Оpubліковано Заяву радянського уряду, у якій зазначалося, що 15 травня 1988 р. почнеться виведення радянських військ з Афганістану, які перебувають там на запрошення афганського уряду і буде завершено не пізніше 15 лютого 1989 року. *Радянська Україна.* – 1988. – 28 квітня.

2. Сімферополь. У державному університеті ім. М.Фрунзе відбулася конференція з проблеми будівництва в Криму атомної електростанції. *Кримська правда.* – 1988. – 29 квітня.

29 квітня (п'ятниця).

2. Опубліковано лист групи кримських письменників і вчених проти будівництва Кримської АЕС. *Кримська правда*. – 1988. – 29 квітня.

1 травня (неділя).

4. Кіровоград. Повідомлялось, що з нагоди 100-річчя з дня народження видатного радянського піаніста Генріха Нейгауза (31.03.1988, Єлісаветград, нині Кіровоград – 10.10.1964, Москва) на будинку, де він народився і жив у юнацькі роки, відкрито меморіальну дошку. Її автори – скульптор А.Мацієвський, архітектор – А. Губенко. *Культура і життя*. – 1988. – 1 травня.

4 травня (середа).

4. Лист секретаря Кримського обкому Компартії України А.Гиренка в ЦК КПУ з проханням дозволити видання щотижневого додатку до газети “Кримська правда” кримськотатарською мовою. Для цього було необхідно виділити одинадцять штатних одиниць журналістів і технічних працівників, які володіли б кримськотатарською мовою, а також щорічне фінансування випуску накладом 20 тисяч примірників загальною сумою 69,5 тис. руб. Крім того, передбачити разові витрати на трудові ресурси і прописку спеціалістів на суму 123,2 тис. руб. *Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга*. – Київ, 2004. – С.144, 234.

7 травня (субота).

4. Сан-Дієго (США). Повідомлялось про відкриття в американському місті виставки “Авіакосмічна Америка-88”, на якій представлені здобутки у галузі новітньої науки і техніки багатьох країн світу. Українці привезли пілотажний літак “Су-26М” і вертоліт “Мі-34”, які доставив у Сан-Дієго літак “Руслан”. *Радянська Україна*. – 1988. – 7 травня.

11 травня (середа).

5. Прес-конференція митрополита Мінського і Білоруського Філарета, митрополита Київського і Галицького Філарета щодо підготовки Руською православною церквою до святкування 1000-річчя хрещення Русі. *Радянська Україна. – 1988. – 13 травня.*

11-13 травня (середа – п'ятниця).

4. Київ. Міжнародна наукова конференція “Медичні аспекти аварії на Чорнобильській АЕС”, у якій взяли участь понад 150 провідних учених СРСР, які працюють у галузі радіаційної медицини і радіаційного захисту, спеціалісти й організатори охорони здоров'я з різних країн світу, представники МАГАТЕ, ряду міжнародних організацій. Вперше вони докладно обговорили весь комплекс проблем, який виник у зв'язку з аварією на атомному реакторі. На конференції було акредитовано близько 140 журналістів, у тому числі 30 іноземних. Найважливіші здобутки конференції: було досягнуто широкої гласності результатів роботи радянських вчених у цій складній галузі. Конференція дала змогу підбити попередні підсумки досліджень з цілого ряду напрямів, що узагальнюють всю роботу медиків по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. *Радянська Україна. – 1988. – 12, 14 травня.*

12 - 16 травня (четвер - понеділок).

4. Харків. Проведення всесоюзного Шевченківського свята. *Радянська Україна. – 1988. – 12 травня; Радянська освіта. – 1988. – 17 травня.*

15 травня (неділя).

1. Почалося виведення радянських військ з Афганістану. У спільній радянсько-афганській заяві зазначалось, що виведення військ буде здійснено протягом дев'яти місяців, причому половина контингенту буде виведена за перші три місяці, тобто до 15 серпня 1988 року. У цей же день у пресі було опубліковано звернення ЦК КПРС до радянських воїнів-інтернаціоналістів, які поверталися з Республіки Афганістан. *Радянська Україна. – 1988. – 15 травня.*

20 - 30 травня (п'ятниця - субота).

4. Київ. Всесоюзний фестиваль мистецтва "Київська весна". *Культура і життя*. – 1988. – 22 травня, 5 червня.

22 травня (неділя).

10. Київ. Повідомлялось, що політбюро ЦК Компартії України розглянуло питання про невідкладні заходи щодо поліпшення екологічної обстановки в республіці. Відзначалося, що за минулі два роки на зазначені цілі витрачено 3,8 млрд. руб., у тому числі 850 млн. руб. державних капітальних вкладень. *Радянська Україна*. – 1988. – 22 травня.

7. У Парижі, Вінніпезі, Торонто, Едмонтоні та інших містах українською громадою проведені заходи у зв'язку з 50-річчям від дня загибелі керівника Організації українських націоналістів Євгена Коновальця (14.06.1891, с. Зашків Жовківського району Львівської області – 25.05.1938, м. Роттердам, Голландія). *Українське слово (Париж)*. – 1988. – 22 травня; *Український голос (Вінніпег)*. – 1988. – 2, 23 травня, 6, 20 червня.

26 травня (четвер).

3. Москва. Прийнятий Закон СРСР "Про кооперацію в СРСР", який, відповідно до Конституції СРСР, визначає економічні, соціальні, організаційні і правові умови діяльності кооперативів. Закон був покликаний розкрити потенціальні можливості кооперації, зростання її ролі в прискоренні соціально-економічного розвитку країни, посилити процес демократизації господарського життя, дати новий імпульс колгоспному рухові, створити умови для залучення до кооперативів широких верств населення. Він був спрямований на всемірне використання кооперативних форм для задоволення зростаючих потреб народного господарства і населення в продовольстві, товарах народного споживання, житлі, різноманітній продукції виробничо-технічного призначення, роботах і послугах. Закон встановлював основні принципи розвитку кооперативної демократії, визначав відносини держави і кооперації, гарантував вільний вибір форм господарської діяльності кооперативів, відкривав

широкий простір для ініціативи і самоврядування, підвищував відповідальність членів кооперативу за результати своєї праці. Закон про кооперацію в СРСР був спрямований на рівноправну взаємодію державного і колгоспно-кооперативного секторів соціалістичної економіки, повинен був сприяти дальшому розвитку політичної і економічної систем СРСР. *Радянська Україна. – 1988. – 8 червня.*

26-27 травня (четвер – п'ятниця).

8. УРСР обрано у Комісії по народонаселенню і по правах людини, до Комітету по природних ресурсах ООН. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.38-39.*

29 травня (неділя).

7. Київ. Повідомлялось, що з нагоди 100-річчя від дня народження виданого українського художника, професора Льва Крамаренка (1888-1942 рр.) у Державному музеї образотворчого мистецтва УРСР після десятиліть замовчувань була відкрита виставка його творів і проведено вечір пам'яті. *Культура і життя. – 1988. – 29 травня.*

4.5. Лондон. З нагоди 1000-річчя хрещення Русі коштами української діаспори був відкритий пам'ятник св. Володимиру. *Український голос (Вінніпег). – 1988. - 1 серпня; За вільну Україну (Львів). – 1990. – 27 вересня.*

31 травня (вівторок).

5. Постанова Ради міністрів УРСР про передачу окремих об'єктів Києво-Печерського державного історико-культурного заповідника Руській православної церкві: Дальні печери, вхід до Дальніх печер (корпус № 66), Аннозачатієвська церква, Різдвобогородицька церква, Ковнірівська дзвіниця, будинок настоятеля Дальніх печер (корпус № 49), колишні келійні корпуси (№№ 50,51,52,53), галерея на дальніх печерах, галерея біля Різдвобогородицької церкви, кладовище біля Різдвобогородицької церкви, мощесушильня (корпус № 73), фортечна стіна, джерела Антонія і Феодосія. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1988. - № 6. – С.6-7.*

Травень.

2. Київ. “Колективний лист” 144 київських науковців, інженерів, лікарів, письменників у ЦК КПРС, XIX-й партійній конференції, який був відвезений у Москву письменником Сергієм Плачиндою. У листі були висунуті вимоги: – жодного нового атомного енергоблоку в Україні; розкрити тему голоду 1933 року в Україні і дозволити написати про нього всю правду; видавати твори В.Винниченка, М.Грушевського; засудити великодержавний шовінізм, який є причиною виникнення націоналізму; надати українській мові статус державної. *Україна. – 1989. - № 26.*

2. Другий міжнародний круїз миру по Дніпру, в якому взяли участь представники більш як 100 антивоєнних організацій з 26 країн світу. *Радянська Україна. – 1988. – 1 червня.*

2 червня (четвер).

10. Опублікована стаття “Сигнал біди – “заросляк”. Як живеш національний парк?”, яка була присвячена гострим проблемам Карпатського державного природного національного парку, створеного відповідно до постанови Ради міністрів УРСР для збереження типових для Чорногори і Горган природних комплексів, які мають особливу екологічну, історичну та естетичну цінність. На даний час на території УРСР знаходилося 12 державних заповідників і 2 державні природні національні парки. *Радянська Україна. – 1988. – 2 червня.*

3 червня (п'ятниця).

2. Повідомлялось, що кримські татари, які приїхали з Узбекистану, Краснодарського краю та інших місць СРСР, і не мали прописки, не вирішили питання з працевлаштуванням, розбили табір на 17-му км автомагістралі Сімферополь-Керч поблизу населеного пункту Зуя. Для оперативного і гласного розгляду звернень громадян кримськотатарської національності з суперечливих питань прописки, працевлаштування, купівлі і продажу жилих будинків створені комісії при обласній, міській і районній радах народних депутатів. *Кримська правда. – 1988. – 3 червня.*

4 червня (субота).

6. У прийнятій постанові Верховної Ради УРСР “Про хід перебудови діяльності радянських і господарських органів республіки по дальшому поліпшенню побутового обслуговування населення, прискоренню розвитку та вдосконаленню сфери послуг” наголошувалось на необхідності здійснення заходів щодо підвищення добробуту народу, реалізації Комплексної програми розвитку виробництва товарів народного споживання і сфери послуг на 1986-2000 роки. *Відомості Верховної Ради УРСР. - К., 1988. - № 24. – С.506-510.*

1. Прийнятий Закон УРСР “Про народне обговорення важливих питань державного життя Української РСР” передбачав розширення для кожного громадянина УРСР реальних можливостей здійснювати конституційне право на участь в управлінні державними і громадськими справами, в обговоренні проектів законів і рішень загальносоюзного, республіканського та місцевого значення, а також важливих питань суспільного життя, які виносяться на обговорення громадськими організаціями відповідно до їх статутних завдань. Цей закон покликаний забезпечити умови для участі громадян у виробленні рішень з важливих питань державного і суспільного життя на основі широкої гласності, зіставлення і врахування різноманітних думок та пропозицій трудящих. *Відомості Верховної Ради УРСР.- К., 1988. - № 24. – С.511-515.*

6-12 червня (понеділок – неділя).

4. Київ. В інституті літератури ім. Т.Шевченка АН УРСР був проведений другий симпозіум українських науковців з США, Канади і України на тему: “Давня українська література і становлення нової української літератури”. Цей симпозіум став результатом договору про академічний обмін між американськими і радянськими органами влади. *Український голос (Вінніпег). – 1988. - 12 вересня*

6 червня (понеділок).

4. Київ. Республіканська науково-практична конференція, присвячена 70-річчю першого Декрету про реорганізацію і централізацію

архівної справи. *Радянська Україна*. – 1988. – 7 червня.

7 червня (вівторок).

5. Київ. У Раді в справах релігій при Раді міністрів УРСР відбулась церемонія вручення патріаршому екзарху України, митрополиту Київському і Галицькому Філарету постанови Ради міністрів УРСР про передачу екзархату частини Києво-Печерського заповідника *Радянська Україна*. – 1988. – 9 червня; *Вісті з України*. – 1988. - № 25, червень.

9 червня (четвер).

1. Опубліковано повідомлення Державної комісії, яка була створена для розгляду питань, порушених у зверненнях громадян з числа кримських татар. У ній, зокрема зазначалось, що рішенням відповідних органів знято всі обмеження, які тією чи іншою мірою ущемляли права кримських татар, і гарантовано їх повну рівноправність з іншими радянськими громадянами, у тому числі в питаннях вибору місця проживання, працевлаштування і навчання. З середини 1987 р. у Криму прописано і працевлаштовано близько 2,5 тисяч кримських татар. Вжито заходів для повнішого задоволення соціально-культурних запитів громадян з числа кримських татар. Зазначалось, що комісія суворо контролює виконання намічених заходів. Однак, комісія прийшла до висновку, що для утворення кримської автономії немає підстав. *Кримська правда*. – 1988. – 9 червня.

10 червня (п'ятниця).

5. Москва. У Великому театрі Союзу РСР відбувся урочистий акт і концерт, присвячені 1000-літтю хрещення Русі. *Радянська Україна*. – 1988. – 12 червня.

11-12 червня (субота - неділя).

2. Львів. Нарада представників національно-демократичних рухів народів СРСР прийняла відозву в обороні національних прав. Для обміну досвідом національно-демократичного руху та узгодження спільних

дій між черговими нарадами було створено “Координаційний комітет патріотичних рухів народів СРСР”. *Українське слово (Париж)*. – 1988. – 4 вересня.

13-14 червня (понеділок – вівторок).

8. Яхранка (Польща). Відбувся ІХ всепольський з’їзд Українського суспільно-культурного товариства, яке налічувало 8 тис. членів у 11 відділеннях. Мета Товариства - задоволення культурно-освітніх запитів своїх співвітчизників, популяризація національної спадщини серед польського населення, виховання почуттів дружби і взаємоповаги у споріднених слов’янських народів. *Радянська Україна*. – 1988. – 15 червня; *Вісті з України*. – 1988. - № 26, червень.

14-16 червня(вівторок – четвер).

5. Київ. Святкування 1000-річчя хрещення Русі: урочистий акт і святковий концерт відбувся у театрі опери та балету ім. Т.Шевченка; урочиста літургія – у Володимирському соборі, Києво-Печерській лаврі; подячний молебен – біля пам’ятника Володимирі; урочисті богослужіння в усіх церквах і монастирях. *Радянська Україна*. – 1988. – 20 травня; *Українське слово (Париж)*. – 1988. – 24 липня; *Культура і життя*. – 1988. – 19 червня; *Вісті з України*. – 1988. - № 22, травень, № 26, червень.

16 червня (четвер).

1.5. Київ. Голова президії Верховної Ради УРСР В. Шевченко прийняла велику групу учасників ювілейних торжеств 1000-річчя хрещення Русі – представників духовенства Руської православної церкви, різних церков і релігійних організацій ряду зарубіжних країн. Повідомлялось, що в Україні на даний час діяло більше шести тисяч релігійних общин 14 різних віросповідань. За останні три роки в республіці збудовано або реконструйовано 105 церков та молитовних будинків. *Радянська Україна*. – 1988. – 18 червня; *Вісті з України*. – 1988. - № 26, червень.

2. Львів. Маніфестація, у якій взяло участь 6-8 тис. осіб. На цьому зібранні В.Чорновіл оголосив про створення Української Гельсінської

спілки на базі Української Гельсінської групи і заявив, що вона має шанси й перспективи відіграти важливу роль у здійсненні перебудови. Учасники маніфестації постановили збиратися кожного першого четверга біля пам'ятника Івана Франка для обговорення важливих питань. *Українське слово (Париж)*. – 1988. – 10 липня, 4 вересня.

18 червня (субота).

1. На будівництві Кримської АЕС відбулося чергове засідання штабу будівництва. На ньому були присутні заступник голови Ради міністрів УРСР В.Гладуш, секретар Кримського обкому партії В.Писарев, заступник голови Кримського облвиконкому В.Курашик. Вказувалось на необхідності посилити роз'яснювальну роботу серед населення Криму у перевагах будівництва Кримської АЕС у зв'язку з посиленням руху-протесту проти будівництва атомної станції. *Кримська правда*. – 1988. – 18 червня.

20 червня (понеділок).

3. Постанова президії Верховної Ради УРСР “Про заходи по організації роботи по приведенню республіканського законодавства у відповідність з Законом СРСР “Про кооперацію в СРСР”. *Відомості Верховної Ради УРСР*.- К., 1988. - № 27. - С.555.

4. Львів. Установчі збори товариства “Рідна мова”, головою якого обрано письменника Романа Іваничука. *Українське слово (Париж)*. – 1988. – 24 липня.

21 червня (вівторок).

6. Прийнята Радою міністрів УРСР постанова про додаткові заходи щодо поліпшення умов життя ветеранів війни і праці, сімей загиблих військовослужбовців передбачала низку заходів “всіх видів соціальної допомоги” даній категорії населення. *Зібрання постанов уряду України*. – К., 1988. - № 7. – С.5-11.

22 червня (середа).

2. Київ. Розпочалася перша всесоюзна зустріч колишніх малолітніх

в'язнів фашистських концтаборів. *День – 2004. – 22 червня.*

24 червня (п'ятниця).

3. Опубліковано виклад постанови ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР “Про посилення економічного стимулювання виробництва і продаж державі високоякісного зерна”. У постанові відзначалося, що з метою підвищення матеріальної заінтересованості колгоспів, радгоспів та інших сільськогосподарських підприємств та організацій у збільшенні виробництва і продажу державі високоякісного зерна і скорочення його імпорту встановлювалися надбавки до закупівельних цін у відповідності до якості продукції вимогам гостей. *Радянська Україна. – 1988. – 24 червня.*

28 червня - 1 липня(вівторок – п'ятниця).

1. Москва. XIX Всесоюзна конференція КПРС. З доповіддю “Про хід реалізації рішень XXVII з'їзду КПРС і завдання по поглиблення перебудови” виступив генеральний секретар ЦК КПРС М.Горбачов. Після гострих дискусій були прийняті резолюції: “Про хід реалізації рішень XXVII з'їзду КПРС і завдання поглиблення перебудови”; “Про демократизацію радянського суспільства і реформу політичної системи”; “Про боротьбу з бюрократизмом”; “Про міжнаціональні відносини”; “Про гласність”, “Про правову реформу”, “Про деякі невідкладні заходи щодо практичного здійснення реформи політичної системи” та ін. *Радянська Україна. – 1988. - 29, 30 червня, 1,2,3,6 липня*

28-30 червня (вівторок – четвер).

5. Париж. Заходами ЮНЕСКО був проведений симпозіум “Значення введення християнства в Росії для розвитку європейської і світової культури і цивілізації” і виставка, присвячена 1000-річчю введення християнства в Русі. *Українське слово (Париж). – 1988. –17 липня.*

30 червня – 3 липня (четвер – неділя).

4. Едмонтон. Український фестиваль-88, метою якого було відзначення здобутків української культури. Уряд Канади частково фінансував цей

захід, виділивши 34 тис. дол. *Український голос (Вінніпег)*. – 1988. - 2, 23 травня.

1 липня (п'ятниця).

8. Нью-Йорк. Повідомлялось, що постійне представництво УРСР при ООН надіслало генеральному секретареві ООН інформацію про національну політику і тенденції у сфері народонаселення республіки, де, зокрема, відзначалося, що демографічна політика, яка проводиться в УРСР, в цілому, відповідає рекомендаціям всесвітнього плану дій ООН у сфері народонаселення. Важливого значення надається заходам щодо подальшого поліпшення становища жінок, престарілих, молоді, зміцнення сім'ї, поліпшення здоров'я населення. *Радянська Україна*. – 1988. – 1 липня.

3 липня (неділя).

4. Повідомлялось, що президія правління Музичного товариства УРСР ухвалила утворити комісії з: розвитку та пропаганди симфонічної і камерно-інструментальної музики; відповідно – оперної і камерно-вокальної музики; академічного хорового співу; народного співу і пісенного фольклору; народно-інструментальної; духової; естрадно-інструментальної; джазової музики і радянської пісні; хореографічного; кобзарського мистецтва; естетичного виховання і музичної освіти для дітей та юнацтва; органістів та майстрів-настройщиків; з військово-шефської роботи; лекторів-музикознавців; комісії по пропаганді діяльності музичного товариства і по вивченню музичної спадщини. Аналогічну роботу рекомендовано провести обласним відділенням товариства. *Культура і життя*. – 1988. – 3 липня.

5 липня (вівторок).

4. Нью-Йорк. Святкування 40-ліття Арров-парку – загальновідомого місця відпочинку і мистецьких свят, культурно-освітнього і патріотичного центру етнічних груп американців українського, російського, білоруського і польського походження, який допомагає їм зберігати

національну самобутність. Парк розташовано в 40 милях від Нью-Йорка. *Вісті з України*. – 1988. - № 15, квітень, № 29, липень.

7 липня (четвер).

2. Львів. Біля пам'ятника Івану Франку відбувся мітинг, у якому взяло участь близько 20 тисяч осіб, де було оголошено про створення Демократичного фронту сприяння перебудові, ядром якого стали всі неформальні об'єднання Львова. *Українське слово (Париж)*. – 1988. – 25 вересня; *Український голос (Вінніпег)*. – 1988. - 22 серпня.

2. Члени Української громадської групи сприяння виконанню гельсінських угод оприлюднили “Статутні принципи Української Гельсінської спілки” і “Декларацію принципів УГС”, чим заявили про відновлення її діяльності у формі громадської правозахисної організації. Українська Гельсінська спілка визначала своїм основним завданням захист прав людини і націй, проте її діяльність усе більше ставала політичною. Як проміжну мету спілка висунула перетворення СРСР на конфедерацію, та вже з вересня 1990 року перейшла до пропаганди ідеї самостійної України. *Яблонський Василь. Сучасні політичні партії України. Довідник – К., 1996. – С.117.*

8 липня (п'ятниця).

1. Київ. 70-річчю I з'їзду КП(б)У була присвячена республіканська наукова конференція, яка була проведена за рішенням ЦК Компартії України. *Радянська Україна*. – 1988. – 10 липня.

8-12 липня (п'ятниця – вівторок).

5. Рим. Ювілейні святкування 1000-річчям хрещення Русі, у яких взяли участь більш як шість тисяч українців із країн Західної Європи, Америки і Австралії, представники українських центральних громадських і культурних установ зарубіжжя. *Українське слово (Париж)*. – 1988. – 24 липня.

10 липня (неділя).

4. Повідомлялось про підготовку до святкувань з нагоди 250-річчя з

дня заснування Глухівської музичної школи на Сумщині. *Культура і життя*. – 1988. – 10 липня.

12 липня (вівторок).

1. Москва. Повідомлялось про чергове засідання комісії політбюро ЦК КПРС по додатковому вивченню матеріалів, пов'язаних з репресіями, які мали місце в період 30-40-х і на початку 50-х років ХХ ст. Комітет партійного контролю поновив у партії (по смертно) М.Бухаріна, О.Рикова, А.Розенгольца, М.Чернова, П.Буланова, В.Максимова-Диковського, Х.Чаковського (по смертно). Підтверджено членство в партії М.Томського. *Радянська Україна*. – 1988. – 12 липня.

4. Київ. Спільне засідання Спілки письменників України і правління Київської організації СПУ. У прийнятій спільній резолюції зазначалось, що радянські і партійні органи республіки несуть відповідальність за збереження і розвиток української мови в УРСР. Українська мова повинна користуватися державним, конституційним захистом, як найдорожча цінність нації. Стоячи за розвиток національно-російської двомовності, яка передбачає, що кожен громадянин УРСР мав би володіти українською та російською мовами, пріоритет на території УРСР повинна мати мова українського народу. Конституція УРСР повинна надати українській мові державного статусу, визначити сфери, де вона має бути обов'язковою. Зазначалось, що забезпечення духовних потреб українців, які проживають в СРСР за межами УРСР повинно стати державною турботою уряду УРСР, громадських і творчих організацій республіки. У постанові також наголошувалося на необхідності оголосити причини голоду 1932-1933 років в Україні, створити книгу пам'яті. *Літературна Україна*. – 1988. – 28 липня.

14-15 липня (четвер – п'ятниця).

3. Розширене засідання науково-координаційної ради з економіки й організації сільського господарства УРСР, де були розглянуті питання розробки і впровадження системи заходів щодо дальшого розвитку агропромислового комплексу, підвищення ефективності використання

його виробничого потенціалу, вдосконалення господарського механізму. *Радянська Україна. – 1988. – 16 липня.*

15 липня (п'ятниця).

4. Київ. Національний комітет УРСР по здійсненню програми Всесвітнього десятиріччя розвитку культури, проголошеного ООН з ініціативи ЮНЕСКО, розглянув план заходів, які будуть підготовлені в рамках цієї міжнародної акції. Визначено конкретні дії на 1988 - 1989 роки, намічені перспективні. Передбачено заходи, що відповідають як національним, так і міжнародним напрямам програми десятиріччя. Їх мета – зберегти історичну багатовікову культурну українського народу. *Радянська Україна. – 1988. – 17 липня; Культура і життя. – 1988. – 24 липня.*

16 липня (субота).

4. Київ. Повідомлялось, що політбюро ЦК Компартії України розглянуло питання про організацію виконання у республіці постанови ЦК КПРС “Про підвищення ролі марксистсько-ленінської соціології у розв’язанні вузлових соціальних проблем радянського суспільства”. Затверджено заходи, спрямовані на дальший розвиток соціологічної науки в республіці, наближення її до запитів практики. Поставлено завдання підвищити методологічний і методичний рівень наукових розробок. Докорінно поліпшити використання результатів досліджень в управлінні і прогнозуванні суспільних процесів. Передбачена організація в республіці ефективної соціологічної служби, яка включала б в себе створення центру по вивченню громадської думки при ЦК Компартії України, Інституту соціології АН УРСР, розвиток республіканської опитної мережі. Особливе значення надавалося поліпшенню соціологічної освіти, підготовці і підвищенню кваліфікації кадрів соціологів. З цією метою планувалося відкриття соціологічного факультету в Київському державному університеті, спеціалізації з соціології у Львівському державному університеті, Київському інституті народного господарства, інших вузах республіки. Збільшувався прийом в аспірантуру і докторантуру з соціології. *Радянська Україна. – 1988. – 16 липня.*

17 липня (неділя).

3. Київ. Повідомлялось, що політбюро ЦК Компартії України розглянуло питання “Про додаткові заходи щодо прискорення науково-технічного прогресу в умовах радикальної економічної реформи”. У прийнятій постанові відзначалось, що сформована в республіці система управління науково-технічним прогресом справила позитивний вплив на підвищення ефективності суспільного виробництва, економію ресурсів, розширення масштабів використання досягнень науки і техніки в народному господарстві. У той же час розгортання радикальної економічної реформи, перехід на переважно економічні методи керівництва вимагали серйозного вдосконалення усталеної системи, перегляду й уточнення функцій окремих її ланок. *Радянська Україна. – 1988. – 17 липня.*

2. Севастополь. Повідомлялось про проведення першого республіканського зльоту воїнів, які служили в Афганістані. *Культура і життя. – 1988. – 17 липня.*

18 липня (понеділок).

6. Постанова Ради міністрів УРСР “Про створення госпрозрахункових центрів по працевлаштуванню, перенавчанню і профорієнтації населення і бюро по працевлаштуванню населення”. *Зібрання постанов уряду України. – К., 1988. - № 7. – С.14-16.*

23 липня (субота).

5. Львів. Розпочалися урочистості, присвячені 1000-річчю запровадження християнства на Русі. *Вільна Україна. – 1988. – 24 липня.*

28 липня (четвер).

4. Опубліковано відкритий лист до міністра народної освіти УРСР М.Фоменка “Що ж прочитають діти у 2017-му?”, який підписали В.Коломієць, П.Мовчан, С.Тельнюк. У ньому йшла мова про необхідність збереження й відродження української мови у міських школах України. *Літературна Україна. – 1988. – 28 липня.*

28 – 31 липня (четвер – неділя).

4. Канада. XXIII-й українсько-канадський фестиваль, у якому взяло участь близько 35 тисяч осіб. *Український голос (Вінніпег)*. – 1988. – 15 серпня; *Вісті з України*. – 1988. – 29, липень.

Липень.

4. Хмельницький. III республіканський фестиваль народної творчості. На заключному концерті на співочому полі виступив об'єднаний хор, який нараховував чотири тисячі співаків. *Культура і життя*. – 1988. – 24 липня.

4. Дні України в Баварії. *Культура і життя*. – 1988. – 17 липня.

3 серпня (середа).

1. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про відповідальність за порушення встановленого порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій”. Указ передбачав санкції – від попередження до штрафування на різні суми, адміністративного арешту, позбавлення волі, виправних робіт на різні строки. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1988. – №33. – С.709-711.

5. Київ. Повідомлялось про завершення міжнародної церковно-історичної конференції, присвяченої 1000-річчю запровадження християнства на Русі. Представники християнських церков обговорили низку доповідей, у яких розглядалась діяльність Руської православної церкви на всьому історичному шляху. На конференції виступив екзарх України митрополит Київський і Галицький Філарет. *Культура і життя*. – 1988. – 3 серпня.

4 серпня (четвер).

2.10. Львів. Біля університету ім. І.Франка відбувся несанкціонований мітинг, на який зібралось декілька тисяч осіб. Газета “Вільна Україна” писала, що правоохоронні органи вжили оперативних заходів до його припинення. Особи, які порушували громадський порядок і виявили непослух працівникам міліції, затримані. Ведеться слідство. Фактично ж

у цей день, як відзначалось у протестній телеграмі Виконавчого комітету Української Гельсінської спілки, надісланій 6 серпня 1988 р. М. Горбачову, „органи міліції КГБ, шоста рота спеціального призначення жорстоким і цинічним способом розігнали мітинг біля Львівського університету. На людей нацьковували собак, їх тягли до машин за волосся й ноги. Багатьох били, в тому числі жінок і підлітків. Таке придушення волевиявлення громадян, що потягнулися до громадського життя після 60-річного мовчання, нагадує методи розправ над народом найреакційніших режимів”. Василь Берладяну, Богдан Горинь, Михайло Горинь, Олесь Шевченко, В’ячеслав Чорновіл, які підписали телеграму за дорученням виконавчого комітету УГС, вимагали „притягнення до відповідальності винуватців антидемократичного погрому”. Цей день увійшов в історію Львова, як “кривавий четвер”. *Вільна Україна. – 1988. – 6 серпня; Камінський Анатоль. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні. – Мюнхен, 1990. – С.26, 130-134.*

4.5. Нью-Йорк. Повідомлялось, що в Українському домі була відкрита виставка “Дерев’яні храми України”, присвячена 1000-річчю хрещення Русі. *Літературна Україна. – 1988. – 4 серпня.*

5 серпня (п’ятниця).

1. Москва. Повідомлялось, що комісія політбюро ЦК КПРС по додатковому вивченню матеріалів, пов’язаних з репресіями, які мали місце в період 30-40-х і на початку 50-х років ХХ ст. на своєму черговому засіданні розглянула матеріали по реабілітації в судовому порядку осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності у так званих справах “Союз марксистів-ленінців”, “Московський центр”, “Антирадянський об’єднаний троцькістсько-зінов’євський центр” і “Паралельний антирадянський троцькістський центр”. *Радянська Україна. – 1988. – 5 серпня.*

6 серпня (субота).

6. Київ. Повідомлялось, що політбюро ЦК Компартії України розглянуло пропозиції Ради міністрів УРСР щодо дальшого поліпшення охорони здоров’я населення і зміцнення матеріально-технічної бази охорони

здоров'я в XIII п'ятиріччі. Були намічені “великомасштабні” заходи, спрямовані на істотне підвищення якості медичної допомоги населенню, розширення і зміцнення матеріальної бази лікарень і поліклінік, наведення у них належного порядку, підвищення рівня підготовки медичних працівників, їх відповідальності за стан здоров'я населення. *Радянська Україна. – 1988. – 6 серпня.*

7 серпня (неділя).

4. Оpubлікована довідка про додержання театрами республіки мовного статусу, яка була підготовлена консультантами правління СТБ України. Дані за п'ять місяців 1988 року свідчили, що з українських драматичних і музично-драматичних театрів не припустили порушення Київський ім. І.Франка, Харківський ім. Т.Шевченка, Львівські – ім. М.Заньковецької, обласний (Дрогобич) і ТЮГ, Одеський ім. Жовтневої революції, Полтавський ім. М.Гоголя, Закарпатський (Ужгород), Чернівецький ім. О.Кобилянської, Ровенський. Решта театрів працювали за принципом двомовності. *Культура і життя. – 1988. – 7 серпня.*

8 серпня (понеділок).

7. Київ. 100-річчю від дня народження Володимира Затонського (27.07. 1888, с. Лисець Ушинського повіту Подільської губернії, тепер Дунаєвського району Хмельницької області – 29.07.1938. Реабілітований 19 березня 1956 р.) – радянського партійного і державного діяча, одного із засновників Комуністичної партії України, академіка Академії наук УРСР, першого наркома освіти були присвячені урочисті збори. Рада міністрів УРСР заснувала для працівників народної освіти за успіхи у навчанні і вихованні дітей-сиріт двадцять щорічних премій (по 300 рублів кожна) та дві стипендії (по 100 рублів на місяць) імені В.Затонського для студентів-відмінників Кам'янець-Подільського педагогічного інституту ім. В.Затонського. *Радянська освіта. – 1988. – 4 жовтня, 9 грудня; Радянська Україна. – 1988. – 7, 10 серпня.*

9 серпня (вівторок).

4. Повідомлялось, що міністерство народної освіти УРСР і видавництво “Радянська школа” підготували і видали комплект навчальних посібників з кримськотатарської мови. Він розрахований на факультативне вивчення цієї мови, що вводиться з 1988/89 навчального року в школах з російською мовою викладання для дітей кримських татар, які проживають на території Кримської і Херсонської областей (для учнів 7-8 класів з наступним вивченням цього факультатива в 9-10 класах). *Радянська освіта.* – 1988. – 9 серпня; *Кримська правда.* – 1988. – 20 серпня.

10 серпня (середа).

7. Київ. Помер Платон Воронько (народився 18.11/01.12/1913 р. в с.Чернеччина, тепер Охтирського району Сумської області) - видатний український письменник, член президії правління Спілки письменників України, лауреат Державних премій СРСР, УРСР. *Радянська Україна.* – 1988. – 14, 16 серпня; *Літературна Україна.* – 1988. – 18 серпня; *Мистецтво України. Біографічний довідник.* – К., 1997. – С.129.

10 - 20 серпня (середа – субота).

4. Київ. Заходами економічної і соціальної комісії ООН для Азії і Тихого океану (ЕСКАТО) при сприянні міністерства зовнішніх економічних зв'язків СРСР, міністерств меліорації і водного господарства СРСР і УРСР був проведений міжнародний семінар “Роль статистичних даних по використанню води в довгостроковому плануванні розвитку водних ресурсів”. Його учасники – представники Афганістану, Бангладеш, СРВ, Індії, КНР, МНР, Малайзії, Таїланду, Шрі Ланки. *Радянська Україна.* – 1988. – 21 серпня.

12 серпня (п'ятниця).

5. Сімферополь. Повідомлялось, що службою у Свято-Троїцькому соборі почалися в Криму святкування з нагоди 1000-ліття хрещення Русі. *Кримська правда.* – 1988. – 12 серпня.

12-21 серпня (п'ятниця - неділя).

4. Ялта. Всесоюзний фестиваль радянської пісні “Кримські зорі”. У ньому взяли участь більше тисячі учасників – посланців усіх союзних республік Радянського Союзу. *Кримська правда.* – 1988. – 5 лютого, 14,18,19,24 серпня; *Радянська Україна.* – 1988. – 13 серпня.

13 серпня (субота).

3. Миколів. Повідомлялось, що корабели суднобудівного заводу імені 61 комунара – найстарішої судноверфі міста, зустрічають 200-річчя свого підприємства трудовою перемогою. Вони з випередженням графіка передали морякам Севастополя транспортний рефрижератор “Іван Прибыльський”. *Радянська Україна.* – 1988. – 13 серпня.

14 серпня (неділя).

5. Канада. Заходами Комітету українців Канади у музеї під відкритим небом “Селі спадщині української культури” — відбулися урочисті заходи, присвячені 1000-річчю християнства Русі. На святкуванні зібралось більш як дев'ять тисяч громадян українського походження. *Український голос (Вінніпег).* – 1988. - 12 вересня.

16 серпня (вівторок).

4. Повідомлялось про запровадження у 36 школах Одеської області з 1988/89 навчального року курсу болгарської мови. *Радянська освіта.* – 1988. – 16 серпня.

21 серпня (неділя).

3.6. Повідомлялось про прийняття Радою міністрів СРСР постанови “Про заходи щодо збільшення виробництва і прискорення насичення ринку товарами народного споживання”. Наголошувалось, що для її реалізації потрібно вжити додаткових заходів щодо нарощування виробництва непродовольчих товарів, поліпшення їх якості, постачання населенню, досягнення перелому у розв'язанні цієї насущної соціально-економічної і політичної проблеми. *Радянська Україна.* – 1988. – 21 серпня.

23 серпня (вівторок).

6. Повідомлялось, що Рада міністрів СРСР прийняла постанову “Про невідкладні заходи щодо поліпшення торговельного обслуговування населення”, у якій зазначалось, що попри заходи, які вживаються, докорінних змін у цій соціально-економічній сфері не відбулося. Багато в чому це результат недооцінки ролі і значення торгівлі в дальшому підвищенні добробуту населення. У постанові констатовалось, що допускаються численні факти перебоїв у продажу товарів, які є в достатку, не зжито таке ненормальне явище, як черги. Режим роботи багатьох підприємств торгівлі і громадського харчування незручний для покупців. Немало випадків безгосподарності, зловживань, розтрат і розкрадання матеріальних цінностей, порушень правил торгівлі, низькою є культура обслуговування. Серйозна причина незадовільного стану торгівлі є відставання в розвитку її матеріально-технічної бази. Рада міністрів СРСР зобов’язала Ради міністрів союзних і автономних республік, виконкоми крайових та обласних рад народних депутатів, міністерство торгівлі СРСР, міністерства і відомства СРСР, які мають торговельну мережу, розробити і здійснити додаткові заходи щодо перебудови діяльності торгівлі і громадського харчування в містах і сільській місцевості, усунути недоліки в їх роботі з тим, щоб забезпечити вже найближчим часом значне підвищення рівня торговельного обслуговування населення, більш повне задоволення їх потреб у товарах і послугах. *Радянська Україна. – 1988. – 23 серпня.*

23 серпня – 10 вересня (вівторок - субота).

2. Радянсько-американський “Похід за мир – 88” за маршрутом Одеса – Київ, у якому взяли участь представники всіх союзних республік СРСР і 230 осіб з США. *Радянська Україна. – 1988. – 20, 24, 27 серпня, 11 вересня.*

23 – 25 серпня (вівторок – четвер).

4. Київ. Нарада представників соціалістичних країн – членів Міжнародного агентства по атомній енергії та представник секретаріату РЕВ як спостерігач. На нараді відбувся обмін думками з питань порядку денного

32-ї чергової сесії генеральної конференції МАГАТЕ. Учасники наради побували на Чорнобильській АЕС. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.469.*

24 серпня (середа).

6. Повідомлялось, що Рада міністрів СРСР прийняла постанову “Про заходи щодо корінної перебудови сфери платних послуг населенню”. Перед Радами міністрів союзних республік, міністерствами і відомствами поставлено завдання на основі формування сучасної матеріально-технічної бази, залучення до надання послуг усіх підприємств та об’єднань, незалежно від їх відомчої підпорядкованості, створення розгалуженої мережі кооперативів, розвитку індивідуальної трудової діяльності, вдосконалення господарського механізму в сфері платних послуг, широкого впровадження принципів господарського розрахунку і самофінансування в діяльність підприємств та об’єднань по наданню платних послуг населенню, усунення необ’рунтованих обмежень, що стримують ініціативу трудових колективів, кооперативів і осіб, які займаються індивідуальною трудовою діяльністю, здійснити перебудову сфери платних послуг, різко прискорити її розвиток і докорінно поліпшити якість обслуговування населення. *Радянська Україна. – 1988. – 24 серпня.*

7. Львів. Помер Борис Романицький (народився 19/31/02.1891 р. у с. Чорнобай, тепер смт Черкаської області) - народний артист СРСР, видатний український актор, який створив галерею яскравих сценічних образів, режисер, театральний діяч, один із фундаторів Львівського державного академічного українського драматичного театру ім. М.Заньковецької. *Вільна Україна. – 1988. – 26,27 серпня; Культура і життя. – 1988. – 28 серпня; Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997. – С.512.*

27 серпня (субота).

10. Повідомлялось про проведення розширеної колегії прокуратури УРСР з участю керівників ряду міністерств і відомств України. На ній відзначалось, що напруженим залишається стан використання, охорони

водних ресурсів республіки; продовжується забруднення Азовського і Чорного морів, Дніпра, Дністра, Південного Бугу. Тільки 1987 р. у водойми було скинуто більше мільярда кубічних метрів забруднених стоків. *Радянська Україна. – 1988. – 27 серпня.*

28 серпня (неділя).

5. Повідомлялось, що заходи, присвячені 1000-річчю запровадження християнства на Русі, відбулися в усіх 14 єпархіях Руської православної церкви, які діяли в Україні. *Культура і життя. – 1988. – 28 серпня.*

29 серпня (понеділок).

1. Київ. 50-річчя відкриття філіалу центрального музею В.Леніна в столиці УРСР, який був створений згідно постанови ЦК ВКП(б). За час роботи музею його відвідали 20,5 млн. осіб, було проведено більш як 233 тис. лекцій-екскурсій. *Радянська Україна. – 1988. – 28 серпня.*

1 вересня (четвер).

2.10. Львів. Біля пам'ятника Івану Франку попри заборону львівських властей відбувся несанкціонований мітинг. Правоохоронні органи вжили заходів для його припинення. 25 осіб були арештовані, із них 8 осіб – піддані адміністративному арешту терміном на 15 діб, одна – засуджена на два місяці, одна – попереджена, інші – оштрафовані. *Вільна Україна. – 1988. – 6 вересня.*

6 вересня (вівторок)

4. Повідомлялось, що в Україні встановлено близько двохсот пам'ятників К.Марксу, більш як двадцять – Ф.Енгельсу, понад чотирьох тисяч – В.Леніну. *Радянська Освіта. – 1988. – 6 вересня.*

7-14 вересня (середа – середа).

4. Дні літератури і мистецтва Казахстану в Україні. *Літературна Україна. – 1988. – 15 вересня; Культура і життя. – 1988. – 11, 18 вересня; Радянська Україна. – 1988. – 3, 21 серпня, 8, 9, 10, 15 вересня.*

10 вересня (субота).

4. Одеса. Відкриття всесоюзного фестивалю фільмів популярних жанрів “Золотий Дюк”, у якому взяли участь радянські і зарубіжні майстри екрана - творці фільмів популярного жанру. *Культура і життя*. – 1988. – 18 вересня; *Радянська Україна*. – 1988. – 11 вересня.

11 вересня (неділя).

2. Селище Леніне – районний центр Ленінського району Кримської області. Всупереч забороні райвиконкому група кримських татар провела мітинг, який був викликаний протестом на нерозв’язані питання, зокрема йшлося про обмеження у прописці, продаж будинків, видачу клопотання трудових колективів для працевлаштування громадян, які переїжджають на постійне мешкання у Крим. У заяві висувалася вимога заслухати на мітингу звіт робочої комісії з питань прописки при райвиконкомі. Для припинення незаконного мітингу міліція застосувала силу. Затримано 57 осіб. *Кримська правда*. – 1988. – 15 вересня.

13 вересня (вівторок).

1. Постанова політбюро ЦК Компартії України про створення комісії політбюро ЦК КП України по додатковому вивченню матеріалів, пов’язаних з репресіями, які мали місце в період 30-40-х і на початку 50-х років ХХ ст. У 1988 р. за протестами прокурора УРСР і прокурорами областей 1104 громадян судами реабілітовано. *Радянська Україна*. – 1988. – 8 грудня.

8. Постанова Ради міністрів УРСР “Про прийняття Українською РСР Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.492.

7. Київ. 100-річчю від дня народження Еммануїла Квірінга (01.09.1888, с. Фризенталь Новокузнецького повіту Самарської губернії – 1937, Москва. Реабілітований у 1956 р.) - партійного і державного діяча, економіста, одного із засновників Комуністичної партії України, були проведені урочисті збори громадськості міста. *Радянська Україна*. – 1988. – 13, 15 вересня.

15 – 19 вересня (четвер – понеділок).

4. XII музичний фестиваль “Золота осінь”. Відбулося майже сто концертів. Сорок два – у Києві, решта – у Київській області. *Радянська Україна. – 1988. –*

17 вересня – 2 жовтня (субота - неділя).

9. Сеул (Південна Корея). XXIV літні Олімпійські ігри, в яких взяли участь спортсмени з 160 країн. Представники України, які були складі збірної СРСР, виграли 19 золотих, 18 срібних, 25 бронзових медалей. *Радянська Україна. – 1988. – 5 жовтня.*

17 вересня (субота).

4. Сімферополь. Завершилася міжнародна науково-методична конференція з проблем вивчення російської мови в зарубіжних навчальних закладах. *Радянська Україна. – 1988. – 18 вересня.*

4. Київ. Повідомлялось, що у Державному музеї українського образотворчого мистецтва УРСР відкрилась виставка “Сучасне мистецтво Канади”. *Радянська Україна. – 1988. – 17 вересня.*

18 вересня (неділя).

3. Повідомлялось, що, відповідно до генеральної схеми управління народним господарством, в Українській РСР ліквідовано 9 союзно-республіканських і республіканських міністерств і відомств. Затверджено нові схеми управління галузями народного господарства, які передбачали, як правило, дволанкову систему. Ліквідовано 54 республіканських промислових об’єднань і понад 300 інших галузевих органів середньої ланки. Зміцнено провідні функціональні підрозділи в центральному апараті міністерств і відомств. Кількість самостійних відділів і управлінь зменшено на 40%. Скорочено 54 посади міністрів, керівників відомств та їх заступників. У цілому чисельність працівників республіканських управлінських органів у результаті впровадження нових схем управління зменшується вдвічі, в тому числі центральних апаратів міністерств і відомств – на 35%. *Радянська Україна. – 1988. – 18 вересня.*

4. Вінніпег. Урочисте відкриття у канадському місті пам'ятника Т.Шевченку, який збудований коштами української діаспори. *Український голос (Вінніпег)*. – 1988. - 10 жовтня.

23 вересня (п'ятниця).

4. Оттава. Повідомлялось про демонстрацію в національній бібліотеці фотоекспозиції “Історичні та архітектурні пам'ятки країни” і виставки декоративно-прикладного мистецтва УРСР, яка була приурочена до 1000-річчя запровадження християнства на Русі. *Радянська Україна*. – 1988. – 24 вересня.

24-25 вересня (субота – неділя).

2. Рига. Чергова нарада представників національно-демократичних рухів народів СРСР. Україну представляли С.Хмара, В.Чорновіл, О.Шевченко. Були прийняті звернення до урядів країн-учасниць Гельсінського договору та до міжнародної Гельсінської федерації у справі політв'язнів УРСР; до Віденської наради з питань атомної енергетики в СРСР та резолюції про стан церков і права віруючих. *Українське слово (Париж)*. – 1988. – 23 жовтня.

25 вересня (неділя).

5. Нью-Йорк. Масовий мітинг українців з нагоди 1000-річчя хрещення Русі. *Українське слово (Париж)*. – 1988. - 13 листопада.

27 вересня (вівторок).

8. Женева. На пленарному засіданні 35-ї сесії Ради ООН по торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) при обговоренні актуальних питань перебудови міжнародних економічних відносин та багатостороннього співробітництва з метою поліпшення зовнішньоекономічної діяльності країн, що розвиваються, виступив постійний представник УРСР при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві А.Озадовський. Він розповів про масштаби економічної допомоги радянської України молодим державам. Так, у 136 навчальних закладах України навчається

більш як 9 тисяч молодих африканців. Промислова продукція УРСР експортується в 27 африканських країн. *Радянська Україна. – 1988. – 28 вересня.*

Вересень.

4. Гастролі Державного заслуженого академічного українського народного хору імені Г.Верьовки у Мексиці. *Культура і життя. – 1988. – 11 вересня; Радянська Україна. – 1988. – 8 вересня.*

1 жовтня (субота).

1. Москва. Позачергова сесія Верховної Ради СРСР одинадцятого скликання. Сесія задовольнила прохання А.Громико про звільнення його від обов'язків голови президії Верховної Ради СРСР у зв'язку з виходом на пенсію. Головою президії Верховної Ради СРСР обраний М.Горбачов. *Радянська Україна. – 1988. – 2 жовтня.*

2 жовтня (неділя).

4. Вінніпег. Урочисті заходи з нагоди 75-річчя Українського народного дому. *Український голос (Вінніпег). – 1988. – 31 жовтня.*

4. Ньюарк (США). Повідомлялось про проведення в Нью-Джерському технологічному інституті виставки “Сучасне мистецтво України”, на якій було представлено понад 100 творів живопису і графіки. Її підготувало товариство “Україна” і Спілка художників України. *Радянська Україна. – 1988. – 2 жовтня.*

4 жовтня (вівторок).

8. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про ратифікацію Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.492.*

5 жовтня (середа).

6. Постанова Ради міністрів УРСР “Про створення в республіці

дитячих будинків сімейного типу” з метою створення умов для дальшого посилення державної і суспільної турботи про дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, більш повного поєднання суспільних, колективних і сімейних форм виховання цієї групи підростаючого покоління. *Зібрання постанов уряду України. – К., 1988. - № 11. – С.16-22.*

3.10. Сімферополь. Повідомлялось, що протягом двох місяців працює комісія, створена за розпорядженням Ради міністрів СРСР у зв'язку із занепокоєнням громадськістю питаннями безпеки будівництва Кримської АЕС. Комісія повинна підготувати висновок щодо доцільності будівництва атомної станції. *Кримська правда. – 1988. – 5 жовтня.*

6 жовтня (четвер).

4. Київ. Повідомлялось про проведення міжрегіональних курсів МАГАТЕ - Всесвітньої організації охорони здоров'я по застосуванню ядерних методів у медицині, які проходили на базі Київського державного інституту вдосконалення лікарів, на якій були присутні спеціалісти-радіологи з 29 країн Азії, Африки, Європи, Латинської Америки. Курси МАГАТЕ-ВООЗ у Києві проводились удесяте. Тут уже пройшли навчання понад 300 спеціалістів майже з 50 країн. *Радянська Україна. – 1988. – 6 жовтня.*

7 жовтня (п'ятниця).

8. Київ. Директор департаменту підготовки кадрів і управлінського консультування секретаріату Міжнародної організації праці (МОП) Дж. Канаваті обговорив з керівниками і спеціалістами заінтересованих відомств і установ республіки питання розвитку взаємовигідного співробітництва в рамках МОП. Підписаний в результаті переговорів протокол передбачав конкретні заходи, спрямовані на розширення співробітництва між МОП і УРСР, включаючи взаємний обмін досвідом та інформацією, проведення спільних наукових досліджень, організацію міжнародних семінарів і симпозіумів тощо. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.470.*

8 жовтня (субота).

5. Вашингтон. Була проведена 20-тисячна маніфестація українців з нагоди 1000-річчя хрещення Русі. *Українське слово (Париж)*. – 1988. – 13 листопада.

10-13 жовтня (понеділок – четвер).

4. Київ. Перший всесоюзний з'їзд інженерів-геологів, гідрогеологів і геокріологів, на якому обговорювались важливі аспекти охорони навколишнього середовища стосовно районів інтенсивного техногенного навантаження. *Радянська Україна*. – 1988. – 14 жовтня.

12 жовтня (середа).

4. Москва. Випущена в обіг пам'ятна монета достоїнством 5 рублів із зображенням Софійського собору (м. Київ) *Радянська Україна*. – 1988. – 12 жовтня.

17 жовтня (понеділок).

10. Київ. Засідання Республіканської оперативної групи з питань подолання негативних проявів серед кримських татар, на якому обговорювалось питання “Про ситуацію серед кримських татар в областях республіки і накреслених заходах по її стабілізації”. *Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга*. – Київ, 2004. – С.235.

18 жовтня (вівторок).

3. Полтава. Повідомлялось, що одному з найстаріших конезаводів – Дібрівському виповнилось 100 років. Нині в цьому багатогалузевому господарстві утримується близько 700 племінних коней. Дібровський завод - постійний учасник ВДНГ СРСР. *Радянська Україна*. – 1988. – 19 жовтня.

21 жовтня (п'ятниця).

1. Опубліковано проект Закону СРСР “Про зміни і доповнення

Конституції (Основного Закону) СРСР”. *Радянська Україна. – 1988. – 22 жовтня.*

2. Повідомлялось про засідання президії Українського республіканського комітету захисту миру. В центрі уваги учасників обговорювалися нові аспекти діяльності. У виступах відзначалося, що серед широкої програми заходів, спрямованих на розширення миротворчої діяльності в республіці, значне місце займали акції, які проводилися спільно з представниками зарубіжних антивоєнних рухів. Це, насамперед, другий міжнародний круїз по Дніпру – 88 за маршрутом Київ – Одеса. Його учасники – представники організацій з країн Європи, Північної Америки, Австралії і Нової Зеландії. Радянсько-американський “Похід за мир-8” за маршрутом миру Одеса – Київ та ін. *Радянська Україна. – 1988. – 21 жовтня.*

23 жовтня (неділя).

1. Опубліковано проект Закону СРСР “Про вибори народних депутатів СРСР”. *Радянська Україна. – 1988. – 23 жовтня.*

7. Київ. Помер Стефан Турчак (народився 28.02.1938 р. в с.Мацковиці Жешувського воєводства, тепер Польща) - визначний діяч музичного мистецтва, який по праву належить до найяскравіших представників сучасної диригентської школи, народний артист СРСР, професор, лауреат Держаних премій Грузинської РСР імені З.Паліашвілі і Української РСР імені Т.Шевченка. *Радянська Україна. – 1988. – 26, 27 жовтня.*

24 жовтня (понеділок).

2. Київ. Урочисті збори представників громадськості, присвячені Дню ООН і Тижню дій за роззброєння. *Радянська Україна. – 1988. – 26 жовтня.*

25 жовтня (вівторок).

4. Київ. Почався заключний етап всесоюзної конференції іноземної учнівської і студентської молоді на тему “Боротьба народів за соціальну справедливість, за встановлення нового економічного порядку в

світі”. Для участі в ній прибуло 300 молодих представників більш як з 50 країн світу, які здобувають вищу і середню спеціальну освіту в навчальних закладах СРСР. *Радянська Україна. – 1988. – 26 жовтня.*

26 жовтня (середа).

6. Луцьк. Повідомлялось, що Нововолинський завод спеціального технологічного обладнання виробничого об'єднання “Оснастка” вперше в країні освоїв випуск швейних машин для взуттєвої промисловості. *Радянська Україна. – 1988. – 26 жовтня.*

8. УРСР обрано членом економічної і соціальної ради ООН. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.39.*

29 жовтня (субота).

4. Євпаторія Кримської області. Відкрито діораму “Висадка Євпаторійського десанту 5 січня 1942 року”, яка відтворює одну з героїчних сторінок Великої Вітчизняної війни. *Радянська Україна. – 1988. – 30 жовтня*

Жовтень.

4. У п'яти університетах Канади проходили другі франківські читання. *Вісті з України. – 1988. № 49, грудень.*

1 листопада (вівторок).

8. Софія. За дорученням Ради міністрів УРСР у столиці Болгарії підписано Протокол про обмеження викидів окислів азоту або їх трансдонне забруднення повітря на великі відстані. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.493.*

3 листопада (четвер).

4. Київ. Повідомлялось про проведення міжнародного семінару під назвою “Роль профспілок в охороні виробничої сфери і навколишнього середовища, включаючи питання безпеки експлуатації атомних

електростанцій”. У його роботі взяли участь медики, профспілкові діячі, фізики й інші спеціалісти із США, Австралії, Італії, Англії, Франції, Куби – всього з 14 країн. *Радянська Україна. – 1988. - 3 листопада.*

7. 100 річчя від дня народження Якова Мамонтова (22.10/03.11/1888 р., х.Стрільця, тепер с. Шапошникове Сумської області – 31 січня 1940 р., Харків) – відомого українського драматурга, театрознавця. *Радянська Україна. – 1988. - 11 листопада; Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997. – С.394.*

10 листопада (четвер).

4. Повідомлялось про присудження Державних премій СРСР у галузі літератури, мистецтва і архітектури 1988 року. З УРСР були відзначені: В.Шевченко – автор сценарію, режисер та оператор (помертньо), В.Кріпченко, В.Таранченко – оператори – за документальний публіцистичний фільм “Чорнобиль. Хроніка важких тижнів”, виробництва Української студії хронікально-документальних фільмів. *Літературна Україна. – 1988. – 10 листопада.*

6. Київ. Президія Верховної Ради УРСР розглянула питання про діяльність Укоопспілки, Держагропрому УРСР та місцевих рад народних депутатів республіки по вдосконаленню роботи колгоспних ринків як важливого фактора поліпшення забезпечення населення продуктами харчування. *Відомості Верховної Ради УРСР. - К., 1988. - №47. – С.987-990; Радянська Україна. – 1988. – 19 листопада.*

11-12 листопада (п'ятниця - субота).

3. Київ. Дев'ята сесія Верховної Ради УРСР одинадцятого скликання розглянула питання “Про Державний план економічного і соціального розвитку Української РСР на 1989 рік та про хід виконання Державного плану економічного і соціального розвитку УРСР у 1988 році” (доповідач – голова Держплану УРСР В.Фокін), “Про Державний бюджет Української РСР на 1989 рік і про виконання Державного бюджету УРСР за 1987 рік” (доповідач – міністр фінансів УРСР І.Забродін), “Про стан охорони інтересів держави і прав громадян, зміцнення законності і

громадського порядку в республіці” (доповідач – прокурор УРСР П.Осипенко). *Радянська Україна*. – 1988. - 12, 13, 15 листопада.

13 листопада (неділя).

9. Повідомлялось, що футболісти “Дніпра”, здобувши перемогу над вільнюським “Жальгірісом” за тур до завершення всесоюзного турніру завоювали золоті медалі чемпіонів СРСР. *Радянська Україна*. – 1988. – 13 листопада.

10. Повідомлялось про незвичайну недугу, яка вразила дітей у Чернівцях. 127 дітей було зареєстровано з ознаками гострого хімічного отруєння. Симптоми були досить незвичними навіть для медиків. У хворих з’являлася підвищена роздратованість, галюцинації, а потім – випаданням волосся. *Радянська Україна* – 1988. - 13 листопада; *Літературна Україна*. – 1988. – 17 листопада.

14 листопада (понеділок).

4. Повідомлялось, що Канадська рада суспільних наук і гуманітарних дослідів передала кафедрі українознавчих студій при Торонтському університеті субсидії в сумі 81 тис. дол., які призначені для дослідної роботи. *Український голос (Вінніпег)*. – 1988. - 14 листопада.

16 листопада (середа).

2.10. Листок прес-служби Української Гельсінської спілки “Чорнобиль... Чернівці... що далі?”, де йшла мова про те, що офіційні власті скривають справжнє становище трагедії, яка сталася з дітьми у липні 1988 р. в результаті викиду важких металів військовими заводами. Кількість постраждалих дітей, які надходять до клінік, постійно зростає. Офіційні власті намагаються дезінформувати населення. Перші повідомлення про трагедію офіційно були передані лише у листопаді. Тільки тоді прибула й комісія міністерства охорони здоров’я СРСР, яка дала вказівку вивезти хворих дітей спецрейсами до клінік Києва, Москви і Ленінграда. І як відмічається у статті, “досвід Чорнобиля нічого не навчив команду Щербицького”. *Українське слово (Париж)*. – 1989. – 1 січня.

16 листопада (середа).

1. Таллін. На сесії Верховної Ради Естонської РСР була прийнята поправка до статті 74 Конституції цієї республіки, у якій вказувалось, що найвищі органи влади Естонської РСР можуть у певних випадках зупиняти або встановлювати межі застосування законодавчих та інших актів Союзу РСР. *Радянська Україна. – 1988. – 19 листопада.*

17 листопада (четвер).

8. Київ. Перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький і секретар ЦК ПОРП Ю.Чирек, який перебував в УРСР на запрошення ЦК КПУ, підписали Програму співробітництва між ЦК КПУ і ЦК ПОРП. У цьому документі передбачено систематичний обмін досвідом роботи партійних організацій і державних органів, дальший розвиток економічного і науково-технічного співробітництва, насамперед, шляхом налагодження прямих зв'язків між об'єднаннями, підприємствами і науковими установами, активізації прикордонної торгівлі. Відзначалось, що буде докладено спільних зусиль з метою розширення культурних обмінів, зв'язків між творчими спілками, профспілками, молодіжними та іншими громадськими організаціями, органами масової інформації. *Радянська Україна. – 1988. - 18 листопада.*

10. “Літературна Україна” передрукувала з московського часопису “Советская культура” статтю Бориса Олійника - делегата XIX Всесоюзної партійної конференції “Криниці моралі та духовна посуха”, яка була присвячена гострим проблемам екологічного становища в Україні. *Літературна Україна. – 1988. – 17 листопада.*

18 листопада (п'ятниця).

1.3. Москва. У Раді міністрів СРСР відбулась нарада голів Рад міністрів і голів держпланів союзних республік, у якій взяли участь керівники ряду центральних економічних органів та провідні вчені. На нараді обговорювались питання, пов'язані з переходом економіки союзних республік на принципи самоврядування і самофінансування. Відбувся обмін думками з проблем розмежування компетенції Союзу РСР і

радянських республік у сфері економіки, передачі на місця ряду управлінських функцій, посилення їх самостійності і відповідальності. За підсумками наради створено комісію, до складу якої увійшли представники всіх союзних республік, ряду центральних економічних органів і вчені. Комісії доручено було виробити загальні принципи перебудови управління економікою і соціальною сферою у союзних республіках як основи для підготовки відповідного проекту Закону СРСР. *Радянська Україна. – 1988. – 20 листопада.*

20 листопада (неділя).

8. Софія. Повідомлялось про підписання міжнародної угоди про розвиток економічного і науково-технічного співробітництва, культурних і економічних зв'язків між НРБ і УРСР. *Радянська Україна. – 1988. – 20 листопада.*

23 листопада(середа).

1. Київ. Президія Верховної Ради УРСР розглянула питання про обговорення в республіці проектів Закону СРСР про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) СРСР і Закону СРСР про вибори народних депутатів СРСР й підтримала проекти цих законів. Разом з тим Президія Верховної Ради УРСР зазначила, що вважає прийнятні на сесії Верховної Ради Естонської РСР поправки до статті 74 Конституції цієї республіки (про те, що найвищі органи державної влади Естонської РСР можуть у певних випадках призупинити або встановити межі застосування законодавчих та інших актів Союзу РСР), які суперечать положенням діючої Конституції СРСР, завдають значної шкоди вищим інтересам Союзу РСР як соціалістичної федерації, не сприяють зміцненню та згуртованості радянських народів, дальшому розгортанню процесу перебудови нашого суспільства. *Радянська Україна. – 1988. – 25 листопада.*

24 листопада (четвер).

1. Москва. На політбюро ЦК КПРС, відповідно до настанов XIX Всесоюзної партійної конференції про реорганізацію і скорочення

апарату ЦК КПРС, було розглянуто пропозиції щодо нової структури відділів центрального комітету і основні напрями їх діяльності. Підкреслювалось, що нові відділи ЦК КПРС мають істотно змінити стиль роботи, відмовитися від відомчого підходу, підміни господарських органів, зосередитися на вузлових проблемах соціально-економічної політики, ідеологічної діяльності, глибокому вивченні процесів суспільного життя, поліпшенні роботи з кадрами. *Радянська Україна. – 1988. – 26 листопада.*

1. Москва. Політбюро ЦК КПРС прийняло постанову, якою були схвалені пропозиції Е.Шеварднадзе, О.Яковлева, В.Крючкова, спрямовані на створення законодавчої і нормативної бази для безперешкодного виїзду і в'їзду в СРСР. *Данилюк Юрій, Бажан Олег. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. XX ст.) – К., 2000. – С. 535.*

25 листопада (п'ятниця).

7. 150-річчя класика української літератури Івана Нечуя-Левицького (13/25/11.1838, містечко Стеблів тепер смт Черкаської області – 02.04.1918, Київ). До цього ювілею видавництво “Дніпро” видало три томник, у якому, крім широко відомих вміщено твори, які раніше мало видавались. Український вчений-філолог Р.Міщук підготував дослідження “Співець душі народної” про життя і творчість прозаїка і драматурга. Урочисті вечори були проведені у Києві, Москві. Ювілейні заходи відбулися в Черкаській області – на батьківщині письменника. *Радянська Україна. – 1988. – 10 лютого; Культура і життя. – 1988. – 4 грудня; Вісті з України. – 1988. - № 8, лютий.*

26 листопада (субота).

1. Москва. Указ президії Верховної Ради СРСР “Про невідповідність Закону Естонської РСР “Про внесення змін і доповнень в Конституцію (Основний Закон) Естонської РСР” і Декларації Верховної Ради Естонської РСР про суверенітет Естонської РСР прийнятих 16 листопада 1988 року, Конституції СРСР і законам СРСР. *Радянська Україна. – 1988. – 29 листопада.*

4. Київ. Повідомлялось про пленум Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Зазначалось, що на державному обліку в республіці налічувалося 107 тисяч пам'яток, понад 17 тисяч з них знаходилися в охоронних зонах. На базі найбільш унікальних архітектурних комплексів створено 21 історико-культурний заповідник. Учасники пленуму відзначали, що керівництво товариства слабо спирається на активістів і громадськість, а діє в основному силами штатного апарату, нерідко у відриві від державних органів. Не завжди воно, як наприклад у вирішенні питання про промислове будівництво у Каневі в охоронній зоні музею-заповідника Т.Шевченка, займає конструктивну позицію, ще не досить активно стоїть на сторожі діючого законодавства по охороні пам'яток історії та культури, не проявляє необхідної послідовності у практичному вирішенні своїх же рішень. Головою управління Українського товариства охорони пам'яток історії та культури обрано директора Інституту археології АН УРСР П.Толочка. *Радянська Україна. – 1988. – 26 листопада.*

28 листопада (понеділок).

3. Москва. Пленум ЦК КПРС ухвалив постанови “Про заходи щодо здійснення політичної реформи у галузі державного будівництва”, “Про роботу по підготовці проекту концепції економічного і соціального розвитку СРСР на період до 2005 року”, “Про комісії Центрального Комітету КПРС”. *Радянська Україна. – 1988. – 29 листопада.*

29 листопада – 1 грудня 1988 (вівторок – четвер).

1.3. Москва. Позачергова дванадцята сесія Верховної Ради СРСР одинадцятого скликання, на якій були розглянуті питання про заходи щодо здійснення політичної реформи в галузі державного будівництва; про вибори народних депутатів СРСР. Були прийняті Закони СРСР “Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) СРСР”, “Про вибори народних депутатів”, постанова “Про дальші кроки по здійсненню політичної реформи в галузі державного будівництва”. *Радянська Україна. – 1988. – 3–30 листопада, 1, 2, 3, 4 грудня.*

Листопад.

2. Українська Гельсінська спілка засудила рішення президії Верховної Ради УРСР, яка підтримала проекти Закону СРСР про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) СРСР і Закону СРСР про вибори народних депутатів СРСР. Разом з тим УГС висловила солідарність із рішеннями Верховної Ради Естонської РСР, які “стали справжнім виявом волі народу Естонії”. *Камінський Анатоль. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні. – Мюнхен, 1990. – С.38.*

1 грудня (четвер).

4. Повідомлялось про створення у КБ імені О.Антонова під керівництвом генерального конструктора авіації П.Балабуєва найбільшого у світі транспортного літака АН-225 “Мрія”. За вантажопідйомністю він у півтора рази перевищує свого попередника - літак “Руслан”. Його максимальна злітна вага – 600 тонн. Довжина “Мрії” – 84 метри, розмах крил - 87 метрів, а вантажопідйомність – 250 тонн. *Радянська Україна. – 1988. – 1 грудня.*

4.10. Москва. Повідомлялось про засідання комісії по уточненню сейсмічних характеристик району будівництва Кримської АЕС, створеною розпорядженням Ради міністрів СРСР у зв’язку з занепокоєнням громадськістю області будівництва атомної станції. Головою комісії обрано віце-президента Академії наук СРСР Є.Веліхова. *Кримська правда. – 1988. – 1 грудня.*

2 грудня (п’ятниця).

6. Постанова Ради міністрів УРСР про звільнення учнів I-IV класів загальноосвітніх шкіл, розташованих у містах і селищах міського типу, від плати за харчування молоком у шкільних буфетах та їдальнях. *Зібрання постанов уряду УРСР – К., 1988. - № 12. – С.11-12.*

3 грудня (субота).

10. Повідомлялось, що на засіданні президії Ради міністрів УРСР

розглянуто питання про роботу Мінжитлокомунгоспу УРСР по забезпеченню використання питної води та припинення скидання неочищених стічних вод у містах і селищах міського типу. Вказувалось, що заходи, які вживаються у цьому напрямку, ще не відповідають складності й гостроті проблеми. *Радянська Україна.* - 1988. - 3 грудня.

9 грудня (п'ятниця).

10. За постановою бюро Київського міськкому партії, виконкому міськради, ради профспілок і міському ЛКСМ України створена комісія для координації роботи у Києві для надання допомоги постраждалим від землетрусу у Вірменській РСР. *Радянська Україна.* - 1988. - 10 грудня.

1. Опубліковано інтерв'ю голови президії Верховної Ради УРСР, члена політбюро ЦК Компартії України Валентини Шевченко, у якому наголошувалось, що в 1988 р. вона і певні кола в уряді УРСР були за зміну 20-ї статті Основ законодавства СРСР і союзних республік про народну освіту. У ній йдеться, що крім мови, якою проводиться викладання, другу мову учні визначають за бажанням, що призвело до звільнення учнів у російських школах в Україні від вивчення української мови. Та Москва з цим не погодилася. "Коли 1985 року розроблялася нова редакція Основ, ми заперечували проти включення цього положення. З нами не погодилися". 1988 р. В.Шевченко звернулася з листом до президії Верховної Ради СРСР, де пропонувала у статті 20 Основ записати: "Вивчення національної мови у школах з російською мовою навчання, а також порядок і умови звільнення від її вивчення визначаються законодавством союзних республік". Лист передали на висновок міністерству юстиції СРСР і державному комітету СРСР по народній освіті. Відповідь була негативна. *Радянська освіта.* - 1988. - 9 грудня.

10 грудня (субота).

10. Київ. З метою надання допомоги постраждалим від землетрусу 7 вересня у Вірменії проведено загальноміський суботник. Зароблені кошти – сотні тисяч рублів – перераховано у фонд допомоги. *Радянська Україна.* - 1988. - 11 грудня.

12 грудня (понеділок).

1. Пленум ЦК Компартії України розглянув питання “Про хід виконання в республіці рішень XXVII з’їзду КПРС і завдань п’ятирічки по підвищенню ефективності капітального будівництва” (доповідач – заступник голови Ради міністрів УРСР В.Борисовський). Пленум увільнив О.Титаренка від обов’язків члена політбюро, другого секретаря ЦК Компартії України у зв’язку з виходом на пенсію. Другим секретарем ЦК Компартії України обрано члена політбюро ЦК Компартії України В.Івашка. *Радянська Україна. – 1988. – 12, 14 грудня.*

13 грудня (вівторок).

4. Постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР “Про призначення Державних премій Української РСР в галузі науки і техніки 1988 року”. 1. О.Гузю, І.Бабичу, Ю.Подільчуку, М.Шульзі, Ю.Немішу, В.Грінченку, А.Улітку, В.Головчану - за монографію у шести томах “Пространственные задачи теории упругости и пластичности”, опубліковану в 1984-1986 роках. 2. О.Палагіну, Т.Вінцюку, М.Шлезингеру, Ю.Кривоносу, М.Овчаруку, В.Бескровному, А.Анісімову, Ю.Лукінову, Л.Анісімову – за створення та впровадження сімейства інтелектуальних мікропроцесорних автоматизованих робочих місць і комплексів з гнучкою архітектурою. 3. А.Смірнову, В.Михаленкову, В.Сілантьєву, Е.Мадатовій, С.Сахаровій, Р.Федченко, О.Любченку, В.Дякіну, М.Кривоглазу (посмертно), І.Дехтяру (посмертно) – за цикл робіт “Позитронні дослідження структури твердих тіл”. 4. Ю.Делімарському – за цикл монографій з хімії та електрохімії іонних розплавів, опублікованих у 1978-1986 роках. 5. О.Маркевичу, К.Татарку - за “Російсько-українсько-латинський зоологічний словник. Термінологія і номенклатура”, опублікований у 1983 р. 6. М.Амосову, Г.Книшову, Я.Бендету, О.Вальку, М.Зіньковському, Ю.Панічкіну, Л.Ситару, О.Циганію, О.Вадневу, В.Урсуленку – за цикл робіт “Розробка і широке впровадження у практику реконструктивних операцій на клапанах серця”. 7. І.Танасієнку, Л.Чепкію, М.Череньку, А.Степаненку, М.Романюку, І.Комісаренку, С.Рибаківу, О.Горчакову, Н.Ромашкан (посмертно) – за цикл робіт “Наукова

робота та провадження у широку практику охорони здоров'я методів діагностування, хірургічного лікування і профілактики захворювань ендокринних залоз". 8. М.Сергієчку, І.Логаю, З.Веселовській, О.Ставнічук, А.Пишель – за цикл робіт “Комплексна розробка та впровадження у широку медичну практику методів інтраокулярної корекції”. 9. В.Клименку, О.Жорняку, О.Єрошенку, О.Кривенку, В.Пирогу, Ю.Колесніченку, С.Вискребенцеву, М.Рибальському, В.Мильникову, Л.Школьніку – за розробку та впровадження на Броварському заводі порошкової металургії ресурсозберігаючої технології виробництва розпиленого залізного порошку і механізованого комплексу для її реалізації. 10. Б.Величку, Г.Ткачу, В.Статіві, В.Вишкіну, В.Ішутіну, С.Грищенку, О.Ященку, А.Грабеклісу, А.Овчаруку, І.Рогачову – за розробку та освоєння ресурсозберігаючої технології виплавки марганцевих феросплавів на основі комплексного використання відвальних шлаків і метало продуктів, які попутно утворюються. 12. О.Москальову, Л.Васильєву, А.Ніколаєву, Л.Карагодіну, І.Іщуку, Е.Медведеву, О.Трубіцину, А.Бичечку, В.Бандуріну, С.Івоніну – за розробку і впровадження нового покоління комплексу технічних засобів попередньої обробки вугільних пластів для боротьби з пилом у шахтах. 12. М.Ніколаєву, С.Дяківському, Ф.Семеріку, М.Жданюку, М.Гусаку, А.Константинову, С.Омелян, Ю.Бураку, М.Фіклісову, М.Назарову – за розробку та впровадження підвісних малогабаритних ізоляторів із загартованого дволужного скла для ліній електропередачі високої і надвисокої напруги та впровадження їх у промислове виробництво. 13. Л.Лозицькому, А.Тарасенку, І.Марченку, М.Явдошку, І.Гвоздецькому, А.Соболю, В.Камишину, О.Авдєєву, Р.Шпільману – за розробку та впровадження в експлуатаційних підприємствах цивільної авіації автоматизованої системи діагностування двигунів НК-8-2У на літаках Ту-154.

За підручники для студентів вищих навчальних закладів. 1. О.Пашенку, В.Сербіну, О.Старчевській – за підручник “Вязущие материалы”, опублікований у 1985 р. (2-е видання). 2. С.Шевченку, А.Циліюрику – за підручник “Лесная фитопатология”, опублікований у 1986 році. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1988. - №12. – С.3-8.*

4. Постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР “Про при-судження Державних премій УРСР по архітектурі 1988 року”. Л.Попи-ченку, В.Альоценку, В.Мартинюку, Г.Будзику – архітекторам, авторам проекту, О.Василенку – виконавцю реставраційних робіт – за комплекс-ну реконструкцію вулиці Радянської і створення пішохідної зони в м. Івано-Франківську. В.Лиховодову – архітектору, керівникові роботи, В.Сидоренку, В.Довгалоку, О.Думчеву, О.Зикову, В.Крючкову – архі-текторам, Л.Вовк, Е.Назаренку – інженерам-конструкторам – за ство-рення архітектурного комплексу Київського політехнічного інституту. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1988. - № 12. – С.9.*

2. Трьох провідних діячів Української Гельсінської спілки - Левка Лук'яненка, Юрія Бадзя і Миколу Матусевича – звільнено з ув'язнення. *Український голос (Вінніпег). – 1988. - 26 грудня.*

14 грудня (середа).

10. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про внесення змін і допов-нень по Кодексу Української РСР про адміністративні правопорушення, Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів Української РСР”: до статті 181 “Участь в азартних іграх”; статті 213¹. “Організація азартних ігор”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1988. - №52. – С.1125-1126.*

10. Повідомлялось, що для координації робіт по поданню допомо-ги у ліквідації наслідків землетрусу у Вірменській РСР рішенням Ради міністрів УРСР створено республіканський штаб. *Радянська Україна. – 1988. – 14 грудня.*

7. Харків. Помер Олександр Сердюк (народився 14(27)06.1900 р. в с.Бзів, тепер Баришівського району Київської області) - визначний ук-раїнський актор і режисер, педагог, громадський діяч, лауреат Держав-них премій СРСР, народний артист СРСР, який створив цілу галерею яскравих сценічних образів у спектаклях за творами вітчизняної і зару-біжної класики, сучасних авторів, у кінематографії. *Радянська Україна. – 1988. – 17 грудня.*

15 грудня (четвер).

6.10. Повідомлялось про засідання політбюро ЦК Компартії України, на якому було розглянуто питання про хід виконання у республіці постанов ЦК КПРС з питань посилення боротьби з пияцтвом і алкоголізмом. Відзначалось, що в республіці проводиться цілеспрямована робота у цьому напрямку. За 10 місяців 1988 року порівняно з аналогічним періодом 1987 року скоротилась кількість осіб, притягнутих до відповідальності за розпиття спиртних напоїв і появу у п'яному вигляді в громадських місцях, а також осіб, які поміщались у медичні витверезники. Зменшилась кількість злочинів, вчинених на ґрунті пияцтва. Разом з тим зазначалось, що забезпечити радикальне поліпшення стану справ поки не вдалося. *Радянська Україна. – 1988. – 15 грудня.*

16 грудня (п'ятниця).

10. Повідомлялось про чергову нараду в прокуратурі УРСР, на якій було розглянуто питання про додержання законодавства, спрямованого на схоронність соціалістичної власності, боротьбу з безгосподарністю, зловживаннями і нетрудовими доходами. Відзначалось, що незважаючи на заходи, які вживалися на ряді підприємств побутового обслуговування Ворошиловградської, Дніпропетровської, Одеської, Тернопільської, Херсонської, Кримської, Полтавської та деяких інших областей мають місце факти зловживання. За дев'ять місяців 1988 року крадіжки і розтрата товарно-матеріальних цінностей становили 1,6 млн. рублів, допущено близько 4,5 тис. випадків привласнення виручки на суму 57 тисяч рублів та більш як п'ять тисяч фактів обрахування замовників на суму понад сто тисяч рублів. *Радянська Україна. – 1988. – 16 грудня.*

17 грудня (субота).

10. Часопис “Радянська Україна” почав друкувати статтю Юрія Черниченка “Торгсин. Ювілей хлібного імпорту”, присвячену своєрідному ювілеєві: двадцятип'ятиріччю початку масових, вимірюваних мільйонами тонн, закупок зарубіжного зерна. *Радянська Україна. – 1988. – 17, 18, 20 грудня.*

21 грудня (середа).

4. Перший випробувальний політ здійснив найбільший у світі транспортний літак АН-225 “Мрія”, який може взяти вантаж вагою 250 тонн. *Радянська Україна. – 1988. – 22 грудня; 1989. – 1 січня.*

4. Селище Шотове Ворошиловградської області. Повідомлялось, що у шахтарському селищі увічнено пам’ять відомого українського письменника, блискучого новеліста і повістяра Григора Тютюнника (5.12.1931, с.Шилівка Зіньківського району Полтавської області – 5/6.03.1980, Київ). Будівлю депо прикрасила меморіальна дошка, де зазначалось, що з 1955 р. по 1957 р. тут працював токарем видатний радянський письменник Григійр Тютюнник. У середній школі № 12, де він учився, відкрито музей-кімнату. Тут же, у шахтарському краї відбулося літературне свято під девізом “Вічна загадка любові”. *Радянська Україна. – 1988. – 21 грудня.*

24 грудня (субота).

4. Повідомлялось, що у Київському філіалі центрального музею В.Леніна була проведена виставка книг, на якій було представлено близько 150 видань. Це праці М.Бухаріна, Л.Каменєва, Г.Зінов’єва, М.Рикова, П.Дибенка, Х.Раковського, А.Шотмана, В.Задонського, К.Радека, Г.Петровського, А.Бубнова, М.Томського та інших авторів, які ще недавно були заборонені. *Радянська Україна. – 1989. - 24 грудня.*

25 грудня (неділя).

10. На допомогу у ліквідації наслідків землетрусу у Вірменській РСР з України перераховано 197,3 млн. рублів, відправлено понад 68 тис. поштових посилок. У постраждалих від землетрусу райони були направлені 12 тис. посланців з України – робітників і спеціалістів. Відправлено чимало техніки, будівельних матеріалів, продовольства. До УРСР на даий час прибули 3865 евакуйованих з Вірменії, серед них – 2218 дітей. Близько трьох тисяч осіб зараз перебувають у дорозі до України. *Радянська Україна. – 1988. – 25 грудня.*

4. Мюнхен. В Українському Вільному університеті була проведена

наукова конференція, присвячена 25-літтю існування наукового історичного журналу “Український історик”. *Український історик (Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен)*. – 1989. - № 4. – С.103-104.

28 грудня (середа).

4. Київ. Повідомлялось про проведення республіканської наради товариств, клубів і гуртків шанувальників рідної мови, на якій були розглянуті питання, пов’язані із створенням Товариства рідної мови імені Тараса Шевченка. Організаційно вони охопили всі первинні осередки, які існували у республіці, встановили постійні зв’язки з друзями і шанувальниками української культури за її межами. Обрано оргкомітет для підготовки конференції. *Радянська Україна*. – 1989. – 28 грудня.

30 грудня (п’ятниця).

1. Москва. Повідомлялось, що ЦК КПРС, президія Верховної Ради СРСР і Рада міністрів СРСР прийняли рішення про усунення імені Л.Брежнєва в найменуваннях Оскольського електрометалургійного комбінату, виробничого об’єднання “Южный машиностроительный завод”, Новоросійського цементного комбінату, колгоспу “Вяцаноуе” Орґіївського району Молдавської РСР, Дніпропетровського металургійного інституту, навчальної танкової дивізії, середньої школи № 1 міста Дніпродзержинська, площ у містах Києві і Дніпропетровську, морського пасажирського судна, стипендій для студентів Московського державного університету імені М.Ломоносова. Відновлено назву Заводського району міста Дніпродзержинська. Скасовано також раніше прийняте рішення щодо встановлення меморіальних пам’ятних дощок на Дніпровському металургійному заводі, на будинку Дніпродзержинського індустріального інституту і на будинку № 26 по Кутузовському проспекту в місті Москві. *Радянська Україна*. – 1988. – 30 грудня.

1987-1988 рр.

2. На сторінках газети “Радянська Україна” під рубрикою “Як живеш, заповіднику?” регулярно друкувалися матеріали рейду-перевірки

природоохоронної роботи в 12 державних заповідниках та двох природних національних парках УРСР. Така спільна робота Держкомприроди УРСР і редакції газети з залученням провідних науковців проведена в Україні вперше. *Радянська Україна*. – 1989. – 4 лютого.

Протягом 1988 року.

5. Здійснювалась широка петиційна кампанія за легалізацію УГКЦ. Протягом року органами КДБ СРСР виявлено 839 авторів і розповсюджувачів “матеріалів ворожого характеру”. *Юрій Данилюк, Олег Бажан. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. XX ст.)* – К., 2000. – С.536.

1988 р.

7. Філадельфійський освітньо-науковий центр визнав Миколу Руденка - відомого правозахисника, засновника Української Гельсінської групи, поета, письменника, філософа - “українцем року” за непохитну стійкість в обороні національних прав українського народу і його культури. *День*. – 2004. – 6 квітня; *Руденко Микола. Енергія прогресу (Нариси з фізичної економії)* – К., 1998. – С.20.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- Вільна Україна (Львів)
Вісті з України
День
Кримська правда (Сімферополь)
Культура і життя
Літературна газета
Правда (Москва)
Радянська освіта
Радянська Україна
Спортивна газета
Советская Россия (Москва)
Україна (Київ)
Життя і слово (Торонто)
Українське слово (Париж)
Український голос (Вінніпег)
Відомості Верховної Ради УРСР – К., 1988.
Зібрання постанов уряду УРСР. – 1988.
Енциклопедія історії України. Т.1 – К., 2003
Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга. – Київ, 2004.
Національна Академія наук України. Персональний склад. 80 років. – К., 1998.
Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997.
Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993.
Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985-1999 рр.). – К., 2000.
Данилюк Юрій, Бажан Олег. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. ХХ ст. – К., 2000.
Камінський Анатоль. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні. – Мюнхен, 1990.
Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997.
Руденко Микола. Енергія прогресу (Нариси з фізичної економії) – К., 1998.
Яблонський Василь. Сучасні політичні партії України. Довідник – К., 1996.

ХРОНІКА 1989

5 січня (четвер).

4. Постанова Ради міністрів УРСР “Про створення державного природного національного заповідника “Синевир” з метою збереження на території Міжгірського району Закарпатської області цінних природних комплексів, створення умов для відпочинку трудящих, організації туризму, а також проведення наукових досліджень і пропаганди знань по охороні природи. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1989. - № 1. – С. 6.*

1. Оpubліковано текст постанови ЦК Компартії України “Про хід виконання постанови ЦК Компартії України “Про заходи щодо реалізації в республіці настанов XXVII з’їзду партії, січневого (1987 р.) пленуму ЦК КПРС у галузі національних відносин, посилення інтернаціонального і патріотичного виховання населення”. У постанові відзначалось, що в республіці посилюється увага до вдосконалення міжнаціональних відносин, патріотичного та інтернаціонального виховання населення; долаються уявлення про безпроблемний характер стосунків соціалістичних націй і народностей, нігілістичне ставлення до національних надбань, нагромаджується досвід захисту інтернаціоналістських цінностей в умовах демократії і гласності; вдосконалюються форми і методи патріотичного та інтернаціонального виховання. *Радянська Україна. – 1989. – 5 січня.*

7 січня (субота).

1. Повідомлялось, що ЦК КПРС постановив внести на розгляд президії Верховної Ради СРСР пропозицію – законодавчим актом скасувати позасудові рішення, винесені в період 30-40-х і на початку 50-х рр. XX ст. “трійками”, “особливими нарадами”, які діяли в той час. Вважати всіх громадян, які були репресовані рішеннями зазначених органів, реабілітованими. ЦК КПРС підтримав пропозицію громадськості у забезпеченні прав та інтересів реабілітованих, створенні пам’ятників

жертвам репресій, а також в утриманні в належному порядку місць їх поховання. *Радянська Україна. – 1989. – 7 січня.*

8 січня (неділя).

2. Опубліковано проект статуту Товариства рідної мови імені Тараса Шевченка. *Культура і життя. – 1989. – 8 січня.*

11 січня (середа).

10. Повідомлялось, що будівельники України розгорнули роботи по відбудові вірменського міста Кіровкакан, зруйнованого землетрусом 1988 р. Планувалось за два роки спорудити три райони – “Тарон – 1”, “Тарон – 2” і “Тарон – 3”, які стануть основою нового Кіровкакана. У цифровому виразі це 530 тис. квадратних метрів житла, школи на 13 тис. учнів, дитячі садки, педагогічний інститут, поліклініка, лікарня, кінотеатр. *Радянська Україна. – 1989. – 11 січня.*

6. Опубліковано повідомлення ТАРС про надання пільг військовослужбовцям-інтернаціоналістам та їх сім'ям: у працевлаштуванні, пенсійному забезпеченні, житловому і побутовому влаштуванні, медичному обслуговуванні, проїзді транспортом та у вирішенні інших питань. *Радянська Україна. – 1989. – 11 січня.*

12 – 19 січня. (четвер – четвер).

1. В СРСР проведено всесоюзний перепис населення, сьомий за роки радянської влади. Згідно повідомлення Держкомстату УРСР, в Україні зареєстровано 51452034 осіб. Українці склали 37419053 особи тобто 72,7% усього населення України, росіяни – 11355582 (22,01%), євреї – 486326 (0,9%), білоруси – 440045 (0,9%), молдавани – 324525 (0,6%), болгари – 233800 (0,5%), поляки – 219179 (0,4%), угорці – 163111 (0,3%), румуни – 134825 (0,3%), греки – 98594 (0,2%), татари – 86875 (0,2%), вірмени – 54200 (0,1%), цигани – 47917 (0,09%), татари кримські – 46807 (0,09%), німці – 37849 (0,07%), азербайджанці – 36961 (0,07%), гагаузи – 31967 (0,06%), грузини – 23540 (0,05%), чуваші – 20395 (0,04%), узбеки – 20333 (0,04%), мордва – 19332 (0,04%), литовці –

11278 (0,02%), казахи – 10505 (0,002%), чехи – 9122 (0,02%), корейці – 8669 (0,02%), удмурти – 8583 (0,02%), словаки – 7943 (0,02%), по 0,1% населення склали башкири, марійці, латиші, осетини, лезгіни, таджики, естонці, комі, туркмени, албанці, асирійці, аварці. Були зареєстровані киргизи, комі-пермяки, карели, чеченці, даргінці, караїми, араби, фінни, лакци, абхази, кабардинці, табасарани й інші національності. Були опубліковані також дані найбільш численних національностей за статтю, віком, рівнем освіти, рідною мовою, перебуванням у шлюбі, суспільними групами, галузями народного господарства та окремими заняттями. *Вечірній Київ*. – 1989. – 9 січня; *Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2* – К., 1997. – С. 532-533; *Радянська Україна*. – 1989. – 7 травня; *Національний склад населення України. Ч.1 (за даними Всесоюзного перепису населення 1989 р.)* – К., 1991. – С.3-7.

15 січня (неділя).

10. Повідомлялось, що у зв'язку із зверненням ЦК Компартії України, уряду і трудящих УРСР Радою міністрів СРСР за дорученням політбюро ЦК КПРС була утворена спеціальна комісія для ретельного вивчення доцільності будівництва Кримської АЕС. Була створена також комісія Ради міністрів СРСР по проведенню повторної екологічної експертизи раніше прийнятих рішень по будівництву Південно-Українського енергокомплексу, який включав АЕС та гідроспоруди на р. Південний Буг. Рада міністрів УРСР звернулася у союзні органи з проханням про припинення будівництва Чигиринської АЕС. *Радянська Україна*. – 1989. – 15 січня.

10. Повідомлялось, що органи прокуратури УРСР порушили кримінальну справу по факту виявлення нафтопродуктів у водах річки Сіверський Донець, який є основним джерелом питної води для Донбасу. Встановлено, що попадання нафтопродуктів сталося через каналізаційну систему Ізюмського тепловозоремонтного заводу міністерства шляхів СРСР. *Радянська Україна*. – 1989. – 15 січня.

16 січня (понеділок).

6. Кіровоград. Повідомлялось, що на новій дільниці цеху товарів народного споживання виробничого об'єднання по сівалках “Червона зірка” почали виготовляти малогабаритну пральну машину “Зірочка”. *Радянська Україна. – 1989. – 18 січня.*

17 січня (вівторок).

10. Київ. Із республіканського штабу по наданню допомоги у ліквідації наслідків землетрусу у Вірменській РСР повідомлялось, що у ВРСР виїхало двісті робітників і спеціалістів, відвантажено більш як п'ятдесят будівельних машин і механізмів, автомобілів, відправлено два вагони з будівельним склом, шифером, склопластиком та інші вантажі майже на два млн. рублів. На рахунок фонд милосердя перераховано 243,4 млн. рублів. За період евакуації в УРСР прибуло і тимчасово розселено 15233 осіб, в тому числі 8886 дітей. *Радянська Україна. – 1989. – 17 січня.*

4. Міністерство культури УРСР наказом № 20 оголосило відкритий конкурс на розробку ескізного проекту розширення архітектурно-меморіального комплексу музею-заповідника Т.Шевченка у Каневі. *Літературна Україна. - 1989. – 20 квітня.*

7. Нью-Йорк. Помер Йосип Гірняк (народився 14 квітня 1895 р. у с.Струсів, тепер Тернопільської області) – видатний український актор, режисер і художній керівник. З 1949 р. жив і працював у США. *Культура і життя. – 1992. – 15 серпня; Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997. – С.151.*

18 січня (середа).

3.6. Заступник голови Ради міністрів УРСР Г.Дзись повідомив, що в Україні діють близько 14 тис. кооперативів, які об'єднують майже 250 тис. осіб. Обсяг реалізованої ними продукції та послуг 1988 року досяг 650 млн. рублів. Найбільше кооперативів у Донецькій, Одеській, Кримській, Львівській, Харківській областях. Крім того, ще 12 тис. осіб займаються індивідуальною трудовою діяльністю. *Радянська Україна. – 1989. – 18 січня.*

21 січня (субота).

6.10. Повідомлялось, що на засіданні політбюро ЦК Компартії України було розглянуто хід реалізації невідкладних заходів щодо наведення порядку в торгівлі та сфері обслуговування, намічених постановами ЦК КПРС від 4 липня і ЦК КП України від 12 липня 1988 р. Відзначалось, що останнім часом у ряді областей і м. Києві значно підвищився попит і загострилася ситуація із забезпеченням населення багатьма товарами першої потреби. Це стосується, насамперед, мила, пральних порошоків, кондитерських і тютюнових виробів, телевізорів, холодильників, меблів. Від населення надходять скарги на якість ковбасних виробів, хліба, плодоовочевої продукції, вузький асортимент молочних продуктів дитячого харчування, нестачу медичних препаратів. ЦК Компартії України зобов'язав керівників міністерств, відомств, радянських органів, профспілкових організацій забезпечити наведення належного порядку в торгівлі і сфері обслуговування, зробити все можливе для скорочення дефіцитів. Президії Ради міністрів УРСР рекомендовано розглянути на черговому засіданні весь комплекс питань, пов'язаних з докорінним поліпшенням торговельного, побутового, комунального і медичного обслуговування населення, звернувши особливу увагу на усунення дефіцитів і забезпечення потреб населення в окремих видах товарів першої потреби, в тому числі мила, миючих засобів, кондитерських і тютюнових виробів. *Радянська Україна. – 1989. – 21 січня.*

10. О 6 год. 52 хв. в Івано-Франківському аеропорту за кілька секунд до злету літака АН-24 із 48 пасажирами на борту, що виконував рейс за маршрутом Івано-Франківськ – Київ, було вчинено напад на екіпаж з метою захопити лайнер і змінити курс на Захід. Завдяки вмілим і оперативним діям екіпажу і пасажирів вдалося уникнути трагедії. *Радянська Україна. – 1989. – 25 січня.*

22 січня (неділя).

2. Львів. Відзначаючи День української державності й соборності, відбулася демонстрація-молебень, у якій взяли участь близько 20 тис. осіб. *Камінський Анатоль. На перехідному етапі. “Гласність”, “перестройка” і “демократизація” на Україні. – Мюнхен, 1990. – С.346.*

26 січня (четвер).

4. Завершився політ нового літака АН-74. Екіпаж льотчиків-випробувачів київського дослідно-конструкторського бюро ім. О.Антонова здійснили політ в Антарктиду, де працював майже три місяці. Були прокладені нові маршрути, встановлений повітряний міст між станціями “Беллінсгаузен” і “Новолазаревська”, “Беллінсгаузен” і “Молодіжна”. Вперше турбореактивний літак приземлився на станції “Восток”, яка розміщена на льодовому куполі заввишки більш як три з половиною тисячі метрів над рівнем моря. Тільки над Антарктидою АН-74 налітав понад 60 тис. кілометрів. Новий літак підтвердив високі експлуатаційні якості. *Радянська Україна. – 1989. – 27 січня.*

27 січня (п'ятниця).

1. Постанова президії Верховної Ради УРСР “Про рішення постійних комісій Верховної Ради УРСР у питанні надання українській мові статусу державної при забезпеченні національно-російської двомовності, функціонування і розвитку мов національних меншостей, що проживають на території Української РСР”. Комісії законодавчих передбачень Верховної Ради УРСР спільно з комісіями патріотичного та інтернаціонального виховання і міжнаціональних відносин, по освіті і культурі доручено підготувати пропозиції про внесення відповідних доповнень до Конституції УРСР та розробити проект Закону УРСР про вільний розвиток і рівноправне використання української та інших мов народів СРСР. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1989. - №7. – С.39.*

4. Повідомлялось, що у Донецькому виробничому об'єднанні “Електропобутмаш” освоєна нова модель холодильника “Донбас – 14”. Місткість збільшено до 280 літрів, поліпшено дизайн, зменшено енергомістськість агрегату. “Донбас-14” експортується також на Кубу, в Польщу. Зацікавлення до новинки донеччан проявили торговельні фірми Бельгії, Афганістану, Італії. *Радянська Україна. – 1989. – 27 січня.*

3. Повідомлялось, що колектив запорізького заводу “Комунар” освоїв нову модель автомобіля “Таврія”. *Радянська Україна. – 1989. – 27 січня.*

31 січня (вівторок).

8. Постанова Ради міністрів УРСР “Про підписання Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.493.

2. Повідомлялось про створення Української республіканської організації по іноземному туризму. *Радянська Україна.* – 1989. – 31 січня.

1. Постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР “Про скасування постанов ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР, пов’язаних з увічненням пам’яті А.Жданова”. *Зібрання постанов уряду УРСР.* – К., 1989. - № 2 – С.5.

1 лютого (середа).

10. Київ. Повідомлялось, що в інтерв’ю кореспондентові РАТАУ секретар ЦК Компартії України Б.Качура повідомив про прийняття рішення не будувати другу Чорнобильську АЕС у складі шести блоків, а також не споруджувати 5 і 6 блоки діючої ЧАЕС, Харківську і Одеську АТЕЦ. Щодо Кримської і Чигиринської АЕС, уряд республіки вніс пропозиції до союзних органів про недоцільність продовження їх будівництва. *Радянська Україна.* – 1989. – 1 лютого.

6. Вступила в дію постанова Ради міністрів СРСР про впорядкування вивозу деяких товарів народного споживання за кордон, яка триватиме до кінця 1990 року. З СРСР заборонявся вивіз кольорових і чорно-білих телевізорів, побутових холодильників і морозильників, пральних і швейних машин, дитячого одягу і взуття, натуральної і розчинної кави, ікри осетрових і лососевих риб. Низка товарів обкладалася митом у розмірі від 20 до 100 відсотків роздрібних цін на товари. До них, зокрема, віднесені деякі побутові електроприлади (пилососи, міксери, праски і т.д., побутова радіоелектронна апаратура, фотоапарати, приладдя і запасні частини до автомобілів). Зазначені заходи застосовувалися щодо товарів, що ввозяться з СРСР громадянами, які постійно проживають за кордоном, перебували у нашій країні як туристи і в особистих справах. Встановлено, що загальна вартість товарів народного споживання,

які вивозяться з СРСР однією особою, не повинна перевищувати 100 рублів у роздрібних цінах, які діють в СРСР. *Радянська Україна. – 1989. – 3 січня.*

3 лютого (п'ятниця).

4. Повідомлялось, що в ЦК Компартії України розглянуто питання “Про розробку республіканської програми розвитку історичних досліджень, поліпшення вивчення та пропаганди історії Української РСР”. Зазначалось про зростання зацікавлення населення до подій минулого, про необхідність у науковому переосмисленні історичного досвіду. Вчені-суспільствознавці і літератори республіки активізували роботу по дослідженню маловивчених проблем історії та культури УРСР. Відновила роботу Археографічна комісія АН УРСР. Поліпшилося висвітлення цих питань у газетах та журналах, по радіо і телебаченню. З ініціативи громадськості створені самодіяльні об'єднання історичного та культурологічного напрямків. Постанова була прийнята з метою підвищення соціальної ролі історичного знання. Вказувалось на необхідність зосередити увагу дослідників республіки на розробці актуальних проблем історії України, привернути увагу суспільства до незаслужено забутої історіографічної спадщини, зробити її доступним для широкого загалу, в найкоротші строки задовольнити потреби в підручниках і методичній літературі для загальноосвітньої і вищої школи, об'єднати зусилля академічної і вузівської науки, державних і громадських організацій, краєзнавців, самодіяльних об'єднань історичного напрямку, засобів масової інформації на пропаганді історичних знань. *Радянська Україна. – 1989. – 3 лютого.*

4. Повідомлялось, що група архітекторів “Київпроекту” здобула всесоюзну і міжнародну премію за реалізацію проекту реконструкції і забудови трьох житлових кварталів Подолу м. Києва. *Радянська Україна. – 1989. – 3 лютого.*

10. Харків. Повідомлялось, що у місті викрито два місця перебування наркоманів. У січні було проведено два рейди, в результаті яких заарештовано 50 наркоманів, серед них торговця, який ще з 1985 р. знаходився у всесоюзному розшуку. *Радянська Україна. – 1989. – 3 лютого.*

4 лютого (субота).

3.6. Повідомлялось, що Рада міністрів СРСР прийняла постанову “Про заходи щодо усунення недоліків в існуючій практиці ціноутворення”. У постанові відзначалося, що перехід підприємств на повний господарський розрахунок і самофінансування, розширення їх прав у встановленні цін і тарифів на нові види товарів та послуг створили додаткові економічні стимули для зростання обсягів виробництва, оновлення структури й асортименту вироблюваної продукції, підвищення її якості. Разом з тим наголошувалося, що багато підприємств, користуючись значним перевищенням попиту на товари над їх пропозицією і монополною роллю на ринку, намагаються поліпшити своє фінансове становище не за рахунок збільшення виробництва і зниження собівартості продукції та послуг, а шляхом підвищення цін на них. Окремі підприємства, використовуючи право самостійного формування планів, збільшують випуск дорогих виробів за рахунок зняття з виробництва необхідних народному господарству і населенню недорогих товарів. У результаті з продажу зникають необхідні товари, доступні основній масі покупців. Дана постанова визначала конкретні заходи щодо подолання негативних процесів в окремих галузях ціноутворення: на продукцію виробничо-технічного призначення; встановлення роздрібних цін на товари і тарифи послуг; на продукцію кооперативів. Також визнано за необхідне істотно поліпшити роботу по контролю за додержанням дисципліни цін у народному господарстві, створивши з цією метою єдину загальнодержавну систему контролю за цінами. *Радянська Україна. – 1989. – 4 лютого.*

10. Повідомлялось, що Рада міністрів УРСР прийняла рішення про припинення підготовчих робіт по будівництву Дніпровсько-Бузького гідровузла. *Правда України. – 1989. - 4 феверя.*

5 лютого (неділя).

1. Повідомлялось, що політбюро ЦК Компартії України на своєму засіданні розглянуло питання про організацію в республіці роботи по виконанню постанови ЦК КПРС “Про додаткові заходи по відновленню

справедливості щодо жертв репресій, які мали місце в період 30-40-х і початку 50-х років” і прийнятого відповідно до цієї постанови указу президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 р., яким скасовано позасудові рішення, винесені в зазначений період так званими “трійками”, “колегіями”, “особливими нарадами”. Комісії політбюро ЦК Компартії України, яка займається цими питаннями, було запропоновано забезпечити координацію всієї роботи по реабілітації необ’рунтовано засуджених. Вказувалось на необхідності активізувати роботу по перегляду архівних документів про так звані “центри” і “блоки”, опозиційні антипартиїні групи та ухили на території УРСР, а також на керівників республіканських партійних, радянських, комсомольських органів, діячів науки і культури республіки, репресованих у зазначені роки. *Радянська Україна. – 1989. – 5 лютого.*

6 лютого (понеділок).

1. Термез (Узбекистан). Мітинг, присвячений початку останнього етапу повернення воїнів-інтернаціоналістів з Афганістану. *Радянська Україна. – 1989. – 10 лютого.*

4. Київ. Голова Комітету по Державних преміях УРСР у галузі науки і техніки при Раді міністрів УРСР, президент АН УРСР Б.Патон вручив дипломи і почесні знаки великій групі лауреатів Державних премій Української РСР у галузі науки і техніки 1988 року. *Радянська Україна. – 1989. – 7 лютого.*

10 лютого (п’ятниця).

1. Постанова президії Верховної Ради УРСР “Про утворення при Верховній Раді УРСР комісії по сприянню у забезпеченні прав і інтересів реабілітованих і створенні пам’ятників жертвам репресій, що мали місце в період 30-40-х і на початку 50-х років”. Головою комісії призначено О.Ляшка. *Відомості Верховної Ради УРСР. – 1989. - № 8. – С.55-56.*

4. Братислава. Повідомлялось, що головні редактори часописів “Радянська Україна” і словацької “Правди” підписали угоду про творче співробітництво між центральними органами преси України і Словаччини.

Радянська Україна. – 1989. – 10 лютого.

11-12 лютого (субота-неділя).

4. Київ. Установча конференція, на якій створено українську добровільну організацію - Товариство української мови імені Тараса Шевченка. Головні завдання Товариства: сприяти збереженню та дальшому розвитку української мови в республіці, утвердженню її в усіх ділянках суспільного життя, берегти і розвивати національну культуру й традиції українського народу, формувати національну самосвідомість та історичну пам'ять громадян, сприяти подоланню національного нігілізму та гармонійному розвитку міжнаціональних відносин. Фундатори товариства - Спілка письменників України, Український фонд культури, Інститути мовознавства імені О.Потебні та літератури імені Т.Шевченка. Головою обрано Дмитра Павличка. *Літературна Україна. - 1989. – 16, 27 лютого, 2 березня; Культура і життя. – 19 лютого; Радянська Україна. – 1989. – 12, 14 лютого.*

12 лютого (неділя).

4. Київ. Повідомлялось, що рішенням виконкому міськради у столиці України створено меморіальний будинок-музей М.Булгакова. *Радянська Україна. – 1989. – 12 лютого.*

13 лютого (понеділок).

4. Рада міністрів УРСР з метою поліпшення охорони цінних лісових, заплавних і гірських масивів республіки, рідкісних видів рослин і тварин прийняла рішення про створення державних заказників республіканського значення “Гайдамацькі могили” у Вінницькій області, “Гірський карст Криму” і “Плавуча скеля” - у Кримській, “Стариці Дністра” – у Львівській, “Дейманівський” – у Полтавській, “Сокіл” і “Чапля” – у Хмельницькій, а також державного ботанічного саду Української сільськогосподарської академії у м. Києві і Державного дендрологічного парку Березнівського лісового технікуму в Ровенській області. *Радянська Україна. – 1989. – 15 лютого.*

15 лютого (середа).

4. Повідомлялось, що київські медики зробили унікальну операцію по реплантації руки дворічному хлопчику. *Радянська Україна. – 1989. – 15 лютого.*

16 лютого (четвер).

1. Опублікована заява уряду СРСР, у якій зазначалося, що у відповідності з женецькими угодами, СРСР завершив виведення радянських військ з Афганістану. У цій країні не залишилось жодного радянського солдата. *Радянська Україна. – 1989. – 16 лютого.*

3.10. Москва. На засіданні політбюро ЦК КПРС розглянуто комплекс питань, пов'язаних з фінансовим оздоровленням економіки і зміцненням грошового обігу в країні. Відзначалось, що складний фінансовий стан зумовлений насамперед вантажем нерозв'язаних проблем у галузі економіки, її екстенсивним розвитком і падінням ефективності виробництва у попередній період, диспропорціями у багатьох галузях народного господарства, що призвів до скорочення приросту фінансових ресурсів держави. Підкреслювалось, що поліпшення фінансового становища і грошового обігу можливо досягти лише вдосконаленням структури виробництва, послідовної реалізації економічної реформи, впровадженням досягнень науково-технічного прогресу. Зверталась увага на необхідність ширшого включення в дію протизатратних механізмів, розвитку орендних відносин, оптової торгівлі, суворого додержання нормативних строків будівництва і скорочення запасів на підприємствах. Вказувалось, що ресурси, які вивільнюються, необхідно використовувати для насичення ринку товарами народного споживання, зміцнення грошового обігу. *Радянська Україна. – 1989. – 19 лютого.*

2. “Літературна Україна” – єдиний часопис в УРСР, який опублікував проект програми Народного руху України за перебудову. *Літературна Україна. – 1989. – 16 лютого.*

17 лютого (п'ятниця).

8. Київ. Голова Ради міністрів УРСР В.Масол прийняв членів делегації

ділових кіл області Тоскана (Італія), яка перебувала в Україні з метою встановлення торговельно-економічного і культурного співробітництва. Делегацію очолив регіональний міністр, депутат муніципалітету Ф.Серафіні. Був підписаний протокол про розвиток торговельно-економічного і культурного обміну між УРСР і областю Тоскана. *Радянська Україна. – 1989. – 19 лютого.*

20 - 24 лютого (понеділок – п'ятниця).

1. Перебування генерального секретаря ЦК КПРС, голови президії Верховної Ради СРСР М.Горбачова в Україні. Перебуваючи у Києві, Львові, Донецьку, на ЧАЕС зустрічався з представниками наукової і творчої інтелігенції, з шахтарями Донбасу, робітниками і селянами. *Радянська Україна. – 1989. – 21, 23, 24, 26 лютого.*

20 лютого (понеділок).

4. 100-річчя від дня народження Лева Ревуцького (8/20/02.1889 р., с.Іржавець, тепер Чернігівської області — 30.03.1977 р., Київ) - видатного композитора, педагога і громадського діяча. Цьому ювілею була присвячена наукова конференція, яка відбулася у Спілці композиторів. Урочистий вечір і концерт був проведений у Державному академічному театрі опери та балету УРСР імені Т.Шевченка. Музей історії Києва підготував фотовиставку “Ревуцький і Київ”. У його рідному селі Іржавець на Чернігівщині відбулося урочисте відкриття пам'ятника і будинку-музея. Видавництво “Музична Україна” завершило випуск повного зібрання творів Л.Ревуцького в одинадцяти томах. Встановлено премію його імені для молодих композиторів і педагогів за видатні музичні твори і наукові роботи. *Культура і життя. – 1989. – 23 липня; Радянська Україна. – 1989. – 21, 23 лютого.*

23 лютого (четвер).

4. Женева. Повідомлялось про проведення у Палаці націй урочистого вечора, присвяченого 175-річчю з дня народження Т.Шевченка. *Радянська Україна. – 1989. – 23 лютого.*

24-25 лютого (п'ятниця – субота).

3. Київ. XV з'їзд споживчої кооперації України. Його делегати представляли 13 млн. пайовиків, які обслуговували 42% населення республіки. В центрі уваги були питання: що треба зробити, щоб швидше відродити демократичні основи кооперативного руху, впровадити нові економічні методи господарювання, як підвищити внесок споживчих товарів у розв'язання продовольчої проблеми, соціально-економічного розвитку села і т.д. *Радянська Україна. – 1989. – 28 лютого.*

25 лютого (субота).

4. Берлін. Повідомлялось, що у Будинку радянської науки і культури відкрилася виставка “Наука в Українській РСР”. Виступаючи перед присутніми, віце-президент Академії наук НДР У.Хоффман відзначив високий рівень співробітництва з науковими установами України. *Радянська Україна. – 1989. – 25 лютого.*

3. Повідомлялось, що відповідно рішення Ради міністрів УРСР, було створено економічну раду, яку очолив заступник голови Ради міністрів УРСР, голова Держплану УРСР В.Фокін. Завдання, які стояли перед новоствореною економічною радою були: прискорити перебудовні процеси в діяльності Держплану УРСР, підвищити його роль у виробленні та проведенні в життя єдиної політики у галузі планування, матеріально-технічного забезпечення, ціноутворення, фінансів, оплати праці, грошового обігу, кредиту, посилити координацію діяльності всіх центральних економічних органів у республіці. *Радянська Україна. – 1989. – 25 лютого.*

27 лютого (вівторок).

8. Постанова Ради міністрів УРСР “Про підписання Конвенції про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства”, і “Протоколу про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки стаціонарних платформ, розташованих на континентальному шельфі від 10 березня 1988 року”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.494.*

28 лютого (вівторок).

4. На Ровенській АЕС почав роботу міжнародний семінар, у роботі якого взяли участь директори, провідні спеціалісти атомних станцій Болгарії, Угорщини, НДР, Куби, Польщі, СРСР, Чехословаччини і Фінляндії, які обмінялися інформацією про безпеку станцій, де діють реактори ВВЕР-440. *Радянська Україна. – 1989. – 1 березня.*

Лютий.

5. Київ. Створено комітет по відновленню Української автокефальної православної церкви (УАПЦ). *Жуковський Аркадій, Субтельний Орест. Нариси історії України – Львів, 1992 – С.203; Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). – К., 2000. – С.37.*

Лютий – березень.

2. У засобах масової інформації УРСР після опублікування в “Літературній Україні” проекту програми Народного руху України за перебудову розгорнулася гостра полеміка. Переважна більшість публікацій – критичні. У них висловлювалась думка “представників робітничого класу і трудової інтелігенції” щодо недоцільності створення громадської організації “Народний рух України за перебудову”. *Радянська Україна. – 1989. – 21, 23, 25 лютого, 3, 7, 17, 19, 24 березня.*

1 березня (середа).

4. Київ. Повідомлялось про створення Товариства єврейської культури. *Радянська Україна. – 1989. – 1 березня.*

4. Київ. Відкриття свята рідної мови, присвячене 175-річчю від дня народження Т.Шевченка. *Радянська Україна. – 1989. – 3 березня.*

2 березня (четвер).

4. Випускається в обіг пам’ятна монета достоїнством 1 рубль у зв’язку з 175-річчям з дня народження Т.Шевченка накладом три млн. *Літературна Україна. – 1989. – 9 березня.*

4 березня (субота).

4. Львів. Проведення радянсько-польської наукової конференції, яка була присвячена 70-річчю створення Комуністичної партії Західної України. *Радянська Україна. – 1989. – 5 березня.*

4. Відкриття Днів України в Індії. *Радянська Україна. – 1989. – 5 березня.*

2.4. Київ. Республіканська установча конференція українського історико-просвітницького товариства “Меморіал”, основними завданнями якого було встановлення імен людей, які безневинно потерпіли в роки репресій, увіковічення їх пам’яті, подання допомоги тим, хто живий. Головою обрано Леся Танюка. *Радянська Україна. – 1989. – 7 березня.*

5 березня (неділя).

4. Пряшів (Словаччина). Міжнародна конференція присвячена 175-річчю від дня народження Тараса Шевченка. *Радянська Україна. – 1989. – 5 березня.*

7 березня (вівторок).

10. Київ. Повідомлялось про проведення у Міністерстві охорони здоров’я УРСР прес-конференції. Її організатори розповіли про роботу по ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Підкреслили, що за даними медичних оглядів, які були проведені у 1987-1988 рр., із 260 тис. оглянутих під час диспансеризації 62% визнано здоровими. “Не було відзначено зростання числа онкозахворювань та вроджених аномалій. Виявлене у Народицькому районі незначне зростання онкопатологій”, працівники МОЗ УРСР пояснили “старінням населення та проведенням детальних медоглядів осіб похилого віку, які раніше не були охоплені диспансеризацією”. Медики стверджували, що за час, який минув після аварії на Чорнобильській АЕС, “ситуація значно поліпшилася”. *Радянська Україна. – 1989. – 7 березня.*

4. Постанова Ради міністрів УРСР, згідно якої комплекс пам’яток історії, культури та природи міста Чигирин, села Суботова і урочища Холодний Яр у Черкаській області оголошено Чигиринським державним

історико-культурним заповідником. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1989. - № 3. – С.27-28.*

7-9 березня (вівторок - четвер).

8. Київ. Візит голови виконавчої ради ЮНЕСКО Жозефа Варгаса. Він був прийнятий у президії АН УРСР, у комісії УРСР у справах ЮНЕСКО. Під час зустрічей були обговорені актуальні питання діяльності цієї міжнародної організації і участі у ній УРСР. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.470.*

8 березня (середа).

4. Опублікована постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР “Про присудження Державних премій Української РСР імені Т.Шевченка в галузі літератури, журналістики і мистецтва 1989 року”. У галузі літератури: Г.Тютюннику – за “Твори” у двох томах. У галузі теорії та історії літератури і мистецтва: І.Гончару – за багаторічну творчу і дослідницьку роботу по збиранню та популяризації народного мистецтва. М.Сікорському – за створення Переяслав-Хмельницького історико-культурного заповідника та багаторічну діяльність по збиранню і популяризації духовної спадщини народу. У галузі образотворчого мистецтва: О.Іваненку – за ілюстрації до творів Т.Шевченка. У галузі музики: Л.Дичко – за ораторії “І нарекоша ім’я Київ” (друга редакція), “Індія – Лакшмі”, кантату “У Києві зорі”. У галузі оперно-театрального мистецтва: А.Кочерзі – за створення партій в операх “Борис Годунов” М.Мусоргського, “Дон Карлос” Дж.Верді, “Милана” Г.Майбороди у Державному академічному театрі опери та балету УРСР імені Т.Шевченка. У галузі концертно-виконавської діяльності: Н.Крюковій – за концертні програми 1985-1988 років. У галузі кінематографії: Л.Мужуку, Х.Салганику – авторам сценарію, І.Кобрину – режисерові, Ю.Бордакову – операторові – за кінотрилогію “Чорнобиль: два кольори часу” студії “Укртелефільм”. За кращий твір літератури і мистецтва для дітей та юнацтва: народній самодіяльній хоровій капелі хлопчиків та юнаків

“Дударик” Львівського обласного Будинку учителя (художній керівник М.Кацал) – за концертні програми останніх років. *Радянська Україна. – 1989. – 8 березня.*

9 березня (четвер).

4. Київ. Урочистий вечір, присвячений 175-річчю від дня народження Т.Шевченка. *Літературна Україна. – 1989. – 16 березня.*

4. Санкт-Петербург. В Академії мистецтв з нагоди 175-річчя від дня народження Тараса Шевченка відбулися урочисто-пам’ятні збори. У цей же день на гранітному закладному моноліті, що був урочисто відкритий на площі поруч з вулицею, яка носить ім’я поета, вирізьблено рядки: “Тут буде споруджено пам’ятник великому українському поету Тарасу Григоровичу Шевченку. Закладено 9 березня 1989 року”. *Літературна Україна. - 1989. – 16 березня.*

4. Париж. На ознаменування 175-річчя від дня народження Т.Шевченка відбулася церемонія покладання квітів до підніжжя його пам’ятника, який знаходиться у сквері його імені на бульварі Сен-Жермен. У церемонії взяли участь представники УРСР при ЮНЕСКО, французької громадськості. *Радянська Україна. – 1989. –12 березня.*

10 березня (п’ятниця).

10. Повідомлялось про засідання секретаріату ЦК Компартії України, на якому було розглянуто питання про створення республіканської книги Пам’яті. Вирішено підготувати і видати в 1989-1995 роках обласні і Київську міську книгу Пам’яті, до яких буде занесено прізвища загиблих у боях за батьківщину у роки Великої Вітчизняної війни, а також зведену по республіці книгу з узагальнюючими відомостями. Зібрані разом в Українському державному музеї історії Великої Вітчизняної війни, вони утворюють республіканську книгу Пам’яті. *Радянська Україна. – 1989. – 10 березня.*

4. Канів. Покладання квітів до могили Тараса Шевченка делегаціями від України, республік СРСР, зарубіжних країн. *Культура і життя. – 1989. – 12 березня.*

4. Москва. Відкрилася установча конференція, на якій було створено Фонд слов'янської писемності і слов'янських культур, одним із фундаторів якого була Спілка письменників України. *Радянська Україна. – 1989. – 12 березня.*

11 березня (субота).

1. Київ. В окружному Будинку офіцерів були проведені урочисті збори з нагоди 70-річчя Червонопрапорного Київського військового округу, який вписав славу сторінку в історію Збройних сил СРСР. *Радянська Україна. – 1989. – 12 березня.*

4. Донецьк. Відкриття Днів культури Швеції. *Радянська Україна. – 1989. – 12 березня.*

13 березня (понеділок).

1.3. Постанова президії Верховної Ради СРСР “Про проект Загальних принципів перебудови керівництва економікою і соціальною сферою в союзних республіках на основі розширення їх суверенних прав, самоврядування і самофінансування”. Раді міністрів СРСР доручалось розглянути внесені пропозиції з даного питання і розгорнути роботу по підготовці проекту відповідного Закону СРСР. Текст проекту опубліковано. *Радянська Україна. – 1989. – 15 березня.*

13-15 березня (понеділок – середа).

4. Київ. У державному університеті ім. Т.Шевченка була проведена наукова конференція “Т.Г.Шевченка: історія і сучасність”, присвячена 175-річчю від дня народження Т.Шевченка. У її роботі взяли участь вчені з України, Росії, Казахстану, Узбекистану. *Літературна Україна. – 1989. – 23 березня, 20 квітня.*

14 березня (вівторок).

8. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про ратифікацію Українською РСР Протоколу про боротьбу з незаконними актами насильства в аеропортах, які обслуговують міжнародну цивільну авіацію, що

доповнює Конвенцію про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації”. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1989. – №13. – С.111.

8. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про зняття зроблених раніше застережень Української РСР про невизнання обов’язкової юрисдикції Міжнародного суду ООН щодо спорів про тлумачення і застосування ряду міжнародних договорів”. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1989. – №13. – С.112.

19 березня (неділя).

4. Краків. На будинку по вулиці Яна № 6, де сімдесят п’ять років тому відбулося організоване українською і польською інтелігенцією святкування 100-літньою ювілею Тараса Шевченка, урочисто було відкрито пам’ятну дошку українському поету. *Літературна Україна*. – 1989. – 30 березня.

20 березня (понеділок).

4. Москва. Відкриття Днів культури України, присвячених 175-річчю Т.Шевченка. *Радянська Україна*. – 1989. – 21 березня.

21 березня (вівторок).

1. Указ президії Верховної Ради СРСР “Про скорочення Збройних Сил СРСР і видатків на оборону протягом 1989–1990 років”. За вказаний період скороченню підлягали 500000 військовослужбовців, було “істотно скорочено обсяг звичайних озброєнь і видатки СРСР на оборонні потреби”. *Радянська Україна*. – 1989. – 22 березня.

22 березня (середа).

4. Під час польоту літак АН-225 “Мрія” здійснив рекордний політ за маршрутом Київ – Ленінград – Київ. Було встановлено 106 найвищих авіаційних досягнень. Рекордними стали злітна маса, яка дорівнює 508,2 тонни, вага вантажу – 156,3 тонни. Висота польоту – 12 кілометрів і швидкість по замкнутому маршруту протяжністю дві тис. кілометрів,

що становила 795 кілометрів на годину. *Радянська Україна. – 1989. – 23 березня.*

23 березня (четвер).

8. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про приєднання Української РСР до Віденської конвенції про консульські зносини”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1989. - № 14. – С.119.*

24 березня (п'ятниця).

4. Київ. Ідеологічний відділ ЦК Компартії України організував зустріч за “круглим столом” представників усіх творчих спілок і товариств УРСР. Учасники зустрічі дійшли згоди про необхідність об'єднання художньої інтелігенції на вирішення конкретних завдань перебудови у духовній сфері, вироблення комплексної програми розвитку української національної культури. *Радянська Україна. – 1989. – 25 березня; Літературна Україна. – 1989. – 6 квітня.*

8. Київ. Голова президії Верховної Ради УРСР В.Шевченко зустрілася з групою іноземних журналістів, які представляли телебачення Австралії, Великобританії і Японії. В.Шевченко докладно охарактеризувала виборчу кампанію в Україні, де по 175 округах балотувалося 309 кандидатів. Було повідомлено, що 87 депутатів уже обрано від громадських організацій республіки. Нинішні вибори, підкреслювалось у розмові, вперше проходять на широкій демократичній основі, активно й багато в чому неоднозначно. Попередній аналіз показав, що серед кандидатів у народні депутати СРСР, висунутих від України, збільшився відсоток членів КПРС. Водночас дещо знизилась кількість жінок, молоді. Широко представлений національний склад кандидатів. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1989. - № 14. – С.120.*

26 березня (неділя).

1. Вибори народних депутатів СРСР в Україні. Вперше голосування відбулося на основі нового законодавства про вибори народних депутатів на альтернативній основі. *Радянська Україна. – 1989. – 27 березня.*

Березень – квітень.

4. У багатьох містах і населених пунктах України, в СРСР, за кордоном відбулися святкування з нагоди 175-річчя від дня народження Т.Шевченка. На земній кулі встановлено понад 300 пам'ятників українському поету, в тому числі у Франції, Канаді, США та багатьох інших країнах. *Літературна Україна.* - 1989. – 16 березня, 6 квітня; *Культура і життя.* – 1989. – 26 березня, 28 травня.

Березень.

4. З нагоди 175-річчя від дня народження Т.Шевченка чоловічий хор "Журавлі" (створений 1971 р. у рамках Українського суспільно-культурного товариства у Польщі), який вперше відвідав Україну, з успіхом виступив у Львові, Рівному, Чернігові, Києві і Каневі. *Культура і життя.* – 1989. – 12 березня; *Вісті з України.* – 1989. - №№ 13, 14, 15.

1 квітня (субота)

3. Повідомлялось про засідання Ради українських республіканських банків СРСР, на якому обговорено питання про поліпшення роботи банків по зміцненню грошового обігу в республіці, посиленню контролю за додержанням підприємствами і організаціями нормативних співвідношень між зростанням середньої заробітної плати і продуктивності праці. Відзначено, що незважаючи на заходи, які вживалися в 1988 р. і в січні – березні 1989 р., практично не досягнуто радикальних змін у питаннях зміцнення грошового обігу, зберігається незбалансованість між доходами і витратами населення, темпи зростання оплати праці випереджають її продуктивність. *Радянська Україна.* – 1989. – 1 квітня.

2 квітня (неділя).

4. Село Денисів Козівського району Тернопільської області. Повідомлялось, що на будинку, де в 1892-1901 роках жив і вів репетиції Осип Вітошинський (15.06.1838, м.Косів, тепер Івано-Франківської області – 24.01.1901, с.Денисів, тепер Тернопільської області) – визначний хоровий диригент, український культурно-громадський діяч,

встановлено на його честь меморіальну дошку. Саме у цьому селі О.Вітошинський 1864 р. створив один з перших селянських хорів на Галичині і керував ним понад тридцять п'ять років, який з успіхом виступав у Львові, Золочеві, Тернополі та інших містах і селах. *Культура і життя*. – 1989. – 2 квітня; *Мистецтво України. Біографічний довідник*. – К., 1997. – С.119.

5 квітня (середа).

3.6. Постанова Ради міністрів СРСР “Про поліпшення продовольчого забезпечення населення країни на основі докорінного підвищення ефективності і дальшого розвитку агропромислового виробництва”. *Радянська Україна*. – 1989. – 11 квітня.

3. У постанові Ради міністрів СРСР “Про докорінну перебудову економічних відносин і управління в агропромисловому комплексі країни” вказувалося на необхідність поліпшити продовольче забезпечення населення країни на основі підвищення ефективності агропромислового виробництва, прискорити перехід на прогресивні економічні відносини і далі вдосконалення управління, а також створити сприятливі умови для продуктивної роботи колгоспів, радгоспів, переробних та інших підприємств, організацій орендарів, кооперативів орендних колективів і селянських господарств. *Радянська Україна*. – 1989. – 12 квітня.

6. У прийнятій постанові Ради міністрів СРСР “Про програму соціального розвитку села” вказувалося на необхідності зосередити основні зусилля на неухильному поліпшенні умов життя і праці сільських жителів, реалізації принципу соціальної справедливості, подоланні істотних відмінностей між містом і селом. З цією метою було передбачено здійснення розгорнутої програми соціального розвитку села у тринадцятій п'ятирічці. *Радянська Україна*. – 1989. – 13 квітня.

6 - 7 квітня (четвер – п'ятниця).

1.4. Тернопіль. Заходами ЦК КПРС і ЦК Компартії України була проведена всесоюзна регіональна науково-практична конференція “Розвиток міжнаціональних відносин в СРСР: питання теорії і практики”, в

роботі якої взяли участь партійні працівники, вчені-суспільствознавці, лектори товариства “Знання” з Москви, Ленінграда, ряду областей РРФСР, а також з України, Білорусії, Латвії, Литви, Естонії і Молдавії. *Радянська Україна. – 1989. – 7, 9 квітня.*

6 квітня (четвер).

4. Нью-Йорк. Повідомлялось про відкриття в Українському робітничому домі ювілейної виставки, присвяченої 175-літтю від дня народження Т.Шевченка. *Радянська Україна. – 1989. – 6 квітня.*

7 квітня (п'ятниця).

6.10. Повідомлялось про засідання комісії ЦК Компартії України з питань соціально-економічного розвитку, на якому було розглянуто хід виконання в республіці постанов ЦК КПРС і уряду СРСР по нарощуванню виробництва товарів народного споживання, розвиток сфери послуг. На засіданні відзначалось, що незважаючи на збільшення у нинішній п'ятирічці випуску товарів народного споживання більш як на 9 млрд. руб. і приріст обсягів платних послуг для населення майже на 2,8 млрд. рублів, ситуація на споживчому ринку залишилася напруженою, дефіцит товарів та послуг практично не скоротився. Були розглянуті заходи щодо прискореного створення спеціалізованих потужностей, перепрофілювання ряду підприємств галузей групи “А” на випуск споживчих товарів, широкого використання міжзаводської та міжгалузевої кооперації. Комісія виробила рекомендації, спрямовані на прискорення розвитку виробництва товарів народного споживання і сфери послуг. *Радянська Україна. – 1989. – 7 квітня.*

3. Указ президії Верховної Ради СРСР “Про оренду і орендні відносини в СРСР” прийнятий з метою розвитку орендного руху в країні, підвищення ефективності промислового і сільськогосподарського виробництва, будівництва, інших галузей народного господарства, створення додаткових умов для зростання добробуту населення, охорони прав орендарів, посилення їх зацікавленості і відповідальності у досягненні високих кінцевих результатів праці. *Радянська Україна. – 1989. – 9 квітня.*

10. У нейтральних водах Норвезького моря, за 180 кілометрів на південний захід від острова Медвежого, затонув радянський торпедний підводний човен з атомною енергетичною установкою. З 69 членів екіпажу врятовано 27. *Радянська Україна*. – 1989. – 11 квітня.

7-12 квітня (п'ятниця - середа).

4. Київ. ІХ з'їзд композиторів України. *Радянська Україна*. – 1989. – 9, 14 квітня.

8 квітня(субота).

4. Одеса. Повідомлялось про проведення регіонального семінара-наради викладачів суспільних наук вищих учбових закладів Одеси, Миколаєва, Ізмаїла і Херсона, на якій були розглянуті питання: як подолати обстановку застою і догматизму в суспільствознавстві, яка складалася десятиріччями; що слід зробити для підвищення авторитету суспільних наук, для посилення їх впливу на розвиток творчого мислення молоді, формування її світогляду; які завдання і роль суспільствознавців у пербудовних процесах, що відбуваються в країні та ін. *Радянська Україна*. – 1989. – 8 квітня.

9 квітня – 9 травня (неділя - вівторок).

2. Проведення “Вахти пам'яті – вахти миру”, мета якої вшанувати пам'ять героїв, полеглих у боях за Вітчизну, а також матеріально підтримати миролюбний рух. За цей час фонд миру поповнився кількома млн. рублів *Радянська Україна*. – 1989. – 3, 13 травня.

10 квітня (понеділок).

7. Київ. Після тривалої хвороби помер Микола Гринько (народився 22 травня 1920 р. у Херсоні) – відомий актор кіно і театру, народний артист Української РСР (1937), учасник Великої Вітчизняної війни. За 35 років акторської діяльності зіграв близько ста ролей. *Культура і життя*. – 1989. – 16 квітня; *Мистецтво України. Біографічний довідник*. – К., 1997. – С.177.

11 квітня (вівторок).

8. Делегація Ради міністрів УРСР, яку очолив голова Ради міністрів УРСР В.Масол, прибула з робочим візитом у НРБ. У ході проведених переговорів йшла мова про посилення політичних, економічних і культурних зв'язків між Болгарією і Україною. *Радянська Україна. – 1989. – 12, 14, 15 квітня.*

4. Постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР “Про присудження Державних премій Української РСР за видатні досягнення у праці по підсумках 1988 року”. *Радянська Україна. – 1989. – 1 травня.*

12 квітня (середа).

1. Київ. У ЦК Компартії України відбулася прес-конференція, головною темою якої був аналіз ходу перебудовних процесів, нинішньої ідеологічної ситуації в республіці і роботи преси. Зокрема зазначалось, що деякі редакції виявилися “неготовими до цілком нових, нестандартних поворотів у громадсько-політичному житті, відстають від розвитку подій, не завжди займають принципову, партійну позицію в оцінці негативних явищ, екстремістських, націоналістичних проявів”. *Радянська Україна. – 1989. – 13 квітня.*

13 квітня (четвер).

8. Київ. Заступник голови Ради міністрів УРСР В.Урчукін прийняв заступника міністра торгівлі УНР Я.Амбруша, який перебував в УРСР з триденним візитом. Йшла мова про радянсько-угорське співробітництво, зокрема про створення у майбутньому спільних підприємств. Я.Амбруш взяв участь у відкритті київського відділення торговельного представництва УНР в СРСР. *Радянська Україна. – 1989. – 15 квітня.*

14 квітня (п'ятниця).

1. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про внесення змін і доповнень до Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів Української РСР”, зокрема до статті 62 “Заклики до повалення або зміни радянського державного і суспільного ладу”; статті 66 “Порушення

національної і расової рівноправності”; статті 62¹ “Заклики до вчинення злочинів проти держави”; статті 66¹ “Образа або дискредитація державних органів і громадських організацій”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1989. - №17. – С.139-140.*

10. Опубліковано повідомлення РАТАУ “Обстановка в Чернівцях: реальність і домисли”. У ньому, зокрема зазначалось, що вже пройшло п’ять місяців відтоді, як у Чернівцях було госпіталізовано останню дитину з діагнозом хімічної алопеції і підбито першу рису під хворобою, що спалахнула восени 1988 року. Вона уразила понад сто шістдесят дітей. Всі хворі пройшли курс інтенсивного лікування у найкращих клініках країни під наглядом досвідчених, кваліфікованих лікарів і тепер повернулися додому. Їх здоров’я поліпшилось. *Радянська Україна. – 1989. – 14 квітня.*

2.3. Київ. Установча конференція, на якій було створено Спілку кооперативів України. *Радянська Україна. – 1989. – 23 квітня, 26 травня.*

16 квітня (неділя).

1.10. Повідомлялось, що урядовій комісії доручалось провести додаткове вивчення обставин і документів, пов’язаних з масовими похованнями радянських громадян у 19 кварталі Дніпровського лісництва Дарницького лісопаркового господарства м. Києва в районі селища Биківня. Встановлено, що у цій місцевості в 1937-1941 рр. органами НКВС здійснювали масові розстріли. Комісія висловила думку про доцільність створення пам’ятника жертвам репресій. *Радянська Україна. – 1989. – 16 квітня.*

17 квітня (понеділок).

3. Постанова Ради міністрів УРСР “Про регулювання окремих видів діяльності кооперативів в Українській РСР відповідно до Закону про кооперацію в СРСР”. У додатку № 1 були вказані види діяльності, якими не мають права займатися кооперативи; у додатку № 2 - якими кооперативи мають право займатися тільки на основі договорів, що укладаються з підприємствами, організаціями та установами, для яких ці види діяльності є основними. *Радянська Україна. – 1989. – 26 квітня.*

18 квітня (вівторок).

4. Підписано протокол й угоду про створення у Києві міжнародного інституту менеджменту, організаторами й засновниками якого стали міжнародний інститут менеджменту в Женеві й інститут економіки АН УРСР. Новостворений інститут, який почне діяти з кінця 1989 року, вестиме науково-дослідну, консультативну роботу, готуватиме менеджерів, видаватиме літературу. Працюватиме на засадах самофінансування, в тому числі й валютного. Річний курс підготовки менеджера, включаючи закордонне відрядження, коштуватиме понад 12 тис. рублів. Склад викладачів - інтернаціональний. Робочі мови – українська, російська і англійська. *Радянська Україна. – 1989. – 11 травня.*

4. Повідомлялось про створення при Українському фонді культури республіканського культурного центру тюркомовних народів. Центр покликаний об'єднати представників більш як трьохмільйонного тюркомовного населення, яке проживає в Україні. *Радянська Україна. – 1989. – 18 квітня.*

20 квітня (четвер).

3.6. Засідання Ради міністрів УРСР, на якому було розглянуто питання про підсумки соціально-економічного розвитку республіки у першому кварталі 1989 року і про виробництво товарів народного споживання. Відзначалось, що за вказаний період народне господарство республіки працювало в основному стабільно. Підвищились темпи росту економіки. Національний дохід зріс на 3,9%, а продуктивність суспільної праці – на 4,3%. Вказувалось, що на розвиток економіки, її фінансовий стан негативно впливало надпланове зростання заробітної плати, яке не супроводжувалося відповідним збільшенням виробництва товарів. Зазначалось, що становище на споживчому ринку залишилося напруженим. На прилавках магазинів не вистачало доброякісного взуття, меблів, м'яких засобів, не задовольнявся попит на деякі вироби культурно-побутового і господарського призначення. Залишилося незадовільним постачання населення продовольчими товарами. Тим часом ціни на колгоспних ринках зростали. Не задовольнявся попит населення на багато

видів платних послуг. Хронічно відстав їх розвиток у сільській місцевості. *Радянська Україна. – 1989. – 23 квітня.*

21 – 30 квітня (п'ятниця - неділя).

4. Тиждень польського кіно в Україні. *Радянська Україна. – 1989. – 21 квітня.*

22 квітня (субота).

1. Всесоюзний комуністичний суботник. В Україні в суботнику взяли участь 27,7 млн. осіб. Близько 13 млн. працювало на своїх робочих місцях. У республіці вироблено промислової продукції на суму 212 млн. рублів. Вперше 70% усіх зароблених коштів у цей день було перераховано у розпорядження обласних рад народних депутатів на регіональні потреби. Останні 30% - направлені на будівництво здравниць, на оздоровлення дітей, які постраждали від Чорнобильської катастрофи. *Радянська Україна. – 1989. – 14 травня; Правда Украины. – 1989. – 23 апреля.*

23 квітня (неділя).

10. Чернівці. Прес-конференція для журналістів і представників громадськості, присвячена підсумкам роботи експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), які прибули на запрошення місцевих властей у зв'язку з хімічною хворобою, яка вразила понад сто шістдесят дітей цього міста 1988 року. Зарубіжні спеціалісти, ознайомившись з висновками урядової і медичної комісії, які раніше працювали у Чернівцях, результатами аналізів проб біологічного і екологічного середовища, підкреслили, що радянські медики, зіткнувшись з надзвичайною хворобою, яка спричинила облісіння дітей, вжили найефективніших заходів до її лікування, виявивши високу професійну майстерність і вміння. На прес-конференції було рішуче відкинуто як необґрунтовані поширювані у місті чутки, ніби хімічна хвороба продовжує уражати людей. Експерти ВООЗ у цілому підтримали офіційну версію про хімічний характер цієї хвороби. *Радянська Україна. – 1989. – 25 квітня.*

25 квітня(вівторок).

4. Київ. Почав роботу міжнародний семінар “Єврочорнобиль”, у якому взяли участь вчені, експерти і громадські діячі з 17 країн Європи, США і Канади. *Літературна Україна*. – 1989. – 4 травня; *Радянська Україна*. – 1989. – 26, 27 квітня.

8. Київ. Відкрилась нарада експертів соціалістичних країн з проблем гуманітарного співробітництва і прав людини. *Радянська Україна*. – 1989. – 26 квітня.

26 квітня (середа).

2. Львів. На мітингу-пам’яті Чорнобильської трагедії вперше у місті було піднято синьо-жовтий прапор. *Жуковський Аркадій, Субтельний Орест. Нариси історії України*. – Львів, 1992 – С.203.

Квітень.

4. Вийшов у світ перший номер науково-популярного ілюстрованого журналу “Пам’ятки України” – органу Українського товариства охорони пам’яток історії та культури і Українського фонду культури. *Радянська Україна*. – 1989. – 11 травня.

2. Поява перших неформальних видань в Україні: часописи “Вибір” (Київ), “Вільна Україна” (Дрогобич), “Поступ” (Львів) та ін. *Жуковський Аркадій, Субтельний Орест. Нариси історії України*. – Львів, 1992 – С.203.

4-6 травня (четвер – субота).

4. Житомир. Проведення республіканського свята рідної мови. *Літературна Україна*. - 1989. – 18 травня.

6 травня (субота).

6. Постанова Ради міністрів УРСР про деякі заходи щодо поліпшення матеріально-побутових умов інвалідів Великої Вітчизняної війни III групи, згідно якої малозабезпечим встановлювалась доплата до пенсій за рахунок коштів місцевого бюджету з тим, щоб загальний розмір

пенсії і доплати становив 60 рублів на місяць. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1989. - № 5. – С. 15.*

7 травня (неділя).

3.6.10. Повідомлялось, що ЦК Компартії України розглянув питання “Про постачання населенню продовольчих товарів у першому півріччі 1989 року”. Відзначалось, що незважаючи на заходи, які вживалися, постачання населенню м’яса, молока і ряду інших продуктів харчування в республіці поліпшується повільно. При деякому зростанні у першому кварталі 1989 р. ринкових фондів у цілому, в п’яти областях скоротився продаж м’ясопродуктів, у восьми – молокопродуктів. Це пов’язане з недостатнім надходженням їх у держресурси. У прийнятій постанові підкреслено необхідність сконцентрувати зусилля агропромислового комплексу на послідовній перебудові економічних відносин, створення умов для збільшення виробництва зерна, технічних культур, плодоовочів і картоплі, повнішому використанні умов літнього періоду для нарощування виробництва та закупівель м’яса і молока. Особлива увага у постанові була приділена заготівлі достатньої кількості високоякісних грубих і соковитих кормів. *Радянська Україна. – 1989. – 7 травня.*

10-22 травня (середа – понеділок).

4. Проведення міжнародного Шевченківського свята “В сім’ї вольній, новій...” під девізом “Від серця Європи – до серця України”. Відкриття міжнародного форуму відбулося у Празі. У його роботі взяли участь представники громадськості, діячі науки і культури з 18 країн, в тому числі з США, Канади, Австралії, Бразилії, Японії та ін. Потім його делегати здійснили поїздку Дунаєм. 11 травня відбулися заходи в Ізмаїлі, 15 травня – в Одесі, 16 травня – в Херсоні, 18 травня – в Дніпропетровську, 19 травня – в Черкасах, 21 травня – у Каневі. Завершилися святкування 22 травня у Києві. Подібне міжнародне вшанування пам’яті Т.Шевченка відбулося вперше. *Літературна Україна. – 1989. – 11,18,25 травня, 1,8 червня; Радянська Україна. – 1989.- 14,19,20,21,24 травня.*

12 травня (п'ятниця).

2. Київ. Пленум Укрпрофради, в центрі уваги якого стояли питання посилення захисних функцій профспілок республіки. Відзначалось, що багато рад і комітетів профспілок нерідко втрачають свій авторитет, насамперед через слабкий захист соціально-економічних інтересів трудящих. Підкреслювалось, що профспілковим органам необхідно докорінно переорієнтувати свою діяльність на розв'язання соціальних проблем. Тільки 1988 року робота більш як 1300 профспілкових комітетів підприємств і організацій, колгоспів і радгоспів була визнана незадовільною. *Радянська Україна. – 1989. – 14 травня.*

3.4. Київ. Відкрилася промислова виставка Угорської Народної Республіки. 60 фірм і об'єднань країни представили обчислювальну техніку, продукцію металургійної і хімічної промисловості, товари народного споживання, інші вироби. *Радянська Україна. – 1989. – 14 травня.*

14 - 21 травня (неділя - неділя).

4. Київ. Проведення Днів Баварії. *Радянська Україна. – 1989. – 23 травня.*

15-18 травня (понеділок - четвер).

8. У Словацькій СР на запрошення її уряду перебувала делегація Ради міністрів УРСР, очолювана головою Ради міністрів УРСР В.Масолом. У ході візиту був підписаний Протокол про економічне і науково-технічне співробітництво, розвиток культури, туризму і спорту. *Радянська Україна. – 1989. – 16,17,18, 20 травня.*

15 травня (понеділок).

4. Київ. Заключним концертом, що відбувся в театрі опери та балету імені Т.Шевченка, завершився перший республіканський конкурс хороших колективів імені М.Леонтовича. *Культура і життя. – 1989. – 21 травня, 11 червня.*

16 травня (середа).

1. Пленум ЦК Компартії України, на якому було розглянуто питання “Завдання партійних організацій республіки по посиленню партійно-політичної роботи в сучасних умовах”. З доповіддю виступив перший секретар ЦК КПУ В.Щербицький. Він наголосив на необхідності партійним структурам “задавати тон у перебудові, бути в авангарді перетворень”; зміцнювати живий зв’язок з людьми, підвищувати ефективність ідейно-політичної роботи; прискорити розв’язання питань соціально-економічного розвитку. *Радянська Україна. – 1989. – 17, 18, 19, 20 травня.*

19 травня (п’ятниця).

10. Москва. Рада Міністрів СРСР внаслідок численних протестів громадськості України, підтримана ЦК КПУ та урядом УРСР, ухвалила рішення про зупинення будівництва Чигиринської АЕС. *Правда України. – 1989. – 24 мая.*

4. Відкриття свята “Київська весна – 89”. *Культура і життя. – 1989. – 14 травня.*

24-28 травня (середа – неділя).

4. Київ. Всесоюзне свято слов’янської писемності і культури. *Культура і життя. – 1989. – 29 січня; Радянська Україна. – 1989. – 26 травня.*

25 травня (четвер).

10. Опублікована стаття ужгородського кореспондента про погіршення екологічної ситуації у цьому місті. Так, наприклад, за кількістю шкідливих речовин, що викидаються в атмосферу, порівняно невеликий Ужгород зрівнявся з такими промисловими містами, як Жданов, Кіровоград, Херсон, Житомир, у два-три рази перевищив Дніпродзержинськ, Севастополь, Керч, Нікополь. У дедалі більших масштабах забруднюються джерела водопостачання – дериваційний канал від річки Уж та Минайський водозабір, отже погіршала якість питної води. Старі парки, сквери, сади зникають, а нових поки що немає. *Радянська Україна. – 1989. – 25 травня.*

25 травня – 9 червня (четвер – п'ятниця).

1.3. Москва. Перший з'їзд народних депутатів СРСР. З доповіддю “Про основні напрями внутрішньої і зовнішньої політики СРСР” виступив М.Горбачов, “Про програму наступної діяльності уряду СРСР” – М.Рижков. З'їзд обрав головою Верховної Ради СРСР М.Горбачова і затвердив головою Ради міністрів СРСР М.Рижкова. Були прийняті постанови “Про основні напрями внутрішньої і зовнішньої політики СРСР”, “Про створення Конституційної комісії”, “Про підготовку проекту Закону СРСР про статус народних депутатів СРСР” та ін. Вперше відбулася пряма трансляція всіх засідань з'їзду народних депутатів СРСР по центральному телебаченню і радіопрограмі “Маяк”. *Радянська Україна. – 1989. – 26, 27, 28, 30, 31 травня, 1, 2, 3, 4, 7, 8,9, 10, 11, 17, 25 червня.*

26 травня (п'ятниця).

10. Повідомлялось про засідання комісії ЦК Компартії України з питань соціально-економічного розвитку, на якому було розглянуто стан справ із забезпеченням населення і закладів охорони здоров'я республіки лікарськими засобами і розвитком медичної промисловості. Відповідно до рішення союзного уряду щодо прискорення розвитку галузі на період до 1995 року, середньорічні асигнування збільшено у 2,2 рази. Намічено збудувати п'ять нових підприємств, реконструювати 23 потужності, низку виробництв винести з районів житлової забудови. Та незадовільне забезпечення матеріально-технічними ресурсами стримувало проведення реконструкції підприємств. Наголошувалося на необхідності активніше нарощувати випуск ліків на власних підприємствах, ширше впроваджувати безлікарські методи лікування, “сміливіше йти” на створення з інофірмами виробництв по виготовленню апробованих у світовій практиці препаратів, активніше використовувати наступну конверсію підприємств оборонних галузей з метою збільшення випуску медичної техніки та устаткування для виробництва лікарських засобів. *Радянська Україна. – 1989. – 26 травня.*

4. Москва. Урочистий вечір, присвячений 175-річчю з дня народження Т.Шевченка. *Радянська Україна. – 1989. – 28 травня.*

28 травня – 2 червня (неділя – п'ятниця).

4. Неаполь. Міжнародна конференція “Історія культури України: проблеми і перспективи”. Одним із найважливіших актів цього наукового форуму було створення Міжнародної асоціації українців (МАУ). Її президентом обрано директора Інституту мовознавства імені О.Потебні АН УРСР, академіка АН УРСР В.Русанівського. МАУ заснована за ініціативою вчених різних країн, які працюють у галузі гуманітарних і суспільних наук і які досліджують історію і культуру України. Вона складається з рівноправних національних осередків і у своїй діяльності спирається на науковий потенціал Академії наук УРСР та інших наукових україністичних центрів світу. Як зазначено у статуті, це “організація науковців і діячів культури, яка ставить за мету сприяти україністичним студіям у різних країнах світу, обмінові інформацією щодо джерельної бази і наукових досліджень, їх координації, науковій підготовці дослідників різних сторін української культури в їх зв'язку з культурами інших народів, поширенню знань про українську культуру у світі”. Була ухвалена декларація, яка містила звернення до українців світу створювати національні і регіональні асоціації. *Вісник Міжнародної асоціації українців – К., 1990. - № 1 – С.3-12; Літературна Україна. – 1989. – 13 липня; Радянська Україна. – 1989. – 23 червня; Український історик (Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен). – 1989. - № 4. – С.112-114.*

28 травня (неділя).

4. Постанова Ради міністрів УРСР про створення музею партизанської слави в Яремчі Івано-Франківської області. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1989. - № 6. – С.27.*

29 травня (понеділок).

4. Міністерство культури і Держбуду УРСР, Київський міськвиконком, Союз художників і Союз архітекторів України, Республіканський фонд культури оголосили конкурс на створення пам'ятника жертвам сталінських репресій 30-40-х і початку 50-х років ХХ ст., який буде встановлений у лісі поблизу населеного пункту Биківні Київської області. *Правда*

України. – 1989. – 6 юня.

Травень.

2. Львів. Установча конференція студентського братства, у роботі якої взяли участь секретарі обкому комсомолу, студенти українського походження з Канади. Студентське братство м. Львова на правах колективного члена увійшло в регіональну організацію Руху. Студентські братства діяли в Івано-Франківську, Ужгороді, студентська спілка “Щире братство” у Рівному та ін., які дещо відрізнялися у своїх програмних заявах та діях. *Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997. – С. 540-541.*

Травень – червень.

4. Село Опішня Полтавської області. Проведення республіканського симпозіуму з гончарства. *Культура і життя. – 1989. – 29 січня.*

2 червня (п'ятниця).

10. На станції Буча у передмісті Києва сталася серйозна аварія: зійшли з рейок і загорілися цистерни з паливом. Після вибуху однієї з них витекло на землю кілька сот тонн гасу. Вигоріло чимало дерев, гас просочився в землю і отруїв водоносні шари, забруднив сади і городи населеного пункту. Прямі збитки від аварії становили близько ста тис. рублів. *Правда України. – 1989. – 6 юня; Радянська Україна. – 1989. – 7 червня.*

3 червня 1989 р. (субота).

8. Постанова Ради міністрів УРСР “Про прийняття Протоколу про обмеження викидів окислів азоту та їх транскордонних потоків до Конвенції 1979 року про транскордонне забруднення повітря на великі відстані”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.497.*

4 червня (неділя).

1. Москва. Повідомлялось про створення комісії по політичній і

правовій оцінці радянсько-німецького договору про ненапад від 1939 р., яку очолив секретар ЦК КПРС О.Яковлев. *Радянська Україна. – 1989. – 4 червня.*

7 червня (середа).

2.10. День пам'яті загиблих в'язнів на Соловках. У цьому таборі перебувало і загинуло багато українців. *Культура і життя. – 1989. – 9 квітня.*

8-18 червня (четвер - неділя).

4. Ле-Бурже (Франція). На міжнародному авіакосмічному салоні були представлені найбільший у світі транспортний літак "Мрія" АН-225, який встановив 109 світових рекордів, і космічний корабель багаторазового використання "Буран". *Радянська Україна. – 1989. – 30 червня.*

15 червня (четвер).

4. Опубліковано лист українців з Канади до головної ради Товариства української мови імені Тараса Шевченка, у якому зазначалось, що "усвідомлюючи відродження національної культури", створено первинний осередок Товариства української мови ім. Тараса Шевченка в м. Торонто. *Літературна Україна. – 1989. – 15 червня.*

16 червня (п'ятниця).

10. Засідання президії Верховної Ради УРСР, на якому було розглянуто питання про додержання радянськими і господарськими органами Ворошиловградської області вимог природоохоронного законодавства щодо поліпшення екологічної обстановки в Лисичансько-Рубіжанському промисловому районі. Відзначалось, що заходи, які вживаються в області по додержанню природоохоронного законодавства, є малоефективними і не забезпечують поліпшення екологічної ситуації в даному регіоні; незадовільно організовано виконання постанови Ради міністрів СРСР 1976 року "Про заходи по запобіганню забрудненню ріки Сіверський Донець, підземних вод і повітряного басейну в районі

міст Лисичанська, Сєверодонецька, Рубіжного Ворошиловградської області і міста Слов'янська Донецької області” та відповідної постанови уряду республіки. У прийнятій постанові з даного питання Раді міністрів УРСР було доручено розробити цілісну концепцію комплексного вирішення природоохоронних проблем з урахуванням реальної екологічної ситуації, що склалася в республіці в цілому та в конкретних її регіонах і розглянути доцільність створення у Лисичансько-Рубіжанському промисловому районі спеціалізованого тресту по будівництву природоохоронних об'єктів. *Відомості Верховної УРСР – К., 1989. - № 26. – С.281; № 27. – С.287-290.*

19 – 23 червня (понеділок – п'ятниця).

4. Київ. На базі Інституту кібернетики імені В.Глушкова АН УРСР, який співробітничав з ЮНЕСКО в рамках міжнародних програм з інформатики та інформації, проведені міжнародні курси ЮНЕСКО. У них взяли участь представники 19 країн Європи, Азії і Латинської Америки. *Радянська Україна. – 1989. – 24 червня.*

20 червня (вівторок).

8. Представники міст Чернівці і американського Солт-Лейк-Сіті підписали договір про поріднення міст. Постійний обмін делегаціями на безвалютній основі, широкий спектр різноманітних взаємних контактів у сфері економіки, культури і соціального життя – ці та інші заходи передбачені підписаним договором. *Радянська Україна. – 1989. – 21 червня.*

4. Постанова Ради міністрів УРСР про заснування премії імені Катерини Білокур за визначні твори традиційного народного мистецтва з метою стимулювання розвитку українського народного мистецтва. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1989. - № 7. – С.11.*

4. Постанова Ради міністрів УРСР про створення історичного музею у м. Мукачеве Закарпатської області. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1989. - № 7. – С.11-12.*

4. Тридцять п'яте традиційне свято української культури відбулось у

східнославацькому місті Свитнику. *Радянська Україна. – 1989. – 21 червня.*

21 червня (середа).

6. Повідомлялось, що для ветеранів Великої Вітчизняної війни в СРСР створено 75 госпіталів. З них 31 – в Україні. *Радянська Україна. – 1989. – 21 червня.*

23 червня (п'ятниця).

1. На засіданні комісії Верховної Ради УРСР з питань патріотичного та інтернаціонального виховання і міжнаціональних відносин було розглянуто питання про національну символіку. Комісія рекомендувала “аргументовано, ґрунтуючись на історичній правді, пропагувати радянську соціалістичну символіку, розкривати її гуманістичний зміст, прищеплювати глибоку повагу до прапора та герба УРСР”. Наголошувалось про неприпустимість використання під час громадсько-політичних заходів прапорів, зокрема жовто-блакитних, та символів, які “скомпрометовані буржуазними націоналістами”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – 1989. - № 27. – С.294; Радянська Україна. – 1989. – 24 червня.*

2. Київ. Урочисті збори присвячені 70-річчю комсомолу України. *Радянська Україна. – К., 1989. – 25 червня.*

7. 100-річчя від дня народження видатної російської поетеси Анни Ахматової (справжнє прізвище Горенко, 23(11)06.1889, Одеса – 05.03.1966, Домодедово, Московської області, РФ). Урочистості, які відзначалися у всьому світі згідно рішення ЮНЕСКО, були проведені у Києві і Одесі. У селі Слобідка-Шелехівська Хмельницької області, де в 1898, 1912 і 1914 рр. перебувала поетеса, в літературно-меморіальному музеї пройшли ахматівські читання. *Культура і життя. – 1989. – 2 липня; Вісті з України. – 1989. - № 27, червень.*

24 червня (субота).

4. Нью-Йорк. Повідомлялось, що у штаб-квартирі ООН відбувся вечір, присвячений 175-річчю з дня народження Т.Шевченка. Була також відкрита виставка гравюр “Тарас Шевченко. 1814-1989”, підготовлена

київською організацією Співки художників України. *Радянська Україна*. – 1989. – 24 червня.

26 червня (понеділок).

4. Засідання президії Верховної Ради УРСР, на якому було розглянуто питання про вдосконалення діяльності державного заповідника “Асканія-Нова” – одного з найстаріших у республіці. Мінфіну УРСР було доручено виділяти, починаючи з 1990 р. з республіканського бюджету один мільйон рублів щорічно на утримання державного заповідника. *Радянська Україна*. – 1989. – 29 червня.

27 червня (вівторок).

10. Повідомлялось про засідання постійної надзвичайної комісії при Раді міністрів УРСР по ліквідації наслідків аварій, катастроф і стихійних явищ, на якому було розглянуто низку питань, пов’язаних із забезпеченням нормальної життєдіяльності населення, яке постраждало від аварії на ЧАЕС. Відзначалось, що за два роки у 88 селах Київської області для евакуйованих із зони аварії збудовано 10,7 тис. будинків садибного типу, 1435 квартир у 22 багатоповерхових будинках, 390 об’єктів соціального призначення. Та повністю проблема ще не вирішена. Частина евакуйованих живе по 2-3 сім’ї в одному будинку. Незважаючи на вжиті заходи по нормалізації радіаційної обстановки в зоні, прилеглої до ЧАЕС, в окремих селах вона і донині залишається складною. У цьому зв’язку Рада міністрів СРСР ухвалила відселити в 1989-1992 роках жителів 14 населених пунктів. *Радянська Україна*. – 1989. – 27 червня.

27-29 червня (вівторок – четвер).

9. Київ. Заходи в честь видатного футболіста Олега Блохіна. Апофеозом цієї незвичайної події 28 червня на Республіканському стадіоні відбувся футбольний матч збірної СРСР зі збіркою світу. *Культура і життя*. – 1989. – 2 липня; *Радянська Україна*. – 1989. – 1 травня, 27, 29, 30 червня.

28 червня (середа).

10. Чорнобиль Київської області. Секретар ЦК Компартії України Б. Качура обговорив з керівниками виробничого об'єднання "Комбінат" питання поліпшення координації зусиль всіх заінтересованих організацій по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, посилення дезактиваційних робіт на території, прилеглий до атомної електростанції. *Радянська Україна. – 1989. – 30 червня.*

9. Повідомлялось, що футболісти дніпропетровського "Дніпра", вигравши фінальний матч розіграшу Кубка СРСР у московських торпедівців, уперше в історії клубу завоювали почесний трофей. *Радянська Україна. – 1989. – 28 червня.*

29 червня (четвер).

3. Указ президії Верховної Ради УРСР "Про розміри ставок прибуткового податку з кооперативів", який вводився в дію з 1 липня 1989 р. Найменший відсоток прибуткового податку – 3% , сплачували кооперативи по догляду за дітьми, інвалідами, хворими та престарілими, найбільший – 60% - кооперативи торговельні та торговельно-закупочні. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1989. - №28. – С.300-301.*

Червень.

4. Сімферополь. Повідомлялось, що почав виходити кримсько-татарською мовою щотижневий додаток до обласної газети "Крымская правда". *Вісті з України. – 1989. - № 26. – червень.*

1-2 липня (субота – неділя).

4. Сопот. XI фестиваль української культури в Польщі. *Українське слово (Париж). – 1989. – 3 вересня.*

2 липня (неділя).

4. Повідомлялось про рішення Запорізького облвиконкому створити на острові Хортиці етнографічний музей для увічнення пам'яті запорозького козацтва. *Правда України. – 1989. – 2 юля.*

10. Повідомлялось про критичне становище на найбільшій водній артерії республіки - р. Дніпро. Тільки в 1985-87 рр. у природні водні об'єкти було скинуто 3667,7 млн. кубометрів забруднених стоків, причому 607,1 млн. – без очищення. У Дніпрі, нижче Каховського водосховища, спостерігалось перевищення нормативів наявності нафтопродуктів, хрому, заліза, органічних сполук, хлоридів, сульфатів та інших шкідливих речовин. Труднощі з водою відчуваються у Запоріжжі, Дніпропетровську, Дніпродзержинську, Полтаві. *Культура і життя*. – 1989. – 2 липня.

2 липня (неділя).

4. Палермо (Канада). У Шевченківському парку, де встановлено пам'ятник українському Кобзареві, заходами Товариства об'єднаних українських канадців відбулося святкування з нагоди 175-річчя з дня народження Тараса Шевченка. *Життя і слово (Торонто)*. – 1989. – 17 серпня.

4 липня (вівторок).

8. УРСР обрано членом виконавчої ради міжурядової океанографічної комісії ЮНЕСКО. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.39-40.

5 липня (середа).

1. Повідомлялось, що ЦК КПРС запропонував ЦК компартії союзних республік, крайкомам і обкомам партії, а також комуністам, які працюють у місцевих радах народних депутатів, активізувати роботу по увічненню пам'яті жертв репресій, у тому числі тих, хто помер у місцях заслання. *Радянська Україна*. – 1989. – 5 липня.

1. Київ. Повідомлялось про засідання ідеологічної комісії ЦК Компартії України під головуванням секретаря ЦК Ю.Єльченка, на якій були розглянуті питання, що стосувалися роботи партійних комітетів республіки з самодіяльними формуваннями. На засіданні відзначалось, що останнім часом у республіці широкого розвитку набув самодіяльний

громадський рух, який відображає різноманітність соціальних інтересів людей. Активно заявляють про себе і так звані “неформальні” самодіяльні об’єднання, які “намагаються використати процес демократизації в деструктивних цілях, перевести природні національні почуття людей в русло націоналізму та шовінізму, викликати політичну і соціальну напруженість, протиставляти себе партійним і радянським органам”. На засіданні ідеологічної комісії ЦК КПУ наголошувалось, що у Києві, Львові, Одесі, Харкові, Івано-Франківську, Ялті налічувалося більше десятка угруповань “з явно вираженою екстремістською спрямованістю”. Їх лідери і учасники відкрито використовують антирадянські, антисоціалістичні лозунги і заклики, націоналістичну символіку і атрибутику, ратують за внесення змін до Конституції СРСР “про добровільність входження в СРСР союзних республік у рамках конфедерації”, дозвіл “вільної пропаганди за відокремлення України від СРСР” і т.д. *Радянська Україна. – 1989. – 5 липня.*

6 липня (четвер).

4. Київ. Повідомлялось про проведення міжнародної конференції “Наука і техніка на службі розвитку: роль урядових та громадських організацій”. Її організаторами були ЮНЕСКО, Академія наук УРСР та ін. *Радянська Україна. – 1989. – 6 липня.*

6-9 липня (четвер – неділя).

7 липня (п’ятниця).

1. Повідомлялось, що комісія Верховної Ради УРСР з питань патріотичного та інтернаціонального виховання і міжнаціональних відносин, обговоривши питання про національну символіку прийняла рішення, у якому вказувалось на необхідність забезпечити відповідно до Конституції УРСР проведення всіх громадсько-політичних, культосвітніх заходів виключно під державними прапорами і гербами Української РСР і СРСР, їх супроводження державними гімнами УРСР і СРСР. *Радянська Україна. – 1989. – 7 липня.*

8 липня(субота).

7. Київ. Помер Платон Майборода (народився 1 грудня 1918 р. на хуторі Пелехівщина, нині село Глобинського району Полтавської області) - видатний композитор, народний артист СРСР, лауреат Державної премії СРСР та Державної премії УРСР ім. Т.Шевченка. *Культура і життя.* – 1989. – 16 липня; *Радянська Україна.* – 1989. – 11, 12 липня.

10–12 липня (понеділок – середа).

8. Перебування в Україні делегації Сабору Соціалістичної Республіки Хорватія на чолі з головою Сабору А.Руничем. Мета візиту – зміцнити на парламентському рівні контакти поріднених республік, поглибити і розширити двостороннє співробітництво. *Радянська Україна.* – 1989. – 11,12,14 липня.

10 липня (понеділок).

3.10. Президія Ради міністрів УРСР розглянула питання про концепцію розвитку землеробства в УРСР на період до 2005 року. Відзначалося, що незважаючи на зростаюче витрачання трудових і матеріально-технічних ресурсів, рівень виробництва основних видів продукції рослинництва залишився нестабільним. У землеробстві республіці значного розвитку набули ерозійні процеси. Становище, яке склалося, потребує докорінної зміни існуючої концепції розвитку землеробства, здійснення ефективних заходів щодо відтворення родючості ґрунтів, захисту їх від руйнування, охорони навколишнього середовища від забруднення. Наукові установи УРСР розробили принципово нову ґрунтозахисну систему землеробства з контурно-меліоративною організацією території, яка була покладена в основу концепції розвитку цієї галузі сільськогосподарства в республіці до 2005 року. Система передбачала перегляд структури посівних площ, виключення з ріллі еродованих схилових земель та ділянок, які прилягають до водних джерел, реконструкцію існуючих або створення нових лісових захисних насаджень. При цьому, за твердженням вчених, буде досягнуто зниження ерозійних процесів, підвищення родючості земель, забезпечено одержання високих і сталих

врожаїв. *Радянська Україна. – 1989. – 12 липня.*

11 липня (вівторок).

1.10. Повідомлялось про завершення роботи урядової комісії, якій, відповідно до розпорядження Ради міністрів УРСР від 8 грудня 1988 р., було доручено додатково вивчити обставини і документи, пов'язані з масовими похованнями радянських громадян у 19-у кварталі Дніпровського лісництва Дарницького лісопаркового господарства м.Києва. На основі зібраних матеріалів урядова комісія прийшла до висновку, що в районі селища Биківня в 1936-1941 рр. проводилось поховання репресованих і страчених у Києві осіб. Всього у цій місцевості виявлено останки 6783 осіб. *Радянська Україна. – 1989. – 11 липня.*

11 липня (вівторок).

8. Київ. Голова Ради міністрів УРСР В.Масол прийняв делегацію промислово-торговельних діячів на чолі з міністром економіки і транспорту Баварії А.Ланге. Відбулася розмова про шляхи і можливості встановлення взаємовигідного різнобічного співробітництва. *Радянська Україна. – 1989. – 12 липня.*

11-12 липня (вівторок – середа).

3. Київ. Розширене засідання ЦК Компартії України, у якому взяли участь секретарі партійних комітетів і керівники підприємств республіки. Було розглянуто питання по збільшенню виробництва і поліпшенню якості устаткування для легкої, харчової промисловості і переробних галузей агрокомплексу. На нараді детально і всебічно проаналізовано роботу колективів у нових умовах, стан справ з реконструкцією і технічним переозброєнням підприємств, розробкою і освоєнням виробництва нових зразків устаткування. Були намічені додаткові заходи, спрямовані на підвищення технічного рівня підприємств, прискорену передачу з оборонного комплексу передових технологій, забезпечення поставок устаткування на потужності республіканського агропрому. *Радянська Україна. – 1989. – 14 липня.*

12 липня (середа).

1. Москва. Постановою Ради національностей Верховної Ради СРСР була утворена комісія для розгляду проблем кримських татар під головуванням Г.Янаєва. *Кримські татари: шлях до повернення. Кримсько-татарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга.* – Київ, 2004. – С.234.

14 липня (п'ятниця).

3. Запоріжжя. З конвеєра автозаводу “Комунар” – головного підприємства виробничого об'єднання “АвтоЗАЗ” - зійшов тримільйонний з початку випуску автомобіль. Ювілейна машина “Таврія” була третім поколінням мікролітражок типу “Запорожець”. *Радянська Україна.* – 1989. – 16 липня.

15 липня (субота).

10. Повідомлялось про екологічну катастрофу у селищі Андріївка Харківської області, поблизу якого працює Шебелинський газопереробний завод. Проект цього заводу був надзвичайно невдалим: усі трубопроводи та місткості для зберігання нафтопродуктів були закопані в землю. Через якийсь час іржа проїла труби і бензин просочився в землю. Невдовзі бензин, заповнивши водоносний шар піску-пливуна, з'явився у колодязях ряді вулиць селища Андріївка. Подекуди його було так багато, що господарі дворових колодязів продавали суміш як пальне. Перші прояви екологічної катастрофи були зафіксовані у травні 1983 року. Ситуація ускладнювалася ще й тим, що недалеко від цього населеного пункту протікає Сіверський Донець, куди може потрапить бензин. *Радянська Україна.* – 1989. – 15 липня.

18 липня (вівторок).

10. Згідно опублікованого повідомлення РАТАУ, шість шахт Донбасу припинили роботу. У своїх вимогах, адресованих міністрові вугільної промисловості СРСР і керівництву об'єднання “Макіїввугілля”, названо

38 пунктів. Мова йшла про істотне збільшення шахтарської відпустки, додаткову оплату за нічні зміни, про вдосконалення пенсійної справи, забезпечення трудівників вугільної промисловості продуктами харчування відповідно до медичних норм, прирівняння до виробничої травми захворювання на силікоз і антропокоз з наслідками, що впливають звідси, а працюючим жінкам надати оплачувану відпустку по догляду за дитиною до трьох років. За кількістю і своїм характером вимоги у Макіївці були дуже схожі із зверненням шахтарів Междуреченська та інших районів Кузбасу. Шахтарі Донбасу заявили про свою підтримку шахтарів Кузбасу. *Радянська Україна. – 1989. – 18 липня.*

10. На кінець дня майже сорок шахт на Донеччині припинили роботу. *Радянська Україна. – 1989. – 20 липня.*

2. Опубліковано статут української екологічної асоціації “Зелений світ” (тимчасовий). Основні завдання цієї організації полягали у залученні широких верств громадськості республіки до активної діяльності по вирішенню екологічних проблем України, сприянню широкому громадському контролю за виконанням екологічних і санітарно-гігієнічних норм природоохоронного законодавства. *Радянська Україна. – 1989. – 18 липня.*

19 липня (середа).

10. На Донеччині припинили роботу 67 шахт і шахтоуправлінь, а також ряд шахтобудівних управлінь. Загальна кількість гірників, які залишили роботу, перевищила 222 тис. осіб. Через припинення роботи на шахтах Донеччини недодало 106 тис. тонн вугілля. План відвантаження палива споживачам недовиконаний на 26,3 тис. тонн. Причому, через суто страйкові причини – 10 тис. тонн. Із 24 збагачувальних фабрик області 18 стояли під загрозою зупинки. Рівень страйку щодня обходився в 40 млн. рублів. Повідомлялось про розповсюдження телеграми генерального секретаря ЦК КПРС, голови президії Верховної Ради СРСР М.Горбачова і голови Ради міністрів СРСР М.Рижкова, у якій зазначалось, що рішення, які вживаються по Кузбасу, мають загальногалузевий характер, будуть розповсюджені і на гірників-вугільників України.

Радянська Україна. – 1989. – 20 липня.

10. До страйку приєдналися гірники шахт об'єднання “Павлоградвугілля” Дніпропетровської області. *Радянська Україна. – 1989. – 20 липня.*

20 липня (четвер).

10. У вугільній галузі Донбасу припинили роботу 88 шахт та кілька шахтобудівних управлінь. Загалом страйком охоплено понад 43 тис. трудящих, у тому числі понад 15 тис. робітників очисних вибоїв, понад 10 тис. прохідників. Втрати видобутку вугілля становили 322,8 тис. тонн. Через зрив поставок вугілля з 24 збагачувальних фабрик на ранок 20 липня не працювали 17. Зростала загроза зупинки підприємств, залежних від роботи гірничої галузі. *Радянська Україна. – 1989. – 21 липня.*

10. Червоноград Львівської області. На центральній площі міста увечері розпочався страйк гірників Червоноградської групи шахт об'єднання “Укрзахідвугілля”. 21 липня не працювали всі 12 вуглевидобувних підприємств. Страйковий комітет, проаналізувавши вимоги трудових колективів, узагальнив їх і звів до 41 пункту. Гірники порушили питання економічно-господарської самостійності шахт, удосконалення виробничих структур, скорочення до 50% управлінського апарату, підвищення пенсій, встановлення єдиних вихідних днів тощо. Повідомлялось, що у місті дотримувався порядок, який контролювався членами страйкового комітету. Споживачам відвантажувалося вугілля, що було на шахтах у запасі. *Радянська Україна. – 1989. – 22 липня.*

22 липня (субота).

10. Повідомлялось, що у Донецьку область прибула і приступила до роботи комісія Ради міністрів СРСР під головуванням заступника голови Ради міністрів СРСР, голови бюро Ради міністрів СРСР по паливно-енергетичному комплексу Л.Ряб'єва. У Донбасі також перебував голова Ради міністрів УРСР В.Масол. Йшов важкий і напружений діалог між її представниками і уповноваженими страйкових комітетів. *Радянська Україна. – 1989. – 22 липня.*

10. Москва. Генеральний секретар ЦК КПРС, голова президії

Верховної Ради СРСР М.Горбачов і голова Ради міністрів СРСР М.Рижков звернулися до шахтарів Донбасу із закликом відновити роботу. Ситуація у деяких галузях народного господарства досягла критичної межі. Також зазначалось, що всі погоджені урядовою комісією по розгляду вимог гірників Донбасу питання буде негайно розглянуто у Верховній Раді СРСР і Раді міністрів СРСР з участю представників шахтарів і по них будуть прийняті необхідні рішення. *Радянська Україна. – 1989. – 25 липня.*

23 липня (неділя).

10. Москва. Інтерв'ю генерального секретаря ЦК КПРС, голови президії Верховної Ради М.Горбачова центральному телебаченню, у якому йшла мова про загострення ситуації, до якої призвели страйки шахтарів у вугільних басейнах країни. *Радянська Україна. – 1989. – 25 липня.*

24 липня (понеділок).

10. Москва. У Кремлі відбулася зустріч голови Ради міністрів СРСР М.Рижкова з представниками страйкових комітетів Донбасу. В результаті переговорів було вироблено конкретну програму дій, яка стосувалася всієї вугільної промисловості країни. Протоколи угод між урядовими комісіями і шахтарями вугільних басейнів країни були прийняті до виконання. Враховуючи, що на зустрічі було знайдено взаємоприйнятні рішення, М.Рижков закликав гірників Донбасу та інших вугільних басейнів припинити страйк і повернутися на свої робочі місця. *Радянська Україна. – 1989. – 26 липня.*

25 липня (вівторок).

10. Москва. У Кремлі відбулася зустріч голови Ради міністрів СРСР М.Рижкова з представниками страйкових комітетів Печорського вугільного басейну і шахт м. Павлограда Дніпропетровської області. Вимоги гірників різних вугільних басейнів, відзначив М.І.Рижков, багато в чому збігалися. І це підтверджувало, що в галузі, незважаючи на специфіку різних вуглевидобувних районів, існують загальні серйозні проблеми.

Зазначалось, що урядові рішення з порушених питань будуть дійсними для всієї галузі, тобто однаковою мірою для Кузбасу, Караганди, Донбасу, Воркути та інших вугільних і сланцевих басейнів. Разом з тим у вирішенні відобразяться і особливості кожного з них. *Радянська Україна. – 1989. – 27 липня.*

26 липня - 13 вересня (середа – середа).

10. У Гомельській і Могильовській областях Білоруської РСР, Київській і Житомирській областях Української РСР і Брянській області РРФСР відбулись виїзні засідання урядової комісії по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Головну увагу було зосереджено на вирішенні питань, пов'язаних з реалізацією раніше намічених і нових заходів щодо охорони здоров'я населення, яке проживало в районах, які зазнали радіоактивного “забруднення” внаслідок чорнобильської аварії. *Радянська Україна. – 1989. – 30 вересня.*

26 липня (середа).

10. Усі одинадцять шахт Західного Донбасу приступили до роботи. Почали працювати усі 12 шахт Червонограду. Переважна більшість гірників Ворошиловградщини приступили до роботи. Усі без винятку шахти і шахтоуправління Донеччини відновили роботу. *Радянська Україна. – 1989. – 27 липня.*

29 липня (субота).

10. Москва. Повідомлялось, що комісія Ради міністрів СРСР і ВЦРПС розглянула вимоги шахтарських страйкових комітетів від Донецької і Ворошиловградської областей і підписала протоколи погоджених заходів. Урядова комісія приступила до другого етапу своєї роботи – реалізації заходів, а також підготовки необхідних законодавчих, правових і нормативних актів. Комісія повідомила, що прийняті рішення, які мали галузевий і загально регіональний характер, будуть поширені на всі вуглевидобувні райони України. *Радянська Україна. – 1989. – 29 липня.*

2. Київ. Члени української народно-демократичної ліги оголосили голодовку на знак протесту проти переслідувань древніх національних символів України: синьо-жовтого прапора та тризуба. *Українське слово (Париж)*. – 1989. – 10 вересня.

31 липня (понеділок).

1. Київ. Засідання президії Верховної Ради УРСР, на якому було розглянуто питання про проекти Закону про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) УРСР, Закону про вибори народних депутатів УРСР, Закону про вибори народних депутатів місцевих рад народних депутатів УРСР. Президія постановила вказані законопроекти винести на всенародне обговорення і опублікувати в республіканських і обласних газетах. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1989. - №33. – С.381-382.

10. Постанова президії Верховної Ради УРСР “Про розгляд державними і господарськими органами республіки звернень громадян з екологічних питань”, у якій відзначалось, що багато рад народних депутатів, міністерств, відомств республіки незадовільно здійснюють заходи по запобіганню забрудненню навколишнього середовища шкідливими викидами виробництва, допускають порушення законів щодо користування земельними, водними та іншими природними ресурсами. Особливо напружена екологічна обстановка склалася у Ворошиловградській, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Одеській та ряді інших областей. Такий стан викликав об’рунтоване занепокоєння громадян. У порівнянні з 1985 р. надходження до президії Верховної Ради УРСР заяв і скарг на порушення природоохоронного законодавства зросло у три рази, а за шість місяців 1989 р. їх одержано більше, ніж за весь 1988 рік. До виконкомів рад народних депутатів у 1988 р. звернулось понад 30 тис. громадян з питань охорони природи. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1989. - №33. – С.375 –377.

10. Москва. На засіданні політбюро ЦК КПРС обговорювалось питання про соціально-економічну ситуацію, що склалася в трудових колективах ряду регіонів країни, насамперед на підприємствах вугільної

промисловості. Відзначено, що в районах вуглевидобутку за довгі роки нагромадились серйозні соціально-економічні проблеми. Їх вирішення пов'язувалося з широким використанням економічної самостійності підприємств, проведенням у життя принципу зароблення колективами коштів на оплату праці і розвиток соціальної сфери. Разом з тим, наголошувалося на засіданні політбюро ЦК КПРС, як показали події останнього часу, багато з висунутих робітниками вимог могли бути реалізовані на місцях, у тому числі самими трудовими колективами спільно з адміністрацією і профспілками, не вдаючись до страйків. Було відзначено, що Рада міністрів СРСР вживе заходи для виконання спільних рішень урядових комісій і представників робітничих колективів. *Радянська Україна. – 1989. – 3 серпня.*

3. Постанова президії Верховної Ради УРСР “Про депутатські запити народних депутатів СРСР Д.Лісничого, В.Погорелова, Л.Шараєва щодо будівництва Південно-Українського енергетичного комплексу”, яка була прийнята у зв'язку з депутатськими запитами та численними зверненнями трудових колективів, громадськості, виступами преси з приводу недоцільності будівництва четвертого блоку АЕС, нарощування потужностей Південно-Українського енергетичного комплексу та загострення екологічної обстановки в цьому регіоні. Президія доручила Раді міністрів УРСР вивчити науково-практичну об'рунтованість дальшого розширення будівництва комплексу та водосховищ на річці Південний Буг, прийняти відповідну постанову та довести її до відома Ради Міністрів СРСР до прийняття нею остаточного рішення. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1989. – № 33 – С.377.*

31 липня 1989 р.

3. Херсон. Корабелі суднобудівного виробничого об'єднання імені Ленінського комсомолу спустили на воду танкер “Академік Верещагін” тоннажністю 35 тисяч тонн. Херсонці увінчали пам'ять свого земляка, видатного фізика, академіка АН УРСР, Героя соціалістичної праці Леоніда Федоровича Верещагіна (16/29/04/1909, Херсон – 20.02.1977, Москва). *Радянська Україна. – 1989. – 1 серпня.*

Липень.

4. Київ – Полтава. Проведення всесоюзної наукової конференції, яка була присвячена 100-річчю від дня народження видатного арабського письменника Михаїла Найме. Його життєвий шлях був пов'язаний з Україною. *Літературна Україна. – 1989. – 13 липня.*

1 серпня (вівторок).

6. Згідно прийнятого Закону СРСР “Про невідкладні заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення і соціального обслуговування населення”, мінімальний розмір пенсії по старості збільшився до 70 рублів на місяць; по інвалідності I групи – до 85 рублів, II групи – до 70 рублів на місяць. Розмір щомісячної державної допомоги інвалідам з дитинства I групи підвищено до 70 рублів, II групи – до 50 рублів, дітям-інвалідам віком до 16 років – до 70 рублів на місяць. Для фінансування витрат, пов'язаних з прийняттям цього Закону, підвищено диференційовано на величину до 30% тарифи внесків на державне соціальне страхування, що сплачувалося підприємствами, установами і організаціями, крім громадських організацій інвалідів і пенсіонерів, їх підприємств, установ, об'єднань і навчальних закладів. *Радянська Україна. – 1989. – 4 серпня.*

3 1 серпня (вівторок).

6. Для дітей, які лікуються у дитячих санаторіях міністерства охорони здоров'я республіки, згідно рішенням Ради міністрів УРСР, підвищено розрахункову норму харчування з 1 рубля 36 копійок до 2 рублів 80 копійок на день. У системі міністерства 182 дитячі санаторії, розраховані на лікування майже 28 тис. дітей. Додаткові кошти на поліпшення їх харчування становитимуть близько 11 млн. рублів на рік. На 1989 р. потрібно 4,5 млн. рублів. *Радянська Україна. – 1989. – 4 серпня.*

2 серпня (середа).

10. Київ. Близько п'ятої години вечора в районі центральної площі столиці – Жовтневої революції (нині – майдан Незалежності), масивна

колонада споруди Головного штабу разом із порталом відвалилась, що привело до загибелі 11 осіб. *Радянська Україна*. – 1989. – 3, 4 серпня; *Культура і життя*. – 1989. – 13 серпня.

3 серпня (четвер).

3. Постанова Верховної Ради СРСР “Про оподаткування фонду оплати праці державних підприємств (об’єднань)”. Враховуючи становище, яке склалося у країні з грошовим обігом і виняткове значення проблем стримування інфляційних процесів, постановою було передбачено в IV кв. 1989 р. і в 1990 р. здійснення заходів, спрямованих на стабілізацію грошового обігу. *Радянська Україна*. – 1989. – 12 серпня.

2. Львів. У санкціонованому владою мітингу на тему “Міжнаціональні взаємини” взяло участь близько 70 тис. осіб. На ньому виступили активісти неформальних організацій і представники львівської партійної влади. *Самостійна Україна (Чикаго)*. – 1989. – Жовтень-грудень. – С.28-29.

3-10 серпня (четвер – четвер).

4. Дні літератури і мистецтва України в Казахстані. *Культура і життя*. – 1989. – 10,17,24 вересня.

4 серпня (п’ятниця).

10. Постанова Верховної Ради СРСР “Про рішуче посилення боротьби із злочинністю”, поява якої викликана різким зростанням злочинності у країні, в тому числі й організованої. Постановою передбачено створення в СРСР, союзних і автономних республіках, крайових, обласних центрах тимчасових комітетів по боротьбі із злочинністю у складі керівників органів прокуратури, внутрішніх справ, державної безпеки, суддів і юстиції, народних депутатів СРСР. Керівництво роботою тимчасових комітетів покладалося відповідно на першого заступника голови Верховної Ради СРСР, у республіках – на голів президій Верховних Рад республік, у краях, областях і містах – на голів виконавчих комітетів рад народних депутатів. *Радянська Україна*. – 1989. – 8 серпня.

7 серпня (понеділок).

1.10. Київ. Нарада в ЦК Компартії України, на якій обговорено суспільно-політичну обстановку, яка склалася в республіці, причини, що зумовили в окремих областях страйки трудящих, і розглянуто завдання партійних, радянських, господарських, комсомольських, профспілкових органів. Перший секретар ЦК Компартії України В.Щербицький у своєму виступі підкреслив, що шахтарі України підтримали страйкуючих шахтарів Кузбасу. Почавшись у Макіївці, страйки охопили потім Донецьку, Ворошиловградську, Дніпропетровську, Львівську, Волинську області. Народногосподарські втрати від страйків перевищили 200 млн. рублів. Страйки мали гострий, затяжний характер, відзначались організованістю, очолювались, як правило, страйковими комітетами. Вони завдали серйозної економічної і політичної шкоди, дезорганізуючи народне господарство, викликаючи додаткову напруженість у суспільстві. В.Щербицький визнав, що основними причинами страйків є запущеність соціальної сфери і нерозв'язаність багатьох побутових питань, погане забезпечення житлом, незадовільність людей оплатою праці, постачанні продовольства і товарів першої необхідності, а також погіршення екологічної обстановки. Тому саме, наголосив перший секретар ЦК КПУ, цими питаннями повинні повсякденно займатися перші секретарі обкомів і голови облвиконкомів. *Радянська Україна. – 1989. – 10 серпня.*

9 серпня (середа).

8. Одеса. Відкрито консульство Соціалістичної Республіки В'єтнам. *Радянська Україна. – 1989. – 10 серпня.*

11 серпня (п'ятниця).

1. Рішенням Верховного Суду УРСР справу “Спілки визволення України” закрито через відсутність складу злочину в діях засуджених у цій справі осіб з їх повною реабілітацією. *Шаповал Ю.І. Україна 20-50-х років: сторінки ненаписаної історії. – К., 1993. – С.80; Літературна Україна. – 1989. – 31 серпня.*

10. Відбулося перше засідання створеного президією Верховної Ради УРСР тимчасового комітету по боротьбі з злочинністю, згідно постанови Ради міністрів СРСР від 4 серпня 1989 р. “Про рішуче посилення боротьби із злочинністю”, який очолила член політбюро ЦК Компартії України, голова президії Верховної Ради УРСР Валентина Шевченко. На першому засіданні новостворений комітет визначив коло невідкладних завдань щодо посилення боротьби із злочинністю в республіці. *Радянська Україна. – 1989. – 12 серпня.*

13 серпня (неділя).

5.10. На околиці Івано-Франківська зібралося на молебень близько трьох тисяч віруючих греко-католицької церкви, який проводив нелегально діючий уніатський священник Василик. Після молебня віруючі великою групою з жовто-блакитними прапорами вирушили центральною вулицею до центра міста, паралізувавши рух транспорту, де намагались провести несанкціонований мітинг. Після вимоги міліції розійтися, відбулася сутичка. В результаті чимало працівників міліції постраждало. За фактом вчинення опору працівникам міліції, пов’язаним з насильством, прокуратурою Івано-Франківська порушено кримінальну справу, почалося розслідування. *Радянська Україна. – 1989. – 17 серпня.*

16 серпня (середа).

10. Повідомлялось про трагедію на трасі Ленінград – Одеса в селі Осняки на Чернігівщині. Автобус ЛАЗ-699, у якому знаходилось 40 туристів, зіткнувся з автомобілем КАЗ-608. Внаслідок аварії загинуло 18 пасажирів. Причина аварії – грубе порушення правил дорожнього руху водієм. Тільки за перше півріччя 1989 року з вини водіїв автобусів скоїлось 370 дорожньо-транспортних пригод, у яких загинуло 80 осіб і 523 дістали тяжкі поранення. *Радянська Україна. – 1989. – 16 серпня.*

17 серпня (четвер).

4. Повідомлялось про прийняття Радою міністрів УРСР постанови про Комплексну програму розвитку української національної культури на період до 2005 р. Для розробки цієї програми створено відповідну комісію на чолі з М.Орлик, яка мала внести проект програми до Ради міністрів у лютому 1990 р. У програмі передбачалося, зокрема, створення необхідних умов для збереження і примноження культурного потенціалу, всебічного розвитку української мови та літератури, мистецтва, народної творчості, розширення наукових досліджень у сфері духовного життя, прилучення до культурних цінностей найширших верств населення, зміцнення матеріальної бази культури, пріоритетне виділення на цю тему необхідних коштів, сприяння розвитку української культури за межами республіки і країни, поглиблення інтернаціонального культурного співробітництва. *Літературна Україна*. – 1989. – 17 вересня.

1. Опубліковано проект платформи КПРС “Національна політика партії в сучасних умовах”, який передбачав обговорення на наступному пленумі центрального комітету з міжнародних відносин. У проекті постанови підкреслювалось, що національне питання в СРСР набуло останнім часом виняткової гостроти. Вирішення проблем, що виникли у зв’язку з цим, мало величезне значення для перебудови й майбутнього країни. *Радянська Україна*. – К., 1989. – 17 серпня.

18 серпня.

8. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про ратифікацію Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосувалося захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол 1), і Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосувалося захисту жертв збройних конфліктів не міжнародного характеру (Протокол II)”. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1989. - № 35. – С.428.

19 серпня (субота).

2. Хмельницький. Відбувся масовий мітинг з нагоди відкриття

першого в області меморіального знака по увічненню пам'яті жертв репресій 30-40-х і початку 50-х рр. XX ст. *Радянська Україна. – 1989. – 20 серпня.*

22 серпня (вівторок).

10. Рада міністрів УРСР розглянула питання, пов'язане з напруженою ситуацією, яка склалася в електроенергетиці республіці. З метою стабілізації енергозабезпечення уряд УРСР звернувся до відповідних союзних органів з клопотанням про деяке скорочення експортних поставок електроенергії. Учасники наради закликали керівників підприємств і організацій, населення республіки до додержання суворої дисципліни споживання електроенергії. *Радянська Україна. – 1989. – 24 серпня.*

2. Учасники круїзу миру “Дніпро – 89” прибули у Київ. У ньому взяли участь робітники і фермери, військові та безробітні, сенатори і бізнесмени, вчені і політики, які представляли майже 60 антивоєнних організацій і рухів з 14 країн. У ході подорожі вони відвідали Канів, Черкаси, Запоріжжя, Дніпропетровськ, Херсон, Одесу. Також здійснили поїздку в села, де живуть евакуйовані з 30-кілометрової зони Чорнобильської АЕС. *Вісті з України. – 1989. - № 36, серпень; Радянська Україна. – К., 1989. – 24 серпня.*

23 серпня (середа).

8. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про приєднання до Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1989. - № 36. – С.455.*

2. Львів. На стадіоні “Дружба” відбувся несанкціонований мітинг, на якому піднімалися питання про 50-річчя возз'єднання західноукраїнських земель з УРСР у складі СРСР, пакт Ріббентропа – Молотова та інші. Мітинг, у якому взяло участь близько тисячі осіб, відкрив один з лідерів Української Гельсінської спілки Б.Горинь, який закликав затаврувати ганьбою пакт Ріббентропа – Молотова і не святкувати 50-річчя возз'єднання українських земель. Виступаючі критували платформу КПРС з національного питання, лунав заклик “готуватися до бою за незалежну Україну”. Було поінформовано про створення нової неформальної

молодіжної організації, альтернативної до ВЛКСМ. Наприкінці мітингу пролунав заклик провести демонстрацію у центрі міста. Мітингуючи зі свічками в руках заповнили центр Львова і розійшлися близько опівночі. *Радянська Україна. – 1989. – 26 серпня.*

25 серпня (п'ятниця).

6. Указ президії Верховної Ради СРСР про присвоєння звання “Мати-героїня” з врученням ордена “Мати-героїня” матерям, які проживають в Українській РСР і які народили і виховують десять та більше дітей. Усього цього звання удостоєно 29 багатодітних матерів. *Радянська Україна. – 1989. – 30 серпня.*

26 серпня (субота).

2. Село Малинівка Глобинського району Полтавської області. Повідомлялось, що на сільському сході вирішено було встановити пам'ятний знак своїм односельчанам – жертвам голоду 1932-1933 рр. *Радянська Україна. – 1989. – 26 серпня.*

27 серпня (неділя).

1. Київ. Повідомлялось про зустріч у ЦК Компартії України представників болгарського, угорського, грецького, єврейського, караїмського, кримськотатарського, кримчакського, молдавсько-румунського, німецького, польського культурно-просвітницьких товариств. Відкриваючи цю зустріч, завідуючий ідеологічним відділом ЦК Компартії України Л.Кравчук підкреслив на необхідності “зробити уже тепер все необхідне, щоб не міг бути затьмарений день завтрашній, щоб шляхом спільних дружніх дій зняти негативні нашарування там, де вони з'явилися, створити постійно діючий механізм гармонізації міжнародних відносин на основі ідей проекту платформи КПРС “Національна політика партії в сучасних умовах”. Розмова вилася, власне, в обговоренні цього документа, а висловлені пропозиції були направлені на вдосконалення всієї системи міжнародних відносин у республіці і в цілому в СРСР. *Радянська Україна. – 1989. – 27 серпня.*

5. Львів. Відбувся 30-тисячний мітинг у справі релігійної свободи в Україні УКЦ і УАПЦ. *Українське слово (Париж)*. – 1989. – 3 вересня.

28 серпня (понеділок).

4. На засіданні президії Верховної Ради УРСР було розглянуто проєкт Закону УРСР про мови в УРСР. З урахуванням зауважень і пропозицій, висловлених на засіданні, президія схвалила проєкт і вирішено було винести його на народне обговорення, опублікувавши на початку вересня у республіканській пресі. *Радянська Україна*. – 1989. – 29 серпня.

Серпень.

2. Селище Севаст'янівна Бахчисарайського району Кримської області. Кримськими татарами розбите наметове містечко, що мало привернути увагу широкої громадськості до проблем переселення кримськотатарського народу на свою історичну батьківщину. *Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга*. – Київ, 2004. – С.235.

4. В Альбертському університеті (Канада) засновано дослідний центр історії України, одним із найголовніших проєктів якого була підготовка і видання англomовного перекладу “Історії України-Руси” Михайла Грушевського. Центр засновано завдяки матеріальній підтримці відомого українського мецената і громадського діяча Петра Яцика. *Український історик (Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен)*. –1989. - № 4. – С.114.

1 вересня(п'ятниця).

4. Повідомлялось про підписання Договору про культурне співробітництво на 1989-1991 рр. між Україною та Словаччиною. Цей договір визначав прямі і конкретні взаємозв'язки більш ніж 40 організацій. *Радянська Україна*. – 1989. – 1 вересня.

3-10 вересня (неділя – неділя).

4. Дні літератури і мистецтва України в Казахстані. *Радянська Україна*.

– 1989. – 24 серпня, 3,10, 12 вересня; Вісті з України. – 1989. - № 36, серпень; Правда Украины. – 1989. – 2,7,10 сентября.

3 вересня (неділя).

6. Повідомлялось, що Рада міністрів СРСР прийняла постанову “Про вдосконалення порядку виїзду за кордон у службових справах”, яка сприятиме дальшому поліпшенню організації роботи по відрядженню делегацій і спеціалістів за кордон. Мета запровадження нового порядку – підвищення ефективності закордонних відряджень, спрощення процедури направлення за кордон делегацій і спеціалістів, розширення прав і посилення відповідальності організацій-відряджувачів. Нове положення вводилося в дію поетапно, в міру готовності в центрі і на місцях, з умовою завершення цієї роботи до 31 жовтня нинішнього року. *Радянська Україна. – 1989. – 3 вересня.*

4. Село Стрїтівка Київської області. Повідомлялось про відкриття першої школи кобзарського мистецтва. *Радянська Україна. – 1989. – 3 вересня.*

6 вересня (середа).

1.3. Оpubліковано проект загальних принципів економічної самостійності Української РСР, який винесено на всенародне обговорення. У проекті відзначалось, що економічна самостійність і самоврядування – основні принципи організації економічного життя в республіці. Вони базуються на відносно автономному функціонуванні народного господарства УРСР з урахуванням досягнутого рівня міжрегіонального поділу праці, є необхідною умовою гармонізації міжнаціональних відносин. Зазначалось, що республіка самостійно визначає економічну структуру, форми і методи господарювання та управління суспільним виробництвом і обігом на своїй території, встановлює економічно обґрунтовані зв’язки у внутрісоюзному і міжнародному обміні, поділі та кооперації праці. *Радянська Україна. – 1989. – 6 вересня.*

7 вересня (четвер).

4. Оpubліковано проект Закону УРСР “Про мови в Українській РСР”.

Літературна Україна. - 1989. – 7 вересня.

8-9 вересня (п'ятниця – субота).

2. Київ. Пленум ЦК ЛКСМ України розглянув організаційне питання. Першим секретарем обрано А.Матвієнка. *Радянська Україна. – 1989. –10 вересня.*

8-10 вересня (п'ятниця – неділя).

2. Київ. Установчий з'їзд Народного руху України за перебудову. 1109 делегатів представляли близько 280 тис. членів. Головною метою діяльності Рух визначив “відновлення парламентським шляхом державної незалежності України, побудову демократичного й гуманного суспільства, в якому буде досягнуто справжнє народовладдя, добробут народу й умови для гідного життя людини, відродження та всебічний розвиток української нації, забезпечення національно-культурних потреб усіх етнічних груп республіки”. Головою Руху обрано Івана Драча. Організації НРУ існували в усіх областях України. На виборах до рад всіх ступенів НРУ виступив найбільш серйозною опозицією до Компартії України. *Радянська Україна. – 1989. – 9, 10, 13, 14 вересня; Літературна Україна. – 1989. – 14, 28 вересня, 5, 12, 19 жовтня; Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997. – С.541-545.*

9 вересня (субота).

7. Київ. Помер Олексій Федоров (народився 17/30/03.1901, с.Лоцманська Кам'янка, тепер у складі Дніпропетровська) – радянський, партійний і державний діяч, один із організаторів і керівників партизанського руху в Україні в період Великої Вітчизняної війни. *Радянська Україна. – 1989. –12, 13 вересня.*

10. Повідомлялось про припинення будівництва об'єктів Південно-Української АЕС. Зокрема, зупинено будівництво енергоблоку № 4 – до переробки його проекту, припинено будівництво Костянтинівського водосховища та Костянтинівської гідроакумулюючої електростанції, а

також проектно-пошукові роботи по 3-й черзі будівництва АЕС. Міністерство атомної енергетики і промисловості СРСР і Міністерство енергетики і електрифікації СРСР зобов'язувались терміново переорієнтувати вивільнені підвідомчі організації та підприємства, які здійснювали будівництво об'єктів Південно-Української АЕС та гідротехнічних споруд, на вирішення соціальних і екологічних проблем населених пунктів, розташованих у зонах будівництва цих об'єктів. *Радянська Україна. – 1989. – 9 вересня.*

10 – 15 вересня (неділя – п'ятниця).

5. Київ. Євангельсько-баптистський з'їзд, у роботі якого взяли участь релігійні діячі та віруючі з Австралії, Канади і США. *Українське слово (Париж). – 1989. – 31 грудня.*

11-12 вересня (понеділок – вівторок).

4. Київ. Міжнародний симпозіум “Довженко і світова культура”, у роботі якого взяли участь вчені і кінознавці з Канади, Болгарії, Угорщини, НДР, ЧССР, Фінляндії, Японії та ін. Виступаючі відзначали, що намітився новий етап у вивченні творчості поета і філософа українського кіно. *Радянська Україна. – 1989. – 14 вересня.*

13 вересня (середа).

2. Сімферополь. Відбулася Кримська обласна нарада активістів кримськотатарського національного руху, на якій обговорювались найбільш нагальні питання повернення кримських татар на батьківщину. *Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга. – Київ, 2004. – С.236.*

6.10. Повідомлялось, що в Україні виявлені перші два пацієнти, уражені СНІДом. Ними виявилися дві молоді киянки. Уже два роки у Києві діє кабінет довір'я по перевірці на СНІД Київського науково-дослідного інституту епідеміології та інфекційних захворювань імені

Л.Громашевського. *Радянська Україна. – 1989. – 13 вересня.*

15 вересня (п'ятниця).

2. Опубліковано альтернативний проект Закону УРСР “Про вибори органів народовладдя Української РСР”, підготовлений групою народних депутатів СРСР від України. Як відзначали її автори, альтернативний проект Закону поширюється не тільки на вибори народних депутатів, а пропонує нову концепцію всієї виборчої системи, в якій головна діюча особа – *народ* (виділено в оригіналі). У проекті виключалося дублювання, підкреслювалося, що народ повинен стати учасником і творцем законів про вибори органів народовладдя від народних депутатів до формування представницьких органів рад народних депутатів з тим, що у центрі уваги знаходилась *людина* (виділено в оригіналі). *Радянська Україна. – 1989. – 15 вересня.*

3. Опубліковано депутатський запит народного депутата СРСР, першого секретаря Кримського обкому партії О.Гиренка до заступника голови Ради міністрів СРСР Л.Ряб'єва з вимогою прийняти рішення про припинення будівництва і перепрофілювання Кримської АЕС. *Правда України. – 1989. – 15 септєбря.*

15-17 вересня (п'ятниця – неділя).

4. Святкування 1000-річчя Новгород-Сіверського – одного з районних центрів Чернігівщини: урочисті збори трудящих міста і зустрічі ветеранів; проведення на Замковій горі обласного фестивалю “Барви Придесення”, на центральній площі – театралізованої вистави; відкриття трьох бронзових скульптур – “Князь Ігор”, “Ярославна”, “Боян” (автор робіт – київський скульптор А.Куш); масові гуляння, концерти. *Радянська Україна. – 1989. – 14 вересня.*

16 вересня (субота).

6. Повідомлялось, що Рада міністрів УРСР прийняла постанову, якою було передбачено дальше поліпшення лікувально-санаторної допомоги дітям, розширення мережі дитячих здравниць і лікувальних

закладів республіки. Передбачалося передати у загальне користування лікувально-санаторні заклади, які знаходилися у віданні четвертого головного управління при міністерстві охорони здоров'я УРСР. *Радянська Україна*. – 1989. – 16 вересня.

2. Київ. На республіканському стадіоні був проведений загально-міський мітинг “В інтернаціональному єднанні і згуртуванні – успіх перебудови”, в якому взяли участь десятки тисяч киян. Думки і прагнення учасників мітингу відображали численні транспоранти: “Хай живе СРСР”, “Не дамо відступити від ленінських принципів соціалізму” і т.д. *Радянська Україна*. – 1989. – 17 вересня; *Правда України*. – 1989. – 17 септембля.

4. Київ. Створення на установчій конференції політичного, культурно-просвітницького республіканського товариства радянських німців “Відродження” під егідою Українського фонду культури. *Правда України*. – 1989. – 19 септембля.

17 вересня (неділя).

2. Львів. Десятки тисяч людей із свічками в руках створили живий ланцюг, вшановуючи пам'ять сталінських жертв, що загинули 50 років тому під час прилучення західних земель України до СРСР. *Самостійна Україна (Чикаго)*. – 1989. – Жовтень-грудень. – С.26-27.

2. Львів. Відправлено молебень по жертвам сталінізму в зв'язку із 50-літтям радянської окупації Західної України та з вимогою легалізації Української католицької церкви за участю 200 тис. осіб. *Самостійна Україна (Чикаго)*. – 1989. – Жовтень-грудень. – С.26-27.

17–24 вересня (неділя – неділя).

4. Чернівці. Перший республіканський фестиваль української сучасної пісні та популярної музики “Червона рута”. *Культура і життя*. – 1989. – 1, 15 жовтня; *Радянська Україна*. – 1989. – 13 серпня.

19-20 вересня (вівторок – середа).

1. Москва. Пленум ЦК КПРС розглянув і ухвалив Платформу КПРС

“Про національну політику партії в сучасних умовах”, постанову про скликання XXVIII з’їзду КПРС. Пленум увільнив В.Щербицького від обов’язків члена політбюро ЦК КПРС у зв’язку з його заявою про вихід на пенсію. *Радянська Україна*. – 1989. – 20, 21, 23, 24 вересня.

19 вересня (вівторок).

4. Санкт-Петербург. Повідомлялось, що українська громадськість міста, де живе близько 150 тис. українців, відновила Товариство імені Т.Шевченка, яке було створено 1898 р. Д.Менделєєвим і діяло до 1917 р. *Правда Украины*. – 1989. – 19 вересня.

24 вересня (неділя).

10. Повідомлялось, що на черговому засіданні постійної надзвичайної комісії при Раді міністрів УРСР по ліквідації наслідків аварій, катастроф і стихійних явищ при Раді міністрів УРСР обговорювалось питання про радіоекологічну обстановку у районах діючих АЕС. На території України працює 5 атомних електростанцій: Чорнобильська (3 блоки), Ровенська (3), Хмельницька (1), Південно-Українська (2), Запорізька (5 блоків). Крім того, у басейні Дніпра розташовані Смоленська і Курська АЕС. Контроль радіаційної обстановки в їх 30-кілометрових зонах здійснюється спеціальними службами. Решту території контролюють 38 станцій мережі гідрометеорологічного спостереження. За висновками вчених Академії наук УРСР, „власні рівні контрольованих викидів АЕС на даний час не перевищують допустимих, у більшості випадків вони нижчі світових рівнів, а тому не містять небезпеки для населення”. *Радянська Україна*. – 1989. – 24 вересня.

26 вересня (вівторок).

6. Постанова Ради міністрів УРСР про порядок безплатного проїзду учасників Великої Вітчизняної війни і осіб, прирівняних до них по пільгах. *Зібрання постанов уряду УРСР*. – К., 1989. - № 9. – С.5-6.

28 вересня (четвер).

1. Пленум ЦК Компартії, на якому був присутній генеральний секретар ЦК КПРС М.Горбачов, звільнив від обов'язків першого секретаря і члена політбюро ЦК Компартії України В.Щербицького у зв'язку з його заявою про вихід на пенсію. В.Щербицькому “висловлено вдячність за багаторічну і плідотворну роботу на чолі республіканської партійної організації”. Таємним голосуванням на альтернативній основі першим секретарем ЦК КПУ обрано В.Івашка. *Радянська Україна. – 1989. – 29, 30 вересня.*

29 вересня (п'ятниця).

2.10. Повідомлялось, що після досить тривалої перерви активізувалися противники будівництва Кримської атомної електростанції, що зводиться поблизу райцентру Леніне на Керченському півострові. Знову розгорнулося збирання підписів під протестами, постали пікети на шляхах, що ведуть на будмайданчик АЕС. Майже щовихідного відбуваються мітинги. Так, наприклад, у Сімферополі під гаслом “Крим і АЕС несумісні!” екологічний мітинг був організований Кримською асоціацією “Екологія і мир”. *Радянська Україна. – 1989. – 29 вересня.*

31 жовтня (неділя).

6. В УРСР прийнято рішення, не чекаючи згоди ВЦРПС і Держкомпраці СРСР, про запровадження для робітників, службовців і членів колгоспів, які виконували інтернаціональний обов'язок в Афганістані, встановити виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності, незалежно від стажу роботи, у повному розмірі. *Радянська Україна. – 1989. – 29 вересня.*

6. Змінено норми на медикаменти і харчування у родильних будинках та відділеннях, які становили відповідно півтора і карбованець 47 копійок на день, що не повною мірою задовольняло фактичні потреби. Уряд УРСР прийняв рішення про підвищення для вагітних і породіль, які перебувають у стаціонарах лікувальних закладів, витрат на медикаменти до двох з половиною, а на харчування до 2 рублів 27 копійок. На

реалізацію цього рішення буде направлено 16,7 млн. рублів у розрахунок на рік, а до кінця 1989 р. уже буде витрачено близько 4,2 млн. руб. *Радянська Україна. – 1989. – 6 вересня.*

1 жовтня (неділя).

2.10. Львів. Міліція розігнала прихильників Української Гельсінської спілки, представників Української католицької церкви, Народного руху України за перебудову, “Товариства Лева”, Спілки незалежної української молоді під час демонстрації з нагоди Дня Львова. Під час сутички між демонстрантами і представниками міліції були потерпілі з обох сторін. Львівська обласна прокуратура порушила кримінальну справу по факту подій. За твердженням львівського часопису “За вільну Україну”, у Львові було влаштовано “жорстоке побоїще”. Щотижнева хроніка пресової служби УГС писала, що “каральні органи міста перетворили святкове дійство, присвячене традиційному Дню Львова, на криваве побоїще над абсолютно безвинними і безборонними людьми”. Цей день увійшов в історію міста як “кривава неділя”. *Радянська Україна. – 1989. – 5 жовтня; За вільну Україну (Львів). – 1990. – 30 вересня. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодні. Хронологічний довідник. – К., 2005. – С.575; Камінський Анатоль. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні. – Мюнхен, 1990. – С.26-27.*

4. Львів. Відбулося відкриття музею-квартири видатної української співачки Соломії Крушельницької. *Культура і життя. – 1990. – 11 лютого.*

3 жовтня (вівторок).

4. Київ. Почала роботу конференція “Україна - Канада: спільні підприємства” за участю представників ділових кіл Канади та спеціалістів з питань зовнішньоекономічних зв’язків, вчених, керівників підприємств і організацій УРСР. *Радянська Україна. – 1989. – 5 жовтня.*

2.10. Львів. Понад 40 підприємств, установ і навчальних закладів міста провели двогодинний попереджувальний страйк на знак протесту

проти дій міліції 1 жовтня. Камінський Анатоль. *На перехідному етапі. "Гласність", "перебудова" і "демократизація" на Україні.* – Мюнхен, 1990. – С.27.

4 жовтня (середа).

5. Київ. Була відкрита духовна семінарія. Новий середній навчальний духовний заклад розрахований на чотирирічний курс навчання. Створено два класи – перший і другий. Передбачено викладання української мови і літератури як окремого предмета. *Радянська Україна.* – 1989. – 5 жовтня.

2.10. Львів. Створено міський страйковий комітет, до якого ввійшли представники понад 50 заводських страйкомів і страйкомів закладів та установ, а також представники громадських організацій. Головою комітету обрано Віктора Фурманова, заступником – Степана Хмару. Це нове явище серед подібних організацій в Україні і СРСР. *Українське слово (Париж).* – 1990. – 4 лютого; Камінський Анатоль. *На перехідному етапі. "Гласність", "перебудова" і "демократизація" на Україні.* – Мюнхен, 1990. – С.27.

6. Указ президії Верховної Ради СРСР про присвоєння звання "Мати-героїня" матерям, які проживають в УРСР, народили і виховали десять і більше дітей. Всього цього звання удостоєні 17 багатодітних матерів. *Радянська Україна.* – 1989. – 6 жовтня.

4-7 жовтня (середа – субота).

4. Дні Києва у Мюнхені. *Радянська Україна.* – 1989. – 13 жовтня.

5 жовтня (четвер).

4. Газета "Бакинський рабочий" (орган ЦК Компартії Азербайджану, Верховної Ради і Ради міністрів республіки) повідомила про створення у столиці республіки Товариства азербайджансько-української дружби. *Літературна Україна.* – 1989. – 12 листопада.

6 жовтня (п'ятниця).

1. Підсумкове засідання робочих груп, створених президією Верховної Ради УРСР для узагальнення пропозицій і зауважень до проектів законів “Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР”, “Про вибори народних депутатів Української РСР” та “Про вибори народних депутатів місцевих Рад народних депутатів Української РСР”. Повідомлялось, що надійшло 232220 пропозицій і зауважень, сім альтернативних проектів виборчих законів від груп та окремих авторів. Майже в 35% пропозицій проекти законів схвалено в цілому, а решті – висловлені доповнення, зміни і поправки до окремих розділів, статей, положень. Узагальнюючі матеріали по пропозиціях і зауваженнях, альтернативні проекти законів, що надійшли в ході народного обговорення законопроектів, передані комісії законодавчих передбачень Верховної Ради УРСР. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1989. - № 43. – С.613-614.*

8. Прем'єр-міністр Канади Брайан Малруні зробив повідомлення у парламенті, що її величність Королева схвалила кандидатуру Романа Гнатишина на пост Генер-губернатора Канади. Р.Гнатишин – колишній міністр двох консервативних урядів, став першим канадцем українського походження, який буде репрезентувати королеву Єлизавету II в Канаді. *Український голос (Вінніпег). – 1989. – 16 жовтня; Україна. – 1990. - № 49-50, грудень. – С.16-17.*

8 жовтня (неділя).

4. Київ. Повідомлялось, що першій народній артистці УРСР Марії Заньковецькій відкрито музей. *Культура і життя. – 1989. – 8 жовтня.*

9 жовтня (понеділок).

3. Прийнятий Закон СРСР “Про порядок розв’язання колективних трудових спорів (конфліктів)” мав регулювати порядок розв’язання колективних трудових спорів (конфліктів) з питань застосування діючого законодавства про працю, укладення і виконання умов колективних договорів і угод щодо встановлення нових або зміни існуючих соціально-

економічних умов праці та побуту між трудовими колективами (колективами підрозділів) і адміністрацією підприємства, установи, організації або галузевими (міжгалузевими) органами управління. *Радянська Україна. – 1989. – 14 жовтня.*

12 жовтня (четвер).

1. Підсумкове спільне засідання постійних комісій Верховної Ради УРСР з питань патріотичного та інтернаціонального виховання і міжнаціональних відносин, по освіті і культурі, законодавчих передбачень у підготовці законопроекту про мови в Українській РСР. До робочої групи надійшло 23967 пропозицій і зауважень. Учасники засідання в цілому схвалили законопроект. Визначальним при цьому було вироблення таких законодавчих положень, які надавали б українській мові статусу державної. При остаточному затвердженні проекту відзначалось на засіданні, що необхідно враховувати ті тенденції, які призводять подекуди до звуження вживання національних мов. Обов'язок державних, партійних, громадських органів та засобів масової інформації республіки – виховувати у громадян, незалежно від їх національної приналежності, розуміння національного призначення української мови як державної в УРСР, а російської мови – як мови міжнаціонального спілкування народів СРСР. Вибір мови міжособового спілкування громадян в УРСР є невід'ємним правом самих громадян. Учасники засідання в цілому схвалили законопроект. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1989. - № 43. – С.614-615.*

4. Київ. Повідомлялось про відкриття нового комплексу центральної наукової бібліотеки Академії наук УРСР. *Радянська Україна. – 1989. – 12 жовтня.*

16 жовтня (понеділок).

3. Закон СРСР “Про внесення змін і доповнень до Закону СРСР “Про кооперацію в СРСР”. Зокрема, до ст. 19 п. 2 “З метою забезпечення стабільності цін на споживчому ринку ради народних депутатів можуть встановлювати граничні рівні цін (тарифів) на основні споживчі товари

(послуги), які виробляються і реалізуються кооперативами, включаючи кооперативи системи споживчої кооперації”; до ст. 28 п. 3 “Кооперативи, що придбають товари по імпорту, реалізують ці товари населенню по цінах, що не перевищують рівень цін, встановлених для аналогічних товарів відповідними державними органами”; до ст. 40 п. 2 “Не допускається вступ у члени кооперативів у сфері виробництва і послуг і робота в них за трудовим договором керівних працівників органів державного управління, а також державних, громадських і кооперативних підприємств, організацій і установ, у функції яких входить здійснення контролю за діяльністю кооперативів, включаючи працівників відповідних служб цих організацій”. *Радянська Україна. – 1989. – 21 жовтня.*

17 жовтня (вівторок).

3. Постанова Верховної Ради СРСР “Про впорядкування торговельно-закупівельної діяльності кооперативів і регулювання цін на товари (послуги), які реалізуються кооперативами населенню і організаціям”, у якій йшла мова про закриття окремих видів кооперативів, і регулювання цін на товари (послуги), які реалізуються кооперативами населенню і організаціям. *Радянська Україна. – 1989. – 21 жовтня.*

18 жовтня (середа).

7. Київ. Помер Юрій Косач (народився 20 травня 1934 р. в Луганську) - український кінознавець, автор низки книг: „Український телевізійний фільм” (1976), „Амвросій Бучма” (1978), „Твій сучасник” (1980, у співавторстві), „Драматургія і режисура документального фільму” (1982), „Телефільм: люди, події, час” (1983). *Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997. – С.322.*

21 жовтня (субота).

2. Львів. На установчому з’їзді створена Українська національна партія, яка відстоювала право українського народу на незалежне державне існування і проголосила своєю метою відновлення Української Народної Республіки в етнічних межах. *Національні процеси в Україні.*

Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997. – С.551-553.

4. Львів. Відновлення Наукового товариства імені Шевченка як спадкоємця НТШ з 1873 року. На установчих зборах відзначалось, що відновлене НТШ у Львові “не є альтернативою існуючій Академії наук УРСР, а добровільна асоціація вчених, насамперед ентузіастів українознавчої науки і ставить собі за мету консолідувати творчу енергію наукової інтелігенції західноукраїнського регіону, що сприятиме піднесенню авторитету української науки як в Україні, та і за її межами”. Головою обрано Олега Романова. *Українське слово (Париж).- 1989. – 10 листопада; Український історик (Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен).- 1989. - № 4. – С.111-112; Жуковський Аркадій, Субтельний Орест. Нариси історії України – Львів, 1992 – С.204.*

24 жовтня (вівторок).

2. Київ. У Жовтневому палаці культури були проведені урочисті збори громадськості, присвячені Дню ООН і початку тижня дій за роззброєння. *Радянська Україна. – 1989. – 26 жовтня.*

25 жовтня (середа).

10. Згідно повідомлення РАТАУ, у Чернівцях приступила до роботи комісія міністерства охорони здоров'я СРСР. Досвідчені спеціалісти ведуть повторний прийом і додаткові обстеження пацієнтів, які потерпіли від зимічної алопеції. Хвороба, що спалахнула в Чернівцях влітку 1988 року, уразила близько трьохсот дітей, викликавши повне тимчасове облісіння. Останній випадок повного випадання волосся зареєстровано рік тому. Більшість хворих після реабілітаційного лікування повернулись до нормального життя. Та до цього часу точно не встановлено діагнозу і не виявлено джерела забруднення. У деяких дітей, які перенесли хворобу, намітився розлад окремих функцій організму. Щомісяця за медичною допомогою з цього приводу звертаються 25-30 жителів міста та області. *Радянська Україна. – 1989. – 25 жовтня.*

27-29 жовтня (п'ятниця – неділя).

10. Київ. З'їзд української екологічної асоціації “Зелений світ”, у якому взяв участь 301 делегат, серед них 232 українці, 58 росіян, 1 білорус, 8 євреїв, 1 румун і 1 вірменин. *Культура і життя*. – 1989. – 5 листопада; *Радянська Україна*. – 1989. – 26 жовтня; *Камінський Анатоль. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні*. – Мюнхен, 1990. – С.436.

28 жовтня (субота).

1.4. Прийнятий Закон УРСР “Про мови в Українській РСР” надав українській мові статус державної мови. Разом з тим закон визнав суспільну цінність усіх національних мов і гарантував громадянам України національно-культурні та мовні права. Російська мова визнавалась мовою міжнаціонального спілкування народів СРСР. Відзначалось, що вибір мови міжособового спілкування громадян УРСР є невід’ємним правом самих громадян. *Радянська Україна*. – 1989. – 3 листопада.

28-29 жовтня (субота – неділя).

4. Вільнюс. Відбулася установча конференція українців Литви. *Українське слово (Париж)*. – 1989. – 3 грудня.

29 жовтня (неділя).

7. Москва. Померла Юлія Солнцева (народилася 25.07/07.08/1901 р. в Москві) – відома актриса, кінорежисер, народна артистка СРСР (1981). Дружина Олександра Довженка. *Мистецтво України. Біографічний довідник*. – К., 1997. – С.552.

Жовтень – листопад.

4. З великим успіхом пройшли гастролі Державного заслуженого академічного ансамблю танцю УРСР ім. П.Вірського у Великобританії. Вони побували у 20 містах і дали 55 концертів. *Вісті з України*. – 1990. – № 1, січень.

3 1 листопада (середа).

3. Відповідно до рішення Ради міністрів СРСР вводився спеціальний знижений курс рубля до вільно конвертованих валют для валютного обслуговування радянських та іноземних громадян, виходячи з базового співвідношення – 6 руб.26 коп. за 1 дол. *Радянська Україна. – 1989. – 26 жовтня.*

2 листопада (четвер).

10. Повідомлялось, що Рада міністрів СРСР прийняла рішення про припинення будівництва Кримської атомної станції. На її базі буде створено навчально-тренувальний комплекс. *Літературна Україна. – 1989. – 2 листопада.*

3 листопада (п'ятниця).

10. Москва. Засідання політбюро ЦК КПРС, на якому обговорювались дії по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Приводом до нинішнього обговорення стала записка першого секретаря київського обкому Компартії України генеральному секретарю ЦК КПРС М.Горбачову, у якій йшла мова про недостатні дії у подоланні наслідків на Чорнобильській АЕС. У ній, зокрема відзначалось, що радіаційна обстановка майже на третині території Київської області, де проживає близько 300 тис. осіб, у тому числі 59 тис. дітей, продовжує залишатися напруженою. Дезактиваційні роботи, що проводяться в області, незважаючи на величезні затрати, реального поліпшення поки що не дали. Виявляються нові забруднення території. Останнім часом скоротилися масштаби проведення робіт, помітно послабилась увага до проблем, породжених аварією, з боку союзних міністерств і відомств. Досі не скоординована їх діяльність на самій ЧАЕС, у зоні та за її межами. На політбюро ЦК КПРС відзначалось, що проводиться значна робота по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, однак на нинішньому етапі необхідно прийняти додаткові заходи щодо покращення матеріального стану людей, будівництві житла, об'єктів соціально-культурного побуту, а перш за все значно покращити медичне обслуговування

населення. *Правда*. – 1989. – 11 листопада.

4. Постанова Ради міністрів УРСР про створення в смт Опішні на Полтавщині державного музею-заповідника українського гончарства з метою збереження, наукового дослідження, подальшого розвитку самотніх мистецьких традицій народного гончарства, їх популяризації і використання в естетичному вихованні трудящих. *Зібрання постанов уряду УРСР*. – К., 1989. – № 11 – С.19-20.

9 листопада (четвер).

8. Українську РСР обрано членом міжурядової ради Загальної програми ЮНЕСКО по інформації та членом Комітету по штаб-квартирі ЮНЕСКО. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.40.

11 листопада (субота).

6. Київ. Установча конференція, на якій було створено республіканську асоціацію товариств споживачів, мета якої – відстоювати їх інтереси. *Радянська Україна*. – 1989. – 14 листопада.

3. Київ. Засідання комісії ЦК Компартії України з питань агропромислового комплексу, на якому було розглянуто хід виконання в республіці рішень партії і уряду про будівництво підприємств переробних галузей і зберігання сільськогосподарської продукції. *Радянська Україна*. – 1989. – 14 листопада.

4. 100-річчя з дня народження Остапа Вишні (справжнє прізвище Губенко Павло, 11.11.1889 р., с.Грунь, нині село Охтирського району Сумської області – 28.09.1956, Київ) – видатного українського письменника-гумориста). Урочисті заходи з нагоди ювілею були проведені у Києві і у Москві. *Радянська Україна*. – 1989. – 11 листопада; *Культура і життя*. – 1989. – 7 грудня.

13 листопада (понеділок).

4. Відкриття в Україні Днів Норвегії. *Радянська Україна*. – 1989. – 15 листопада.

14 листопада (вівторок).

1.10. Москва. Верховна Рада СРСР ухвалила Декларацію “Про визнання незаконними та злочинними репресивних актів проти народів, які зазнали примусового переселення та забезпечення їх прав”. *Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга.* – Київ, 2004. – С.236.

15 листопада (середа).

1. Київ. Урочисте засідання, присвячене 50-річчю возз’єднання Західної України з УРСР у складі СРСР. *Радянська Україна.* – 1989. – 15, 16 листопада.

18 листопада (субота).

4.7. Нью-Йорк. Заходами Українського вільного університету, Наукового товариства ім. Шевченка, Українського історичного товариства та наукової ради при Світовому конгресі вільних українців відбулася ювілейна наукова конференція з нагоди 90-річчя від дня народження і 70-річчя науково-академічної діяльності одного з найвидатніших сучасних українських істориків, колишнього президента Української вільної академії наук і Українського історичного товариства, почесного президента обох цих наукових установ – професора Олександра Оглоблина (6.12/24.11/ 1899, Київ — 16.02.1992, США). *Український історик (Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен).* – 1989. - № 4. – С.107-108.

19 листопада (неділя).

7. Київ. На Байковому цвинтарі відбулося перепоховання тіл видатних українських правозахисників Василя Стуса, Юрія Литвина та Олекси Тихого, які загинули у 1984-1985 рр. у пермських концтаборах. *Українське слово (Париж).* – 1989. – 10 грудня.

20 листопада (понеділок).

3.6. Постанова Верховної Ради СРСР “Про додаткові заходи щодо

стабілізації споживчого ринку і посилення державного контролю за цінами”. *Радянська Україна*. – 1989. – 26 листопада.

21 листопада (вівторок).

4. Київ. Повідомлялось про проведення установчої конференції, на якій було створено республіканське товариство єврейської культури під егідою Українського фонду культури. *Радянська Україна*. – 1989. – 21 листопада.

4. Постанова Ради міністрів УРСР про створення Шевченківського національного заповідника у Каневі на базі Канівського державного музею-заповідника Т.Шевченка. *Зібрання постанов уряду УРСР*. – К., 1989. - № 11. – 23-24.

22 - 24 листопада (середа – п’ятниця).

8. Перебування в Україні з офіційним візитом прем’єр-міністра Канади Мартіна Брайана Малруні. У ході зустрічей з першим секретарем ЦК Компартії України В.Івашком, головою Ради міністрів УРСР В.Масолом та іншими офіційними особами відзначалось важливість розвитку українсько-канадських зв’язків у торговельно-економічній, науково-технічній і культурній галузях, були дані позитивні оцінки новим практичним крокам, які робляться у цьому напрямку. Активізуються контакти української і канадської громадськості. Розвиваються туристські зв’язки. Буде подано сприяння підготовці до святкування в 1991 р. 100-річчя поселення українців у Канаді. Була підтримана ідея відкриття генерального консульства у Києві і радянського генконсульства у Канаді, яке представлятиме також інтереси УРСР. *Радянська Україна*. – 1989. – 22, 24 листопада; *Вісті з України*. – 1989. - № 49, листопад.

24 листопада (п’ятниця).

10. На Хмельницькій АЕС виникла пожежа, яка була оперативно ліквідована пожежними частинами Хмельницької, Тернопільської, Житомирської та Ровенської областей. Відбулося загорання поліетиленових каналоутворювачів поза забетонованою частиною гермооболонки.

Потерпілих нема. Завдано матеріальних збитків на 2 тис. 600 рублів. Пожежа на третьому блоці не спричинила будь-яких негативних наслідків на перших двох блоках. *Радянська Україна. – 1989. – 26 листопада.*

5. Москва. Греко-католики припинили ланцюгову голодовку, яка тривала півроку. В ній взяло участь кілька тисяч віруючих Української католицької церкви за реабілітацію і легалізацію УКЦ. *Українське слово (Париж). – 1989. – 24 грудня.*

27 листопада (понеділок).

1. Прийнятий Закон СРСР “Про економічну самостійність Литовської РСР, Латвійської РСР і Естонської РСР”. Республіки, які першими “переводили” на економічну самостійність. *Радянська Україна. – 1989. – 5 грудня.*

28 листопада (вівторок).

1. Прийнята постанова Верховної Ради СРСР “Про амністію колишніх військовослужбовців контингенту радянських військ в Афганістані, які вчинили злочини” під час проходження військової служби в Афганістані (грудень 1979 р. – лютий 1989 р.). *Радянська Україна. – 1989. – 1 грудня.*

28 листопада (вівторок).

1.10. Постанови Верховної Ради СРСР “Про висновки і пропозиції комісії з проблем радянських німців і кримсько-татарського народу”, згідно якої Раді міністрів СРСР було доручено створення державної комісії для вирішення практичних питань, пов’язаних з відновленням прав радянських німців і кримсько-татарського народу. *Радянська Україна. – 1989. – 9 грудня.*

Листопад.

5. Часткове визнання радянською владою Української греко-католицької церкви (УГКЦ). Перехід більшості парафій у Галичині від РПЦ до УГКЦ. *Жуковський Аркадій, Субтельний Орест. Нариси історії*

України. – Львів, 1992 – С.204.

3 грудня (неділя).

4. Прудентополіс (Бразилія). Відкрито пам'ятник Тарасу Шевченку. *Культура і життя*. – 1990. – 4 березня; *Вісті з України*. – 1990. - № 4, січень.

4 грудня (понеділок).

1. В Україні почалося висування кандидатів у народні депутати УРСР і місцевих рад. *Радянська Україна*. – 1989. – 6 грудня.

5 грудня (вівторок).

4. Київ. Установче засідання українського центру міжнародного ПЕН-клубу, членами якого стали 70 письменників з України та української діаспори США, Канади, Бразилії, Бельгії, Ізраїлю, ФРН, ЧССР, ПНР та Австралії. Президентом обрано Миколу Вінграновського, віцепрезидентами – Павла Мовчана і Євгена Сверстюка. Український ПЕН-клуб повністю приймає Хартію міжнародного ПЕН-клубу і виступає за розвиток співробітництва між письменниками світу, свободу слова і права людини. *Літературна Україна*. – 1989. – 7 грудня.

7 грудня (четвер).

3. Опубліковано проект основи законодавства СРСР і союзних республік “Про землю”, які визначали правові, економічні і організаційні принципи земельних відносин і спрямовані були на створення умов для відтворення родючості ґрунтів, охорони земельних ресурсів, рівноправного розвитку всіх форм господарювання на землі, додержання прав і обов'язків землевласниками і землекористувачами, оптимального територіального розміщення продуктивних сил, збереження і поліпшення природного середовища. *Радянська Україна*. – 1989. – 7 грудня.

8 грудня (п'ятниця).

7. Філадельфія (США). Помер Микола Лівицький (народився 9 січня

1907 р. у м. Жмеринка) – державний і громадсько-політичний діяч, президент Української Народної Республіки в екзилі (1967-1989 рр.). *Український історик (Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен)*. – 1989. - № 4. – С.99-102; *Український голос (Вінніпег)*. – 1990. – 8 січня.

8-9 грудня (п'ятниця – субота).

2. Київ. Установчий з'їзд Української студентської спілки (УСС) відбувся в університеті імені Т.Шевченка, на якому були присутні 163 студенти з 62 вищих навчальних закладів України: Києва, Львова, Івано-Франківська, Чернігова, Полтави, Харкова, Донецька, Одеси, Дніпропетровська, Дніпродзержинська та ін. Мета УСС – боротьба за права студентів: забезпечення всіх стипендією на рівні прожиткового мінімуму; всіх, хто має потребу, гуртожитками; екстериторіальність та автономія навчальних закладів; прийняття демократичних статутів вузів; добровільність військової і медичної підготовки; забезпечення прав студентів брати участь у вирішенні всіх важливих питань навчального процесу; ліквідація державної монополії на освіту. УСС виступила також за ліквідацію марксистсько-ленінської ідеології при вивченні суспільних наук, забезпечення прав українцям та представникам інших національних меншин України одержувати освіту рідною мовою, введення курсів історії України, історії української філософії, політичних вчень в Україні, свободу діяльності релігійних громад у вузах та ін. На початку жовтня у лавах УСС налічувалось близько двох тисяч членів. *Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997. – С.550.*

9 грудня (субота).

5. Київ. З'їзд представників парафій Української автокефальної православної церкви з більшості регіонів України. На з'їзді обговорювались проблеми та найближчі завдання за відродження УАПЦ в Україні. *Український голос (Вінніпег)*. – 1990. – 8 січня.

10 грудня (неділя).

1. Повідомлялось про роботу комісії політбюро ЦК Компартії України

по додатковому вивченню матеріалів, пов'язаних з репресіями, що мали місце на території республіки в 30-40- та на початку 50-х років ХХ ст. За період після виходу постанови ЦК КПРС від 11 липня 1988 року в судовому порядку і на підставі указу президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 р. реабілітовано понад 108 тис. осіб. Рішення щодо 15404 осіб залишено в силі, оскільки обвинувачення, пред'явлені засудженим, підтверджені матеріалами кримінальних справ. Понад 150 колишніх членів партії реабілітовано ЦК Компартії України. *Радянська Україна. – 1989. – 10 грудня.*

4.8. Повідомлялось, що Україна встановила з п'ятьма країнами: Польщею, Словаччиною, Хорватією, Угорщиною і Німеччиною – прямі планові зв'язки у галузі культури. *Культура і життя. – 1989. – 10 грудня*

12 - 24 грудня (вівторок - неділя).

1.3. Москва. Другий З'їзд народних депутатів СРСР. З доповіддю “Про заходи щодо оздоровлення економіки, етапи економічної реформи і принципові підходи до розробки тринадцятого п'ятирічного плану” виступив голова Ради міністрів СРСР М.Рижков. У прийнятій постанові з'їзд народних депутатів СРСР зобов'язав Раду міністрів СРСР докорінно змінити методологію розробки плану, поклавши в її основу соціальні нормативи задоволення потреб радянських людей з урахуванням індексу вартості життя, раціональних норм споживання товарів і послуг. На з'їзді були прийняті постанови “Про посилення боротьби з організованою злочинністю”, “Про політичну оцінку рішення про введення радянських військ в Афганістан у грудні 1979 року”, “Про політичну і правову оцінку радянсько-німецького договору про ненапад від 1939 року” та ін. Була прийнята Декларація Другого З'їзду народних депутатів СРСР “Про недопустимість блокади автомобільних доріг і залізниць, створення будь-яких перешкод для вільного переміщення громадян і вантажів у межах СРСР”. *Радянська Україна. – 1989. – 13,14,15,16,17,19, 20,22, 23,26,29 грудня.*

13 грудня (середа).

3. Оpubлікована постанова Верховної Ради УРСР “Про додаткові

заходи по забезпеченню потреб підприємств, організацій і установ, розташованих на території республіки, паливно-мастильними, будівельними та іншими матеріальними ресурсами”, згідно з якою з 1 січня 1990 року заборонялося підприємствам відвантажувати вироблену ними додатково, понад державне замовлення, продукцію за межі республіки. Перелік забороненої до вивозу за межі республіки продукції визначався Радою міністрів УРСР. На підприємства, що порушують цю заборону, накладатимуться санкції у розмірі подвійної вартості відвантаженої продукції. Стягнуті кошти будуть зараховуватися у прибуток місцевого бюджету. *Радянська Україна. – 1989. – 13 грудня.*

14 грудня (четвер).

5. Львів. Собор Української автокефальної православної церкви. Повідомлялось, що вже більш ніж 100 парафій з храмами перейшли до УАПЦ. *Українське слово (Париж). – 1990. – 7-14 січня.*

17 грудня (неділя).

7. Київ. На майдані біля республіканського стадіону відбувся жалобний мітинг, присвячений пам'яті видатного російського вченого і правозахисника Андрія Сахарова, у якому взяли участь близько 30 тис. осіб. *Український голос (Вінніпег). – 1990. – 8 січня; Українське слово (Париж). – 1989. – 31 грудня.*

4. Москва. Заходами Українського молодіжного клубу та української громади міста відновила свою роботу Державна бібліотека української літератури. Вона була наступником Центральної української бібліотеки, яка працювала у міжвоєнний період. *Культура і життя. – 1997. – 26 березня.*

19 грудня (вівторок).

6. Повідомлялось, що Рада міністрів УРСР і Укрпрофрада прийняли постанову про додаткові заходи щодо посилення охорони здоров'я і поліпшення матеріального становища населення, яке проживає на території, що зазнало радіоактивного зараження в результаті аварії на Чорнобильській АЕС. *Радянська Україна. – 1989. – 19 грудня.*

1.6. Повідомлялось, що Рада міністрів УРСР постановила ліквідувати четверте головне управління при міністерстві охорони здоров'я республіки. *Радянська Україна. – 1989. – 19 грудня.*

20 грудня (середа).

5. Група греко-католиків з Івано-Франківська намагалися захопити Свято-Воскресенський кафедральний собор. До Львівського собору 1946 р. він належав греко-католикам. Відтоді і до цього часу – православної громаді. *Радянська Україна. – 1990. – 7 січня.*

23 грудня (субота).

6. Опубліковано текст Комплексної програми профілактики захворювань і формування здорового способу життя населення Української РСР на період до 2000 р., прийнятої Радою міністрів УРСР. У програмі акцентувалась увага на необхідності виконання основних положень: поліпшення екологічного стану; поліпшення умов праці; підвищення фізичної активності населення; боротьби із шкідливими звичками, наркоманією, токсикоманією, алкоголізмом, упорядкування харчування населення; запобігання захворюванням серед жінок і дітей; профілактика серцево-судинних захворювань; запобігання виробничому та побутовому травматизму; профілактика інфекційних і паразитарних захворювань; профілактика стоматологічних захворювань; пропаганда здорового способу життя. *Радянська Україна. – 1989. – 23 грудня.*

24 грудня (неділя).

4. Опублікована постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР “Про присудження Державних премій Української РСР в галузі науки і техніки 1989 року”. У галузі науки і техніки: 1. І.Скрипнику, В.Марченку, Є.Хруслову – за цикл робіт “Крайові задачі математичної фізики в областях з дрібнозернистою межею”. 2. І.Туряниці, В.Сливці, В.Химинцю, Д.Блецкану, М.Довгошею, О.-Є.Кикинеші, І.Туряниці, О.Борцю, Д.Семаку, Ю.Фірцаку – за цикл робіт “Розробка, дослідження складних некристалічних халькогенідних матеріалів та створення на

їх основи елементів оптоелектроніки і лазерної техніки”. 3. Ю.Глебі, І.Комарницькому, В.Сидорову, М.Півню, О.Параконному, М.Борисюку – за цикл робіт “Організація і експресія генетичного матеріалу в реконструйованих клітинних системах”. 4. Є.Шнікову, Ю.Дукельському-Тесленку, В.Ляльку, Д.Макаренку, П.Гожику, В.Мельнику, Ю.Іноземцеву, Л.Мітіну, О.Сіденку, О.Богайцю – за роботу “Геологія шельфу УРСР” у восьми томах, опубліковану у 1981-1987 роках. 5. Т.Черторизькій, Н.Озеровій, В.Бріцину, Л.Родніній, Н.Романовій, Л.Стоян, В.Ващенко, Н.Матвєєвій – за лексикографічну працю “Словник мови Шевченка” (у двох томах), опублікований у 1964 році та “Словарь языка произведений Шевченко” (у двох томах), опублікований у 1985-1986 роках. 6. А.Кириленку, С.Масалову, Ю.Сіренку, Л.Рудю, М.Хижняку, М.Войтовичу, С.Просвірніну, Б.Каценеленбауму, О.Сивову, В.Сологубову (по смертно) – за цикл робіт “Теорія резонансного розсіювання хвиль та її застосування у радіофізиці”. 7. А.Череватому, В.Колісниченку, М.Батковському, В.Ліннікову, О.Івашурі, О.Алисейчику, І.Гончаренку, С.Корольову, В.Мотову, О.Шевердяєву – за створення та освоєння серійного виробництва високоефективних вантажних морських самохідних плавучих кранів нового покоління вантажопідйомністю 140 і 500 тонн. 8. Є.Кваснікову, Н.Коваленку, Ю.Грігорову, О.Орловій, Т.Гриценку, Л.Андрієвській, Л.Масіч, Н.Вишневській, В.Соломасі, П.Клімовичу – за цикл робіт “Розробка наукових основ та технології біологічно активного молочного продукту “Теролакт” і бактеріальної закваски “Стрептосан”, їх промислове виробництво та застосування з метою вдосконалення структури харчування населення старшого віку”. 9. В.Романенку, О.Прусс, Н.Бабіч – за розробку та впровадження системи заходів для профілактики і ліквідації ензоотичного енцефаломієліту (хвороби Тешена) свиней та створення з цією метою набору діагностиків і вірусвакцини. 10. Л.Анішину, С.Якобовському, М.Чупринському, М.Зінчуку, В.Єфімчуку, М.Кушицькому, М.Стрюк, А.Азаренкові, Л.Зіневичу, М.Собчуку – за розробку та впровадження нової комплексної технології вирощування кукурудзи у Лісостепу та Поліссі Української РСР. 11. К.Тоскіну, В.Старосеку, С.Миркіну,

І.Томашуку, В.Лупальцову, Т.Кадощуку, І.Білому, В.Десятиреку, М.Сьоміну – за цикл робіт “Експериментально-клінічне вивчення етіології і патогенезу, розробка та впровадження активних методів лікування гострого деструктивного, біліарного, післяопераційного і хронічного панкреатитів”. 12. О.Кукушкіну, С.Грінбергу, В.Чигиринському, Ю.Карпинському, В.Лошкарьову, В.Стахну, О.Єгорову, В.Ткачову, В.Куваєву, М.Костюченку – за розробку та впровадження способів автоматизованого управління режимом безперервної прокатки для здійснення металозберігаючої технології виробництва сорту і катанки. За підручники для вищих навчальних закладів. 1. І.Ляшку, О.Боярчуку, Я.Гаю, О.Калайді – за підручник “Математический анализ”, опублікований у 1983-1987 роках. 2. А.Сімсону, С.Жалкіну, А.Хомичу, О.Куріцу, Є.Бартошу – за підручник “Тепловозные двигатели внутреннего сгорания”, опублікований у 1987 році (друге видання). *Радянська Україна. – 1989. – 24 грудня.*

4. Опублікована постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР “Про присудження Державних премій Української РСР по архітектурі 1989 року”: І.Довганюку, І.Зеленому, О.Матвіїву, М.Трильовському, М.Федоріву, М.Шостаку – архітекторам, Є.Лучкіну – інженеру, С.Павліву – колишньому першому секретарю Стрийського райкому Компартії України – за архітектуру громадських центрів, сіл Довголука, Лисовичі, П’ятничани і Голобутів Стрийського району Львівської області. *Радянська Україна. – 1989. – 24 грудня.*

26 грудня (вівторок).

4. Повідомлялось, що археологи Краснознам’янської експедиції Інституту археології АН УРСР досліджували чотири кургани на території колгоспу імені Котовського. Вік степових могил – від 800 до 5 тис. років. Серед знахідок – древнє намисто, різьблені люльки, жіночі прикраси, бронзові підвіски. Справжньою удачею стала розкрита могила половецького воєначальника. *Радянська Україна. – 1989. – 26 грудня.*

4. Москва. Повідомлялось про створення українського товариства “Славутич”. *Радянська Україна. – 1989. – 26 грудня.*

1989 р.

10. У Прокуратурі Української РСР відзначалось, що в республіці досить поширені розкрадання, випуск недоброякісної продукції, порушення договірних зобов'язань, приписки, зловживання у сфері торгівлі і кооперативах. Тільки в агропромисловому комплексі втрати від розкрадань, недостач та безгосподарності в 1989 році становили 244 млн. рублів, системах Укоопспілки – 17,5 млн. руб., Мінторгу УРСР – 5,3 млн. руб. Приписки і перекручення звітності виявлено більш як на 10 тис. об'єктах, до 1500 підприємств застосовувалися економічні санкції за випуск недоброякісної продукції. Серйозну стурбованість у Прокуратурі викликали зростання спекуляції, порушення правил торгівлі, обман покупців. У 1989 р. виявлено понад 30 тис. таких фактів. Правоохоронні органи тільки за розкрадання державного і громадського майна притягли до кримінальної відповідальності близько 20 тис. винних. *Радянська Україна. – 1990. – 30 травня.*

9. Ігор Коробчинський – гімнаст з Ворошиловграда – став абсолютним чемпіоном СРСР і володарем Кубка СРСР, переміг на першості Європи в Стокгольмі і чемпіонаті світу в Штутгарті. *Радянська Україна. – 1989. – 31 грудня.*

2. Відродження пласту в Україні, який був заснований 1911 р. Ідея пластового життя розцінювалась як альтернатива комсомольській та піонерській організацій. Опікунську раду новоствореної організації очолив І.Юхновський. Завдання пласту: виховувати повноцінну, всебічно розвинену молоду людину (охоплює дітей та молодь віком від 6 до 24 років), дати освіту, Україні - людину обов'язку. Пластова ідеологія і закон визначали цей обов'язок як служіння народові, Батьківщині, собі. Пласт здійснює свою діяльність у відповідності з Конституцією УРСР. Основою світогляду є християнська мораль. *Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997. – С. 538-539.*

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- Вечірній Київ
Вісник Міжнародної асоціації українців (Київ)
Вісті з України
Життя і слово (Торонто)
Культура і життя
Літературна газета
Правда (Москва)
Правда України
Радянська Україна
Самостійна Україна (Чикаго)
Український голос (Вінніпег)
Українське слово (Париж)
Український історик (Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен).
Відомості Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки –К.
Зібрання постанов уряду Української Радянської Соціалістичної Республіки –К.
Енциклопедія історії України. Т.1 – К., 2003.
Національний склад населення України. Ч.1 (за даними Всесоюзного перепису населення 1989 р.) – К., 1991.
Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997.
Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993.
Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). – К., 2000.
Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Видання друге, доповнене, доопрацьоване. – К., 2005.
Жуковський Аркадій, Субтельний Орест. Нариси історії України – Львів, 1992.
Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997.
Шатовал Ю.І. Україна 20-50-х років: сторінки ненаписаної історії. – К., 1993.

ХРОНІКА 1990

31 січня (понеділок).

6. Рішенням Ради міністрів СРСР знижено тарифи на електроенергію, що відпускалися з 7 до 23 години на комунально-побутові потреби сільському населенню (до 1 копійки за квт.). *Радянська Україна. – 1989. – 27 грудня.*

1 січня (понеділок).

7. Одеса. Помер Михайло Божій (народився 07(20) вересня 1911 р. у Миколаєві) – живописець, народний художник СРСР, дійсний член Академії мистецтв СРСР, лауреат Державної премії УРСР ім. Т.Шевченка. *Радянська Україна. – 1990. – 4 січня.*

5 січня (п'ятниця).

10. Повідомлялось, що Рада міністрів УРСР прийняла постанову про переселення жителів з ряду населених пунктів Житомирської і Київської областей, а також будівництво для них об'єктів соціально-побутового і виробничого призначення. Це рішення прийнято у зв'язку з уточненням екологічного стану території, що зазнала радіоактивного забруднення в результаті аварії на Чорнобильській АЕС. *Радянська Україна. – 1990. – 5 січня.*

1. Пленум Чернівецького обкому партії “за серйозні недоліки у керівництві бюро обкому, порушення норм партійної етики” увільнив М.Нівалова від обов'язків члена бюро і першого секретаря обкому партії. *Радянська Україна. – 1990. – 6 січня.*

1. Сімферополь. Відбувся пленум Кримського обкому партії, на який були запрошені голови культурно-освітніх товариств, представники наукової і творчої інтелігенції, ініціативних груп кримських татар, працівники засобів масової інформації. Розглядалася проблема гармонізації міжнаціональних відносин у Криму. Проведенню пленуму ЦК

передувало широке обговорення громадськістю області проекту основних напрямів діяльності комуністів, спрямованої на те, щоб своєчасно усувати суперечності, що виникають на національному ґрунті. Відзначалось, що особливо непросто проходить процес поновлення в правах і повернення на землю предків народів, висланих у роки сталінських репресій. Це, насамперед стосувалося кримських татар, за останні два роки їх переїхало до 50 тисяч осіб. *Радянська Україна. – 1990. – 7 січня; Кримська правда. – 1990. – 6,9 січня.*

7 січня (неділя).

5. Повідомлялось, що архієпископ Івано-Франківський і Коломийський Макарій оголосив голодовку на знак протесту проти спроби греко-католиків захопити 20 грудня 1989 р. Свято-Воскресенський собор в Івано-Франківську, який до 1946 р. належав греко-католикам. *Радянська Україна. – 1990. – 7 січня.*

10 січня (середа).

3.6. Рішенням Ради міністрів СРСР підвищені роздрібні ціни у середньому на 50% на ювелірні вироби і вироби, які виготовляються із застосуванням коштовних металів. Такою ж мірою підвищені ціни на коштовні метали, які скуповуються у населення. Одержані додаткові доходи буде направлено на фінансування соціальних програм, намічених на 1990 рік. *Радянська Україна. – 1990. – 10 січня.*

4. Донецьк. Повідомлялось про проведення установчої конференції регіонального товариства греків України. У ній взяли участь майже чотирьох делегатів з багатьох областей України, передусім з Одеської, Кримської, Запорізької, а також з Росії. *Радянська Україна. – 1990. – 10 січня.*

13 січня (субота).

6. Повідомлялось, що рішенням Ради міністрів УРСР встановлено порядок безплатного проїзду громадян з числа колишніх військовослужбовців-інтернаціоналістів, які брали участь у бойових діях у Республіці Афганістан і на території інших країн. *Радянська Україна. – 1990. – 13 січня.*

18 січня (середа).

4. Київ. Повідомлялось, що у Будинку вчителя відбулася установча конференція київського єврейського культурно-освітнього товариства при міській організації письменників. *Літературна Україна*. – 1990. – 18 січня.

2.4. Опубліковано звернення письменників і вчених до ученої громадськості України. У ньому наголошувалось, що “на тлі перебудовних процесів стала очевидною глибока криза науки”, а тому постала необхідність створення творчої незалежної громадської організації – Української наукової асоціації. *Літературна Україна*. – 1990. – 18 січня.

19 січня (четвер).

10. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про відповідальність за порушення вимог, спрямованих на поліпшення екологічної обстановки в Українській РСР”. До Кримінального кодексу УРСР були внесені зміни: до ст. 227¹ “Утаювання або перекручення відомостей про стан екологічної обстановки чи захворюваності населення”; до ст. 42¹ “Виробництво, заготівля, реалізація сільськогосподарської продукції, що містить хімічні препарати понад гранично допустимі рівні концентрації”; до ст. 46¹ “Порушення вимог режиму радіаційної безпеки в спеціально визначеній зоні радіаційного забруднення”. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1990. – № 5. – С. 74-77; *Радянська Україна*. – 1990. – 21 січня.

21 січня (неділя).

2. Вперше в Україні широко відзначено річницю Акту про об'єднання Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки у єдину незалежну Українську державу. О 12 годині постав “живий ланцюг”, що проліг по дорозі Київ – Житомир – Рівне – Тернопіль - Львів. О 16 годині у Києві та інших містах України відбулися мітинги-молебні “За Україну”. *Радянська Україна*. – 1990. – 23 січня; *Літературна Україна*. – 1990. – 18, 25 січня.

2. Москва. Біля пам'ятника Т. Шевченку з нагоди Дня соборності України відбувся мітинг, у якому взяли участь активісти московських

філій Руху, Української Гельсінської спілки, члени московського українського молодіжного клубу і товариства московських українців “Славутич”, а також гості від білоруських, естонських, російських та ряду інших неформальних організацій – всього 500 осіб. *Самостійна Україна (Чикаго) – 1990. - № 1 – С. 20.*

2. Саскатун (Канада). Створено комітет Саскачеванських приятелів Руху України за перебудову. Одним із завдань комітету - розповсюдження інформації про сучасні події в Україні. Подібні комітети створювалися у багатьох місцевостях, де компактно проживають українці. *Український голос (Вінніпег). – 1990. – 2 квітня.*

23 січня (вівторок).

5. Львів. У Преображенській церкві відбувся Собор Української католицької церкви, який проголосив рішення псевдособору 1946 року недійсним, легалізував Українську греко-католицьку церкву та поставив перед представниками світської влади вимогу повної реабілітації УКЦ, повернення всіх раніше забраних храмів і церковного майна, включаючи архів та бібліотеку митрополита А.Шептицького. *Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). – К., 2000. – С. 37.*

25 січня (четвер).

1. Засідання комісії при Верховній Раді УРСР по сприянню у забезпеченні прав та інтересів реабілітованих і створенні пам’ятників жертвам репресій, що мали місце в 30-40-х і на початку 50-х років ХХ ст. Повідомлялось, що розглянуто більш як 6 тис. звернень громадян. Органами прокуратури і судами прийнято рішення про реабілітацію понад 1100 осіб. Відповідними виконкомом, фінансовими органами і органами соціального забезпечення задоволено більш як 250 заяв про повернення незаконно конфіскованого майна та відшкодування його вартості. Понад 100 сім’ям з числа реабілітованих поліпшено житлові умови, 55 особам встановлено пенсії або підвищено їх розміри. Багатьом особам надано допомогу в одержанні відповідних компенсацій, поліпшено

медичне обслуговування, вирішено інші побутові питання. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 6. – С.104.*

8. Київ. Член політбюро, секретар ЦК Компартії України Ю.Єльченко зустрівся з делегацією Українського суспільно-культурного товариства Польщі на чолі з його головою М.Вербовим. Відбувся обмін думками про вирішення проблем національних груп в обох країнах; про більш повне задоволення культурно-освітніх запитів українців у Польщі, розширення та урізноманітнення форм співробітництва УРСР з українськими осередками у сусідній країні. *Радянська Україна. – 1990. – 26 січня.*

26-27 січня (п'ятниця-субота).

4. Київ. Установчий з'їзд, на якому створено Спільку народних майстрів України. *Культура і життя. – 1990. – 21,28 січня, 4 лютого.*

27 січня (субота).

1,4. Повідомлялось, що у ЦК Компартії України відбулася друга нарада з представниками культурно-національних товариств, яку провів секретар ЦК Компартії України Ю.Єльченко. Метою робочої зустрічі було окреслення проблем і шляхів їх розв'язання. З часу проведення першої зустрічі (серпень 1989 р.) створено низку національно-культурних товариств, з'явилися нові видання і публікації національними мовами, підручники. *Радянська Україна. – 1990. – 27 січня.*

28 січня (неділя).

4. Ялта. Повідомлялось про урочисті заходи у будинку-музею А.Чехова з нагоди 130-річчя від дня його народження. *Кримська правда. – 1990. –28, 31 січня.*

29 січня (понеділок).

10. Рада міністрів СРСР ухвалила постанову “Про утворення Державної комісії з проблем кримськотатарського народу”, яку очолив заступник голови Ради міністрів СРСР В.Догужієв. *Кримські татари:*

шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга. – Київ, 2004. – С.236.

8. Оттава. Урочиста інавгурація 24-го генерал-губернатора Канади. Ним став Роман (Рей) Гнатишин – канадець українського походження. *Український голос (Вінніпег)*. – 1990. – 5 лютого; *Україна*. – 1990. - № 49-50, грудень. – С.16-17.

30 січня (неділя).

4. Сімферополь. Повідомлялось, що у громадсько-політичному центрі Кримського обкому Компартії України відбулися перші кримські історичні читання. Мета їх – об'єднати зусилля всіх вчених – істориків, краєзнавців, активізувати дослідження для написання правдивої, документально вивіреної історії народів Криму. *Кримська правда (Сімферополь)*. – 1990. – 30 січня.

30-31 січня (вівторок - середа).

5. Москва. На архієрейському соборі Руської православної церкви прийнято рішення надати Українському екзархату Московського патріархату інше офіційне найменування – Українська православна церква. *Радянська Україна*. – 1990. – 3 лютого.

31 січня (середа).

1. Повідомлялось, що на засіданні політбюро ЦК Компартії України було розглянуто питання про першочергові заходи по реалізації в республіці платформи КПРС “Національна політика в сучасних умовах”. Намічено низку заходів щодо регулювання національних відносин. Зокрема, по забезпеченню основних запитів національних груп населення, поліпшення матеріальних та фінансових умов діяльності національно-культурних товариств. Підтримана ідея подальшої розробки законів щодо регулювання міжнаціональних відносин у республіці. *Радянська Україна*. – 1990. – 31 січня.

Січень.

4. Київ. ІV республіканський фестиваль сучасної української пісні. *Культура і життя*. – 1990. – 28 січня, 4 лютого

4. У Великобританії з метою сприяння українській культурі й освіті створена Українська культурно-освітня фундація. *Український голос (Вінніпег)*. – 1990. – 27 серпня.

4 лютого (неділя).

1.4. Оpubліковано виклад постанови ЦК Компартії України “Про необхідність поглибленого вивчення та об’єктивної оцінки деяких сторінок історії Компартії України 30-40-х і початку 50-х років”. У постанові відзначалося, що ЦК Компартії України, рішуче засуджуючи злочини сталінщини, вважає за необхідне всебічно розглянути і дати належну політичну оцінку новим і вже відомим раніше фактам і документам. У зв’язку з цим він доручив Інституту історії партії при ЦК Компартії України – філіалу Інституту марксизму-ленінізму при ЦК КПРС разом з вченими Академії наук УРСР, Мінвузу УРСР, Міносвіти УРСР провести дослідження комплексу питань щодо голоду 1932-1933 років в Україні, масових репресій 30-40-х і початку 50-х років, перекручень і помилок у здійсненні національної політики, господарському і культурному будівництві, зокрема в західних областях УРСР, та інших проблемах, обумовлених культом особи та його наслідками. *Радянська Україна*. – 1990. – 4 лютого.

7. Нью-Джерсі (США). Помер Василь Чапленко (народився 18 березня 1900р. у с. Миколаївка на Дніпропетровщині) - один із найвідоміших письменників і мовознавців української діаспори. *Український голос (Вінніпег)*. – 1990. – 12 березня.

5 - 7 лютого (понеділок - середа).

1. Москва. Пленум ЦК КПРС. Схвалено проект платформи ЦК КПРС до ХХVІІІ з’їзду партії “До гуманного, демократичного соціалізму”. Пленум ЦК КПРС розглянув рішення ХХ з’їзду Компартії Литви і засудив їх як “організаційно-політичний розрив з Комуністичною

партією Радянського Союзу” і як такі, що “підривають єдність КПРС і завдають великої шкоди процесам оновлення радянської федерації, суспільству в цілому”. *Радянська Україна. – 1990. – 7,8,9,10,14 лютого.*

6 лютого (вівторок).

8. Повідомлялось про офіційний візит урядової делегації УРСР на чолі з головою Ради міністрів УРСР В.Масолом у Баварію. Особливого значення візитові надавав той факт, що на такому рівні делегація України вперше відвідала західну країну. Була підписана спільна заява про основні напрями партнерського співробітництва між УРСР і Баварією. Для здійснення координації контактів і зв'язків створена постійна робоча комісія на чолі з членами урядів обох сторін. *Радянська Україна. – 1990. – 2,6 лютого.*

7 лютого (середа).

1.4. Опубліковано постанову ЦК Компартії України “Про голод 1932-1933 рр. на Україні та публікацію пов'язаних з ним архівних матеріалів”. ЦК Компартії України визнав факт голоду 1932-1933 років в Україні, засудив безпринципну політику тодішнього керівництва республіки, відмежувався від насильницьких, репресивних методів вирішення проблем суспільного розвитку. Перед вченими республіки ставилось завдання поглибленого вивчення та об'єктивної оцінки про голод 1932-1933 років в Україні. *Радянська Україна. – 1990. – 7 лютого.*

8 лютого (четвер).

4. Постанова Ради міністрів УРСР “Про створення державного заповідника “Медобори” у Тернопільській області загальною площею 10455 гектарів з метою збереження унікальних природних комплексів Подільських товтр і Кременецьких гір, генофонду рослинного і тваринного світу та використання їх у наукових цілях. В Україні налічувалося 13 державних і 3 природних державних національних парки загальною площею понад 260 тис. гектарів. *Зібрання постанов уряду УРСР. – 1990. - № 2 – С.7-8; Вісті з України. – К., 1990. - № 9, лютий.*

9 лютого (п'ятниця).

1. Пленум Донецького обласного комітету партії. Приводом для його скликання став несанкціонований мітинг у Донецьку, на якому була ухвалена вимога про відставку обкому партії та низки керівних працівників обласного масштабу, реорганізацію структури партійних органів у містах і районах. Учасники пленуму піддали гострій критиці бюро обласного комітету партії і його секретарів, особливо за нерішучість, зволікання в перебудові стилю роботи, рецидиви адміністративно-командних методів, явно недостатню увагу до розв'язання соціальних проблем. Пленум звільнив Я.Вінника від обов'язків першого секретаря Донецького обкому партії. Разом з тим були засуджені протиправні дії організаторів несанкціонованого мітингу. *Радянська Україна. – 1990. – 11 лютого.*

11 лютого (неділя).

4. Вінніпег. З нагоди 85-ліття існування й діяльності однієї з найстаріших українських установ у Канаді – товариства читальні “Просвіта”, відбулися урочисті збори. *Український голос (Вінніпег). – 1990. – 9 квітня.*

12 лютого (понеділок).

10. Київ. Український літак “Руслан” доставив понад 82 т. медичного обладнання, ліків, вітамінів, одягу. Вантаж оцінений у 4 млн. доларів і призначався для дітей, які потерпіли від аварії на Чорнобильській АЕС. Кошти були зібрані українцями США і Канади. *Радянська Україна. – 1990. – 13 лютого; Правда України. – 1990. – 13 феверя; Український голос (Вінніпег). – 30 квітня; Вісті з України. – 1990. - № 9, лютий; Вечірній Київ. – 1990. – 13 лютого.*

14 лютого(середа).

8. Постанова Ради міністрів УРСР “Про підписання Конвенції про права дитини”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С. 500.*

10. У результаті вибуху метану на шахті імені І.Поченкова виробничого об'єднання "Макіїввугілля" загинуло 13 гірників, більше десяти осіб отримали різного ступеня поранення. *Радянська Україна*. – 1990. – 16,17 лютого.

2. Повідомлялось про реєстрацію Радою міністрів УРСР статуту Народного руху України за перебудову. *Радянська Україна*. – 1990. – 14 лютого.

15 лютого (четвер).

2. Повідомлялось про реєстрацію Радою міністрів УРСР статуту Української організації борців антифашистського опору. *Правда України*. – 1990. – 15 февреля.

16 лютого (п'ятниця).

2. Повідомлялось, що Рада міністрів УРСР зареєструвала статут всесоюзного добровільного товариства "Союз "Чорнобиль". *Радянська Україна*. – 1990. – 16 лютого.

7. Київ. Помер Володимир Щербицький (народився 17.02.1918 р. у Верхньодніпровську, нині Дніпропетровської області) – член ЦК КПРС і ЦК Компартії України, перший секретар ЦК Компартії України (1972-1989 рр.), двічі Герой соціалістичної праці, лауреат Ленінської премії. *Радянська Україна*. – 1990. – 18,20 лютого.

2. Опублікована платформа громадської самодіяльної організації "Демократична Тавріда". Кандидати в народні депутати від "Демократичної Тавриди" у разі обрання добиватимуться проведення всекримського референдуму для визначення статусу Криму як союзної республіки. *Кримська правда*. – 1990. – 16 лютого.

17 лютого (субота).

10. На Верховній Раді УРСР розглянуто питання про екологічну обстановку в республіці і розроблено комплекс заходів з її докорінного поліпшення. Відзначалось, що за останні 4 роки зросли обсяги державних капітальних вкладень на природоохоронне будівництво, зменшилися

на 1,7 млн. тонн (14,2%) промислові викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря, рекультивовано понад 93 тис. гектарів земель. Розпочато впровадження ґрунтозахисної системи землеробства з контурно-меліоративною організацією території, збільшився природно-заповідний фонд УРСР. Однак, констатовалось на Верховній Раді УРСР, екологічна обстановка в республіці залишається складною. На межі екологічної кризи перебувають Придніпров'я, Придністров'я, Донбас, Кривбас, Північний Крим, узбережжя та акваторії Чорного і Азовського морів. У 1989 р. в атмосферу було викинуто понад 17 млн. т. шкідливих речовин. У 20 містах забруднення повітряного басейну значно перевищувало гранично допустимі концентрації. Підкреслювалось, що союзні органи зволікають у фінансуванні робіт по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. *Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. - №11. – С.179-185; Радянська Україна. – К., 1990. – 1 березня.*

1.10. У Зверненні Верховної Ради УРСР до громадян України відзначалось надзвичайно складне становище в країні, “вийшли назовні проблеми й протиріччя, які нагромаджувались роками. До того ж виникли нові труднощі: упала дисципліна, збільшились дефіцити, зростають злочинність, тіньова економіка, нестабільність у суспільстві”. Верховна Рада УРСР закликала громадян України “давати рішучу відсіч екстремізму, націоналізму, сепаратизму, шовінізму, зміцнювати єдність людей всіх національностей”. *Радянська Україна. – 1990. – 20 лютого.*

4.7.8. Повідомлялось, що першим в історії Римського клубу його почесним членом від України став всесвітньовідомий учений і громадський діяч, президент Академії наук УРСР академік Борис Патон. Рада Римського клубу – найавторитетніша у світі міжнародна організація, що займається глобальними проблемами розвитку людства, одностайно вирішила присвоїти академіку Б.Патону цей найвищий у системі клубу титул як акт міжнародного визнання його заслуг у підвищенні економічної, екологічної і соціальної ефективності науково-технічного прогресу, в розвитку конструктивного співробітництва, у поширенні інтернаціональних гуманітарних ідей. *Радянська Україна. – 1990. – 17 лютого.*

10. Київ. Біля Жовтневого палацу культури було закладено Плиту пам'яті з написом “Жертвам сталінського терору”. *Вісті з України. – 1990. - №37, вересень.*

18 лютого (неділя).

2. Київ. На площі Жовтневої революції (нині – майдан Незалежності) заходами асоціації “Антишовіністична дія” та Руху відбувся мітинг. Основний пафос мітингу – єднання і спільні дії проти виявів шовінізму, національного розбрату і неприязні. *Радянська Україна. – 1990. – 20 лютого; Вечірній Київ. – 1990. – 19 лютого.*

19 лютого (понеділок).

6. Набувало чинності рішення головного управління державного митного контролю при Раді міністрів СРСР про тимчасові заходи по впорядкуванню вивезення з СРСР товарів народного споживання. Віднині громадянам, які постійно проживають в СРСР, дозволялося провозити разом з речами, потрібними їм особисто та на час перебування за кордоном, подарунки і сувеніри загальною вартістю не більше 30 руб. у роздрібних цінах. Громадянам, які перетинали кордон за спрощеними правилами, дозволялося провозити подарунки і сувеніри загальною вартістю до 10 руб. на особу та до 20 руб. - на сім'ю. Загальна вартість продуктів харчування, що вивозилися з СРСР радянськими та іноземними громадянами, не повинна перевищувати 5 рублів на одну особу і по 10 рублів – на сім'ю. *Радянська Україна. – 1990. – 17 лютого.*

20 лютого (вівторок).

1. Верховна Рада СРСР зобов'язала уряд СРСР і ради народних депутатів на місцях вжити всіх необхідних заходів на захист правопорядку при проведенні демонстрацій і мітингів, намічених на 25 лютого. *Радянська Україна. – 1990. – 25 лютого.*

21 - 22 лютого (середа - четвер).

2.10. Загальнореспубліканський попереджувальний страйк студентів.

Згідно даних студентського страйкому Київського державного університету, в заходах якого взяли участь студенти Києва, Дніпропетровська, Дніпродзержинська, Львова. Були висунуті вимоги: підвищити стипендії до рівня прожиткового мінімуму; виселити із студентських гуртожитків сторонніх; припинити переслідування студентів-активістів Української студентської спілки; скасувати 6 статтю Конституції СРСР; усунути парткоми і реорганізувати комітети комсомолу; не обов'язковість вивчення марксистсько-ленінських дисциплін у навчальних закладах та ін. *Вечірній Київ*. – 1990. – 21 лютого; *Вісті з України*. – 1990. – № 11, березень.

22 лютого (четвер).

1. Пленум ЦК Компартії України ухвалив постанову про поточний момент, і резолюцію проти нагнітання напруженості на тлі міжнаціональних відносин. Пленум констатував, що громадсько-політична ситуація в країні і республіці досягла критичного напруження і зобов'язав ЦК Компартії України, партійні комітети вжити рішучих заходів щодо стабілізації обстановки в республіці. *Радянська Україна*. – 1990. – 23, 24, 28 лютого.

1. Повідомлялось, що на засіданні комісії ЦК Компартії України з питань міжнаціональних відносин під головуванням секретаря ЦК Компартії України Ю.Єльченка була проаналізована ситуація у сфері міжнаціональних відносин, яка склалася в республіці останнім часом. Було звернуто увагу партійних організацій правоохоронних органів на необхідність добиватися рішучого і оперативного застосування всіма їх працівниками діючих законів проти осіб і груп, які посягають на національну рівноправність громадян, вдаються до екстремістських дій, гарантувати безпеку кожній радянській людині незалежно від її національності. *Радянська Україна*. – 1990. – 22 лютого.

23 лютого (п'ятниця).

10. Повідомлялось, що продовжується будівництво Кримської АЕС, але під іншою назвою. Академік Є.Веліхов стверджував, що її

треба добудувати, а потім народ вирішить: використовувати її як електростанцію, чи як тренажер. У зв'язку з цією заявою для контролю за перепрофілюванням станції розпорядженням Кримського облвиконкому було створено комісію на чолі з першим заступником голови облвиконкому А.Франчуком. *Кримська правда*. – 1990. – 23 лютого.

24 лютого (субота).

2. Київ. Створено Спілку трудящих України за соціалістичну перебудову – суспільно-політичну організацію, яка виступала за “революційне оновлення і всебічний розвиток” радянського суспільства. На з'їзді підкреслювалось, що вихід із складного становища лежить у згуртуванні „здорових сил суспільства на позиціях соціалістичної перебудови, у творчій праці”. *Радянська Україна*. – 1990. – 27 лютого, 3 березня; *Культура і життя*. – 1990. – 4 березня.

24-25 лютого (субота – неділя).

2. У багатьох містах України відбулися масові мітинги на захист перебудови: у Рівно, Миколаєві, Херсоні, Донецьку, практично в усіх адміністративних центрах Донеччини. У Дніпропетровську взяли участь понад десять тисяч осіб. Площа Дзержинського у Харкові площею 11 гектарів не змогла вмістити всіх бажаючих. У Києві на площі перед Республіканським стадіоном з ініціативи Народного Руху України за перебудову, газети “Вечірній Київ” у мітингу під гаслом “Час єднання, а не розбрату” взяли участь десятки тисяч киян. У виступах наголошувалось на необхідності поставити надійний правовий та громадський заслін перед тими, хто провокує міжнаціональну ворожнечу, прагне розбрату, а не єдності, взаємоповаги і взаєморозуміння. *Радянська Україна*. – 1990. – 27 лютого; *Вісті з України*. – 1990. - №10, березень; *Вечірній Київ*. – 1990. – 27 лютого.

25 лютого (неділя).

2. Сімферополь. На площі ім. В.Леніна відбувся масовий мітинг представників трудових колективів і громадських організацій обласного

центру, який пройшов у зв'язку із зверненням ЦК КПРС до трудящих країни під гаслом “Не допустити громадських конфліктів”. На мітингу були представлені плакати усіх кольорів і політичних відтінків. Мітинги на захист перебудови відбулися також у деяких містах та районах Кримської області. *Кримська правда*. – 1990. – 27 лютого.

10. Київ. Спалено могилу Василя Стуса, 19 березня – Юрія Литвина. *Вісті з України*. - 1990. - № 14, березень; *Вечірній Київ*. – 1990. – 27 лютого; *Українське слово (Париж)*. – 1990. – 11 березня, 15-22 квітня.

28 лютого (середа).

3. Верховна Рада СРСР прийняла Основи законодавства Союзу РСР і союзних республік “Про землю”, які регулювали земельні відносини і були спрямовані “на створення умов для раціонального використання та охорони земель, відтворення родючості ґрунтів, збереження і поліпшення природного середовища для рівноправного розвитку всіх форм господарювання”. *Радянська Україна*. – 1990. – 7 березня.

1 березня (четвер).

4. Сімферополь. Повідомлялось про створення Координаційного центру відродження кримськотатарської культури і науки. *Кримська правда*. – 1990. – 1 березня.

4 березня (неділя).

1. Відбулися перші демократичні вибори до рад народних депутатів усіх рівнів на території України. Для проведення виборів утворено 450 виборчих округів. У них балотувалося 2888 кандидатів у народні депутати. Перед голосуванням у 4 округах у виборчих бюлетенях залишилося по одному кандидату, в 34 округах – по 2, у 130 – по 3-4, у 211 від 5 до 9, у 64 – від 10 до 19, у 7 – по 20 і більше кандидатів у народні депутати. У голосуванні взяло участь 31375980 виборців, або 84,55%. Народні депутати УРСР були обрані лише в 112 округах. Склад депутатів оновився на 52,2%. Серед депутатів 17,5% - робітники, 38,9% - колгоспники, 35,5% - жінки, 51,5% - члени і кандидати у члени КПРС, 48,5%

- безпартійні, 6,2% - члени ВЛКСМ. 13,2% депутатів – віком до 30 років.
Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 13. – С.235, 243.

5 березня (понеділок).

4. Постанова ЦК Компартії України і Ради міністрів УРСР “Про присудження Державних премій Української РСР імені Т.Шевченка в галузі літератури, журналістики і мистецтва 1990 року”. У галузі літератури: С.Пушику – за книгу “Страж-гора”, роман “Галицька брама”; у галузі теорії та історії літератури: Л.Махновцю – авторові перекладу, передмови і приміток, С.Захаровій – редакторові, В.Юрчишину, В.Кононенку, Л.Ільченко – художникам, авторам макета – за підготовку і випуск видання “Літопис руський”, у галузі образотворчого мистецтва: Б.Візницькому – за багатогранну роботу по збереженню, дослідженню і популяризації культурної спадщини, у галузі концертно-виконавської діяльності: Державному Кубанському козакому хору (художній керівник В.Захарченко) – за визначну роботу по збиранню та дослідженню українських народних пісень і танців; І.Козловському – за розвиток і збагачення української вокальної культури та концертні виступи останніх років; за кращий твір літератури і мистецтва для дітей та юнацтва. Д.Білоусу – за збірку поезій “Диво калинове”. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1990. - № 3 – С.3-4.*

6 березня (вівторок).

3. Закон СРСР “Про власність в СРСР”, який визнавав існування в Радянському Союзі різних форм власності, включаючи приватну. *Радянська Україна. – 1990. – 12 березня.*

9 березня (п'ятниця).

4. Сімферополь. Відкрилася виставка творів кримсько-татарських художників. *Кримська правда. – 1990. – 10 березня.*

9 – 11 березня (п'ятниця – неділя).

4. Київ. З великим успіхом пройшли у палаці “Україна” виступи

Кубанського козачого хору. *Радянська Україна. – 1990. – 12 березня; Вечірній Київ. – 1990. – 6 березня.*

З 10 по 18 березня (субота - неділя).

1. Вибори до Верховної та місцевих рад народних депутатів УРСР (повторне голосування), які проводилися в 331 виборчому окрузі. У виборах взяло участь 20830573 осіб. Обрано 330 народних депутатів УРСР. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 14. – С.267.*

11,14,16 березня (неділя, середа, п'ятниця).

1. Пленум ЦК КПРС розглянув і прийняв рішення про внесення в порядку законодавчої ініціативи проект Закону СРСР про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) СРСР статті 6 і 7 (ст.6 “Керівною і спрямовуючою силою радянського суспільства, ядром його політичної системи, державних і громадських організацій є Комуністична партія Радянського Союзу. КПРС існує для народу і служить народові. Озброєна марксистсько-ленінським ученням, Комуністична партія визначає генеральну перспективу розвитку суспільства, лінію внутрішньої і зовнішньої політики СРСР, керує великою творчою діяльністю радянського народу, науково об’рунтованого характеру його боротьби за перемогу комунізму. Всі партійні організації діють у рамках Конституції СРСР”; ст. 7 “Професійні спілки, Всесоюзна Ленінська Комуністична Спілка Молоді, кооперативні та інші громадські організації відповідно до своїх статутних завдань беруть участь в управлінні державними і громадськими справами, у вирішенні політичних, господарських і соціально-культурних питань). Були розглянуті питання про строки скликання XXVIII з’їзду КПРС, про проект статуту КПРС та ін. *Радянська Україна. – 1990. –12,13,18,20 березня; Конституція (Основний Закон) Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Із змінами і доповненнями, внесеними Законом СРСР від 1 грудня 1988 року на позачерговій дванадцятій сесії Верховної Ради СРСР одинадцятого скликання. – К., 1988. – С.6-7.*

11 березня (неділя).

1. Вільнюс. Новообраний литовський парламент проголосив незалежність Литви. *Вісті з України. – 1990. - № 14, березень.*

12-15 березня (понеділок – четвер).

1. Москва. Позачерговий Третій з'їзд народних депутатів СРСР ухвалив закони СРСР про заснування посади Президента СРСР, про внесення змін і доповнень до Конституції (Основного Закону) СРСР (статті 6, 7 та ін.), що відкрило шлях запровадженню в СРСР багатопартійної системи. Першим Президентом СРСР обраний М.Горбачов, головою Верховної Ради СРСР – О. Лук'янов. Позачерговий Третій з'їзд народних депутатів СРСР визнав недійсною проголошену Верховною Радою Литовської РСР незалежність республіки. *Радянська Україна. – 1990. –14, 15,16,17,21 березня.*

14 березня (середа).

1.10. Москва. Повідомлялось про засідання Державної комісії з проблем кримсько-татарського народу, яка наголосила на необхідності вироблення зважених рішень з питань переселення кримських татар, що враховуватимуть інтереси як сімей, що повертаються, так і населення, яке проживає тепер у Кримській області з тим, щоб не допустити національних конфліктів. Комісія відзначила, що підштовхування неорганізованого переселення без створення нормальних умов для влаштування на нових місцях сімей, які приїздять, не сприяє справедливому розв'язанню проблем кримських татар. Комісія утворила робочу групу, яка найближчим часом мала виїхати у Київ і Кримську область для відпрацювання на місці пропозицій щодо складення комплексної програми, тобто визначити коло завдань, які треба розв'язати в першочерговому порядку. *Радянська Україна. – 1990. – 14 березня; Кримська правда. – 1990. –15 березня.*

4. Київ. Повідомлялось про проведення у Міністерстві культури УРСР “круглого столу”, на якому були розглянуті питання координації дій національно-культурних товариств УРСР, проведення спільних

заходів, спрямованих на духовне збагачення людей. Учасники – представники республіканського культурного центру тюркомовних народів, єврейського, вірменського, польського, болгарського, ассірійського, дагестанського та інших національних товариств, які діють в Україні. На “круглому столі” йшла мова про необхідність створення спеціальної державної програми розвитку національних культур. Повідомлялось, що в республіці є вісім районів і близько ста сільських рад, 150 сіл, у яких більшість населення становлять громадяни некорінної національності. *Радянська Україна. – 1990. – 14 березня.*

15 березня (четвер).

1. Стрий Львівської області. Уперше за радянську добу офіційно на державній установі було піднято синьо-жовтий прапор. *Жуковський Аркадій, Субтельний Орест. Нариси історії України – Львів, 1992 – С.204.*

2. Опубліковано статут Української екологічної асоціації „Зелений світ”, який був прийнятий на з’їзді 29 жовтня 1989 р. *Літературна Україна. – 1990. – 15 березня.*

4. Алма-Ата. Повідомлялось, що у Центральному концертному залі відбувся урочистий вечір, присвячений 176-й річниці від дня народження Т.Шевченка. *Радянська Україна. – 1990. – 15 березня.*

16 березня (п’ятниця).

5. Львів. Повідомлялось про завершення першої зустрічі спільної комісії щодо нормалізації відносин між православними і греко-католиками у західних областях України, яка була створена відповідно до досягнутої у січні 1990 року в Москві домовленості між делегаціями Римсько-католицької і Руської православної церков. У прийнятій спільній заяві містився заклик до віруючих і духовенства обох церков утримуватись від дій, які можуть ускладнити міжрелігійну обстановку, особливо таких, що супроводяться насильством. Наголошувалось, що питання про храми слід розв’язувати на підставі двосторонніх домовленостей, виходячи з реальної кількості православних і католиків. *Радянська Україна. – 1990. – 16 березня.*

17 березня (субота).

2. Київ. Конференція Української Гельсінської спілки звернулася до народу Литви з відозвою, в якій вітала “відокремлення Литви від московської імперської структури” і запевняла, що “оновлена Литва може завжди розраховувати на гарячу підтримку українського народу в її зусиллях стати на твердий ґрунт державного життя після десятиліть колоніального визиску й прямого терору”. Конференція УГС висловила “глибоке обурення постановою Третього надзвичайного з’їзду народних депутатів СРСР, яка трактує акт волевиявлення Литви як незаконний”. *Камінський Анатоль. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні. – Мюнхен, 1990. – С.60.*

4. Рада міністрів УРСР ухвалила рішення про створення Державного ботанічного саду в м.Кременці Тернопільської області. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1990. - №3. – С.8.*

18 березня (неділя).

4. Сімферополь. У Палаці культури профспілок заходами єврейського культурно-освітнього товариства відбулися урочисті збори, присвячені 100-річчю від дня народження видатного єврейського актора і режисера Соломона Міхоелса (04 (16) березня 1890 р., Двінськ, тепер Даугавпілс, Латвія – 13 січня 1948 р., Мінськ). *Кримська правда. – 1990. –22 березня.*

20 березня (вівторок).

4. Київ. Повідомлялось про створення освітньої організації – Українського республіканського товариства російської культури “Русь”. Нова громадська самоврядна організація заснована Українським фондом культури і поставила перед собою мету сприяти розвитку російської культури і мови, берегти і пропагувати духовну спадщину російського народу. Головою правління товариства обраний письменник В.Єрмолов. *Радянська Україна. – 1990. –20 березня.*

21 березня (середа).

4. Київ. Вийшла в ефір нова програма Українського телебачення “Говоримо українською”. *Правда України. – 1990. – 22 марта.*

24 березня (субота).

1. Повідомлялось, що секретаріат ЦК Компартії України розглянув опубліковані 8 березня 1990 р. в газеті “Літературна Україна” матеріали і лист “До членів Руху та всіх громадян України”, “Звернення до селян, робітників та інтелігенції України”, проект статуту Української селянсько-демократичної партії. Ці публікації, як відзначалось у ЦК КПУ, „свідчили про наміри певних груп створити в Україні нові політичні партії”. Виходячи з того, що одна особа не може бути членом кількох політичних партій, секретаріат ЦК Компартії України заявив, що ті члени КПРС, які підписали документи до “Літературної України”, поставили себе поза КПРС. *Радянська Україна. – 1990. – 24 березня.*

24-25 березня (субота – неділя).

2. Харків. Перша республіканська конференція прихильників радикальної демократизації Компартії України. 109 делегатів (народні депутати, представники Народного руху України, члени екологічних угруповань та ін.) представляли 21 область. Більшістю голосів було прийнято рішення про те, що першочерговим завданням є досягнення організаційної і матеріальної незалежності Компартії України, яка повинна керуватися власною програмою і статутом у добровільному ідейно-політичному союзі компартій. *Літературна Україна. – 1990. – 5 квітня.*

24-25 березня (субота – неділя).

2. Хуст Закарпатської області. Сесія великої ради Народного руху України присвячена 51-річниці проголошенню 15 березня 1939 р. Карпатської України. Більшістю голосів відхилено було пропозицію про перетворення Руху на політичну партію. Делегати сесії висловили солідарність з рішеннями Верховної Ради Литви щодо відновлення незалежної Литовської держави. *Українське слово (Париж). –*

1990. – 25 березня, 1,8 квітня; Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. *Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.)*. – К., 2000. – С.47-48; Камінський Анатоль. *На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні*. – Мюнхен, 1990. – С.286-287.

25-27 березня (неділя –вівторок).

8.10. В Україні на запрошення уряду СРСР перебувала міжнародна група експертів для обговорення плану проведення експертизи концепції безпечного проживання людей на територіях, що зазнали забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Групу очолив директор відділу ядерної безпеки МАГАТЕ Моріс Розен. При зустрічі у Раді міністрів УРСР відзначалось, що в зонах, які потерпіли від аварії на ЧАЕС, проживає 1450 тис. осіб. В УРСР 5 млн. га. земель забруднених радіацією, з них 3,5 млн. га. сільськогосподарських угідь і 1,5 млн. га. - лісу. Уряд УРСР, вчені і спеціалісти, а також широка громадськість поставили під сумнів 35-берову концепцію, свого часу розроблену АМН СРСР і міністерством охорони здоров'я СРСР. *Радянська Україна*. – 1990. – 30 березня.

25 березня (вівторок).

2. Київ. З ініціативи Спілки незалежної української молоді відбулися мітинги-протести проти проходження призовниками служби поза межами України. У мітингах біля заводу “Арсенал”, станції метро “Дарниця” та в Академмістечку взяло участь близько тисячі осіб. *Українське слово (Париж)*. – 1990. –8 квітня.

26 березня (середа).

10. Львів. Прибув транспорт подарунків та ліків від Організації українських жінок Великобританії дітям України, які потерпіли від аварії на Чорнобильській АЕС. *Український голос (Вінніпег)*. – 1990. – 16 квітня.

28 березня (середа).

4. Повідомлялось, що Рада міністрів УРСР прийняла постанову про створення Музею історії міста Коломия. *Радянська Україна*. – 1990. – 28 березня.

2. Опубліковано проект нового статуту Комуністичної партії Радянського Союзу. *Радянська Україна*. – 1990. – 28 березня.

4. Повідомлялось, що міжвідомча комісія, створена 1987 року для перегляду літератури, що знаходилася у спецхранах, за час своєї роботи повернула у бібліотеки майже 8 тис. назв книг і брошур загальною кількістю понад 70 тис. примірників. *Літературна Україна*. – 1990. – 28 березня.

29 березня (четвер).

1. Указ президії Верховної Ради УРСР про утворення Державного комітету Української РСР у справах національностей. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1990. - № 15. – С.303.

1. Постанова президії Верховної Ради УРСР “Про проголошення дня 26 квітня “Днем чорнобильської трагедії”. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1990. - № 15. – С.304.

30 березня (п'ятниця).

5. Київ. Повідомлялось про створення Республіканського комітету захисту прав віруючих Української православної церкви. *Правда України*. – 1990. – 30 марта.

1. Київ. Відбулася нарада перших секретарів міськкомів і райкомів Компартії України. Було розглянуто питання про роботу партійних організацій у зв'язку з підготовкою до ХХVІІІ з'їзду КПРС і ХХVІІІ з'їзду України. Наголошувалось, що із змінами і доповненнями до 6 і 7 статей Конституції СРСР партія реально буде працювати в умовах багато-партійної системи. На нараді підкреслювалось на необхідності нових ідей, нових форм партійно-політичної і організаційної роботи, які відповідали б духові часу. *Радянська Україна*. – 1990. – 31 березня.

31 березня (субота).

1. Київ. Пленум ЦК Компартії України розглянув питання: про програмні документи до XXVIII з'їзду КПРС і XXVIII з'їзду Компартії України; про скликання XXVIII з'їзду Компартії України; про звіти і вибори в Компартії України. Була прийнята резолюція "Про політичний і економічний суверенітет України", у якій зазначалось, що "одним з найважливіших завдань Компартії України є послідовне утвердження політичного та економічного суверенітету Української РСР в оновленій радянській федерації". Пленум ЦК заявив, що Компартія України "рішуче виступає проти закликів екстремістських елементів до виходу республіки із СРСР". *Матеріали Пленуму Центрального Комітету Компартії України 31 березня 1990 року. – К., 1990.*

5. Опубліковано звернення-протест духовенства і віруючих Української православної церкви до Народного Руху України за перебудову в зв'язку з незаконним захопленням православних храмів і "з проханням піднести свій голос проти насилля екстремістів від релігії, захистити православних українців Галичини і їх храми". *Радянська Україна. – 1990. –31 березня.*

31 березня – 1 квітня (субота - неділя).

1. По всій Україні попри перестороги ЦК Компартії України й заборони уряду УРСР відбулися демонстрації на підтримку прийнятих рішень Верховної Ради Литовської РСР про "відновлення незалежної Литовської держави". У Києві у демонстрації взяло участь понад 30 тис. осіб. Стільки ж вийшло на демонстрацію в Івано-Франківську. У Львові перед початком мітингу, в якому взяло участь понад 100 тис. осіб, відбулося підняття жовто-синього прапора над будинком університету. У Тернополі (єдине місто, де влада дозволила мітинг) на вулиці вийшло 50 тис. осіб. Масові демонстрації пройшли у Донецьку, Кривому Розі, Запоріжжі, Вінниці, Житомирі. У демонстраціях взяли участь поряд з українцями росіяни, євреї, поляки та представники інших національностей. За підрахунками інформцентру Української Гельсінської спілки, у мітингах, демонстраціях, пікетуваннях та інших акціях в Україні

взяло участь більш як чверть мільйона осіб. За твердженням газети “Правда України”, у Києві мітинг був “небагатолюдним”, у ньому взяли участь 3-3,5 тис. осіб, у Львові - 15-20 тис., у Тернополі – 8 тис., у Харкові – 2 тис., в Донецьку – до 200 осіб, у Вінниці – 200-250. За організацію і проведення несанкціонованих мітингів було притягнуто до відповідальності 50 осіб. *Радянська Україна. – 1990. – 8 квітня; Правда України, 1990. – 3 апреля; Вільна Україна. – 1990. – 3 квітня; Вісті з України. – 1990. - №№ 15, 17 квітень; Українське слово (Париж). – 1990. – 15-22 квітня; Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 20 – С.421; Камінський Анатоль. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні. – Мюнхен, 1990. – С.63-64.*

Березень.

10. На Чорнобильській АЕС працювала комісія Південно-Західного округу Держпроматомнагляду СРСР. За результатами комплексної перевірки ЧАЕС видано акт-розпорядження із зазначенням виявлених недоліків і вимогами щодо їх усунення. Рада Південно-Західного округу Держпроматомнагляду СРСР ухвалила: припинити експлуатацію Чорнобильської АЕС, якщо до 11 травня не будуть усунуті виявлені порушення. За результатами комплексної перевірки на ЧАЕС було визнано, що персонал не забезпечує достатньої безпеки експлуатації. *Радянська Україна. – 1990. – 8, 20 травня.*

2. Почав виходити часопис “Народна газета” - друкований орган Народного руху України за перебудову. *Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. – Ч.2 –К., 1997. - С. 542.*

1 квітня (неділя).

10. Повідомлялось, що у Гавану на запрошення кубинського уряду на відпочинок і лікування прибули 139 дітей, які потерпіли в результаті аварії на Чорнобильській АЕС. *Радянська Україна. – 1990. – 1 квітня.*

3 1 квітня (неділя).

6. Рада міністрів УРСР встановила студентам вищих учбових

закладів грошову надбавку до стипендії. Це урядове рішення прийнято з метою поліпшити матеріальний стан малозабезпечених студентів, у чийх сім'ях на кожного їх члена середньомісячний дохід менше 60 рублів. *Радянська Україна*. – 1990. –14 березня.

2 квітня (понеділок).

1. Підписаний Президентом СРСР Закон СРСР “Про посилення відповідальності за посягання на національну рівноправність громадян та насильствене порушення єдності території Союзу РСР” виходив з необхідності “посилити захист прав і свобод громадян, рішуче присікати діяльність різних націоналістичних і сепаратистських об’єднань, спрямовану на дискредитацію громадян у зв’язку з їх національною приналежністю, мовою, віросповіданням, на розпалювання міжнаціональної ворожнечі і розбрату, на насильствене порушення закріпленої Конституцією СРСР єдності території Союзу РСР”. Закон враховував “міжнародно-правові зобов’язання Союзу РСР про заборону в законодавчому порядку будь-якої діяльності, спрямованої на дискримінацію громадян, розпалювання національної ненависті, ворожнечі і насильства”. *Радянська Україна*. – 1990. –6 квітня.

2-13 квітня (понеділок – п’ятниця).

4. Ялта. Проведення Днів Чехова. *Кримська правда*. – 1990. –1,3,4,7,8,14 квітня.

3 квітня (вівторок).

1. Львів. Над міською ратушею піднято жовто-блакитний прапор. *Вільна Україна*. – 1990. – 5 квітня.

3 квітня (вівторок).

10. Підписаний Президентом СРСР Закон СРСР “Про правовий режим надзвичайного стану” - тимчасовий захід і оголошувався відповідно до Конституції СРСР і даного Закону в інтересах гарантування безпеки громадян СРСР при стихійних бідах, великих аваріях або катаклізмах,

а також при масових безпорядках. Мета проголошення надзвичайного стану – “якнайшвидша нормалізація обстановки, відновлення законності і правопорядку”. *Радянська Україна. – 1990. – 11 квітня.*

1. Президент СРСР підписав Закон СРСР “Про порядок вирішення питань, пов’язаних з виходом союзної республіки з СРСР”. *Радянська Україна. – 1990. – 7 квітня.*

7 квітня (субота).

6. Указ Президента СРСР “Про заходи допомоги дітям, які проживають у зоні наслідків аварії на Чорнобильській АЕС”. *Радянська Україна. – 1990. – 8 квітня.*

8. Київ. Відкриття Днів Корейської Народно-Демократичної Республіки в Україні. *Правда України. – 1990. – 10 апреля.*

8. Женева. Постійне представництво УРСР при відділенні ООН та інших міжнародних організацій організувало прес-конференцію для іноземних журналістів і представників інформаційних служб ООН, інших міжнародних організацій у зв’язку з річницею чорнобильської трагедії. У ході прес-конференції особливо підкреслювалась необхідність розширення міжнародного співробітництва у справі ліквідації наслідків чорнобильської катастрофи, більш активного залучення до цього співробітництва урядових, наукових, медичних, природоохоронних установ і громадських екологічних організацій зарубіжних країн. *Радянська Україна. – 1990. – 8 квітня.*

8 квітня (неділя).

7. Львів. Повідомлялось про проведення урочистих заходів у зв’язку 100-річчя від дня народження видатного єврейського актора Соломона Міхоелса. *Вільна Україна. – 1990. – 8 квітня.*

9 квітня (понеділок).

1. Президент СРСР підписав Закон СРСР “Про загальні засади місцевого самоврядування і місцевого господарства в СРСР”, який був покликаний забезпечити реалізацію прав і свобод громадян, їх самостійність у

розв'язанні питань соціального та економічного розвитку території, охорони навколишнього середовища. *Радянська Україна. – 1990. – 15 квітня.*

10 квітня (вівторок).

3. Підписаний Президентом СРСР Закон СРСР “Про основи економічних відносин Союзу РСР, союзних і автономних республік” розмежував повноваження Союзу РСР і республік в економічній сфері, визначив їх фінансово-економічні відносини, правові основи участі у загальносоюзному ринку, законодавчі і договірні форми регулювання відносин Союзу РСР і республік, гарантії прав союзних і автономних республік, автономних областей і округів, місцевих рад народних депутатів і самостійності підприємств. *Радянська Україна. – 1990. – 18 квітня.*

8.10. Опубліковано Звернення Ради міністрів УРСР до урядів і громадськості зарубіжних країн, міжнародних організацій із закликом до активної взаємодії у справі ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. *Радянська Україна. – 1990. – 10 квітня.*

10-12 квітня (вівторок – четвер).

8. Перебування в Україні Президента Республіки Польща В.Ярузельського. Президент Польщі був прийнятий першим секретарем ЦК Компартії України В.Івашко, головою президії Верховної Ради УРСР В.Шевченко і головою Ради міністрів УРСР В.Масолом. З обох сторін було підтверджено прагнення до забезпечення стабільності та безпеки на європейському континенті, розвитку економічного, науково-технічного і культурного співробітництва між Українською РСР і Республікою Польща, до розширення контактів між людьми, забезпечення національно-культурних запитів громадян польської національності в УРСР і українців, які проживають у Польщі. *Радянська Україна. – 1990. – 13 квітня; Правда Украины. – 1990. – 11, 12 апреля.*

12 квітня (четвер).

3. Постанова Ради міністрів УРСР про створення державної податкової служби в Українській РСР у системі міністерства фінансів УРСР

прийнята з метою вдосконалення системи контролю за додержанням законодавства про податки, повнотою і своєчасністю внесення платежів до бюджету, підвищення відповідальності підприємств, організацій і населення за виконання податкових зобов'язань. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1990. - № 4. – С.7-8.*

5. Київ. Рада у справах релігії при Раді міністрів УРСР провела прес-конференцію для зарубіжних журналістів, які представляли низку провідних газет і журналів, радіо Англії, Австрії, Венесуели, Італії, Іспанії, Канади і США. Знайомлячи гостей із життям віруючих у республіці, голова ради у справах релігій М.Колесник повідомив, що протягом останніх півтора року з'явилися 3 тис. нових релігійних об'єднань. Великим накладом видається релігійна література. *Радянська Україна. – 1990. –14 квітня.*

1. Опубліковано відкритий лист ЦК Комуністичної партії Радянського Союзу до комуністів країни, який закликав до єдності КПРС. *Радянська Україна. – 1990. - 12 квітня.*

4. Київ. Повідомлялось, що київське товариство єврейської культури почало випускати інформаційний бюлетень “Возрождение”, який став спадкоємцем газети “Дер Штерн”, що виходила у Києві до 1941 р. *Правда Украины. – 1990. – 12 апреля.*

13 квітня (п'ятниця).

5. Синод Української православної церкви опублікував заяву в зв'язку з “незаконним рішенням Львівської міської ради народних депутатів про передачу собору св. Юра католикам східного обряду”. *Радянська Україна. – 1990. – 13 квітня.*

2. Донецьк. Установчі збори союзу “Єднання”, створеного для координації демократичних сил регіону. *Правда Украины. – 1990. – 14 апреля.*

1.8.10. Згідно Заяви ТАРС, на підставі виявлених у партійних архівах документів, СРСР офіційно визнав відповідальність за убивство НКВС у 1940-у р. у Катинському лісі кількох тисяч польських офіцерів. У цьому злочині до цього дня в СРСР звинувачували нацистів. Радянський уряд висловив глибокий жаль у зв'язку з катинською трагедією і

заявив, що вона становить один з тяжких злочинів сталінізму. *Радянська Україна. – 1990. – 14 квітня.*

14 квітня (субота).

6. Постанова Ради міністрів СРСР “Про заходи у зв’язку з святкуванням 45-ї річниці Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні”. У ній, зокрема, йшла мова про поліпшення пенсійного забезпечення учасників та інвалідів Великої Вітчизняної війни, які вводяться в дію з 1 жовтня 1990 р. *Радянська Україна. – 1990. – 22 квітня.*

15 квітня (неділя).

4. Київ. Повідомлялось, що з нагоди 70-річчя Київського академічного українського драматичного театру ім. І.Франка, відбувся урочистий вечір. *Культура і життя. – 1990. – 15 квітня.*

4. Сімферополь. Відбулося урочисте відкриття кримсько-татарського музично-драматичного театру. *Культура і життя. – 1990. – 29 квітня; Кримська правда. – 1990. – 11, 15, 17 квітня.*

17-21 квітня (вівторок – субота).

4. Київ. VI з’їзд кінематографістів України. Створена незалежна республіканська творча організація працівників екрана. Першим секретарем обраний М.Баликов. *Культура і життя. – 1990. – 22 квітня; Радянська Україна. – 1990. – 18 квітня.*

18 квітня (середа).

1.10. Опублікована заява ЦК Компартії України, президії Верховної Ради УРСР і Ради міністрів УРСР, у якій йшла мова про ситуацію у Львівській, Івано-Франківській та Тернопільській областях. У заяві відзначалось, що під гаслами відродження національної самосвідомості ведеться „розгнущана націоналістична пропаганда”: населенню регіону нав’язується ідея “галицької автономії”, активно звучать заклики до виходу України із СРСР і створення “самостійної української держави”, цілеспрямовано розпалюється конфлікт між греко-католиками і православними,

розгорнута широкомасштабна кампанія дискредитації Комуністичної партії. У заяві наголошувалося, що всі проблеми економічного, соціального і національно-культурного розвитку західного регіону повинні вирішуватися лише в межах Конституції СРСР, Конституції УРСР та діючих законів. *Радянська Україна. – 1990. – 18 квітня.*

4. У прийнятій постанові Ради міністрів УРСР „Про вдосконалення проведення Шевченківського літературно-мистецького свята „В сім’ї вольній, новій” відзначалось, що проведення цього свята сприяє подальшому зміцненню зв’язків між культурами народів СРСР і набуло союзного і міжнародного значення. „Разом з тим регламентування його проведення у березні і тільки у Києві та в одних і тих же місцях Черкаської області обмежує регіони популяризації спадщини Т.Шевченка, вносить елементи формалізму у проведення свята”. У зв’язку з цим постановою передбачалось проведення заходів по відзначенню Шевченківського літературно-мистецького свята „В сім’ї вольній, новій” щороку в травні почергово в одній із областей республіки згідно з графіком, розробленим республіканською комісією. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1990. - № 4. – С.9-10.*

18 квітня (середа).

2.4. Постанова Рада міністрів УРСР “Про діяльність на території УРСР українсько-американського фонду “Відродження” – добровільної громадської організації. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1990. – № 4. – С.10-12.*

20 квітня (п’ятниця).

1.5. Постанова президії Верховної Ради УРСР “Про скасування рішення Львівської міської ради народних депутатів від 6 квітня 1990 року “Про собор св. Юра” про вилучення у православної громади собору св. Юра та єпархіальної резиденції і передачу їх Українській греко-католицькій церкві”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 18. – С.372.*

10. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про відповідальність за

дії, спрямовані проти громадського порядку і безпеки громадян”. Були внесені зміни до Кримінального кодексу УРСР, зокрема, до: ст.187⁵ “Захват державних або громадських будівель чи споруд”; ст. 206¹ “Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку і безпеці громадян”; ст.173¹ “Поширювання неправдивих чуток”; ст.185² “Створення умов для організації і проведення з порушенням установленого порядку зборів, мітингів, вуличних походів або демонстрацій”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 18. – С.373-374.*

21 квітня (субота).

2. Повідомлялось про утворення Українського республіканського товариства “Діти Чорнобиля”. *Радянська Україна. – 1990. – 21 квітня.*

4. Черкаси. Повідомлялось про проведення у музеї літературно-мистецького свята, присвяченого 150-річчю виходу першого прижиттєвого “Кобзаря” Тараса Шевченка. *Правда України. – 1990. – 21апреля.*

21-22 квітня(субота – неділя).

2. Львів. Відбулася установча конференція, на якій Український християнсько-демократичний фронт реорганізовано в Українську християнсько-демократичну партію (УХДП). Питання майбутньої державності України УХДП пов’язувала перш за все з досягненням політичної незалежності, ліквідацією тоталітаризму як системи. Наголошувалось на необхідності відновлення національної символіки і надання українській мові статусу державної. До блоку з національного питання УХДП додавала вимогу культурної автономії українців на всій території СРСР. Центральним пунктом програми було релігійне питання, вирішення якого пов’язувалося з необхідністю повної реабілітації релігії, надання рівних прав християнським церквам. Йшла мова про необхідність досягнення економічної самостійності, перехід до ринкової економіки, забезпечення пріоритету екології над економікою, створення власної валютно-фінансової системи і введення власної грошової одиниці, передача землі селянам. *День – 2004. – 21,22 квітня. Алексеев Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох*

(Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). – К., 2000. – С. 50-51; Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997. – 560-561.

22 квітня (неділя).

2. Київ. Була проведена екологічна демонстрація, санкціонована міськрадою. Організаторами виступили Народний рух, Спілка незалежної української молоді, Товариство української мови імені Т.Шевченка, “Меморіал”, “Союз Чорнобиль”, “Зелений світ”, ряд народних депутатів СРСР і УРСР. Демонстрація пройшла під гаслами “За незалежну соборну українську державу”, “Радянській імперії – ні!”. До пам’ятника В.Леніну був покладений вінок із колючої проволочки. Прокуратура Києва прийняла рішення про порушення кримінальної справи “по фактах виключного цинізму”. *Радянська Україна. – 1990. – 25 квітня, 25 травня; Правда Украины. – 1990. – 24,25,26 апреля; Українське слово (Париж). – 1990. – 6 травня.*

1. Київ. Повідомлялось про проведення урочистих зборів, присвячених 120-й річниці від дня народження В.Леніна. *Радянська Україна. – 1990. – 22 квітня.*

23 квітня (понеділок).

3. Президент СРСР підписав Закон СРСР “Про прибутковий податок з громадян СРСР, іноземних громадян і осіб без громадянства”. *Радянська Україна. – 1990. – 8 травня.*

6. Президент СРСР підписав Закон СРСР “Про поетапне скасування податку на неодружених, одинаків та малосімейних громадян СРСР”. *Радянська Україна. – 1990. – 8 травня.*

6. Президент СРСР підписав Закон СРСР “Про профілактику захворювання СНІД”. *Радянська Україна. – 1990. – 12 травня.*

24 квітня (вівторок).

Президент СРСР підписав Закон СРСР “Про мови народів СРСР”, згідно якого радянська держава зобов’язувалась забезпечити громадянам

СРСР умови для використання в різних сферах державного і суспільного життя мов народів СРСР, їх збереження і розвиток. Закон встановлював загальні принципи мовної політики в СРСР, гарантії вільного розвитку і використання мов народів СРСР, правовий режим мови офіційних взаємовідносин у рамках радянської федерації, права громадян у використанні мов народів СРСР. *Радянська Україна. – 1990. – 6 травня.*

2. Заява 12 народних депутатів СРСР від України (Ю.Щербак, О.Гончар, Д.Павличко, В.Яворівський та ін.) з приводу Закону СРСР “Про мови народів СРСР”. У заяві відзначалось, що прийнятий закон “сприймається як такий, що відображає не сучасні завдання створення оновленого Союзу республік, а минуле “імперське” мислення. Хоча в законі й нема терміну “двомовність”, саме це поняття проходить через весь закон. Вважаємо, що цей закон не може бути прийнятим як за своєю концепцією, що суперечить принципам суверенності союзних республік, так і в деталях”. *Літературна Україна. – 1990. – 4 травня.*

25 квітня (середа).

10. Постанова Верховної Ради СРСР “Про єдину програму по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і ситуацію, пов’язану з цією аварією”. У планах соціально-економічного розвитку Союзу РСР і союзних республік на 1991-1992 роки передбачено було виділити на зазначені цілі окремим рядком фінансових і матеріально-технічних ресурсів. Вказувалось на необхідність звернутись до парламентаріїв усіх країн світу і міжнародних організацій із закликом сприяти у розв’язанні проблем Чорнобильської катастрофи, включаючи створення міжнародного фонду і науково-дослідного центру з участю провідних спеціалістів світу. *Радянська Україна. – 1990. – 29 квітня.*

25-26 квітня (середа – четвер).

4. Київ. Міжнародна наукова конференція “Гуманітарні аспекти чорнобильської катастрофи”, у якій взяли участь вчені з Данії, Голландії, Канади, США, Франції, Швеції. *Радянська Україна. – 1990. – 27 квітня; Літературна Україна. – 1990. – 10 травня.*

26 квітня (четвер).

10. Вперше в Україні на офіційному рівні відзначався День Чорнобильської трагедії. Відбулися мітинги-реквієми, молебні в пам'ять жертв аварії на ЧАЕС. *Радянська Україна. – 1990. – 28 квітня.*

1. Підписаний Президентом СРСР Закон СРСР “Про вільний національний розвиток громадян СРСР, які проживають за межами своїх національно-державних утворень або не мають їх на території СРСР” був покликаний “сприяти гармонізації національних відносин, задоволенню специфічних інтересів кожної національності і національної групи, утвердженню в міжнаціональному спілкуванні взаємної поваги та соціалістичного інтернаціоналізму”. *Радянська Україна. – 1990. – 9 травня.*

1.3. Закон СРСР “Про розмежування повноважень між Союзом РСР і суб'єктами федерації” затвердив повноваження союзних республік – „суверенних радянських соціалістичних держав, які добровільно на основі вільного самовизначення народів і рівноправності об'єдналися в Союз Радянських Соціалістичних Республік”: 1) повноту державної влади на своїй території поза межами повноважень, переданих ними у відання Союзу РСР; 2) право вільного виходу з СРСР; 3) територія союзної республіки не могла бути змінена без їхньої згоди; 4) самостійно вирішувати питання розміщення виробничих і господарських об'єктів, забезпечувати комплексний економічний і соціально-культурний розвиток на своїй території з урахуванням інтересів усіх народів, які проживають на них; 5) вступати у відносини з державами, укладати з ними договори, обмінюватись дипломатичними і консульськими представництвами, здійснювати зовнішньоекономічні зв'язки і брати участь у діяльності міжнародних організацій. Здійснення цього права союзної республіки не могло суперечити законам СРСР і міжнародним зобов'язанням СРСР. *Радянська Україна. – 1990. – 5 травня.*

29 квітня (неділя).

1.3. Опубліковано проект Закону УРСР “Про економічну самостійність Української РСР”, у якому підкреслювалося, що УРСР – суверенна держава, яка добровільно увійшла з іншими радянськими республіками в

СРСР. Економічною основою державного суверенітету УРСР є власність народу республіки. Територія УРСР не може бути змінена і використана без згоди її народу. УРСР в особі своїх органів влади і управління самостійно здійснює керівництво економікою республіки у строгій відповідності з Конституцією і законами УРСР з метою всемірного розвитку соціальної і культурної сфери, охорони навколишнього середовища і задоволення потреб громадян у матеріальних, соціальних та духовних благах. Реалізуючи політику економічної самостійності республіки, УРСР поєднує свої національно-державні інтереси з інтересами Союзу РСР як радянської федеративної держави. Всі розташовані на території УРСР підприємства, установи і організації зобов'язані додержуватися законодавства УРСР. Законодавчі акти СРСР, які регулюють господарські відносини, діють на території республіки остільки, оскільки не суперечать законодавству УРСР. *Радянська Україна. – 1990. – 29 квітня.*

29-30 квітня (неділя – понеділок).

2. Київ. Перший з'їзд Української Гельсінської спілки прийняв постанову про перетворення на політичну партію шляхом перереєстрації членів. Затверджена назва “Українська республіканська партія” (УРП). Головою обраний Левко Лук'яненко, заступниками голови – Степан Хмара та Григорій Гребенюк. Головною метою діяльності партії визнавалося створення Української незалежної соборної держави як неодмінної умови політичного, економічного і культурного відродження, утвердження демократичного ладу і розвиток громадянського суспільства. Для цього було визнано за необхідне підготувати нову Конституцію України, ввести республіканське громадянство і новий виборчий закон, забезпечити розподіл влади на законодавчу, виконавчу і судову. У національному питанні УРП проголошувала рівність громадян України незалежно від походження і національності. Підкреслювалося право кримських татар на організоване повернення до Криму і політичну автономію у складі України. 495 делегатів (українці, росіяни, вірмени, молдаванин, абхазець) представляли 28 філій і 219 осередків, які об'єднували 2300 осіб. *Українське слово (Париж). – 1990. – 6,13 квітня;*

Самостійна Україна (Чикаго). – 1990. – Квітень-червень – С. 6-15; Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). – К., 2000. – С.50; Камінський Анатоль. На перехідному етапі. “Гласність”, “перебудова” і “демократизація” на Україні. – Мюнхен, 1990. – С.372-373; Яблонський Василь. Сучасні політичні партії України. – К., 1996 – С.117.

30 квітня (понеділок) – 2 травня (середа).

2. Харків. Установча конференція конфедерації анархістів України. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Вид. 2. – К., 2005.- С.584.

Квітень.

4. Івано-Франківськ. Протягом дев'яти днів проходив українсько-молдавський театральний фестиваль “Березіль-90”. *Культура і життя. – 1990. – 13 травня.*

.4. В Україні створено Чехословацьке культурно-просвітнє товариство ім. Я.Каменського, головним завданням якого є турбота про рідну мову, історичну пам'ять, самобутність, культуру, збереження традицій. В Україні проживало 9 тис. чехів і 8 тис. словаків. *Вісті з України. – 1990. - № 15, квітень; Правда Украины. – 1990. – 10 апреля.*

1 травня (вівторок).

1.10. Повідомлялось про засідання в ЦК Компартії України, на якому відзначалось наростання “антикомуністичної істерії” у Львівській, Івано-Франківській і Тернопільській областях, факти осквернення пам'ятників В.Леніну. Спрямовуючу роль у цьому відіграли, як вказувалось на засіданні ЦК КПУ, керівники та активісти місцевих організацій Руху та Української Гельсінської спілки, а нерідко й з народних депутатів. *Радянська Україна. – 1990. – 1 травня.*

4 травня (п'ятниця).

1. Указ президії Верховної Ради УРСР про перейменування

м. Ворошиловграда у м. Луганськ, Ворошиловградської області - на Луганську область. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1990. - № 20. – С.423.

9. Повідомлялось, що футболісти Київського “Динамо” завоювали у дев’ятий раз Кубок СРСР. *Радянська Україна*. – 1990. – 4 травня; *Правда України*. – 1990. – 4 мая.

10. О 15 годині 40 хвилин на перегоні між станціями Гребінка – Ромодан Південної залізниці сталася аварія з пасажирським потягом № 222 Львів – Ворошиловград. Один пасажир загинув, 19 – госпіталізовано. *Радянська Україна*. – 1990. – 6 травня.

5 травня (субота).

5. Київ. Біля пам’ятника св. Володимиру відбувся молебен Української автокефальної православної церкви з нагоди 60-річчя заборони цієї церкви та “процесу СВУ”. *Українське слово (Париж)*. – 1990. – 20 травня.

6 травня (неділя).

1.5. Опубліковано рішення Львівської обласної ради народних депутатів “Про релігійні конфесії на Львівщині”, згідно якого на території області кожна релігійна конфесія, діяльність якої не суперечить міжнародним нормам, має право на реєстрацію, вільне існування та пропаганду власного вчення. Дії органів влади на території Львівської області по ліквідації Української греко-католицької церкви у 1946 р. та переслідування віруючих і духовенства греко-католицької церкви визнавались незаконними та аморальними; УГКЦ поновлювалася у своїх правах. Враховуючи, що собор св. Юра є релігійною святинею УГКЦ, резиденцією і усипальницею її митрополитів, насильно відібраних у греко-католиків, передавався у користування УГКЦ. *Вільна Україна*. – 1990. – 6 травня

7 травня (понеділок).

1. Київ. Пленум ЦК Компартії України рекомендував від Компартії України на посаду голови Верховної Ради УРСР першого секретаря ЦК

Компартії України В.Івашка, на посаду голови Ради міністрів УРСР - В.Масола. Пленум прийняв постанову про нову редакцію 6-ї та 7-ї статей Конституції Української РСР, проект якої передбачалось винести в порядку законодавчої ініціативи на розгляд сесії Верховної Ради УРСР. *Радянська Україна. – 1990. – 8 травня.*

10 травня (четвер).

10. Повідомлялось про проведення всеукраїнського тижня пам'яті жертв голоду 1932-1933 років та сталінських репресій. Розпочався він у с.Рижавка Уманського району Чернігівської області, де в 1933 р. загинуло понад три тисячі людей. *Літературна Україна. – 1990. – 10 травня.*

10 – 21 травня (четвер - понеділок).

4. Канни. 43-й міжнародний фестиваль. Стрічка київського кінорежисера, оператора і сценариста Юрія Ільєнка “Лебедине озеро. Зона” отримала головну нагороду програми “Два тижні режисерів” – приз ФІПРЕССІ (Міжнародної федерації кінопреси). Крім того, ця стрічка була удостоєна призу журі молодих кінокритиків. Така висока нагорода вперше присвоєна представникам України. *Культура і життя. – 1990. – 27 травня, 29 липня.*

12 травня (субота).

2. Звернення Товариства української мови імені Т.Шевченка до Верховної Ради УРСР, Верховної Ради РРФСР, до всіх громадян України, у якому відзначалось, що прийнятий закон “Про мови” “перекреслює здобутки в національній політиці, реанімує засуджені народами СРСР імперські методи розв'язання мовної проблеми, суперечить принципам суверенності союзних республік”. *Культура і життя. – 1990. – 20 травня.*

13 травня (неділя).

1.10. Повідомлялось, що відповідно до декларації Верховної Ради СРСР “Про визнання незаконними і злочинними репресивних актів

проти народів, яких було піддано насильственному переселенню, і забезпечення їхніх прав” та постанови Верховної Ради СРСР від 28 листопада 1989 р. “Про висновки і пропозиції комісії з проблем радянських німців і кримсько-татарського населення” розроблено концепцію Державної програми повернення кримських татар у Крим. Ця програма насамперед визначала методи організованого повернення кримських татар у місця свого історичного проживання при забезпеченні нормальних умов життєдіяльності всього населення Криму. *Радянська Україна. – 1990. – 13 травня; Кримська правда. – 1990. – 13 травня.*

4. Київ. Відбувся перший конгрес поляків України. Ініціатором його проведення стало Польське культурно-освітнє товариство, яке об’єднувало понад 5 тис. членів у 10 відділеннях. Мета конгресу – намітити шляхи відродження польської культури і консолідувати сили всіх поляків в Україні. *Радянська Україна. – 1990. – 15 травня; Правда України. – 1990. – 13 мая.*

4. Київ. Повідомлялось про відкриття у Державному музеї образотворчого мистецтва виставки гравюр видатного українського графіка, маляра, скульптора, мистецтвознавця Якова Гніздовського (27.01.1915, с.Пилипче, нині Борщівського району Тернопільської області – 08.11.1985, Нью-Йорк, кремований прах перепоховано у рідному селі). *Культура і життя. – 1990. – 13 травня.*

14 травня (понеділок).

1. Указ Президента СРСР М.Горбачова “Про визнання недійсною постанови Верховної Ради Естонської РСР “Про державний статус Естонії”, яка визнала незаконною державну власність Союзу СРС в Естонії. *Радянська Україна. – 1990. – 16 травня.*

1. Указом Президента СРСР М.Горбачова Декларація Верховної Ради Латвійської РСР “Про відновлення незалежності Латвійської Республіки” визнана такою, “що не має юридичної сили з моменту її прийняття”. *Радянська Україна. – 1990. – 16 травня.*

1. Постанова президії Верховної Ради УРСР “Про доповнення до проекту порядку денного першої сесії Верховної Ради Української РСР

дванадцятого скликання”, зокрема, про зміну редакції шостої та сьомої статей Конституції (Основного Закону) УРСР. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1990. – 22. – С.487.

15 травня (вівторок).

6. Закон СРСР “Про пенсійне забезпечення громадян в СРСР” гарантував всім працездатним громадянам СРСР право на матеріальне забезпечення за рахунок суспільних фондів споживання шляхом надання трудових і соціальних пенсій. Закон був покликаний повніше враховувати працю як джерело зростання добробуту народу і кожної людини; виключити зрівняльний підхід у пенсійному забезпеченні; встановити єдність умов і норм пенсійного забезпечення робітників, службовців, членів колгоспів та інших категорій трудящих; гарантувати соціальну захищеність пенсіонерів, у тому числі шляхом регулярного перегляду розмірів пенсій в міру зміни вартості життя і підвищення ефективності економіки країни. *Радянська Україна*. – 1990. – 2 червня.

1. Верховна Рада УРСР нового складу вперше почала працювати як парламент – постійно. Перша сесія тривала понад два місяці, а не два-три дні, як раніше, коли Верховна Рада була декоративним псевдопарламентом, що штампував підготовлені апаратом тексти законів. У ході роботи сформувалися два блоки депутатів – парламентська більшість і опозиція. Робота Верховної Ради транслювалася по радіо і телебаченню, і полеміка між депутатами здійснювала безпосередній вплив на суспільство. У свою чергу, процеси, що відбувалися в суспільстві, негайно переносилися в стіни Верховної Ради. *Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.)*. – К., 2000. – С.63.

16 травня (середа).

1. Постанова Ради міністрів УРСР про перейменування Радіо-телеграфного агентства України при Раді міністрів УРСР (РАТАУ) в Українське інформаційне агентство при Раді міністрів УРСР (Укрінформ). *Зібрання постанов уряду УРСР*. – К., 1990. – № 5. – С.8.

18 травня (п'ятниця).

2.10. День скорботи кримсько-татарського народу. В Сімферополі, ряді райцентрів і селищ Кримської області відбулись мітинги, присвячені пам'яті жертв репресій. Промовці, які виступали на них, вимагали прискорити процес повернення всіх бажаючих на батьківщину, негайно відновити автономію Криму. Пікетувались будинки місцевих органів влади. *Радянська Україна. – 1990. – 19 травня; Правда України. – 1990. – 19 мая.*

4. Київ. Дійсними членами Академії наук УРСР обрані: О.Бакаєв (економіка агропромислового комплексу). З.Бутенко (експериментальна онкологія). М.Гасик (металургія сталі та феросплавів). М.Голубець (геоботаніка). Д.Гродзинський (радіобіологія). В.Забігайло (геологія). Д.Задонський (літературознавство). О.Космодаміанський (гірнична механіка). В.Манжелій (експериментальна фізика). В.Махненко (матеріалознавство, міцність металів). В.Моргун (генетика і селекція). М.Находкін (радіофізика, радіоастрономія). Б.Олійник (літературознавство). О.Онищенко (економіка агропромислового комплексу). Л.Пастур (математика). С.Пелетмінський (теоретична фізика). Г.Полікарпов (радіобіологія). В.Прісняков (механіка). В.Скороходов (матеріалознавство, порошкова металургія). В.Старостенко (геофізика). Б.Стогній (енергетика). П.Толочко (археологія). Ю.Шеляг-Сосонко (геоботаніка). М.Шпак (експериментальна фізика). М.Шуба (біофізика).

Членами-кореспондентами обрані: І.Акімов (зоологія безхребетних), П.Андон (інформатика), Р.Белевцев (петрологія, рудні родовища), О.Білорус (міжнародний менеджмент), І.Вишневський (експериментальна фізика), О.Возіанов (фізіологія, медицина), Л.Гассанов (обчислювальна та формаційна техніка), М.Герасимчук (економіка), Г.Гнесін (матеріалознавство, порошкова металургія), В.Гончарук (хімія і технологія очищення води), Г.Голодець (фізична хімія), В.Грицик (наукове приладобудування), М.Долішній (регіональна економіка), В.Євдокимов (загальна енергетика), М.Жулинський (літературознавство), Я.Ісаєвич (історія культури), Ю.Керча (хімія високомолекулярних сполук), Г.Кіт (математичні проблеми механіки), С.Комісаренко (біохімія), А.Косевич

(фізика твердого тіла), О.Костюк (мистецтвознавство), В.Кошечко (фізична хімія), С.Крижицький (археологія), В.Кузнецов (електроенергетика), О.Летичевський (інформатика), Л.Лобанів (матеріалознавство, міцність матеріалів), М.Лозинський (органічна хімія), В.Матвеев (динаміка та міцність машин), Б.Мацелюх (молекулярна генетика), Д.Мельничук (біохімія), Ю.Мільман (матеріалознавство, фізика міцності), А.Науковець (фізика поверхні, електроніка), В.Німчук (мовознавство), О.Пала гін (обчислювальна та інформаційна техніка), В.Перелома (металургія сталі та феросплавів), В.Підгорський (мікробіологія), В.Підоплічко (клітинна біологія), Л.Позняк (металургія сталі та феросплавів), В.Похмурський (матеріалознавство, міцність матеріалів), В.Присяжний (неорганічна хімія), А.Савченко (економіка промисловості), Л.Сохань (соціологія праці), К.Тяпкін (геофізика), В.Ушкалов (механіка), П.Фомін (астрофізика, астрономія), Л.Францевич (зоологія безхребетних), А.Халатов (теплоенергетика), Н.Шор (математична кібернетика), П.Шпак (літологія, геологія горючих копалин), М.Шульга (механіка), К.Ющенко (матеріалознавство, зварювання металів), М.Ядренко (математика). *Національна академія наук України. Персональний склад. 80 років.* – К., 1998 – С.213.

1. Верховна рада УРСР прийняла заяву “Про річницю масової депортації кримсько-татарського народу”, в якій підкреслювалось, що “в республіці буде робитися все необхідне для відновлення справедливості, організованого переселення кримських татар, створення для громадян усіх національностей, які проживають у Криму, гідних умов життя і праці”. *Відомості Верховної Ради УРСР.* – К., 1990. – 23. – С.507.

19 - 22 травня (субота – вівторок).

4. Проведення на Полтавщині всесоюзного шевченківського свята “В сім’ї вольній, новій”. *Літературна Україна.* – 1990. – 24, 31 травня; *Радянська Україна.* – 1990. – 31 березня, 20 травня; *Вісті з України.* – 1990. – № 22, травень.

19 травня (субота).

6. Указ Президента СРСР “Про нові підходи до розв’язання житлової

програми в країні і заходи щодо їх практичної реалізації”, згідно якого розроблялась цілісна система заходів розв’язання житлової проблеми в СРСР. *Радянська Україна*. – 1990. – 22 травня.

10. Київ. Повідомлялось, що вже вдруге у цьому році заходами української громади США і Канади доставлено 140 т. медичного обладнання, ліків, продуктів харчування, вітамінів, одягу на загальну суму 7 млн. доларів для дітей, які постраждали в результаті аварії на Чорнобильській АЕС. *Радянська Україна*. – 1990. – 19 травня; *Правда України*. – 1990. – 19, 29 мая; *Вісті з України* - 1990. - № 23, травень; *Вечірній Київ*. – 1990. – 21 травня.

20 травня (неділя).

4. Санкт-Петербург. У Державному музеї етнографії народів СРСР відбулися урочистості у зв’язку з 150-річчям видання “Кобзаря” Тараса Шевченка. До ювілею було приурочено відкриття виставки українських художників. *Літературна Україна*. – 1990. – 7 червня.

20-22 травня (неділя – вівторок).

8. Вінніпег. Відбувся з’їзд Робітничого запомогового товариства – однієї із найстаріших українських організацій в Канаді, яке відзначило 68-річчя своєї діяльності. Президентом РЗТ обрано З.Ніколишина. Протягом всієї своєї діяльності РЗТ підтримувало тісні зв’язки з радянською Україною. *Правда України*. – 1990. – 24 мая.

22 травня (вівторок).

7. 150-річчя від дня народження Марка Кропивницького (10/22/.05.1840, с.Бежбайрак, тепер с. Кропивницьке Новоукраїнського району Кіровоградської області - 8/21/.04.1910, Харків) - видатного українського драматурга, актора, режисера, композитора, одного із засновників українського професійного театру. На Кіровоградщині – у селі Кропивницьке, де народився поет, у місті Бобринці, де він навчався, відкрилися оновлені музейні експозиції, виставки, пройшли театралізовані вечори. В обласному центрі була проведена республіканська

науково-теоретична конференція, в українському музично-драматичному театрі ім. М.Кропивницького – урочистий вечір. У Київському державному академічному російському драматичному театрі ім. Лесі Українки, на сцені якого виступав М.Кропивницький, відбувся ювілейний вечір. *Радянська Україна*. – 1990. – 21 квітня; *Правда Украины*. – 1990. – 19 мая; *Вісті з України*. – 1990. – № 22, травень.

23 травня (середа).

1. Президент СРСР підписав Закон СРСР “Про громадянство СРСР”. *Радянська Україна*. – 1990. – 5 червня.

8. Українську РСР обрано членом Комісії соціального розвитку при ООН. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.41.

6. Опубліковано проект статуту Українського добровільного товариства тверезості. *Радянська Україна*. – 1990. – 23 травня.

2. Івано-Франківськ. Відбувся мітинг під жовто-блакитними і червоно-чорними прапорами, присвячений “Дню героїв” - воїнів ОУН і УПА, який був організований Українською республіканською партією. *Правда Украины*. – 1990. – 31 мая.

24-28 травня (четвер – понеділок).

4. Київ. II міжнародний фестиваль фольклору, в якому взяли участь представники республік СРСР, а також Бельгії, Фінляндії, Італії, НДР, Югославії, Ізраїлю, Мексики, Польщі, Китаю, США. *Культура і життя*. – 1990. – 27 травня, 3 червня; *Радянська Україна*. – 1990. – 21 березня, 29 травня; *Правда Украины*. – 1990. – 27, 29 мая; *Вісті з України*. – 1990. – № 14, березень, №23, травень.

24 травня (четвер).

4. Київ. Повідомлялось про проведення наукової конференції, яка була присвячена 150-річчю видання “Кобзаря” Тараса Шевченка. *Літературна Україна*. – 1990. – 24 травня.

25-27 травня (п'ятниця – неділя).

2. Київ. Установчий з'їзд Об'єднаної соціал-демократичної партії України, в роботі якого взяли участь близько 100 делегатів від 35 організацій із 25 міст республіки. Внаслідок розколу, що стався на з'їзді, було проголошено дві окремі партії - Соціал-демократичну партію України (її засновниками виступили дві третини делегатів) і Об'єднану соціал-демократичну партію України. *Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997. – С.565; Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). – К., 2000. – С. 53.*

27 травня (неділя).

5. Повідомлялось про рішення Ради міністрів УРСР передати Українській православній церкві окремі об'єкти музейного об'єднання “Києво-Печерський державний історико-культурний заповідник”. *Культура і життя. – 1990. – 27 травня.*

28 травня (понеділок).

5. Львів. Повідомлялось, що у двох середніх школах міста розпочалися заняття на теми релігійного виховання, з історії Української автокефальної православної церкви. *Український голос (Вінніпег). – 1990. – 28 травня.*

29 травня (вівторок).

1.10. Постанова президії Верховної Ради УРСР “Про політичне, соціально-економічне та екологічне становище України”. Відзначалось, що екологічна обстановка у більшості регіонів перебуває в загрозовому стані, а в деяких – катастрофічна. Незадовільно здійснювалися заходи по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Погіршилася ситуація в соціальній сфері, особливо на споживчому ринку. У зв'язку з цим Раді міністрів УРСР доручалось підготувати програму діяльності, яка б в умовах політичної і економічної самостійності республіки та

переходу до регульованої ринкової економіки забезпечила б пріоритетний розвиток соціальної інфраструктури, налагодження взаємовигідного еквівалентного обміну результатами праці між республіками, соціально, політико-правову захищеність та свободу віросповідання громадян. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. – № 25. – С.533.*

31 травня (четвер).

4. Постанова Ради міністрів УРСР про створення ландшафтного державного заказника республіканського значення “Байдарський” у м.Севастополі. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1990. – № 6. – С.18.*

1 червня (п'ятниця).

10. Повідомлялось, що за поданням уряду УРСР Рада міністрів СРСР утворила комісію під головуванням заступника голови Ради міністрів УРСР В.Гладуша, яка зобов'язувалась до 1 жовтня 1990 року розробити програму робіт по виведенню з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС. *Радянська Україна. – 1990. – 1 червня.*

6. Вводилася в дію постанова Ради міністрів СРСР і ВЦРПС про підвищення розмірів допомоги по тимчасовій непрацездатності деяким категоріям робітників і службовців. *Радянська Україна. – 1990. – 19 травня.*

1. Повідомлялось про проведення спільного засідання ідеологічної комісії Кримського обкому Компартії України та постійної комісії обласної ради народних депутатів щодо гармонізації міжнаціональних відносин і духовної сфери. Відзначалось, що проблеми міжнаціональних відносин в Криму продовжують зберігати гостроту. *Кримська правда. – 1990. – 1 червня.*

2 червня (субота).

4. Постанова Ради міністрів УРСР про створення держаних заказників республіканського значення “Британський” (Вінницька область), “Рись” (Волинська область) та “Червонобережжя” (Полтавська область). *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1990. – № 6. – С.21-22.*

3 червня (неділя).

2. Опубліковано проект Демократичної платформи Компартії України. *Радянська Україна*. – 1990. – 3 червня.

4 червня (понеділок).

1. Головою Верховної Ради УРСР обрано Володимира Івашка. *Радянська Україна*. – 1990. – 5 червня.

4-30 червня (понеділок - понеділок).

8. Київ. Дні Великобританії в Україні. В урочистій церемонії відкриття свята взяла участь принцеса Анна. У рамках проведення святкування відбулися виставки “Сучасне життя Великобританії”, “Промисловість Великобританії”, виставки міст Бірмінгема і Едінбурга, британського мистецтва ХХ ст., виступ Англійської Національної опери, спектаклі Англійської шекспірівської трупи, Лондонського театру сучасного танцю, виступи команди британських ВПС та інші заходи. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1990. - № 24 – С.512; *Радянська Україна*. – 1990. – 26 січня; 20,31 травня, 3,6,8 червня; *Літературна Україна*. – 1990. – 10,31 травня.

5-6 червня (вівторок – середа).

5. Київ. Перший всеукраїнський собор Української автокефальної православної церкви, на якому були присутні сім єпископів і 540 священників з усіх областей України. Собор проголосив незалежність УАПЦ і вихід її з підпорядкування Московського патріархату. Було обрано першого за всю історію православного християнства в Україні Патріарха Київського і всієї України. Ним став митрополит Мстислав (Скрипник), який жив у США. *Українське слово (Париж)*. – 1990. – 17 червня; *Культура і життя*. – 1990. – 24 червня; *Український голос (Вінніпег)*. – 1990. – 18 червня; *Радянська Україна*. – 1990. – 21 жовтня; *Вільна Україна*. – 1990. – 10 червня; *За вільну Україну*. – 1990. – 3 липня; *Літературна Україна*. – 1990. – 21 червня.

5 червня (вівторок).

10. Повідомлялось, що Рада міністрів УРСР і Укрпрофрада прийняли постанову про забезпечення житлом громадян, які підлягали додатковому переселенню з територій, що зазнали радіоактивного забруднення в результаті аварії на Чорнобильській АЕС. *Радянська Україна. – 1990. – 5 червня.*

4. Повідомлялось про створення Всеукраїнської спілки кобзарів. *Радянська Україна. – 1990. – 5 червня.*

6 червня (середа).

1. Декларація Демократичного блоку народних депутатів у Верховній Раді УРСР про перехід до конструктивної парламентської опозиції, оформленої у вигляді Народної ради. До її складу увійшли 125 депутатів, які представляли регіональні депутатські групи 21 області і Києва. При цьому більшість складала депутати від західних областей. На автономних засадах до Народної ради увійшла група комуністів “Демократична платформа в КПУ”. Підкреслювалось, що опозиція буде співпрацювати з усіма конструктивними силами Верховної Ради УРСР. Головою Народної ради обрано депутата І.Юхновського, заступниками – Л.Лука’яненка, Д.Павличка, О.Ємця, В.Філенка, секретарем – Л.Танюка. *Правда Украины. – 1990. – 10 мая; Алексеев Ю.М., Кульчицкий С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985-1999 рр.) – К., 2000. – С.63-64.*

9 червня (субота).

8. Київ. У Верховній Раді УРСР відбулася зустріч з Прем’єр-міністром Великобританії Маргарет Тетчер, яка перебувала у Києві у зв’язку з Днями Великобританії в Україні. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 26. – С.543.*

2. Київ. Установча конференція, на якій була створена Українська селянсько-демократична партія. У програмних документах проголошувався курс на побудову самостійної правової Української народної держави з пріоритетом загальнолюдських цінностей і моралі. *Алексеев*

Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. *Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985-1999 рр.)* – К., 2000. – С.51

5. Київ. Єпископат Української православної церкви звернувся до патріарха Московського і всієї Русі Алексія II і до Священного Синоду з проханням надати самостійності і незалежності УПЦ. *Вісті з України*. – 1990. – 46, листопад.

9-10 червня (субота – неділя).

4. На узбережні Київського моря в оздоровчому таборі Київського політехнічного інституту відбулася установча конференція, на якій була створена Українська наукова асоціація (УНА) як протипага Академії наук УРСР, яка, за твердженням делегатів, “комуністична установа і пропагує партійну науку”. Серед 135 учасників конференції: 8 академіків і член-кореспондентів АН УРСР, 60 докторів і 51 кандидат наук. У виступах наголошувалось про кризу української економіки, науки, культури. Президентом УНА обрано члена-кореспондента АН УРСР П.Кислого. *Известия (Москва)*. – 1990. – 18 юнія; *Літературна Україна*. – 1990. – 28 червня, 16 серпня; *Українське слово (Париж)*. – 1990. – 7 жовтня; *Український історик (Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен)*. – 1990. - № 1-4. – С. 244-245.

10-16 червня (неділя - субота).

2. Київ. XXVI з'їзд ЛКСМУ. Ухвалено доповнення до назви організації: ЛКСМУ - Молодь за демократичний соціалізм. Молодіжна організація республіки за останні роки втратила 1300 тис. членів. Першим секретарем ЦК обраний Анатолій Матвієнко. *Радянська Україна*. – 1990. – 12,17 червня.

11 червня (понеділок).

10. На шахті ім. О.Засядька виробничого об'єднання “Донецьквугілля” стався раптовий викид вугілля і газу. П'ять прохідників загинуло, кількох у тяжкому стані госпіталізовано. *Правда України*. – 1990. – 14 юнія; *Радянська Україна*. – 1990. - 13 червня.

11-15 червня (понеділок – п'ятниця).

2. Донецьк. Перший з'їзд гірників СРСР. У його роботі взяли участь представники більшості регіонів країни – Воркути і Кузбасу, Сахаліну і Донбасу, Західної України і Підмосков'я, Караганди та інших. Були прийняті резолюції про соціальне становище гірників; про роботу в галузі в умовах ринкової економіки; про утворення незалежної профспілки гірників, до якої не повинні входити трудівники допоміжних підприємств і установ; про розпуск офіційного оргкомітету по підготовці з'їзду гірників у Москві та передачу цих повноважень заново утвореному на першому з'їзді оргкомітету; про скликання другого з'їзду гірників замість того, що планувався офіційними органами як перший. Делегати з'їзду оголосили проведення 11 липня цього року політичного страйку гірників. *Радянська Україна. – 1990. – 12, 17 червня; Правда України. – 1990. – 17 юня; Вісті з України. – 1990. - № 26, червень, № 29, липень. За вільну Україну. – 1990. - 4 липня; Українське слово (Париж). – 1990. – 24 червня.*

12 червня (вівторок).

1. Москва. Перший з'їзд народних депутатів РРФСР прийняв Декларацію про державний суверенітет РРФСР. *Радянська Україна. – 1990. – 13 червня.*

13 червня (середа).

4. Повідомлялось, що в Арров-парку (США) відбувся щорічний фольклорний фестиваль “Український день”, проведений заходами Ліги американських українців. *Вечірній Київ. – 1990. – 13 червня; Правда України. – 1990. – 14 юня.*

15-16 червня (п'ятниця - субота).

2. Київ. Перший всесоюзний з'їзд союзу “Чорнобиль”, у роботі якого взяли участь 572 делегати з 12 республік СРСР. *Правда України. – 1990. – 16 юня; Українське слово (Париж). – 1990. – 8 липня.*

16-17 червня (субота – неділя).

2. Київ. Установча конференція Української народно-демократичної партії, у роботі якої взяло участь близько 300 делегатів з Києва, Краматорська, Кривого Рогу, Луганська, Луцька, Полтави, Одеси, Рівного, Харкова та з Хмельниччини. Головна мета партії – побудова незалежної Української держави. *Українське слово (Париж). – 1990. – 24 червня, 15 липня.*

19-23 червня (вівторок - субота).

2. Київ. Перший етап XXVIII з'їзду Компартії України, на якому 1696 делегатів представляли 3 млн. 241 тис. комуністів республіки. Першим секретарем ЦК Компартії України на альтернативній основі обраний Станіслав Гуренко, який працював другим секретарем ЦК. Були прийняті резолюції на звіт ЦК Компартії України, на звіт Ревізійної комісії Компартії України, а також „Про проект Платформи ЦК КПРС до XXVIII з'їзду партії „До гуманного, демократичного соціалізму” та „Проект Статуту КПРС”. Прийнято постанови по Програмних принципах діяльності Компартії України та по проекту Статуту Компартії України. З'їзд прийняв резолюції: „Про державний суверенітет Української Радянської Соціалістичної Республіки”, „Про молодіжну політику Компартії України”, „За відродження українського села”, заяву „Про ліквідацію наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і захист населення від їх впливу”, звернення „На шляху до гармонізації взаємодії суспільства та природи” і до уряду, Академії наук УРСР, трудових колективів, працівників лікувальних закладів і населення республіки. Прийнято Звернення XXVIII з'їзду Компартії України до комуністів республіки. З'їзд обрав Центральний комітет у складі 247 членів і Ревізійну комісію Компартії України в складі 40 осіб. *Матеріали XXVIII з'їзду Комуністичної партії України 19-23 червня 1990 року (перший етап) – К., 1990.*

19 червня (вівторок).

1.4. Повідомлялось, що ЦК Компартії України розглянув і відмінив як політично-помилкові постанови ЦК КП(б)У кінця 40-х – початку 50-х

років ХХ ст. з питань розвитку української літератури, мистецтва, історичної науки: “Про перекручення і помилки у висвітленні історії української літератури в “Нарисі історії української літератури” (24 серпня 1946 р.); “Про журнал “Вітчизна” (1 жовтня 1946 р.); “Про репертуар драматичних і оперних театрів та заходи до його поліпшення” (2 жовтня 1946 р.); “Про політичні помилки і незадовільну роботу Інституту історії України Академії наук УРСР” (29 серпня 1947 р.); “Про перевірку виконання Спілкою радянських письменників України рішення ЦК ВКП(б) про журнали “Звезда” і “Ленінград” (7 жовтня 1947 р.); “Про стан і заходи поліпшення музичного мистецтва на Україні у зв’язку з постановою ЦК ВКП(б) “Про оперу “Велика дружба” В.Мураделі” (22 травня 1948 р.); “Про журнал “Дніпро” (11 лютого 1950 р.); “Про підсумки IV Пленуму правління Спілки радянських письменників України” (14 серпня 1951 р.). *Радянська Україна. – 1990. – 19 червня.*

22 червня (п’ятниця).

3. Повідомлялось, що Рада міністрів СРСР затвердила положення про акціонерні товариства і про цінні папери. Учасниками таких товариств могли бути не тільки радянські юридичні особи і громадяни, а й іноземці. Дозволявся випуск акцій різного виду, в тому числі таких, які розповсюджувалися товариствами за відкритою передплатою. Тимчасові положення, що відкривали нові можливості для розвитку підприємницької діяльності, були прийняті відповідно до рішень Верховної Ради СРСР про невідкладне формування умов, необхідних для переходу до регульованої ринкової економіки. *Радянська Україна. – 1990. – 22 червня.*

23 червня (субота).

6. Розпочалося заселення першого села у Кримській області УРСР представниками кримсько-татарського народу, які поверталися на батьківщину. *День – 2004. – 23 червня.*

25-27 червня (понеділок – середа).

8. В Україні перебувала делегація Загальної федерації праці

(Гістадрут) Ізраїлю, яку очолював генеральний секретар федерації Ізраїл Кесар. Делегацію прийняв заступник голови Ради міністрів УРСР В.Урчукін. Між Укрпрофрадою і Гістадрутом був підписаний договір про співробітництво. Цим документом передбачався обмін інформацією, налагодження туристичних і культурних обмінів, спільне здійснення оздоровчих програм. *Радянська Україна*. – 1990. – 29 червня.

25 червня (понеділок) – 17 серпня (п'ятниця).

4. Літня школа Українського наукового інституту при Гарвардському університеті (США), яка уже двадцятьє проводить курси українознавства. *Український голос (Вінніпег)*. – 1990. – 28 травня.

26 червня (вівторок).

2. Постанова Ради міністрів УРСР “Про діяльність на території УРСР відділення “Грінпіс СОС” (Грінпіс Діти Чорнобиля) міжнародної неурядової організації “Грінпіс Інтернешнл”, створеної для реалізації на добровільній некомерційній основі медичних та екологічних проєктів й програм, пов’язаних з вирішенням проблем ліквідації наслідків чорнобильської аварії, насамперед здійсненням діагностики та лікування дітей, які потерпіли від аварії. *Зібрання постанов уряду УРСР*. – К., 1990. – № 7. – С.5-7; *Радянська Україна*. – 1990. – 10 липня.

2. Львів. Повідомлялось про проведення мітингу-реквієму пам’яті жертв сталінських репресій. *Вільна Україна*. – 1990. – 26 червня.

4. Ялта. Повідомлялось про відкриття другого в Криму Будинку органної музики. *Кримська правда*. – 1990. – 26 червня; *Правда України*. – 1990. – 19 авгушта.

26-27 червня (вівторок – середа).

4. Чернігів. ІV позачерговий з’їзд українського товариства охорони пам’яток історії та культури. *Культура і життя*. – 1990. – 8 липня.

28 червня (четвер).

1. Постанова Верховної Ради УРСР про призначення В.Масола

головою Ради міністрів УРСР. *Відомості Верховної Ради УРСР.* – К., 1990. - № 28. – С.551; *Радянська Україна.* – 1990. – 29 червня.

1.2. З нагоди 50-річчя возз'єднання Буковини з радянською Україною у Чернівцях і в області відбулися мітинги і збори, зустрічі з учасниками визвольного походу, активними борцями за утвердження радянської влади, проведено літературні вечори. З ініціативи регіональної організації Руху в Чернівцях проведено жалобний молебень у пам'ять жертв голоду 1947 р. і сталінських репресій на Буковині. Висувалися вимоги про виведення партійних організацій з підприємств, демонтаж пам'ятника В.Леніну в обласному центрі та ін. *Радянська Україна.* – 1990. - 30 червня.

2. Москва. По центральному телебаченню у програмі “Время” повідомлялось, що регіональний союз страйкових комітетів Донбасу прийняв рішення провести 11 липня добовий страйк гірників. *Радянська Україна.* – 1990. – 30 червня.

29-30 червня (п'ятниця – субота).

10. Коломия Івано-Франківської області. Відбулося виїзне засідання міжреспубліканського комітету порятунку Дніпра та малих річок. Тема екологічної наради: катастрофічний стан берегів Канівського водосховища, забруднення Дніпра, будівництво ГЕС біля с. Бучак, екологія Канева і Канівських гір. *Літературна Україна.* – 1990. – 26 липня.

30 червня (субота).

2. Львів. Був проведений мітинг з нагоди річниці проголошення Акту про відновлення Української Держави урядом Ярослава Стецька в 1941 році. *За вільну Україну.* – 1990. – 3 липня.

2. Київ. В університеті ім. Т.Шевченка відбулася науково-практична і установча конференція Київської ліберально-демократичної асоціації. Були розглянуті програмні принципи майбутньої Ліберально-демократичної партії України (ЛДПУ). Головну мету ліберали вбачали у забезпеченні прав та свобод людини, захисті особистості і сім'ї як найвищих цінностей суспільства, рішучому повороті до роздержавлення

засобів виробництва, приватизації економіки, деполітизації та деідеологізації науки і культури. Вони виступали за створення вільної і незалежної Української республіки, яка лише на основі референдуму може укласти конфедеративний договір з іншими республіками. У проекті програми наголошувалося на неприйнятті соціалізму, оскільки “соціалізм несумісний з гуманізмом і демократією”. *Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985-1999 рр.) – К., 2000. – С.52-53.*

1 липня (неділя).

6. Вступила в дію постанова Ради міністрів СРСР і ВЦРПС “Про збільшення тривалості відпусток жінкам, які мають малодітних дітей”, якою, зокрема, передбачалось збільшити тривалість частково оплачуваної відпустки по догляду за дитиною до досягнення півторарічного віку. *Радянська Україна. – 1989. – 6 вересня.*

На 1 липня (неділя).

2. Київ. У прес-центрі Компартії України повідомлялось, що чисельність Компартії України становила 3231 тис. осіб. За перші вісім місяців 1990 р. комуністами в республіці стали 13 тис. осіб. *Радянська Україна. – 1990. – 18 вересня.*

2 липня (понеділок).

4. Повідомлялось, що з нового учбового року в 17 українських школах міст і сіл, переважно східних областей, будуть встановлені 60 новітніх комп’ютерних систем. Це стало можливим завдяки зусиллям української діаспори США. *Вечірній Київ. – 1990. – 2 липня.*

10. Понад 400 дітей, які постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС, виїхали до Чехословаччини, де відпочинуть протягом двох місяців. *Правда Украины. – 1990. – 3 юля.*

2 – 13 липня (понеділок – п’ятниця).

2. Москва. XXVIII з’їзд Комуністичної партії Радянського Союзу –

останній з'їзд КПРС. Делегати схвалили програмну заяву з'їзду „До гуманного, демократичного соціалізму”, ухвалили новий статут партії. Сформували новий склад Центрального комітету КПРС у складі 412 осіб. Генеральним секретарем ЦК КПРС обрано Михайла Горбачова, заступником - Володимира Івашка. *Радянська Україна. – 1990. – 3,4,5,7,11,12,14,15 липня.*

3 липня (вівторок).

2.10. Горлівка Донецької області. Повідомлялось про засідання регіонального союзу страйкомів. Представники 23-х шахтарських міст Донецької, Луганської і Дніпропетровської областей виступили за проведення 11 липня одноденного політичного страйку з вимогами відставки уряду СРСР. *Правда України. – 1990. – 3 июля.*

5 липня (четвер).

1.3.10. На пленарному засіданні Верховної Ради УРСР було розглянуто питання про обстановку в країні, яка склалася у вугільних регіонах республіки у зв'язку з оголошенням на 11 липня політичного страйку гірників. Голова Ради міністрів УРСР В.Масол повідомив депутатів, що уряд республіки розробив програму соціального розвитку вугільного регіону, та ця програма ще не затверджена у Москві. Він заявив, що метод силового тиску шляхом страйку до поліпшення становища не приведе і звернувся до гірників з проханням “вирішувати всі наболілі питання, не завдаючи збитків нашій економіці і не вдаючись до страйків”. *Радянська Україна. – 1990. – 6 липня.*

2. Колективи донецьких шахтоуправлінь ім. газети “Правда України” та “Куйбишевське” прийняли звернення до трудящих Донбасу не приймати участь у політичному страйку 11 липня. *Правда України. – 1990. – 5 июля.*

4. Повідомлялось, що у Новому Уренгої, де проживає понад 32 тис. українців, які складають третину мешканців сибірського міста, створено міське Товариство української мови ім. Т.Шевченка. *За вільну Україну. – 1990. – 5 липня.*

11 липня (середа).

10. Політичний страйк гірників Донецької області. Не працювали 59 шахт з 93. На проведених мітингах лунали вимоги відставки союзного уряду. Втрати вугілля у Донецькій області за один день страйку становив 146 тис. тонн. Виступи гірників були підтримані багатьма колективами, в тому числі й нешахтарськими. Так, на підтримку шахтарів у Києві таксопарк оголосив політичний страйк. Колона таксистів з 100 осіб з синьо-жовтими прапорами прийшла до Верховної Ради УРСР; у Тернополі не працювало майже 60 відсотків підприємств та організацій, загалом майже 20 тисяч осіб, які висунули вимоги: націоналізація майна КПРС; ліквідація парткомів та комітетів комсомолу на підприємствах та ін. *Радянська Україна. – 1990. - 12 липня; Правда України. – 1990. – 12 юля; Вісті з України. – 1990. - № 31, липень; Українське слово (Париж). – 1990. – 22 липня.*

7. Дрогобич Львівської області. Повідомлялось, що у центральному сквері міста закладено камінь, на місці якого буде споруджено пам'ятник Степану Бандері – теоретику і провідному діячу українського національно-визвольного руху 1930-1950-х років. *За вільну Україну. – 1990. - 11 липня.*

14-15 липня (субота-неділя).

2.7. Мукачеве Закарпатської області. Відбулося урочисте вшанування пам'яті першого президента Карпатської України Августина Волошина (17.03.1874, с. Келечин нині Міжгірського району Закарпатської області – 19.07.1945, Москва) з нагоди 45-річчя його загибелі у московській в'язниці. *Самостійна Україна(Чикаго). – 1990. – Квітень-червень. – С.57.*

15 липня (неділя).

7. Село Краковець Яворівського району Івано-Франківської області. На майдані закладено камінь, на місці якого буде споруджено пам'ятник Роману Шухевичу – військовому і політичному діячу, головному командирі Української повстанської армії. *За вільну Україну. – 1990. – 18 липня.*

16 липня (понеділок).

1. Верховна Рада УРСР ухвалила “Декларацію про державний суверенітет України”, яка прогосила державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх стосунках. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 31. – С.595-598.*

1. Постанова Верховної Ради УРСР “Про день проголошення незалежності України”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 31. – С.598.*

18 липня (середа).

1. Сесія Верховної Ради УРСР розглянула заяву депутата Володимира Івашка про його відставку з посади голови Верховної Ради УРСР і задовольнила її. *Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. - № 31. – С.600.*

19 липня (четвер) 23 година 31 хвилина.

10. На 1227 кілометрі перегону Матвіїв Курган – Закадична Донецької залізниці (Ростовська область) вчинено акт вандалізму. В неробочому тамбурі вагона № 3 швидкого поїзда сполучення Цхалтубо – Москва вибухнув спеціально виготовлений пристрій великої потужності. Померло 15 пасажирів, 5 - загинуло. У зв’язку з чим Донецька транспортна прокуратура порушила кримінальну справу. *Радянська Україна. – 1990. –15 серпня.*

20 липня (п’ятниця).

3.6. Москва. Рада міністрів СРСР схвалила Програму соціально-економічного розвитку шахтарських міст і селищ Української РСР у 1991-1995 роках, яка була розроблена урядом УРСР спільно з облвиконкомаами вугільних районів України, з Мінвуглепромом СРСР, іншими міністерствами і відомствами з участю шахтарських трудових колективів. Програма передбачала спрямувати понад 4 мільярди рублів, з них 623 млн. руб. у вільноконвертованій валюті, для відродження галузі,

поліпшення шахтарського добробуту. *Радянська Україна*. – 1990. – 23, 24 липня.

21 липня (субота).

1. Тернопіль. Повідомлялось, що на другій сесії міської ради народних депутатів прийнято рішення демонтувати пам'ятники К.Марксу, В.Леніну, Я.Галану, В.Затонському, а також обеліск Слави та всі пам'ятники військової техніки. *Радянська Україна*. – 1990. – 21 липня.

23 липня.

1. На сесії Верховної Ради УРСР у зв'язку з відставкою Володимира Івашка на альтернативній основі серед 27 претендентів відбулися вибори голови Верховної Ради. Головою парламенту обрано Леоніда Кравчука. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1990. - № 32. – С.617.

24 липня (вівторок).

1. Київ. О 19 годині на будинку міської ради народних депутатів, згідно прийнятого рішення Київради, піднято, поряд з Державним червоним прапором, національний жовто-блакитний, освячений у Софійському соборі. Київ став дев'ятим містом України (серед обласних центрів), де узаконено використано національну символіку. *Культура і життя*. – 1990. – 29 липня; *Вісті з України*. – 1990. - №32, серпень; *За вільну Україну*. – 1990. – 25 липня; *Літературна Україна*. – 1990. – 2 серпня; *Україна*. – 1990. - № 34, серпень. – С.2-4.

3. Указ Президента СРСР “Про внесення змін у зовнішньоекономічну практику Радянського Союзу” прийнятий у зв'язку “з переходом до ринкової економіки, курсом на відкритість та більш широку участь у світогосподарських зв'язках, а також реальним урахуванням соціально-економічних і політичних змін, які відбуваються у країнах – членах Ради економічної взаємодопомоги (РЕВ), у світі в цілому”. *Радянська Україна*. – 1990. – 26 липня.

10. Київ. Загальноміський страйк водіїв і працівників допоміжних служб управління міського електротранспорту. Вимоги носили економічний

характер. *Вісті з України*. – 1990. - № 32, серпень; *Літературна Україна*. – 1990. – 2 серпня; *Правда Украины*. – 1990. – 25 июля; *Вечірній Київ*. – 1990. – 27 липня.

26 липня (четвер).

2. Івано-Франківськ. Відбувся мітинг солдатських матерів, які вимагали проходження військової служби призовників з України на території республіки. *Галичина*. – 1990. – 28 липня.

27 липня (п'ятниця).

5. Київ. Прибув Патріарх Московський і всія Русі Алексій. Це перший візит нового предстоятеля Руської православної церкви в Україну. Програма його перебування передбачала богослужіння у Володимирському соборі і Києво-Печерській лаврі, у Троїцькому соборі у Чернігові, відвідання Покровського і Фролівського жіночих монастирів та ряд інших заходів. Кульмінацією візиту стали торжества в честь 750-річчя заснування Почаївського монастиря. *Радянська Україна*. – 1990. – 28 липня.

28 липня – 5 серпня (п'ятниця – неділя).

4. Львів. І всесвітній фестиваль українського фольклору “Громада”, у якому взяли участь українські колективи з України, Великобританії, Боснії, Канади, США, Польщі, Франції, Румунії та інших країн. *За вільну Україну*. - 1990. – 28,29,31 липня, 1,2,4,7,8 серпня; *Культура і життя*. – 1990. – 5 серпня.

28-29 липня (п'ятниця - субота).

2. Дніпродзержинськ. Створена нова громадсько-державна організація - Асоціація демократичних рад і демократичних блоків у радах народних депутатів України. *За вільну Україну*. - 1990. – 29 липня, 1 серпня; *Правда Украины*. - 1990. – 1 августа.

29 липня (субота).

5.7. 3 нагоди 125-річчя від дня народження митрополита Андрія

Шептицького (29.07.1865, с.Прилбичі, тепер Львівської області – 01.09.1944, Львів) відбулися масові заходи у Львові, Івано-Франківську (напередодні площу Урицького було перейменовано на майдан А.Шептицького) та інших містах Західної України. *Галичина*. – 1990. – 22, 31 липня; *За вільну Україну*. – 1990. – 1, 2 серпня; *Вісті з України*. – 1990. – № 35, серпень.

2. Паризьке „Українське слово” повідомляло, що у Сімферополі, Бахчисараї, Білогірську, Судаку та інших містах Кримської області біля адміністративних будинків місцевих органів влади майже щодня можна побачити багатолюдні пікети кримських татар. На околицях селищ, а часто і просто серед поля туляться наметові табори, у яких скупчено тисячі корінних мешканців півострова. Упродовж багатьох місяців татари, які змушені жити в наметах, у фанерних халупах або ж легкових автомобілях вимагають у місцевої влади й уряду виділення їм земельних ділянок для житлового будівництва. Опинившись у безвихідному становищі, доведені до відчаю кримські татари змушені вдаватися до пікетів, мітингів і демонстрацій. У відповідь – звичні вже репресії, шантаж і відвертий обман з боку комуністичної влади. *Українське слово (Париж)*. – 1990. – 29 липня

30 липня (понеділок).

1. Постанова Верховної Ради УРСР “Про проходження строкової військової служби громадянами Української РСР та використання працівників правоохоронних органів республіки за її межами”, у якій, згідно з Декларацією про державний суверенітет України, Раді міністрів УРСР доручалось протягом місяця забезпечити повернення до постійного місця служби працівників правоохоронних органів республіки, які брали участь в охороні громадського порядку та локалізації міжнаціональних конфліктів в інших регіонах СРСР. До 1 грудня 1990 р. Рада міністрів УРСР повинна була вирішити питання про переведення громадян УРСР на територію України, які проходять строкову військову службу; і до 1 жовтня 1990 року громадян УРСР, які проходять строкову військову службу, з районів, де відбуваються міжнаціональні

конфлікти. *Відомості Верховної Ради УРСР.* – К., 1990. - № 33. – С.626.

31 липня (вівторок).

8. Київ. Голова Верховної Ради УРСР Л.Кравчук прийняв членів делегації парламенту землі Баварія (ФРН) на чолі з президентом ландтагу Ф.Хойблем. *Радянська Україна.* – 1990. – 2 серпня.

Липень.

4. Вперше в Україні гастролював український танцювальний ансамбль “Веселка” з Австралії, виступи якого пройшли з великим успіхом. *Вісті з України.* – 1990. - № 30, липень

31 серпня (середа).

3.6. Вступила в дію постанова Ради міністрів СРСР про вдосконалення роздрібною торгівлі і надання послуг на іноземну валюту на території СРСР. Відповідно до цього документу, в країні планувалось створення мережі торговельних будинків і фірмових магазинів, де радянські підприємства, організації, а також громадяни, які мали валюту, могли купувати імпортні і радянські високоякісні товари. *Радянська Україна.* – 1990. – 26 липня.

1 серпня (середа).

1. Червоноград Львівської області. Демонтовано і передано на зберігання в житлово-комунальне господарювання пам’ятник В.Леніну, який був розміщений на центральній площі міста. Рішення про це прийняла позачергова сесія міської ради народних депутатів. *Радянська Україна.* – 1990. – 3 серпня. *Правда України.* 1990. – 3 августа; *Український голос (Вінніпег).* – 1990. – 27 серпня.

2 серпня (четвер).

10. Постанова Верховної Ради УРСР “Про мораторій на будівництво нових надпотужних РЛС у межах території Української РСР” була прийнята на п’ять років із-за екологічної кризи в республіці. Міністерство

оборони СРСР було зобов'язано виконати рекультивуацію ділянок лісу і орних земель, порушених в результаті будівництва радіолокаційної станції у районі закарпатського міста Мукачево. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - №34. – С.659; Радянська Україна. – 1990. – 3,9,12 серпня.*

10. Постанова Верховної Ради УРСР “Про мораторій на будівництво нових атомних електростанцій на території Української РСР”, а також на збільшення потужностей діючих АЕС, які встановлено на 1 серпня 1990 року терміном на п'ять років. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 34. – С.659; Радянська Україна. – 1990. – 3,9 серпня.*

4. Повідомлялось, що політбюро ЦК Компартії України розглянуло питання про реалізацію республіканської програми розвитку історичних досліджень, поліпшення вивчення і пропаганди історії Української РСР. Відзначалось, що в контексті Декларації про державний суверенітет України питання вивчення і пропаганди історії України набувають якісно нового громадсько-політичного звучання. Весь історичний шлях народу України з найдавніших часів до наших днів, який знаходиться сьогодні в центрі політичних дискусій, потребує наукового переосмислення. *Радянська Україна. – 1990. – 2 серпня.*

3. Розпорядження Президента СРСР “Про підготовку концепції союзної програми переходу на ринкову економіку як основи Союзного Договору”. Було створено робочу групу, яка повинна була підготувати концепцію не пізніше 2 вересня 1990 року. *Радянська Україна. – 1990. –7 серпня.*

3 серпня (п'ятниця).

1. Прийнятий Верховною Радою УРСР Закон “Про економічну самостійність Української РСР” був викликаний великими проблемами і труднощами у розвитку економіки, розвалом управління виробництвом, занепадом багатьох галузей народного господарства. Цей документ проголошував самостійність України у визначенні економічного статусу і стратегії соціально-економічного розвитку, форм і методів господарювання та управління суспільним виробництвом. Принципово важливими стали положення про самостійне здійснення фінансово-

бюджетної, грошово-кредитної, цінової, інвестиційної, науково-технічної і зовнішньоекономічної політики. Основними принципами економічної самостійності, які створюють умови для реформування економіки, були визначені такі: власність народу республіки на її національні багатства та національний доход; різноманітність і рівноправність форм власності та їх державний захист; децентралізація власності і роздержавлення економіки; повна господарська самостійність і свобода підприємництва усіх юридичних і фізичних осіб у рамках законів УРСР; самостійність регулювання грошового обігу; захист внутрішнього обігу. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 34. – С.660-665; Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985-1999 рр.) – К., 2000. – С.27-28.*

10. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про відповідальність за порушення порядку провезення за кордон товарів народного споживання” був прийнятий з метою запобігання незаконному вивезенню з УРСР товарів народного споживання, що спричиняв дестабілізацію внутрішнього споживчого ринку, виникнення соціальної напруженості у прикордонних районах. Зокрема, провезення громадянами за кордон товарів народного споживання понад установлені норми чи товарів, заборонених до вивезення з СРСР або УРСР, тягло за собою адміністративну відповідальність у вигляді конфіскації цих товарів. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - №34. – С.667.*

8. Повідомлялось, що між Україною і Баварією підписана програма співробітництва по охороні навколишнього середовища, яка була розрахована на період до 1995 р. Програма передбачала обмін досвідом у галузі екології, сприяння в розробці і виробництві автоматизованих систем контролю якості навколишнього середовища, газоаналітичного обладнання і приладів, організацію семінарів і конференцій спеціалістів України та Баварії. *Радянська Україна. – 1990. –3 серпня.*

10. З Києва у Голландію на відпочинок спеціальним рейсом вилетіло 200 дітей, які постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС. Ця акція стала можлива завдяки зусиллям створеного у країні фонду “Діти

Чорнобиля”. *Правда України*. – 1990. – 4 августа.

3 – 5 серпня (п’ятниця – неділя).

4. Всеукраїнське свято Дні козацької слави, присвячене 500-річчю українського козацтва, відбулося на Дніпропетровщині. *Радянська Україна*. – 1990. – 21 липня, 5, 7 серпня; *За вільну Україну*. – 1990. – 11 серпня; *Галичина*. – 1990. – 14, 31 липня; *Літературна Україна*. – 1990. – 16 серпня.

3-16 серпня (п’ятниця – четвер).

4. Київ – Львів. III науковий конгрес Світової федерації українських лікарських товариств, що об’єднує лікарів-українців, які проживають в Україні, Австралії, Аргентині, Бразилії, Великобританії, Канаді, Венесуелі, США, Польщі та Чехословаччині. В роботі конгресу взяло участь близько 500 осіб. *Радянська Україна*. – 1990. – 1, 8, 19 серпня; *Галичина*. – 1990. – 15 вересня; *Вісті України*. – 1990. – №№ 32, 33, 34, серпень; *Літературна Україна*. – 1990. – 2 серпня; *Вечірній Київ*. – 1990. – 6 серпня.

4 серпня (субота).

3. Рада міністрів УРСР прийняла постанову про заходи щодо формування загальносоюзного валютного ринку. Це рішення було пов’язане з підготовкою переходу до регульованої ринкової економіки, відкритої для широкомасштабного і різнобічного співробітництва з зарубіжними країнами. *Радянська Україна*. – 1990. – 9 серпня.

5 серпня (неділя).

4. Опубліковано Звернення комісії Верховної Ради Української РСР з питань народної освіти і науки, з питань культури та духовного відродження до батьків, у якому намагались привернути увагу батьків, педагогів, усього суспільства до однієї з найболючіших проблем виховання молодого покоління – до проблеми мовної культури, культури спілкування, до стану української мови в середовищі дітей. Лунав заклик до батьків зробити для своїх дітей вірний вибір і віддати їх до українських

шкіл. *Радянська Україна. – 1990. – 5 серпня.*

6 – 23 серпня (понеділок – четвер).

2. Радянсько-американський марш миру. Стартував у Харкові, завершився у Києві. *Правда України. – 1990. – 25 августа.*

7 серпня (вівторок).

10. Київ. З Мюнхена прибула перша частина вантажу – подарунки дітям, які потерпіли від аварії на Чорнобильській АЕС. Це один із результатів урядової поїздки до Баварії делегації УРСР, яку очолював голова Ради міністрів УРСР В. Масол. Було досягнуто домовленість про безвідплатну передачу екологічно чистих продуктів потерпілим дітям. *Радянська Україна. – 1990. – 8 серпня.*

7. Київ. Помер Іван Постников (народився 10.09.1906 р. в с. Єршово Буйського району Костромської області) – видатний учений у галузі електромашинобудування, лауреат Державної премії УРСР, заслужений діяч науки УРСР, член-кореспондент АН УРСР. З 1954 р. його трудова і наукова діяльність зв'язана з Інститутом електродинаміки АН УРСР. Основні наукові праці присвячені проблемам підвищення надійності та економічності турбогенераторів теплових і атомних електростанцій, розробці принципово нових генераторів електричної енергії. Іван Постников - автор понад 150 наукових праць, в тому числі 12 монографій. *Радянська Україна. – 1990. – 9 серпня.*

8 серпня (середа).

1. Тернопіль. Демонтували пам'ятник В. Леніну, після чого відбувся багатотисячний мітинг. *Український голос (Вінніпег). – 1990. – 27 серпня; Український голос (Париж). – 1990. – 2 вересня; Правда України. – 1990. – 9 августа.*

9 серпня (четвер).

10. Повідомлялось, що у Камінь-Каширському районі Волинської області насипаний невеликий курган з гранітним каменем, на якому

були написані слова: “На цьому місті було село Грива, жителі якого в 1951 році були незаконно виселені сталінським режимом. *Радянська Україна. – 1990. – 9 червня.*

10 серпня (п'ятниця).

2. Опублікована Заява центрального комітету Компартії України у зв'язку з демонтажем пам'ятника В.Леніну у м.Червонограді Львівської області та м. Тернополі, здійснені за рішеннями сесій Червоноградської і Тернопільської міських рад народних депутатів. Ця акція була розцінена як акт вандалізму. ЦК Компартії України звернувся до президії Верховної Ради УРСР, уряду республіки з вимогою “вжити термінових і енергійних заходів по відновленню соціалістичної законності”. *Радянська Україна. – 1990. – 10 серпня.*

3. Повідомлялось, що Рада міністрів СРСР прийняла постанову про заходи щодо створення і розвитку малих підприємств. Намічено було розробити і затвердити до 1 грудня 1990 року заходи щодо подання сприяння малим підприємствам у розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Вирішено також було створити у складі Державної комісії Ради міністрів СРСР по економічній реформі Комітет по підтримці малого підприємництва. Водночас з прийняттям цієї постанови уряд вніс до Верховної Ради СРСР проект її постанови „Про загальні основи діяльності малих підприємств”. *Радянська Україна. – 1990. – 10 серпня.*

12 серпня (неділя).

10. У Полтавській області поблизу Лубен насипано Курган Скорботи в пам'ять мільйонів співвітчизників, які загинули від голодомору 1932-1933 рр. *Радянська Україна. – 1990. – 14 серпня; Літературна Україна. – 1990. – 16 серпня; Вечірній Київ. – 1990. – 14 серпня.*

4. Повідомлялось, що у прес-центрі ЦК Компартії України відбулася зустріч представників засобів масової інформації з учасниками розробки республіканської програми розвитку історичних досліджень, поліпшення вивчення і пропаганди історії УРСР, мета якої – відновити правду, зробити її доступною для всіх верств населення.

Наголошувалось на необхідності сконцентрувати зусилля вчених на розробці малодосліджених проблем історії України, звернути увагу громадськості на історичну спадщину. Особливе місце у програмі займали питання, пов'язані з повнішим задоволенням потреб у сучасних підручниках і методичній літературі з історії для загальноосвітніх шкіл та вузів. *Радянська Україна. – 1990. – 12 серпня.*

13 серпня (понеділок).

1. Указ президента СРСР “Про поновлення прав усіх жертв політичних репресій 20-50-х років” визнав незаконними, такими, що суперечать основним громадським і соціально-економічним правам людини репресії, які проводились щодо селян у період колективізації, а також щодо всіх інших громадян з політичних, соціальних, національних, релігійних та інших мотивів у 20-50-х роках ХХ ст., і повністю поновлював права цих громадян. *Радянська Україна. – 1990. – 15 серпня.*

14 серпня (вівторок).

1. Опубліковано ухвалу президії Львівської обласної ради народних депутатів “Про корпункт газети “Правда”, у якій відзначалось, що у зв'язку з тим, що газета “Правда” веде наклепницьку кампанію проти органів радянської влади на Львівщині; систематично дезінформує союзного читача про події у Західній Україні, ухвалено рішення “запропонувати газеті “Правда” перенести кореспондентський пункт зі Львова в іншу область”. *За вільну Україну (Львів). – 1990. – 14 серпня.*

4.7. Повідомлялось, що у Ромнах Сумської області відкрито пам'ятний знак на честь 300-річчя з дня народження відомого діяча козацької республіки П.Калнишевського і 500-річчя запорозького козацтва. *Правда України. – 1990. – 16 августа; Радянська Україна. – 1990. – 17 серпня.*

15 серпня (середа).

2. Рівно. Відбувся несанкціонований мітинг, організований місцевим осередком Спілки незалежної української молоді. Одна з вимог -

демонтаж пам'ятника В.Леніну. *Радянська Україна*. – 1990. – 17 серпня.

16 серпня (четвер).

1.10. Сімферополь. Повідомлялось про проведення виїзного засідання комісії союзного уряду, причиною якого було масове прибуття до Криму кримських татар, що породжувало безліч проблем як для переселенців, так і для місцевого населення. До цього часу вже прибуло 80 тисяч осіб. *Радянська Україна*. – 1990. – 16 серпня.

4. Київ. Повідомлялось про створення першого в Україні політологічного центру “Опіум”. Науковий керівник центру – Д.Видрін. *Правда України*. – 1990. – 16 августа.

17 серпня (п'ятниця).

1. Коломия Івано-Франківської області. Міська рада народних депутатів прийняла рішення про демонтування пам'ятника В.Леніну і про перейменування вулиць: Леніна – на проспект Відродження; Горького – на М.Грушевського; Жовтневу – на В.Винниченка. Всього було перейменовано 70 площ, вулиць і провулків. У цей же день у Коломиї був демонтований пам'ятник В.Леніну. *Галичина*. – 1990. – 21 серпня; *За вільну Україну*. – 1990. – 23 серпня.

18 серпня (субота).

2. Суми. Повідомлялось про проведення багатолюдного мітингу, який пройшов під гаслами “Захистимо Леніна від екстремістів у політиці”, “Не руйнувати, а будувати”, “Захищаємо не вождів, а історичну особистість Леніна”, “Ленін з нами”. Учасники мітингу засудили демонтаж пам'ятників В.Леніну, який відбувається в ряді міст України. *Радянська Україна*. – 1990. – 18 серпня.

2. Опубліковано доопрацьований з урахуванням зауважень і пропозицій проект статуту Комуністичної партії України для його обговорення. *Радянська Україна*. – 1990. – 18 серпня.

19 серпня (неділя).

2. Пленум Коломийського міського Компартії України не погодився з рішенням Коломийської міської ради народних депутатів про демонтажу пам'ятника В.Леніну і звернувся з вимогою встановити цей пам'ятник на попередньому місці. *Галичина*. – 1990. – 21 серпня.

1.10. Повідомлялось, що Рада міністрів УРСР прийняла постанову на виконання рішення союзного уряду про вирішення питань, пов'язаних з поверненням кримських татар у Кримську область. Передусім йшла мова про необхідність розселити 8,4 тис. сімей кримських татар, які прибули в Кримську область в неорганізованому порядку до 1 червня. Відповідно до цих заходів необхідно було у визначені терміни забезпечити будівництво і введення в експлуатацію житлових будинків та об'єктів комунального призначення, народної освіти, охорони здоров'я, побутового обслуговування, торгівлі, зв'язку, культури, а також налагодити нормальне енергопостачання у районах розселення кримських татар. Для виконання першочергових заходів Україні необхідно освоїти в 1990-1991 роках капіталовкладення в сумі 255 мільйонів рублів. *Радянська Україна*. – 1990. – 19 серпня.

23 – 25 серпня (четвер – субота).

4. Канів. Відбувся заключний етап культурно-просвітницького походу “Дзвін-90”, який відбувся з ініціативи Народного руху України, Товариства української мови імені Тараса Шевченка, московського товариства “Славутич” та українського молодіжного клубу Москви. *Радянська Україна*. – 1990. – 30 серпня; *За вільну Україну*. – 1990. – 6 вересня.

23 серпня (четвер).

2. Львів. Був проведений мітинг-пікет з вимогами створення української національної армії, виконання рішення Верховної Ради УРСР від 30 липня про проходження служби юнаками Україна на території своєї республіки, а також ліквідації Яворівського полігону. *За вільну Україну*. – 1990. – 26 серпня

24 серпня (п'ятниця).

2. Повідомлялось, що на черговому засіданні політбюро ЦК Компартії України було розглянуто питання про зміни в системі засобів масової інформації і розвиток видавничої діяльності Комуністичної партії України. Необхідність таких змін було продиктовано умовами, у яких діяли видання партійних комітетів. Насамперед становлення багатопартійності в суспільстві, введення в дію Закону про пресу, який по-новому регулював взаємовідносини редакцій із засновниками і видавцями, суспільством і громадянами. Крім того, перехід до ринку значно ускладнив економічну ситуацію в сфері видавничої діяльності Компартії України. *Радянська Україна. – 1990. – 24 серпня.*

4. Повідомлялось, що Рада міністрів УРСР прийняла рішення про створення нових академічних закладів – Інституту фізики конденсованих систем у м. Львові та Інституту соціології у м. Києві. *Радянська Україна. – 1990. – 24 серпня.*

2. Кременчук Полтавської області. Біля будинку міської ради народних депутатів заходами Народного руху України за перебудову без відповідного рішення міської ради був піднятий жовто-блакитний прапор увінчаний тризубом. *Радянська Україна. – 1990. – 4, 22 вересня..*

27 серпня (понеділок). 6 годин 30 хвилин.

10. На Чорнобильській АЕС через несправність електричного автомата була частково порушена функція управління енергоблоком. Обслуговуючий персонал зупинив його. *Вісті з України. – 1990. - № 37, вересень.*

27 серпня (понеділок) – 3 вересня (понеділок).

4. Київ. Перший конгрес Міжнародної асоціації українців, у роботі якого взяли участь 450 вчених з УРСР, інших республік СРСР, країн Європи, США, Канади, Австралії, всього з 23 країн світу. Головою МАУ обрано Г.Грабовича (США). *Радянська Україна. – 1990. – 26, 27, 28, 30, 31 серпня, 2, 4 вересня; Правда України. – 1990. – 2, 5 вересня; За вільну Україну. – 1990. – 1 вересня; Літературна Україна. – 1990. –*

6, 13 вересня; *Український історик (Нью-Йорк-Торонто-Лондон)*. – 1990. - № 1-4 – С.238-241.

28 серпня (вівторок).

8. Постанова Ради міністрів УРСР “Про підписання міжнародної конвенції про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців”. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.501-502.

29 серпня (середа).

5. Київ. Перед будинком Ради Міністрів УРСР розпочалася ланцюгова голодовка, яку організувало Всеукраїнське православне братство Ап. Андрія Первозванного. Її учасники вимагали: надати візу на в'їзд в Україну Мстиславу - Патріарху Київської і всієї України; повної реабілітації Української автокефальної православної церкви та її реєстрації; передачі Київського собору св. Софії, митрополичих палат, Собору св. Ап. Андрія Первозванного, Печерської Лаври та інших святинь. *Українське слово (Париж)*. – 1990. – 16 вересня.

30 серпня (четвер).

5. Київ. Перший заступник голови Ради міністрів УРСР І.Плющ прийняв делегацію синоду Руської православної церкви на чолі з членом синоду митрополитом Крутицьким і Коломенським Ювеналієм. Під час зустрічі відбулася розмова про релігійну обстановку в Україні, про наповнення реальним змістом рішення помісного собору РПЦ про надання самостійності, незалежності Українській православній церкві та шляхи подолання напруженості у відносинах між прихильниками православної та греко-католицької церков. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1990. - № 37. – С.690.

31 серпня (п'ятниця).

1.2.5.10. Тернопіль. Повідомлялось, про проведення сесії Тернопільської обласної ради народних депутатів, яке було скликане через

пікетування будинку Тернопільської обласної ради народних депутатів представниками греко-католицької церкви, місцевих організацій Руху та Української республіканської партії. Пікетники поставили вимогу негайно скасувати рішення останньої сесії обласної ради народних депутатів щодо врегулювання міжрелігійних конфліктів і замість нього прийняти нове – про реабілітацію Української греко-католицької церкви і повернення їй усіх конфіскованих храмів та церковного майна. Протягом двох днів після тривалих дебатів депутати обласної ради народних депутатів прийняли рішення: церковні споруди і майно, що належали греко-католицьким і автокефальним громадам і були у них конфісковані, повернути існуючим громадянам; до закінчення будівництва нового храму на прохання віруючих іншої конфесії громада, який належить храм, зобов'язана дати дозвіл на почергову тимчасову відправу на термін до трьох років; у випадку розпалювання ворожнечі між віруючими різних конфесій з приводу використання культових споруд виконкомам районних і Тернопільської міської рад народних депутатів надавало право приймати рішення про тимчасове закриття приміщень на період врегулювання конфліктної ситуації. На сесії було прийнято рішення про політичний нейтралітет школи. *Радянська Україна. – 1990. – 31 серпня.*

Серпень.

9. Львів. Відбувся перший випуск школи провідників Пласту. *Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997. – С. 538.*

4. З великим успіхом в Україні пройшли гастролі українського хору ім. Олександра Кошиця з Канади. *Вісті з України. – 1990. - № 32,34,35, серпень.*

4. Вперше в Україні відбулися гастролі українського чоловічого хору “Бурлаки” з канадського міста Торонто. Їх концерти з великим успіхом пройшли у містах Західної України, Житомирі, Чернігові, Києві і Каневі. *Культура і життя. – 1990. –5 серпня; Вісті з України. – 1990. - № 33, серпень.*

1 вересня (субота).

1. Повідомлялось, що президія Верховної Ради УРСР прийняла рішення про створення друкованого органу парламенту – часопис “Голос України”, перший номер якого вийде 1 січня 1991 р. *Радянська Україна. – 1990. – 1 вересня.*

10. Повідомлялось, що згідно даних міністерства охорони здоров’я УРСР, у республіці з 1987 року виявлено 210 громадян, інфікованих вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), з яких 57 – наші співвітчизники. Особливо неблагополучна епідеміологічна обстановка склалася в Одесі, Києві, Донецькій, Кримській, Харківській областях. *Радянська Україна. – 1990. – 1 вересня.*

2. Київ. Заходами Української республіканської партії і Української національно-демократичної партії був проведений масовий мітинг-протест проти служби юнаків у лавах Радянської армії за межами України. Мітинг пройшов під синьо-жовтими і малиновими знаменами. *Вісті з України. – 1990. - № 38, вересень; Вечірній Київ. – 1990. – 4 вересня; Українське слово (Париж). – 1990. – 16 вересня.*

4. Донецьк. Дні пам’яті Олекси Тихого і Василя Стуса. *Літературна Україна. – 1990. – 13 вересня.*

1.10. Повідомлялось, що Кримський облвиконком деталізував першочергові заходи у вирішенні питань, зв’язаних з повернення кримських татар згідно постанови Ради міністрів СРСР “Про першочергові заходи у вирішенні питань, зв’язаних з поверненням кримських татар у Кримську область” від 11 липня 1990 р. *Кримська правда. – 1990. – 1 вересня.*

2 вересня (неділя).

2. Лисичанськ Луганської області. Повідомлялось про встановлення пам’ятного знаку жертвам голодомору 1932-1933 рр. *Радянська Україна. – 1990. – 2 вересня.*

2. Київ. Близько 20 тисяч осіб зібрались біля Республіканського стадіону. В прийнятій резолюції засуджено спробу підписати новий союзний договір, ухвалено рішення про акції громадянської непокори, до

яких вдадуться демократичні сили України: загальноукраїнського попереджувального страйку, наміченого на 27 вересня і загальноукраїнського мітингу – на 30 вересня. *Українське слово (Париж)*. – 1990. – 16 вересня.

2. В Івано-Франківську, ряді міст і сіл Прикарпаття пройшли багатолюдні мітинги проти підписання союзного договору. *Галичина*. – 1990. – 4 вересня.

2. Львів. „Могутня маніфестація” проти підписання союзного договору, у якій взяло участь близько 100 тисяч осіб. *За вільну Україну*. – 1990. – 4 вересня; *Українське слово (Париж)*. – 1990. – 16 вересня.

2. Сімферополь. На майдані Леніна, де кримські татари розбили наметове містечко, вимагаючи виділити їм земельні ділянки, члени Демократичної партії Росії провели пікет під гаслом „Спасіння Криму – у возз’єднанні з Росією”. *Українське слово (Париж)*. – 1990. – 16 вересня.

5 вересня (середа).

8.10. Нью-Йорк. У штаб-квартирі ООН відбулася прес-конференція, яка була присвячена наданню допомоги дітям, які потерпіли від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Відкриваючи її, постійний представник УРСР при ООН Геннадій Удовенко розповів про зусилля, які докладалися для ліквідації наслідків чорнобильської катастрофи. Близько 100 експертів з Міжнародного агентства по атомній енергії і Всесвітньої організації охорони здоров’я ведуть роботи в районах, які потерпіли від аварії на ЧАЕС в Україні, Білорусії і РРФСР, повідомив він. *Радянська Україна*. – 1990. – 7 вересня

4.7. Донецьк. Мітинг, приурочений до 5-ї річниці з дня смерті Василя Стуса. На мітингу вперше було висловлено пропозицію про демонтаж пам’ятника В.Леніну. *Галичина*. – 1990. – 8 вересня.

5-7 вересня (середа – п’ятниця).

4. Київ. I міжнародний симпозіум “Голодомор 1933”. *Радянська Україна*. – 1990. – 7 вересня; *Літературна Україна*. – 1990. – 13 вересня; *Україна*. – 1990. - № 48, грудень. – С.1-3.

6 вересня (четвер).

1. Івано-Франківська обласна рада народних депутатів прийняла рішення про проходження дійсної військової служби громадянами області на території України. *Галичина*. – 1990. – 7 вересня.

2. Сімферополь. Відбувся масовий мітинг, на якому лунали вимоги повернути народові Криму право самостійно вирішувати свою долю. Висловлювались різні, часом протилежні думки: “Врятування Криму – у возз’єднанні з Росією”, “Крим ніколи не був російським”, “Тільки корінний народ – кримські татари – повинні визначати долю Криму” та ін. *Кримська правда*. – 1990. – 8 вересня.

6-7 вересня (четвер – п’ятниця).

4. Львів. Перша міжнародна конференція, присвячена 100-річчю української еміграції до Канади, у якій взяли участь вчені з України, республік СРСР, країн Європи, Америки, Австралії. *Вісті з України*. – 1990. - № 28, вересень.

7-17 вересня (п’ятниця – середа).

4. Київ – Львів - Канів. I міжнародний фестиваль української поезії “Золотий гомін”. У його роботі взяли участь вчені і поети з України, республік СРСР, з США, ФРН, Бельгії, Австрії, Канади, Польщі, Франції, Великобританії та ін. *Літературна Україна*. – 1990. – 2 серпня; 13,20,27 вересня; *Вісті з України*. – 1990. - № 38, вересень; *Правда України*. – 1990. – 5 сентября.

7 вересня (п’ятниця).

6. Опубліковано Указ президента СРСР “Про деякі заходи щодо посилення соціального і правового захисту військовослужбовців”. *Радянська Україна*. – 1990. – 7 вересня.

7. Київ. Повернувся із еміграції Микола Руденко - відомий правознавець, засновник Української Гельсінської групи, поет, письменник, філософ. Він був відновлений у громадянстві. *Радянська Україна*. – 1990. – 8 вересня; *Літературна Україна*. – 1990. – 13 вересня; *Руденко*

Микола. *Енергія прогресу*. – К., 1998. – С.20.

4. З метою сприяння розвитку українського національного мистецтва Рада міністрів УРСР прийняла рішення про встановлення премії імені І.Котляревського. *Зібрання постанов уряду УРСР*. – К., 1990. - № 9 – С.5-6.

8 вересня (субота).

1. Сімферополь. Заява третьої сесії Кримської обласної ради народних депутатів “Про необхідність скасування указу президії Верховної Ради СРСР від 30 червня 1945 року “Про перетворення Кримської АРСР на Кримську область у складі РРФСР” і закону Російської РФСР від 25 червня 1946 року “Про ліквідацію Чечено-інгуської АРСР і перетворення Кримської АРСР на Кримську область”. Відзначалось, що визначення державного статусу Криму має ґрунтуватися на волевиявленні народу Криму. *Кримська правда*. – 1990. – 9 вересня.

4. Повідомлялось, що вперше в історії вітчизняної авіації на літаку-велетні Ан-124 “Руслан” здійснено унікальну транспортну операцію. Пілоти Київського дослідного конструкторського бюро імені О.Антонова перевезли у череві повітряного літака з Ульяновська до Новосибірська фюзеляж нового лайнера Ту-204. *Радянська Україна*. – 1990. – 8 вересня.

10. Повідомлялось, що із Києва у Пхеньян вилетіло 100 дітей з України і Брянщини, які потерпіли від аварії на Чорнобильській АЕС. Школярі проведуть місяць у Корейській Народно-Демократичній Республіці. *Радянська Україна*. – 1990. – 8 вересня.

8-9 вересня (субота – неділя).

2. Запоріжжя. Установчий з’їзд організації Українських солдатських матерів. *Літературна Україна*. – 1990. – 13 вересня, 11 жовтня.

9 вересня (неділя).

2. Луцьк. Мітинг, присвячений пам’яті воїнів Української повстанської армії, полеглих у бою з німецькими окупантами 9-11 вересня 1943 р. У резолюції, прийнятій на мітингу, лунала вимога повної

реабілітації Організації українських націоналістів і Української повстанської армії. *За вільну Україну. – 1990. – 19 вересня.*

11 вересня (вівторок).

1. Президія Верховної Ради УРСР “з метою створення належних умов для безперешкодної і ефективної діяльності народних депутатів” постановила, що в радіусі 1000 метрів навколо будинку Верховної Ради УРСР під час її засідань не повинні проводитись збори, мітинги, демонстрації, пікетування, вуличні походи, інші масові заходи. У зв’язку з тим, що ради народних депутатів міст Червонограда, Борислава, Дрогобича, Радехова, Миколаєва прийняли рішення про зняття пам’ятників В.Леніну, чим “грубо порушили Закон “Про охорону і використання пам’яток історії та культури”, яким встановлено, що знесення, переміщення таких пам’ятників заборонено, а в особливих випадках проводиться лише з дозволу Ради міністрів УРСР”, президія Верховної Ради УРСР запропонувала вищеназаним міським радам народних депутатів “переглянути незаконно прийняті рішення”. Президія Верховної Ради УРСР відхилила рішення Львівської ради народних депутатів про перенесення корпункту “Правди” зі Львова. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - №39 – С.720-721.*

10. У Київ з Гавани аеробус ІЛ-86 доставив 190 дітей, які перебували на лікуванні і відпочинку на Кубі. Чергова група дітей з контрольованих районів Житомирської, Київської і Чернігівської областей, яка потерпіла внаслідок аварії на ЧАЕС, пройшла комплексне обстеження в кубинських клініках, відпочила в піонерських таборах на березі Карибського моря. *Радянська Україна. – 1990. – 13 вересня.*

11-14 вересня (вівторок – п’ятниця).

4. Селище Зелений Мис Іванківського району Київської області. Перша міжнародна конференція “Біологічні аспекти наслідків аварії на Чорнобильській АЕС”. У роботі конференції взяли участь вчені з 21 країни світу, в тому числі з США, Великобританії, Франції, ФРН, Швеції, Швейцарії, Нідерландів, Австралії, Сирії, Греції та ін. *Радянська*

Україна. – 1990. – 13,14 вересня; Вісник Академії наук Української РСР. – 1991. - № 1. – С.88-94.

12 вересня (середа).

1. Київ. Згідно опублікованого рішення президії міської ради народних депутатів “Про використання української національної символіки у м. Києві”, на території міста Києва поряд з державним прапором, гербом та гімном Української РСР вважати за можливе використовувати українську національну символіку: синьо-жовтий прапор, герб “Тризуб” та гімн “Ще не вмерла Україна”. *Вечірній Київ. – 1990. – 12 вересня.*

12-16 вересня (середа-неділя).

2. Львів – Київ. Установча Козацька рада, на якій було проголошено створення республіканської організації – Українського козацького товариства. *Галичина. – 1990. – 30 вересня.*

13 вересня (четвер).

8. Київ. Голова Верховної Ради УРСР Леонід Кравчук прийняв делегацію з Мюнхена на чолі з обер-бургомістром Георгом Кронавіттером, яка прибула з нагоди проведення днів ФРН в Україні. Під час розмови керівник німецької делегації підкреслив, що між Україною і Баварією, Мюнхеном і Києвом багато спільного. Він повідомив, що до Києва прибули 30 представників великих фірм ФРН, які вже приступили до вивчення можливостей укладення взаємовигідних угод. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 39. – С. 722.*

1.10. Сімферополь. Повідомлялось, що на сесії Кримської обласної ради народних депутатів визнало ситуацію в Криму надзвичайною. Вона викликана масовим неорганізованим приїздом кримських татар на постійне проживання. Тільки за останнє півріччя прибуло 20 тисяч осіб. *Радянська Україна. – 1990. – 13 вересня*

2. Київ. Заходами трудових колективів і навчальних закладів, організацій, які носять ім'я Леніна, був проведений мітинг на підтримку пам'ятників радянському вождю. Мітинг був зумовлений тим, що

останнім часом у республіці, особливо у західних областях, прокотилася хвиля акцій щодо пам'ятників В.Леніну. Учасники мітингу підтримали рішення президії Верховної Ради УРСР про незаконність демонтажу пам'ятників Леніну, який мав місце в ряді міст України. *Радянська Україна. – 1990. – 15 вересня; Правда України. – 1990. – 15 сентября.*

1. Повідомлялось, що майже в усіх районах Рівненщини піднято національний жовто-блакитний прапор. *Літературна Україна. – 1990. – 13 вересня.*

4. Київ. Повідомлялось, що у Будинку вчителя відбувся вечір, присвячений 100-річчю від дня народження українського письменника Михайла Івченка (1890, с. Никонівка Прилуцького повіту Чернігівської губернії – 1939, Орджонікідзе), чиє ім'я, а також твори довгі десятиліття замовчувалися й вилучалися з духовного обігу. *Літературна Україна. – 1990. – 13 вересня.*

14 вересня (п'ятниця).

10. На шахті імені Мельникова виробничого об'єднання “Лисичанськвугілля” вогненний вихор, що промчав підземною виробкою на більш як 700-метровій глибині, став причиною опіків і травм 18 гірників. *Радянська Україна. – 1990. – 15 вересня.*

10. Київ. Повідомлялось про проведення прес-конференції головою Верховної Ради УРСР Леонідом Кравчуком, у якій він визнав, що становище всієї країни і нашої республіки з кожним днем стає тривожнішим. Кризові явища, зокрема в економіці, поглиблюються. “Ми на краю прірви і це, на жаль, не є перебільшенням”, зробив висновок голова Верховної Ради УРСР. *Радянська Україна. – 1990. – 14 вересня.*

1. Львів. Демонтовано пам'ятник В.Леніну, який був розташований у центрі міста біля театру опери і балету імені Івана Франка. Львівському міськвиконкому було доручено забезпечити схоронність пам'ятника, а також внести пропозиції щодо нового його місця встановлення і погодження цього питання з Радою міністрів УРСР. *За вільну Україну. – 1990. – 15 вересня; Радянська Україна. – 1990. – 16 вересня.*

2. Луцьк. Представники Волинської організації Руху та інші громадсько-політичні формування міста блокували всі входи в будинок Волинського обкому і міському Компартії України. Вони вимагали передати приміщення міській раді. *Радянська Україна*. – 1990. – 18 вересня.

15 вересня (субота).

4. Постанова Ради міністрів УРСР про створення державного заповідника “Дніпровсько-Орільський” у Дніпропетровській області. *Зібрання постанов уряду УРСР*. – К., 1990. – № 9. – С.8.

4. Львів. Відкрито пам’ятник Маркіянові Шашкевичу та Музей альманаху “Русалки Дністрової”. На цих заходах були присутні близько восьми тисяч львів’ян і гостей з багатьох країн світу. *За вільну Україну*. – 1990. – 16 вересня; *Український голос (Вінніпег)*. – 1990. – 8 жовтня.

2. Київ. Нарада представників страйкових і робітничих комітетів прийняла заяву, яка закликала провести 1 жовтня всеукраїнський попереджувальний страйк. Були висунуті вимоги: відмовитися від союзного договору; не допустити проходження служби юнаків за межами території України; закрити Чорнобильську АЕС; націоналізувати майно Компартії України; деполізувати державні установи, КДБ, МВС та ін. *За вільну Україну*. – 1990. – 3 жовтня.

18 вересня (вівторок).

2. Кременчук. На світанку групою невідомих було повалено флагшток з жовто-блакитним прапором, який самочинно було піднято 24 серпня. *Радянська Україна*. – 1990. – 22 вересня.

18-19 вересня (вівторок-середа).

2. Київ. На першому установчому з’їзді були створені профспілки працівників культури України. Відзначалось, що спілка є вільною, самостійною громадською організацією, яка виражає і захищає інтереси працівників підприємств, установ, організацій, студентів та учнів навчальних закладів галузей культури республіки. Її рішення “сприятимуть оновленню в духовній сфері”. Профспілки працівників культури

нараховують у своїх лавах 576596 осіб у 7868 первинних організаціях. *Культура і життя*. – 1990. –16, 23 вересня.

19 вересня (середа).

3.10. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про заходи щодо поліпшення забезпечення населення республіки сільськогосподарськими продуктами”, прийнятий у зв’язку з тим, що деякі союзні республіки в односторонньому порядку підвищили закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію. Постанова забороняла продаж за межі України продукції агропромислового комплексу понад установлені обсяги її вивозу або до особливого рішення у цьому питанні. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1990. - № 40. – С.731.

10. Луганськ. Повідомлялось, що у міському парку дружби народів відкрито пам’ятний знак жертвам сталінських репресій. *Правда України*. – 1990. – 19 септєбря.

20 вересня (четвер).

8. УРСР обрано членом Ради керуючих МАГАТЕ. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.41.

21 вересня (п’ятниця).

2. Постанова Ради міністрів УРСР “Про затвердження Положення про діяльність на території Української РСР міжнародної неурядової організації “Фонд розвитку Карпатського регіону УРСР”. Це добродійна організація, кошти якої спрямовуються насамперед на вирішення гострих соціально-економічних проблем розвитку Карпатського регіону, створенням тут сучасної бази для оздоровлення населення, яке потерпіло від аварії на Чорнобильській АЕС, перетворення Карпат у республіканську здравницю і курорт міжнародного значення. *Зібрання постанов уряду УРСР*. – К., 1990. – № 9. – С.10-12.

2. Львів. Студентським братством був проведений мітинг, на якому було заявлено, що група львівських студентів голодуватиме у Києві пе-

ред Верховною Радою республіки під гаслом “Воля - або смерть!”, протестуючи проти підписання нового союзного договору. *Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997. – С. 541.*

8.10. Нью-Йорк. Повідомлялось, що генеральний секретар ООН Хав'єр Перес де Куельяр призначив спеціального емісара для збирання інформації в Радянському Союзі про наслідки чорнобильської аварії. Це дасть змогу різним організаціям ООН подати районам, які потерпіли від аварії, допомогу і технічне сприяння, а також краще координувати дії в цьому напрямі інших груп і організацій, що вже включились в роботу. *Радянська Україна. – 1990. – 21 вересня.*

22 вересня(субота).

3. Постанова Ради міністрів УРСР “Про заходи щодо створення і розвитку малих підприємств”. Відзначалось, що перехід до регульованих ринкових відносин, підтримка підприємств потребують прискореного створення мережі малих підприємств, здатних активізувати структурну перебудову економіки, надати широку свободу вибору та додаткові робочі місця, забезпечити швидку окупність затрат, оперативно реагувати на зміни попиту споживачів. Розвиток малих підприємств мав сприяти швидкому насиченню ринку товарами і послугами, подоланню галузевого та регіонального монополізму, розширенню конкуренції, впровадженню досягнень науково-технічного прогресу, підвищенню експортного потенціалу. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1991. - № 1 – С.3-9.*

4. Постанова Ради міністрів УРСР про заснування Української академії аграрних наук на базі Південного відділення ВАСГНІЛ з розміщенням її президії у Києві з метою посилення розвитку фундаментальних і прикладних досліджень, спрямованих на розв'язання продовольчої проблеми, дальшого вдосконалення наукового забезпечення агропромислового комплексу республіки та виходячи з положень Декларації про суверенітет України. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1990. – №10. – С.15-18.*

4. Повідомлялось про створення Українського фонду освіти, мета якого – залучити якнайширший загал до справи відродження просвітницького руху, піднесення авторитету вчителя. Головою обрано І.Любченка, редактора часопису “Радянська освіта”. *Радянська Україна*. – 1990. – 22 вересня.

22-23 вересня (субота – неділя).

4. Тернопіль. Заходи у зв’язку з 450-літтям міста. *Правда України*. – 1990. – 26 вересня.

23 вересня (неділя).

2. Житомир. Друга конференція Асоціації демократичних рад народних депутатів і демократичних блоків у радах народних депутатів України. Було прийнято рішення про проведення 1 жовтня акції громадянської непокорі. *Правда України*. – 1990. – 30 вересня; *Вісті з України*. – 1990. – 41, жовтень.

24 вересня (понеділок).

3.10. Закон СРСР “Про додаткові заходи щодо стабілізації економічного і суспільно-політичного життя країни”, прийнятий у зв’язку з складністю соціально-політичної обстановки, необхідністю надзвичайних заходів для виведення суспільства з кризової ситуації, забезпеченням переходу до ринкової економіки, зміцненням системи управління країною і правопорядку. *Радянська Україна*. – 1990. – 26 вересня.

25 - 26 вересня (вівторок - середа).

2. Київ. Установчий з’їзд Селянської спілки України. Головна мета новоствореної Спілки - створення масового громадського політичного руху на захист прав та інтересів селянства, піднесення його добробуту, культурно-освітнього і духовного рівня, виховання в суспільстві глибокої поваги до селянської праці як першооснови життя нації, активізація політичної діяльності на селі, утвердження пріоритетного розвитку сільськогосподарського виробництва, а відтак, і

вироблення нової аграрної політики, що найповніше відповідала б інтересам народу України. *Радянська Україна*. – 1990. – 26 вересня; *Правда України*. – 1990. – 28 сентября.

25 вересня (вівторок).

1. Опубліковано виступ по Українському телебаченню голови Ради міністрів УРСР В.Масола, який був викликаний „непростою ситуацією”, що склалася в суспільстві: страйкові комітети ряду міст та координаційна рада Асоціації демократичних рад і демократичних блоків у радах закликали провести 27 вересня загальнореспубліканський страйк, а 1 жовтня – загальнонаціональну маніфестацію у Києві. Визначаючи надзвичайно складну ситуацію в країні, В.Масол заявив, що мовою загроз і ультиматумів, мітингами та маніфестаціями, припиненням роботи не можна вирішити проблем. Вирішити їх можна тільки працею і згодою, при добрій волі всіх громадських сил. Голова Ради міністрів УРСР звернувся від уряду до робітників, селян, інтелігенції, молоді „не дати ошукати себе політичним гравцям, зупинити тих, хто вдається до авантюр”. *Радянська Україна*. – 1990. – 25 вересня.

26 вересня (середа).

4. Постанова Ради міністрів УРСР про створення Кримського інституту природоохоронного та курортного будівництва на базі Сімферопольського філіалу Дніпропетровського інженерно-будівельного інституту. *Зібрання постанов уряду УРСР*. – К., 1990. - № 9. – С.12.

2. Дніпропетровськ. Масовий мітинг на захист пам’ятників В.Леніну. *Правда України*. – 28 сентября.

27 вересня (четвер).

8.10. Київ. Голова Верховної Ради УРСР Л.Кравчук прийняв делегацію Грінпіс Інтернешнл на чолі з її президентом Д.Мак-Теггартом і висловив вдячність за допомогу у вирішенні проблем, пов’язаних з катастрофою на Чорнобильській АЕС. Грінпіс висловив готовність у розв’язанні проблем Чорнобиля, зокрема привезти необхідне обладнання,

матеріали і методики, а також подати допомогу у спорудженні енергозберігаючих будинків для населення, яке переселяється із забруднених районів. На здійснення цього проекту Грінпіс уже витратив понад 350 тис. доларів і 150 тис. рублів. Загальна сума затрат становитиме кілька мільйонів доларів і рублів. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. – № 41. – С.771-772; Радянська Україна. – 1990. – 29 вересня.*

8. Київ. Голова Верховної Ради УРСР Л.Кравчук прийняв Президента Угорської Народної Республіки Арпада Гньонца, який прибув в Україну на запрошення Верховної Ради УРСР з офіційним візитом. У ході розмови йшлося про двосторонній договір, угоди про економічне, наукове і культурне співробітництво, правову допомогу, охорону навколишнього середовища, консульську конвенцію, молодіжні, спортивні обміни, розвиток прикордонних зв'язків та ін. *Радянська Україна. – 1990. – 28 вересня.*

2. Опубліковано звернення Народної ради до громадян України, у якому зазначалось, що рішення Верховної Ради УРСР від 11 вересня 1990 року про заборону в радіусі 1000 метрів навколо будинку Верховної Ради УРСР під час її засідань проводити збори, мітинги, демонстрації, пікетування, вуличні походи, інші масові заходи є грубим порушенням демократичних прав громадян, а також спроба позбавити народних депутатів прямого контакту зі своїми виборцями. У зверненні лунав заклик підтримати акцію 1 жовтня. *Літературна Україна. – 1990. – 27 вересня.*

28-30 вересня (п'ятниця – неділя).

2. Київ. Установчий з'їзд партії зелених України, на якому делегати представили діючі організації з 20 областей. Метою діяльності партії було проголошено відродження і захист природного довкілля і людини від згубної дії технологічних факторів, заборона ядерної енергетики та перетворення України на без'ядерну зону. Відзначалась необхідність духовного і фізичного відродження українського народу. Наголошувалось на необхідності будувати державу всіх народів України, а не виключно національну українську. Партія визначала пріоритет

екології над економікою, політикою та ідеологією. Проте в її практичній діяльності переважали загальнодемократичні проблеми: боротьба за демонтаж тоталітарної системи, побудова суверенної України на федеративних засадах. Лідером обрано народного депутата СРСР, письменника Ю.Щербака. *Українське слово (Париж). – 1990. – 14 жовтня; Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985-1999 рр.) – К., 2000. – С.54.*

28 вересня (п'ятниця).

10. Повідомлялось, що згідно даних Держкомстату УРСР, з січня 1990 року в Україні були відмічені страйки на 219 підприємствах і установах, у яких взяли участь понад 110 тисяч осіб. *Правда України. – 1990. – 28 вересня.*

8.10. Київ. Повідомлялось про зустріч першого заступника голови Ради міністрів УРСР К.Масика, голови парламентської комісії по Чорнобиллю В.Яворівського, керівників ряду відомств республіки з комісією ООН, яку очолював виконавчий секретар Європейської економічної комісії Герольд Хінтереггер, на якій йшла мова про проблеми Чорнобиля. Візит цієї місії покликаний зверненням до світової громадськості України, Білорусії і Росії з проханням допомогти у подоланні трагедії. Завдання місії – зібрати інформацію, з'ясувати основні питання, у вирішенні яких українському народові не обійтися без допомоги світової громадськості. *Радянська Україна. – 1990. – 28 вересня.*

1.10. В опублікованому Зверненні президії Верховної Ради УРСР до громадськості республіки “До згоди і єдності дій в ім'я інтересів усього народу України” визнавалось, що становище в Україні „тривожне і небезпечне”, поглиблюються кризові явища, на виробництві знижується продуктивність праці, падає трудова і договірна дисципліна, все відчутніше стає нестача багатьох необхідних товарів. *Радянська Україна. – 1990. – 28 вересня.*

29 вересня (субота).

2.10. Опубліковано Звернення центрального комітету Компартії

України до комуністів, усіх громадян республіки, яке було прийняте у зв'язку з тим, що „готуються масові акції, спрямовані на дискредитацію вищого органу державної влади в республіці - Верховної Ради УРСР, підштовхування до загострення кризової ситуації”. Наголошувалось, що під прикриттям новоявленої організації – Асоціації демократичних рад і демократичних блоків у радах народних депутатів України ті ж сили закликають “ознаменувати “відкриття сесії “загальнореспубліканським страйком” і “загальнонаціональною маніфестацією”. ЦК КПУ звернувся до всього населення України не піддаватись на провокаційна заклики. *Радянська Україна. – 1990. – 29 вересня.*

30 вересня (неділя).

2. Київ. На заклик Руху на республіканському стадіоні під гаслом “Ні – новоствореному союзному договору!” відбувся політичний мітинг, санкціонований президією Київської міської ради, у якому взяло участь майже 300 тис. осіб. Були висунуті вимоги: вихід України зі складу СРСР; виконання постанови Верховної Ради УРСР “Про проходження строкової військової служби громадянами Української РСР та використання працівників правоохоронних органів республіки за її межами” від 30 липня; розпуск Комуністичної партії України, націоналізація її майна; демонтаж пам'ятника В.Леніну в Києві; відставка голови Верховної ради УРСР Л.Кравчука; відставка голови Ради міністрів УРСР В.Масола і уряду та ін. Подібні мітинги пройшли в інших містах, зокрема в Івано-Франківську і Донецьку. *За вільну Україну (Львів). – 1990. – 2,3 жовтня; Правда України. – 1990. – 2 октябрю; Радянська Україна. – 1990. – 4 жовтня; Українське слово (Париж). – 1990. – 7 жовтня; Вісті з України. – 1990. - № 41, жовтень; Галичина. – 1990. – 2 жовтня.*

2. Житомир. Повідомлялось про проведення другої конференції Асоціації демократичних рад народних депутатів і демократичних блоків у радах народних депутатів України. Було прийнято рішення про проведення 1 жовтня акції громадянської непокорі. *Правда України. – 1990. – 30 вересня.*

2. Кіровоград. Повідомлялось про проведення мітингу на захист В.Леніна. *Правда України*. – 1990. – 30 сентября.

2.10. Київ. Траурний мітинг і молебень у Бабиному Яру. *Радянська Україна*. – 1990. – 2 жовтня.

10. У районі Ялти поблизу села Лаврового кримські татари намагалися захопити виноградники радгоспу Гурзуф. Лише завдяки діям міліції вдалося уникнути конфлікту. *Кримська правда*. – 1990. – 2 жовтня.

1 жовтня (понеділок).

2. Київ. За півгодини до початку роботи другої сесії Верховної Ради УРСР до будинку Верховної Ради надійшла багатотисячна демонстрація з синьо-жовтими прапорами. На транспарантах – заклики до розпуску парламенту, відставки уряду, вимоги про вихід України із складу СРСР, розпуск Компартії України та інші. О 12 годині число демонстрантів досягло 100-120 тис. осіб. Ввечері на площі Жовтневої революції (нині майдан Незалежності) відбувся мітинг, у якому взяло участь близько 20 тис. осіб. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1990. - № 42. – С.783; *Вечірній Київ*. – 1990. – 2 жовтня; *Українське слово (Париж)*. – 1990. – 14 жовтня.

1. Тернопіль. Згідно рішення міської ради народних депутатів демонтували пам'ятник К.Марксу. *Правда України*. – 1990. – 3 октября.

2.10. Львів. Мітинг з нагоди річниці “кривавої неділі”, коли було жорстоке побито спецзагонами міліції групи людей під час святкування Дня Львова. Мітингуючі вимагали відставки голови Ради міністрів УРСР В.Масола і його уряду, голови Верховної Ради УРСР Л.Кравчука, реформувати КДБ та ін. *За вільну Україну*. – 1990. – 3 жовтня.

2.10. Івано-Франківськ. Двогодинний політичний попереджувальний страйк, на якому лунали вимоги не підписувати союзний договір; прийняти нову Конституцію України; створити українську національну армію; націоналізувати майно КППС і передати його радам народних депутатів; деполітизувати армію, правоохоронні органи та КДБ. *Галичина*. – 1990. – 2 жовтня.

2.10. Львів. 2-годинний страйк залізничників. Були висунуті

політичні та економічні вимоги. *За вільну Україну. – 1990. – 2 жовтня; Вільна Україна. – 1990. – 11 жовтня.*

10. Згідно даних голови Держкомстату УРСР М.Борисенка, ідея загальноукраїнського страйку не була підтримана. 1 жовтня страйкувало 20 тисяч осіб на 39 підприємствах. *Радянська Україна. – 1990. – 6 грудня.*

2 жовтня (вівторок).

10. За твердженням газети “Кримська правда”, у деяких містах Кримської області однією з прикмет місцевих пейзажів стали намети на центральних площах перед будинками радянських органів, які розбивають кримські татари. Йде захват ними земель. Часто відбувається протистояння між кримськими татарами і місцевим населенням. Міліція не завжди в змозі запобігти конфліктам. *Кримська правда. – 1990. – 2 жовтня.*

2-17 жовтня (вівторок – середа).

2.10. Київ. Голодування студентів. Вони висунули вимоги: проходження військової служби на території України; перевибори Верховної Ради УРСР; відмова уряду республіки від підписання союзного договору; передачі місцевим органам влади майна КППС та ВЛКСМ на території України; відставка голови Ради міністрів УРСР В.Масола. Студентські маніфестації та акції на підтримку голодуючих відбулися у багатьох населених пунктах України. За цей час у акціях взяли участь близько 30 тисяч студентів Києва (всього у Києві 85 тисяч студентів, які навчалися на денному відділенні), у Львові майже 50 тисяч (із 65 тисяч), у Тернополі та в Івано-Франківському по 10 тисяч – майже всі студенти. У Луцьку студенти педагогічного інституту на будинку свого навчального закладу підняли синьо-жовтий прапор. Загалом із 510 тисяч студентів стаціонару в Україні в голодовках і акціях протесту взяли участь майже 100 тисяч, тобто кожен п'ятий студент. Політичну акцію студентів у Києві підтримали студенти всіх регіонів України. 16 жовтня була створена узгоджувальна комісія Верховної Ради УРСР, яка виробила взаємоприйнятний підхід до задоволення вимог студентів. 17 жовтня Верховна Рада УРСР прийняла постанову “Про розгляд вимог студентів,

які проводять голодування в м. Києві з 2 жовтня 1990 року”. *Радянська Україна*. – 1990. – 4, 6, 11, 13, 17, 18, 19, 21, 24 жовтня; *Правда України*. – 1990. – 30 жовтня; *Вісті з України*. – 1990. – № 42, жовтень; *Літературна Україна*. – 1990. – 11, 18, 25 жовтня; *За вільну Україну*. – 1990. – 9, 11, 14 жовтня; *Вечірній Київ*. – 1990. – 9, 11, 15, 19 жовтня; *Українське слово (Париж)*. – 1990. – 7, 21, 28 жовтня.

3 жовтня (середа).

8. У прийнятій Заяві Верховної Ради УРСР у зв’язку з об’єднанням Німеччини відзначалось, що “завершено складний і сповнений трагізму період в історії німецького народу”. Наголошувалось, що об’єднання Німеччини “відкриває нові можливості для ефективного забезпечення міцного та тривалого миру в Європі”. Найважливішою передумовою в цьому є те, що Німеччина, як і всі європейські країни, “беззастережно визнає недоторканості післявоєнних кордонів в Європі”. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1990. – № 42. – С. 775.

2. Запоріжжя. Повідомлялось про проведення багатолюдного мітингу на захист пам’ятників В.Леніну. *Радянська Україна*. – 1990. – 3 жовтня; *Правда України*. – 1990. – 3 жовтня.

1.2. Сімферополь. Повідомлялось, що заходами міськкому партії і міськвиконкому відбувся масовий мітинг-протест проти актів вандалізму по відношенню до пам’ятників В.Леніну. *Кримська правда*. – 1990. – 3 жовтня.

4-7 жовтня (четвер - неділя).

2. Київ. XV з’їзд профспілок України, який об’єднував у своїх лавах понад 26 млн. осіб. На з’їзді йшла мова про роль, місце і завдання профспілок в умовах суверенної держави. Обговорювались проблеми профспілкового руху, визначили стратегію і тактику дій у зв’язку з переходом до ринкових відносин. Делегати прийняли Звернення XV з’їзду профспілок України до Верховної Ради СРСР і Верховної Ради УРСР, в якому висловили категоричний протест з приводу союзних законодавчих актів, які були прийняті в останні роки і мали відверто

антипрофспілковий характер, дискримінували найбільш масову громадську організацію. Що стосувалося Укрпрофради, то вона, відзначалось на з'їзді, не змогла змінити форми і методи роботи у перебудовчий період, а тому й вичерпала кредит довір'я. Була заснована Федерація незалежних профспілок України. Головою ради Федерації обрано О.Ковалевського. *Радянська Україна. – 1990. – 5,9 жовтня.*

4 жовтня (четвер).

3. Указ Президента СРСР “Про першочергові заходи щодо переходу до ринкових відносин” прийнятий з метою розширення економічної самостійності і посилення зацікавленості підприємств у збільшенні випуску продукції та підвищення ефективності виробництва, створення умов для переходу до ринкових відносин. *Радянська Україна. – 1990. – 6 жовтня.*

5 жовтня (п'ятниця).

1.3. Відбулася зустріч парламентарії УРСР і РРФСР, яка проходила під головуванням заступників голів Верховної Ради двох республік В.Гриньова і Б.Ісаєва. Особливу увагу було приділено проблемі нового союзного договору і шляхам переходу до ринкової економіки. Висловлювались різні, часом діаметрально протилежні, точки зору. Разом з тим, парламентарії підкреслювали, що порушення традиційних зв'язків між двома республіками, які мають великий економічний, науковий і культурний потенціал, веде до небажаних наслідків. Тому обидві сторони підтримали ідею про створення у найкоротші строки постійно діючої міжпарламентської комісії для координації дій. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 42. – С.787.*

8. Нью-Йорк. Повідомлялось про виступ голови Ради міністрів УРСР В.Масола на 45-й сесії Генеральної Асамблеї ООН у зв'язку з проведенням всесвітньої зустрічі на вищому рівні в інтересах дітей. У своєму виступі В.Масол висловив щире вдячність міжнародним організаціям, урядам й громадськості багатьох країн світу, що прийшли на допомогу в зв'язку з чорнобильською трагедією й висловив сподівання на

подальшу участь у цих зусиллях світового співтовариства. *Радянська Україна*. – 1990. – 2,5 жовтня; *Правда Украины*. – 1990. – 2,7 октябрю.

6 жовтня (субота).

2. Київ. Маніфестація під гаслом “За мир і спокій у нашому домі”, у якій взяли участь учасники республіканської зустрічі ветеранів війни і праці, борців антифашистського руху Опору, трудящих і молоді. *Радянська Україна*. – 1990. – 7 жовтня; *Правда Украины*. – 1990. – 7 октябрю; *Вісті з України*. – 1990. - № 43, жовтень.

4. Івано-Франківськ. Повідомлялось про проведення урочистих заходів з нагоди 125-річчя від дня народження Дениса Січинського (02.10.1865, с. Ключинці Гусятинського повіту на Тернопільщині – 26.05.1909, м. Станіслав, нині Івано-Франківськ) – видатного українського композитора і громадського діяча. *Галичина*. – 1990. – 6 жовтня.

8 жовтня (понеділок).

8. Нью-Йорк. У штаб-квартирі міжнародного співтовариства розповсюджено як офіційний документ Генеральної Асамблеї ООН текст Декларації про державний суверенітет України. *Радянська Україна*. – 1990. – 11 жовтня.

9 жовтня (вівторок).

1. Заява Верховної Ради Української РСР з приводу постанови сенату Республіки Польща від 3 серпня 1990 р. щодо акції “Вісла”, у якій зазначалось, що народ України з розумінням сприйняв постанову сенату Республіки Польща щодо осуду санкціонованої польським повоєнним урядом і здійсненої 1947 року акції “Вісла”. Визнання сенатом протиправності акції “Вісла” Верховна рада УРСР розцінила як серйозний крок до виправлення кривд, заподіяних українцям у Польщі. Одночасно відзначалось, що поляки так само зазнали в ті часи немало горя і страждань з українського боку. У Заяві Верховної Ради Української РСР засуджувались злочини сталінського режиму проти поляків. *Відомості Верховної Ради УРСР*. – К., 1990. - № 43. – С. 794.

1. Закон СРСР “Про громадські об’єднання” визнавав право на об’єднання невід’ємним правом людини і громадянина. У Законі підкреслювалося, що радянська держава гарантує громадянам СРСР свободу створення громадських об’єднань. *Радянська Україна. – 1990. – 18 жовтня.*

1. Івано-Франківськ. Згідно рішення місцевої ради народних депутатів, демонтували пам’ятник В.Леніну, який знаходився у центрі міста. *Галичина. – 1990. – 10 жовтня; Українське слово (Париж). – 1990. – 28 жовтня.*

2. Івано-Франківськ. Повідомлялось про проведення першого в Україні збору ветеранів Української повстанської армії. На ньому було створено Братство вояків Української повстанської армії Карпатського краю (Івано-Франківщина, Закарпаття, Буковина). *Галичина. – 1990. – 9 жовтня.*

9. Повідомлялось, що футболісти Київського “Динамо”, отримавши блискучу перемогу над командою ЦСК (Москва), втринадцяте стали чемпіонами Радянського Союзу. *Радянська Україна. – 1990. – 9 жовтня.*

11 жовтня (четвер).

1. Повідомлялось, що президія Тернопільської міської ради прийняла рішення “Про націоналізацію майна КПРС (КПУ), ЛКСМК (МДС)”, згідно якого передбачалось до 1 грудня 1990 року інвентаризувати все майно обкомів партії і комсомолу, яке знаходиться на території міста, націоналізувати його і передати у муніципальну власність будівлі, приміщення, гаражі. *Радянська Україна. – 1990. – 11 жовтня.*

10. Івано-Франківськ. О 4 годині ранку невідомі особи вкинули у приміщення міської ради народних депутатів два вибухових пристрої. Постраждалих не було. Будівлі завдано незначних пошкоджень. *Галичина. – 1990. – 12 жовтня; Українське слово (Париж). – 1990. – 28 жовтня.*

12 жовтня (п’ятниця).

1.3. Указ Президента СРСР “Про заходи щодо охорони недоторканності

права власності в СРСР” прийнятий у зв’язку з тим, що у ряді регіонів країни почастишали випадки незаконного вилучення майна, яке належить державним і громадським підприємствам, установам, організаціям, широко розповсюджені посягання на власність громадян. *Радянська Україна. – 1990. – 14 жовтня.*

4. Указ Президента СРСР “Про статус вищих навчальних закладів” прийнятий з метою створення необхідних умов для дальшого нарощування інтелектуального потенціалу суспільства, підвищення рівня освіти і культури народу. *Радянська Україна. – 1990. – 17 жовтня.*

13 жовтня (вівторок).

1.10. Указ Президента СРСР “Про припинення наруги над пам’ятниками, пов’язаними з історією держави, та її символами” прийнятий у зв’язку з тим, що останнім часом почастишали випадки наруги над пам’ятниками засновникові радянської держави В.Леніну, іншим громадсько-політичним діячам, меморіалами Жовтневої революції, Громадянської і Великої Вітчизняної воєн, іншими пам’ятниками, пов’язаними з історією радянської держави, над могилами воїнів, які загинули при захисті Вітчизни, а також факти глуму і наруги над державними символами – Державним гербом, прапором і гімном СРСР. *Радянська Україна. – 1990. – 16 жовтня.*

13-14 жовтня (субота – неділя).

8. Київ. З офіційним візитом на запрошення уряду УРСР перебував міністр закордонних справ Республіки Польща К.Скубішевський. У ході візиту була підписана Декларація про принципи та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин. *Радянська Україна. – 1990. – 16 жовтня; Правда Украины. – 1990. – 16,17 октябрю.*

15 жовтня (понеділок).

3. Постанова Верховної Ради УРСР “Про стабілізацію господарських зв’язків у IV кварталі 1990 року і в 1991 році” прийнята з метою забезпечення стабільної роботи народного господарства республіки,

збереження усталених, взаємовигідних та налагодження нових економічних зв'язків, експорту продукції відповідно до міжурядових угод. *Радянська Україна. – 1990. – 19 жовтня.*

3. Постанова Верховної Ради УРСР “Про запровадження на території Української РСР єдиного державного замовлення на виробництво продукції, виконання робіт (послуг)” незалежно від відомчої підпорядкованості та форми власності з метою забезпечення державних потреб республіки, виконання міжреспубліканських угод та поставок на експорт найважливіших матеріально-технічних ресурсів, захисту інтересів народного господарства республіки в період переходу економіки на ринкові відносини. *Радянська Україна. – 1990. – 19 жовтня.*

16 жовтня (вівторок).

10. Постанова Верховної Ради УРСР “Про утворення тимчасової депутатської комісії Верховної Ради Української РСР для розслідування комплексу подій, пов'язаних з аварією на Чорнобильській АЕС”. Комісію очолив В.Яворівський. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 46. – С.851-853.*

2. Повідомлялось, що в Івано-Франківську з ініціативи Спілки незалежної молоді була відзначена 48-річниця створення Української повстанської армії; на площі Андрія Шептицького в Івано-Франківську освячено встановлений “пам'ятний хрест героям ОУН і УПА”. У селі Старий Угрів Калузького району був встановлений перший в Україні пам'ятник Степану Бандері - лідеру українських націоналістів, убитого 15 жовтня 1959 р. в Мюнхені. У селі Задеревці Стрийського району Львівської області відкрито музей-садибу С.Бандери. У Тернополі відбулось освячення символічної могили-кургану членів Організації українських націоналістів і воїнів Української повстанської армії. *Галичина. – 1990. – 13,16 жовтня; За вільну Україну. – 1990. – 16 жовтня; Радянська Україна. – 1990. – 17 жовтня.*

16-17 жовтня (вівторок – середа).

4. Київ. VII з'їзд журналістів України, на якому йшла мова про

завдання журналістських організацій республіки в сучасних умовах, про радикальні зміни в їх роботі на нових демократичних засадах. Головою спілки обрано І.Сподаренка - редактора газети "Сільські вісті". *Радянська Україна. – 1990. – 19 жовтня.*

17 жовтня (середа).

3. Київ. Повідомлялось, що в ЦК Компартії України відбулася зустріч першого секретаря ЦК Компартії України С.Гуренка з комуністами-керівниками підприємств оборонних галузей промисловості, під час якої обговорено проблеми конверсії. Зверталась увага на те, що через відсутність законодавчих і нормативних актів, які б чітко визначали порядок здійснення конверсії в країні, ефективність використання потужного кадрового і виробничого потенціалу оборонних підприємств у ряді випадків знижується. Необ'рунтовано згортаються довгострокові комплексні наукові дослідження, порушуються сталі господарські зв'язки. Вказувалось на необхідність посилити активність комуністів оборонних підприємств (яких майже 220 тисяч) у забезпеченні дальшого нарощування виробництва, в тому числі товарів для народу. *Радянська Україна. – 1990. – 17 жовтня.*

3. Прийнятий Закон УРСР "Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві України" визначав умови, зміст і межі пріоритетності розвитку соціальної сфери села та агропромислового комплексу в структурі народного господарства республіки. *Радянська Україна. – 1990. – 25 жовтня.*

2. Нью-Йорк. В Українському народному домі заходами Ліги американських українців був проведений вечір з нагоди 70-річчя часопису "Українські вісті", на якому були присутні члени делегації УРСР на 45-й сесії Генеральної Асамблеї ООН, працівники постійного представництва УРСР при ООН, секретаріат ООН. *Радянська Україна. – 1990. – 21 жовтня; Вісті з України, - 1990. - № 6, лютий.*

2. На Львівщині на заклик Руху відбулося пікетування комітетів різних рівнів Компартії України. *Правда України. – 1990. – 19 октябрю.*

18 жовтня (четвер).

3.4. Москва. Голова Ради міністрів УРСР В.Масол і голова Ради міністрів РРФСР І.Силаєв підписали Угода про економічне співробітництво на 1991 рік і дальший розвиток культурних зв'язків між Україною і Російською Федерацією. *Радянська Україна. – 1990. – 20 жовтня.*

2. Сімферополь. У зв'язку з проголошенням 69-річчю Кримської соціалістичної радянської республіки представники Національного руху кримських татар під керівництвом Юрія Османова поклали квіти до пам'ятника В.Леніну та провели збори у залі міськкому КПУ. Вони закликали вирішувати кримсько-татарську проблему в рамках існуючої влади, а також заявили, що єдиним органом, який здатний вирішити існуючі проблеми є комітет з питань депортованих народів при облраді, створений самими кримськими татарами. Учасники зборів ухвалили резолюція на ім'я Президента СРСР, Президента Узбецької РСР та голови Верховної Ради України з проханням „застосувати владу проти планового заселення Криму російськомовним населенням”. *Українське слово (Париж). – 1990. – 4 листопада.*

19 жовтня (п'ятниця).

8. Київ. Голова Верховної Ради УРСР Л.Кравчук прийняв делегацію парламенту Грецької Республіки на чолі з головою парламенту А.Цалдарісом. У ході розмови йшла мова про розвиток двостороннього економічного співробітництва. Порушувалось також питання, пов'язане з проживанням в Україні грецького населення. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 44. – С.823.*

3. Москва. Верховна рада СРСР схвалила “Основні напрями стабілізації народного господарства і переходу до ринкової економіки”. *Радянська Україна. – 1990. – 30,31 жовтня.*

4. Київ. З нагоди 150-річчя від дня народження Акакія Церетелі - видатного грузинського письменника, поета, одного з основоположників національної грузинської журналістики в Республіканському будинку художника був проведений вечір, видавництво “Дніпро” підготувало том вибраних його творів в українських перекладах. *Радянська Україна. –*

1990. –19, 21 жовтня.

4. Київ. На фасаді будинку № 15 по вулиці Хрещатик відкрито меморіальну дошку видатному письменнику, публіцисту, журналісту, громадському діячу киянину Віктору Некрасову, у якому він жив з 1950 р. по 1974 р. *Радянська Україна*. – 1990. –21 жовтня; *Вечірній Київ*. – 1990. – 20 жовтня; *Літературна Україна*. – 1990. – 15 листопада.

19-21 жовтня (п'ятниця – неділя).

4. Едмонтон. Всеканадська конференція рідних мов, у роботі якої взяли участь представники 176 українських організацій країни. Конференція засвідчила, що збереження української мови важливо не тільки для родини, але також і для збагачення культурного життя Канади. *Український голос (Вінніпег)*. – 1990. – 10 грудня.

20 жовтня (субота).

5. Київ. Після 49-річної розлуки прибув в Україну митрополит Мстислав (Скрипник) - глава Української автокефальної православної церкви. *Радянська Україна*. – 1990. –21 жовтня; *Літературна Україна*. – 1990. – 25 жовтня.

4. Повідомлялось, що у селищі Великий Березний на Закарпатті, у долині річки Уж відкрито перший в області пам'ятник Тарасу Шевченку. *Радянська Україна*. – 1990. – 20 жовтня.

1.10. Повідомлялось, що уряд України прийняв постанову про створення організаційного комітету по підготовці і проведенню заходів у зв'язку з 50-річчям трагедії Бабиного Яру у вересні 1991 року. *Радянська Україна*. – 1990. – 20 жовтня.

22 жовтня (понеділок).

3. Постанова Ради міністрів УРСР “Про захист споживчого ринку в Українській РСР”. *Зібрання постанов уряду УРСР*. – К., 1990. – №10. – С.21-22.

4. Київ. Редакція часопису “Радянська Україна” та Інститут політичних досліджень з нагоди 51-річниці возз'єднання Західної України з

радянською Україною у складі Союзу РСР провели “круглий стіл”. Зазначалося, що у тотальному наступі на Компартію України її опоненти вдаються до твердження, що то була окупація, яка принесла народові Західної України лише поневолення і геноцид. *Радянська Україна. – 1990. – 27 жовтня.*

22 – 25 жовтня (понеділок – четвер).

2. Донецьк. Другий всесоюзний з’їзд гірників, на якому були присутні 900 делегатів з усіх вугільних басейнів СРСР. Було створено об’єднання незалежних профспілок гірників. *Правда України. – 1990. – 23,25,28 октябрю; Вечірній Київ. – 26,27 жовтня; Радянська Україна. – 1990. – 27, 30 жовтня.*

23 жовтня (вівторок).

1. Верховна Рада УРСР, розглянувши заяву В.Масола про складання ним повноважень голови Ради міністрів УРСР, задовольнила його прохання. *Радянська Україна. – 1990. – 25 жовтня.*

1.5. Київ. Голова Верховної Ради УРСР Л.Кравчук прийняв главу Української автокефальної православної церкви патріарха Київського і всієї України митрополита Мстислава. *Радянська Україна. – 1990. – 25 жовтня.*

24 жовтня (середа).

1. Прийнятий Закон УРСР “Про зміни і доповнення до Конституції (Основного Закону) Української РСР”. Ним скасовувалася ст.6 про керівну роль Комуністичної партії, закріплялися основи діяльності різних політичних партій в Україні. Велике значення мала заміна ст.71, що проголосила верховенство законів республіки на території України, а також ст.120, якою вимагалася обов’язкове виконання постанов і розпоряджень Ради міністрів УРСР на території України. Зміцненню впливу республіканської влади сприяли в ст.149, згідно з яким найвищий судовий контроль міг здійснювати лише Верховний суд Української РСР. *Радянська Україна. – 1990. – 28 жовтня; Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В.,*

Слюсаренко А.Г. *Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985-1999 рр.)* – К., 2000. – С.70.

1. Постанова Верховної Ради УРСР по створенню комісії по розробці нової Конституції Української РСР, яку очолив голова Верховної Ради УРСР Леонід Кравчук. *Радянська Україна. –1990. – 28 жовтня.*

25-28 жовтня (четвер – неділя).

2. Київ. Другі всеукраїнські збори (з'їзд) Народного руху України. Його делегати представляли 632828 членів. Основна кількість делегатів (56,7%) – представники Львівської, Івано-Франківської областей та м. Києва. 95% делегатів – українці. За соціальним станом 68% делегатів - інженерно-технічні працівники, службовці, наукова і творча інтелігенція. Вони представляли понад 40 різних політичних та громадських організацій. Найчисленнішими з них були Товариство української мови ім. Шевченка (25,3%) та Українська республіканська партія (12,6%). Делегатами зборів були 418 народних депутатів різних рівнів, у тому числі 5 – СРСР, 18 – УРСР, 117 – обласних, 215 – міських і 108 – районних рад. Головна увага делегатів була зосереджена на таких питаннях: майбутнє НРУ в умовах багатопартійності; вимога повної незалежності України і неприйняття ідеї нового Союзного договору; створення української національної армії; міжконфесійні стосунки. Головою НРУ переобраний І.Драч. *Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997. – С.542-543; Ковтун В. Історія народного руху України. – К., 1995. – С. 192-193; Радянська Україна. – 1990. – 26, 27,28,30 жовтня.*

25-27 жовтня (четвер – субота).

5. Позачерговий архієрейський собор Руської православної церкви надав Українській православній церкві незалежність і самостійність в управлінні. *Радянська Україна. – 1990. –30 жовтня; Вісті з України. – 1990. - № 46, листопад.*

26 жовтня (п'ятниця).

4.7. Київ. У Центральному державному музеї-архіві літератури і мистецтва відкрилась виставка, присвячена 110-річчю від дня народження Володимира Винниченка. *Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Вип. 2. – К., 2005. – С.589.*

27 жовтня (субота).

2. Опубліковано повідомлення прес-центру ЦК Компартії України, у якому відзначалось про загострення суспільно-політичної ситуації в республіці, здійснення тиску на Верховну Раду УРСР і активізація антикомуністичних сил, які прагнуть політичної влади. В окремих областях, особливо у Львівській, з мовчазної згоди або потурання новообраних місцевих рад народних депутатів заохочується порушення існуючих законів, переслідування комуністів. *Радянська Україна. – 1990. – 27 жовтня.*

5. Львів. Прибув глава Української автокефальної православної церкви митрополит Мстислав (Скрипник). *За вільну Україну. – 1990. – 27,30 жовтня; Вільна Україна. – 1990. – 28 жовтня.*

28 жовтня (неділя).

5. Львів. В Успенській церкві Патріарх Київської і всієї України Мстислав (Скрипник) провів богослужіння, яке транслювало львівське телебачення. Відбулася також зустріч з львів'янами в оперному театрі. На площі перед театром зібралось 100 тис. осіб. Патріарх у своєму зверненні закликав до єдності, любові, згоди. *Український голос (Вінніпег). – 1990. – 26 листопада.*

5. Київ. Урочисте богослужіння у соборі св. Софії з нагоди проголошення самостійності і незалежності Української православної церкви та вручення Благословенної грамоти. *Вечірній Київ. – 1990. – 26 квітня; Правда Украины. – 1990. – 30 октябрю.*

29 жовтня (понеділок).

3.6.10. Київ. Прес-конференція у Раді міністрів УРСР, на якій було повідомлено про введення з 1 листопада 1990 року картки споживача. Зазначалось, що цей непопулярний і вимушений захід викликаний тим, що полиці магазинів пусті попри те, що промислові підприємства не зменшують виробництво своїх товарів. Причина “в розбалансованості споживчого ринку внаслідок випереджуючого зростання грошових доходів певної частини населення у порівнянні з виробництвом товарів народного споживання: сьогодні на кожний карбованець товарної маси припадає 3-4 карбованці грошових доходів”. *Радянська Україна. – 1990. – 30 жовтня.*

29 жовтня (понеділок).

3.10. На сесії Верховної Ради УРСР з доповіддю про програму переходу УРСР до ринкової економіки виступив в.о. голови Ради міністрів УРСР В.Фокін. Він охарактеризував споживчий ринок України як такий, що повністю дестабілізований і вказав на причини складної ситуації у народному господарстві: реальною альтернативою до поліпшення економічного становища республіки є повна економічна і політична самостійність України і перехід до ринкової економіки з глибокими конституційними змінами, які становлять нову структуру соціально-економічних відносин і виробництва. *Радянська Україна. – 1990. – 31 жовтня.*

30 жовтня (вівторок).

5. Київ. У резиденції предстоятеля Української православної церкви, митрополита Київського і всія України Філарета відбулася прес-конференція для журналістів. Вона була присвячена важливій події у житті УПЦ – наданню їй незалежності і самостійності в управлінні. *Радянська Україна. – 1990. – 1 листопада.*

31 жовтня(середа).

4. Повідомлялось про встановлення нових премій діячам культури. Український фонд культури (УФК) встановив премію імені Володимира Винниченка у галузі української літератури, театрального мистецтва, за

благодійну діяльність. Щорічно буде присуджуватись дві премії: одна для громадянина або колективу УРСР, СРСР, друга – для громадянина або колективу зарубіжжя. Разом з всеукраїнським товариством краєзнавців УФК встановив також премію імені Сергія Грушевського у галузі історії України, фольклору та етнографії, збереження та реставрації історичних, мистецьких цінностей та пам'ятників, за благодійну діяльність. *Радянська Україна. – 1990. – 31 жовтня.*

31 жовтня - 1 листопада (середа - четвер).

2. На Львівщині були проведені заходи, присвячені 72-ій річниці проголошення Західноукраїнської Народної Республіки. *Вільна Україна. – 1990. – 3 лютого; За вільну Україну. – 1990. – 1,3 листопада; Вісті з України. – 1990. - №№ 46,47, листопад.*

Січень – жовтень.

10. Київ. Голова Держкомстату УРСР М.Борисенко повідомив, що за десять місяців 1990 року в Україні страйки відбулися на 260 підприємствах і організаціях, у яких взяли участь 127 тис. осіб. На першому місці серед страйкуючих були Донеччина – 76 масових невиходів на роботу, на другому місці Луганщина - 69, на третьому - Тернопільщина - 46. Найнижча статистика страйкуючих у Київській, Чернігівській, Ровенській, Кримській областях, де було лише по одному страйку. У Вінницькій, Івано-Франківській, Чернівецькій, Миколаївській, Херсонській, Полтавській, Сумській, Черкаській і Харківській областях не було жодного страйку. *Радянська Україна. – 1990. – 6 грудня.*

Жовтень.

5. Українська автокефальна православна церква була офіційно зареєстрована і дістала рівні права серед інших релігійних конфесій в Україні. *Радянська Україна. – 1990. – 21 жовтня.*

1 листопада (четвер).

3. Верховна Рада УРСР прийняла концепцію і програму переходу

Української РСР до ринкової економіки, що базувалася на положеннях Декларації про державний суверенітет України та Законі УРСР “Про економічну самостійність Української РСР”. *Радянська Україна*. – 1990. – 15 листопада.

1. Повідомлялось, що вийшов перший номер нового республіканського часопису “Урядовий кур’єр” – друкований орган Ради міністрів України. *Радянська Україна*. – 1990. – 1 листопада.

1. Постанова Ради національностей Верховної Ради СРСР “Про хід здійснення першочергових заходів, пов’язаних з поверненням кримських татар в Кримську область”, згідно якої у Кримську область в 1991-1996 роках планувалося повернути 330-350 тис. (80-85%) кримських татар і створити для цього необхідні економічні і соціальні умови. *Кримська правда*. – 1990. – 3,4 листопада; *Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга*. – Київ, 2004.- С.166-167.

1.2. Івано-Франківськ. Вперше за півстоліття відзначено День державності на західноукраїнських землях. Цей день – створення Західноукраїнської народної республіки - в Івано-Франківській і Львівській областях оголошено вихідним. *Галичина*. – 1990. – 31 жовтня, 3 листопада; *Правда Украины*. – 1990. – 24 октябрю; *Українське слово (Париж)*. – 1990. – 18 листопада.

3 1 листопада (четвер).

6.10. В Україні запроваджено картки споживача. *Радянська Україна*. – 1990. – 7 листопада.

3-4 листопада (субота-неділя).

4. Київ. Творчі вечори письменника і правозахисника М.Руденка. *Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодні. Хронологічний довідник. Вип. 2*. – К., 2005. – С.589.

5 листопада (понеділок).

4. Село Тязів Тисменицького району Івано-Франківської області. Встановлено пам'ятник Тарасу Шевченку. *Галичина*. – 1990. – 6 листопада.

2. Міністерство юстиції України зареєструвало Українську республіканську партію. Голова - М.Горинь. *Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодні. Хронологічний довідник*. – К., 2005. – С.589.

7 листопада (середа).

2. Демонстрації, мітинги, урочисті збори, вечори і концерти з нагоди 73-річчя жовтневої революції відбулися у Києві, областях республіки. *Радянська Україна*. – 1990. – 8 листопада; *Кримська правда*. – 1990. – 8 листопада.

2. Київ. Розгін міліцією студентів на площі Перемоги та провокація проти народного депутата Степана Хмари. *Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодні. Хронологічний довідник. Вип. 2*. – К., 2005. – С.589.

2. Сімферополь. Повідомлялось, що перестало існувати наметове містечко кримських татар, розташоване в центрі міста. Майже чотири місяці його господарі пікетували будинок облвиконкому, намагаючись довести, що мають право самовільно захоплювати землі для індивідуального будівництва там, де вони вважатимуть за потрібне. Кримській владі вдалося переконати пікетників, що вирішити проблему можна лише законними методами. Керівники наметового містечка разом з представниками влади виробили прийнятне для всіх рішення. Комісія рекомендувала виконавчим комітетам Сімферополя, Ялти, Бахчисарайського, Белогорського, Сімферопольського районів до 20 листопада 1990 року розглянути заяви кримських татар, виділити тим, які потребують земельні ділянки для індивідуального будівництва житла у відведених для цього місцях, надати їм допомогу у працевлаштуванні і оформленні прописки. *Правда України*. – 1990. – 7 листопада.

7 - 8 листопада (середа - четвер).

1.6. Львівська обласна рада народних депутатів оголосила

7-8 листопада робочими днями. В СРСР і УРСР ці дні – вихідні. *Правда України. – 1990. – 24 октябрю.*

8 листопада (четвер).

4.7. Київ. Повідомлялось про проведення у міському будинку вчителя літературно-мистецького вечора, присвяченого 110-й річниці від дня народження Володимира Винниченка. *Літературна Україна. – 1990. – 8 листопада.*

9 листопада (п'ятниця).

8. Українську РСР обрано у Комісію по становищу жінок при ООН. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.43.*

11 листопада (неділя).

3. Постанова Ради міністрів УРСР “Про порядок державної реєстрації кооперативів (філіалів, відділень) та їх спілок (об’єднань) в Українській РСР” прийнята з метою встановлення в республіці єдиного порядку державної реєстрації кооперативів (філіалів, відділень) та їх спілок. *Зібрання постанов уряду УРСР. – К., 1990. – № 11. – С. 7-8.*

7. Повідомлялось, що у прикарпатському селі Якубовій Волі на Дрогобиччині, де народився провідник Організації українських націоналістів Андрій Мельник, закладено камінь. На цьому місці буде встановлений пам’ятник. *Галичина. – 1990. – 11 листопада.*

12 листопада (понеділок).

1. Сімферополь. Позачергова сесія Кримської обласної ради народних депутатів обговорила питання щодо статусу Криму і ставлення до союзного договору, у роботі якої взяв участь голова президії Верховної Ради УРСР Леонід Кравчук. Проведення позачергової сесії обумовлено терміною необхідністю стабілізувати міжнаціональні процеси на півострові, не допустити дальшого ускладнення. Виникли конфлікти, пов’язані із стихійним поверненням репресованих народів на історичну

батьківщину. Учасники сесії прийняли Декларацію “Про держаний і правовий статус Криму”, у якій, зокрема, зазначалося, що “Кримська обласна Рада народних депутатів вважає Указ президії Верховної Ради СРСР від 30 червня 1945 року і Закон РРФСР від 25 червня 1946 року, які ліквідували Кримську АРСР, неконституційними і заявляє про право народів Криму на відтворення державності у формі Кримської автономної радянської соціалістичної республіки як суб’єкта Союзу РСР і учасника союзного договору. Реалізація цього права повинна бути здійснена виключно на основі волевиявлення народу шляхом референдуму”. Депутати затвердили тимчасове положення про референдум, порядок і дату його проведення на території Кримської області – 20 січня 1991 року. На референдум виносилося питання “Ви за відновлення Кримської автономної РСР як об’єкта Союзу РСР та учасника союзного договору”. На сесії було оголошено заяву керівників національно-культурних товариств Криму і групи народних депутатів про геноцид єврейського і кримчацького народів у роки гітлерівської окупації в Криму. *Кримська правда*. – 1990. – 16, 24 листопада; *Радянська Україна*. – 1990. – 11, 13, 14 листопада; *Правда Украины*. – 1990. – 14 ноября.

13 листопада (вівторок).

2. Москва. Повідомлялось, що на черговому засіданні секретаріату ЦК КПРС, яке відбулося під головування заступника генерального секретаря ЦК КПРС В.Івашка, розглянуто низку питань, що стосувалися позиції партії у справі збереження цілісності оновленого союзу, формування громадського суспільства, зміцнення правової держави. *Радянська Україна*. – 1990. – 13 листопада.

1. Затверджене Верховною Радою УРСР тимчасове положення про комісію Верховної Ради Української РСР мандатну і з питань депутатської етики, створене для перевірки повноважень обраних народних депутатів УРСР та розгляду питань, що стосувалося норм поведінки народного депутата Української РСР у Верховній Раді УРСР, а також у діяльності, пов’язаній з виконанням депутатських обов’язків. *Радянська Україна*. – 1990. – 16 листопада.

1. Повідомлялось, що тільки на Хмельниччині реабілітовано більш як 35 тисяч громадян – жертв сталінських репресій. Робота по перегляду архівних кримінальних справ і реабілітації цих осіб проводилась облуправлінням Комітету державної безпеки спільно з органами прокуратури. *Радянська Україна. – 1990. – 13 листопада.*

14 листопада (середа).

1. Верховна Рада УРСР призначила головою Ради міністрів УРСР В.Фокіна. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 48. – С.904-905; Радянська Україна. – 1990. – 15 листопада.*

8. Нью-Йорк. Повідомлялось, що 45-а сесія Генеральної Асамблеї ООН уперше приступила до розгляду питань про міжнародне співробітництво у подоланні наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. *Радянська Україна. – 1990. – 14 листопада.*

4. Повідомлялось, що на Косівщині Івано-Франківської області відкрито оновлений перший в Україні пам'ятник Тарасу Шевченку. *Галичина. – 1990. – 14 листопада.*

1. Верховна Рада УРСР “після гострої дискусії, яка іноді виходила за рамки парламентської етики, більшістю голосів ухвалила згоду на притягнення до кримінальної відповідальності депутата С.Хмари”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 48. – С.905.*

З 15 листопада (четвер).

3.6. Відповідно до “Основних напрямів по стабілізації народного господарства і переходу до ринкової економіки” з метою нормалізації споживчого ринку, посилення боротьби з спекуляцією і нетрудовими доходами, розширення випуску дефіцитних товарів народного господарства Рада міністрів СРСР прийняла рішення про перехід на формування договірних (вільних) роздрібних цін на предмети розкошу та низку товарів, які не справляють істотного впливу на життєвий рівень населення. Зокрема, на таких принципах формуватимуться ціни на ювелірні вироби, вироби з натурального хутра для дорослих, килими і килимові вироби, фарфоро-фаянсові вироби з високохудожнього виконання,

вироби з кришталю, технічно складні радіоелектронні вироби високого класу, окремі види меблів високої якості, низку товарів імпортного виробництва, запасні частини до легкових автомобілів, делікатесні рибні товари і окремі види м'ясних продуктів. Роздрібні ціни встановлюватимуться підприємствами-виготовлювачами за домовленістю з торговельними організаціями з урахуванням кон'юнктури ринку (на основі попиту і пропозиції, що склалися). Здійснення зазначених заходів, як наголошувалось у прийнятому рішенні, дасть змогу створити додаткові стимули для збільшення виробництва товарів народного споживання і насичення ринку. *Радянська Україна. – 1990. – 15 листопада.*

4.7. Чернівці. Повідомлялось про заходи по вшануванню пам'яті з нагоди 100-річчя від дня народження Дмитра Загули (псевдоніми і криптоніми: І.Майдан, Б.Тиверець, Д.Буковинець, Г.Юрась, І.М. та ін.; 28.08.1890, с. Мілієве, нині Вижницького району Чернівецької області — літо 1944 р., реабілітований 29 квітня 1957 р.) - поета і перекладача, літературознавця і публіциста, громадського діяча, ім'я якого не один десяток літ замовчувалося. *Літературна Україна. – 1990. – 15 вересня.*

16 листопада (п'ятниця).

4. Село Кодня Житомирського району Житомирської області. В урочистій обстановці відкрито пам'ятник Тарасу Шевченку, яке він відвідав у 1846 р. *Радянська Україна. – 1990. – 17 листопада.*

17 листопада (четвер).

4. Опубліковано статут Спілки журналістів України, затверджений VII (установчим) з'їздом у жовтні 1990 року, у якому відкреслювалося, що журналістика – один з найважливіших факторів і гарантій гласності, свободи слова та інших політичних свобод у демократичному суспільстві. З метою активізації участі журналістів в усіх сферах життя України, забезпечення соціального, юридичного, морального, матеріального захисту своїх громадських прав і свобод, честі і гідності журналісти об'єднуються в творчо-професійну організацію – Спілку журналістів України. *Радянська Україна. – 1990. – 17 листопада.*

18 листопада (неділя).

5. Київ. Відбулася інтронізація патріарха Київського і всієї України Мстислава. Урочистості були проведені у Володимирському соборі, який український уряд передав на цей день віруючим Української автокефальної православної церкви. *Український голос (Вінніпег)*. – 1990. – 10 грудня.

19 листопада (понеділок).

5. Київ. Перше засідання Патріаршої ради Української автокефальної православної церкви, на якому головним чином йшла мова про плани розбудови УАПЦ в Україні. *Український голос (Вінніпег)*. – 1990. – 10 грудня.

8. Київ. Договір між Українською РСР та Російською РФСР підписали голова Верховної Ради РФСР Б.Єльцин і голова Верховної Ради УРСР Л.Кравчук. Договір передбачав розвиток міждержавних відносин на основі принципів суверенної рівності, невтручання у внутрішні справи, відмови від застосування сили або економічних методів тиску, врегулювання спірних проблем погоджувальними засобами, а також інших загально визначених принципів і норм міжнародного права. *Радянська Україна*. – 1990. – 21 листопада.

22 листопада (четвер).

2. В Україні створена нова громадська науково-економічна організація - Спілка економістів України. Вона постала на базі республіканської організації всесоюзного економічного товариства відповідно до Декларації про державний суверенітет і Закону УРСР "Про економічну самостійність Української РСР". Головою Спілки економістів України обраний Г.Дзісь. *Радянська Україна*. – 1990. – 22 листопада.

23 листопада (п'ятниця).

1.3.10. Москва. У прийнятій Верховною Радою СРСР постанові "Про становище в країні" відзначалось, що обстановка в СРСР продовжує погіршуватись і наближається до критичного стану. Становище в

політичній, соціально-економічній сферах і на споживчому ринку ускладнюється, порушена товарно-грошова збалансованість. Гострота міжнародних відносин набула небезпечного характеру. Відбувається розпад структур виконавчої влади. Посилюється негативний вплив тіньової економіки, падають дисципліна і порядок, зростає злочинність. У країні склалася надзвичайна ситуація. *Радянська Україна. – 1990. – 28 листопада.*

23-24 листопада (п'ятниця – субота).

8. Ашхабад. Візит урядової делегації України на чолі з головою Ради міністрів УРСР В.Фокінім у Туркменію. Відбулися зустрічі з Президентом Туркменської РСР С.Ніязовим, прем'єр-міністром республіки Х.Ахмедовим, іншими офіційними особами. В результаті візиту була підписана угода про економічне та культурне співробітництво між Українською РСР і Туркменською РСР. *Радянська Україна. – 1990. – 27 листопада.*

24 листопада (субота).

1. Опубліковано проект нового союзного Договору, підготовлений в результаті консультацій з представниками республік і обговорення на Раді Федерації, з урахуванням пропозицій наукових установ, трудових колективів, громадських організацій і громадян. *Радянська Україна. – 1990. – 24 листопада.*

2. Сміт Ворзель Київської області. Розпочала роботу всесоюзна конференція масової громадської організації союзу “Чорнобиль”, одне з головних завдань якого – захист інтересів учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, їх сімей і громадян, які потерпіли внаслідок цієї катастрофи. На час проведення конференції союз об'єднав понад сто первинних організацій у різних регіонах країни. *Радянська Україна. – 1990. – 25 листопада.*

26 листопада (понеділок).

8. Київ. Угоду між урядами Української РСР і Казахської РСР про розвиток економічного і культурного співробітництва на 1991-1995 роки

підписали прем'єр-міністр Кабінету міністрів КРСР У.Карамазов і голова Ради міністрів УРСР В.Фокін. *Радянська Україна. – 1990. – 28 листопада.*

2. Київ. Пленум ЦК Компартії України прийняв постанову “Про проведення другого етапу XXVIII з'їзду Компартії України”. *Радянська Україна. – 1990. – 27 листопада.*

27 листопада (вівторок).

8. На підставі пропозиції Економічної і Соціальної ради та Генеральної Асамблеї ООН Українську РСР обрано членом Комітету по програмі і координації. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С. 44, 507.*

6. Указ Президента СРСР “Про припинення незаконних обмежень у прописці військовослужбовців і членів їх сімей”. *Радянська Україна. – 1990. – 29 листопада.*

10. Сімферополь. На площу ім. Леніна вийшли представники наметового містечка кримських татар у Кореїзі, які 20 листопада оголосили голодовку, протестуючи проти того, що їхню заяву з вимогами узаконити всі самотуди, виділити ділянки на території Великої Ялти не розглянула і не задовольнила Ялтинська міська рада. Пікетники хотіли продовжити голодування біля пам'ятника Леніну у Сімферополі. Їх супроводжувала велика група кримських татар з інших районів. На площу були стягнуті значні сили міліції. Між кримськими татарами і міліцією відбулася сутичка. Були постраждалі. *Кримська правда. – 1990. – 29 листопада.*

29 листопада (четвер).

1. Київ. Відбулася зустріч голови Верховної Ради УРСР Л.Кравчука з представниками кримсько-татарського народу від Криму, Узбекистану, Таджикистану і Краснодарського краю. Обговорювались правові, господарські питання організованого повернення кримських татар. Також порушувались питання майбутнього статусу Криму. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 50. – С.936.*

2.5. Оpubлікована резолюція пленуму ЦК Компартії України “Про

ставлення ЦК Компартії України до релігії, церкви, віруючих, до використання міжцерковних конфліктів у політичних цілях”, у якій була висловлена стурбованість різким загостренням міжцерковних конфліктів у республіці. У них втягуються широкі верстви віруючих і невіруючих, нові політичні партії, громадські рухи, органи місцевої влади, міжнародні організації. З метою нормалізації релігійної ситуації пленум ЦК Компартії України порушив перед Верховною Радою УРСР питання про необхідність державної програми врегулювання міжцерковних конфліктів у республіці на основі безумовного пріоритету закону над політичною кон’юнктурою, що виключає одержання будь-якою церквою односторонніх переваг, створення віруючим усіх конфесій рівних реальних можливостей для задоволення релігійних потреб. У резолюції наголошувалось, що релігійні організації повинні бути вільні не лише від державного втручання у свої внутрішні справи, а й від спроб різних партій, громадських формувань використовувати релігійні інститути у політичній боротьбі. *Радянська Україна. – 1990. – 29 листопада.*

8. Київ. Міжурядова угода між Україною і Латвією про економічне і культурне співробітництво на 1991-1995 роки підписана головою Ради міністрів УРСР В.Фокіним і головою Ради міністрів Латвійської РСР І.Годманісом. *Радянська Україна. – 1990. – 1 грудня.*

8. Київ. Між урядами Української РСР і Естонської РСР укладена угода про економічне і культурне співробітництво на 1991-1995 роки, яку підписали голова Ради міністрів УРСР В.Фокін і голова естонського уряду Е.Савісаар. *Радянська Україна. – 1990. – 1 грудня.*

1.10. Постанова Верховної Ради УРСР “Про невідкладні заходи по зміцненню законності і правопорядку в республіці” прийнята у зв’язку з тим, що криміногенна ситуація в республіці набула загрозливого характеру і дедалі погіршувалося. Постанова констатувала зростання протидії силам правопорядку та незаконне втручання в їх діяльність. Серед факторів, що негативно впливали на забезпечення правопорядку та внутрішньої безпеки в державі – „кризовий стан економіки, масові порушення трудової дисципліни, несанкціоновані мітинги і демонстрації, пікетування, наруга і глум над пам’ятниками і меморіалами учасникам

Жовтневої революції, громадянської і Великої Вітчизняної воєн, іншим пам'ятникам історії та культури. Порушення закону допускали також і деякі місцеві ради народних депутатів, їх виконавчі органи, окремі депутати". Прийнята постанова була покликана якнайшвидше забезпечити належний правопорядок і законність у суспільстві, без чого неможливі були стабілізація соціально-політичного та економічного життя, а також здійснення економічних реформ. *Радянська Україна. – 1990. – 4 грудня.*

30 листопада (п'ятниця).

8. Київ. Між урядами УРСР і ГРСР укладена Угода про економічне і культурне співробітництво на 1991-1995 роки, яку підписали голова Ради міністрів УРСР В.Фокін і голова Ради міністрів Республіки Грузія Т.Сігуа. *Радянська Україна. – 1990. – 2 грудня.*

3.10. Указ Президента СРСР "Про посилення робітничого контролю з метою наведення порядку в зберіганні, транспортуванні і торгівлі продовольством і товарами народного споживання" прийнятий у зв'язку з надзвичайним становищем, яке склалося на споживчому ринку, масовими зловживаннями в торгівлі і системі постачання продуктів харчування та інших товарів народного споживання. *Радянська Україна. – 1990. – 2 грудня.*

1 грудня (субота).

1. Указ Президента СРСР "Про деякі акти з питань оборони, прийняті в союзних республіках". Відповідно до статті 73 Конституції СРСР захист суверенітету, охорона державних кордонів і території СРСР, організація оборони і керівництво Збройними Силами СРСР підлягають Союзу РСР. Указ прийнятий у зв'язку з тим, що деякі союзні республіки, не чекаючи договірного врегулювання названих питань, приймають законодавчі акти про діяльність Збройних Сил СРСР. Особливу тривогу, наголошувалось в Указі Президента СРСР, викликають акти, що стосуються призову громадян на дійсну військову службу. Рішення, які містять ці акти, про проходження громадянами республік служби тільки на території відповідної республіки, а також заходи, які фактично

заохочують відмову від військової служби і дезертирство із Збройних Сил СРСР, прикордонних, внутрішніх військ та інших збройних формувань, передбачених законодавством СРСР, усунення передбаченої загальносоюзним законодавством відповідальності за ухилення від військової служби по суті спрямовані на протидію виконання Закону СРСР “Про загальний військовий обов’язок”. *Радянська Україна. – 1990. – 4 грудня.*

1-2 грудня (субота - неділя).

2. Київ. Установчий з’їзд Партії демократичного відродження України, на якому затверджено її статут і програмні тези. У прийнятій на з’їзді декларації зазначалося, що це – парламентська партія демократичного типу без монополітичного централізму, створена на основі принципів суверенності її членів. Останні можуть вільно створювати свої об’єднання, включаючи фракції. Організаторами нової партії стали в основному колишні члени Комуністичної партії, які стояли свого часу на Демократичній платформі в КПРС. На з’їзді 324 делегати представляли 2340 членів партії з 23 областей (не були представники з Житомирської і Закарпатської областей). Координаційну раду очолили 7 співголів. *Радянська Україна. – 1990. – 4 грудня; Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2 – К., 1997. – С.595-598.*

2 грудня (неділя).

2. Київ. Несанкціонований мітинг, організований міжпартійною асамблеєю та Українською республіканською партією, проведений з метою протесту проти підписання союзного договору і вимогами звільнити з-під арешту депутата С.Хмару. Після мітингу кілька тисяч осіб попрямували до Лук’янівської в’язниці, де утримувався депутат С.Хмара. *Вісті з України. – 1990. - № 51, грудень.*

2. Львів. Відбувся мітинг-протест проти підписання союзного договору і арешту народного депутата УРСР Степана Хмари, у якому взяли участь десятки тисяч осіб. *За вільну Україну. – 1990. – 4 грудня.*

3 грудня (понеділок).

3. Закон УРСР “Про ціни і ціноутворення”, який згідно з Декларацією про державний суверенітет України та Законом УРСР “Про економічну самостійність Української РСР” самостійно здійснював політику цін. Закон визначав основні принципи встановлення і застосування цін і тарифів та організацію контролю за їх дотриманням на території республіки. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1990. - № 52. – С.956-959; Радянська Україна. – 1990. – 12 грудня.*

4 грудня (вівторок).

3. Закон УРСР “Про державну податкову службу в Українській РСР”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1991. - № 6. – С.139-145.*

4. Повідомлялось, що у селі Вікторіві Галицького району Івано-Франківської області відкрито пам’ятник Тарасу Шевченку. *Галичина. – 1990. – 1990. – 4 грудня.*

4. Київ. Повідомлялось, що вийшли з Союзу наукових та інженерних товариств СРСР і утворили свій незалежний союз учені та інженери України. Відбулась установча конференція нової організації. Союз наукових та інженерних об’єднань України, куди увійшли наукові, технічні, інженерні, економічні товариства республіки, взяв на себе координацію їх дій по розвитку науково-технічного прогресу, організації міжгалузевих і між-регіональних експертиз по будівництву нових об’єктів, технологій. Союз дістав право самостійного виходу на зв’язки з іншими союзними республіками та зарубіжними організаціями. *Радянська Україна. – 1990. – 4 грудня.*

5 грудня (середа).

3. Закон Української РСР “Про бюджетну систему Української РСР” визначав основи організації бюджетної системи УРСР на базі її державного суверенітету та економічної самостійності. *Радянська Україна. – 1990. – 21 грудня.*

6 – 10 грудня (четвер – понеділок).

4. Дні Марокко в Україні. *Радянська Україна. – 1990. – 8 грудня.*

7 грудня (п'ятниця).

10. Повідомлялось, що Президент СРСР підписав розпорядження “Про розробку невідкладних заходів щодо охорони суспільної моралі”, яке було викликане розповсюдженням у країні різного роду парнографічної, псевдомедичної літератури, еротичних відеофільмів та інших подібних видань. З цією метою створено комісію на чолі з міністром культури СРСР М.Губенком. *Радянська Україна. – 1990. – 7 грудня.*

3.10. Голова Верховної Ради УРСР Леонід Кравчук на пленарному засіданні Верховної Ради УРСР визнав, “що з областей республіки, з країни щодня надходить інформація про складне становище у народному господарстві. Воно не просто складне, а критичне”. *Радянська Україна. – 1990. – 8 грудня.*

1. Прийнятий Закон Української РСР “Про місцеві ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування”, виходячи з Конституції УРСР, Декларації про державний суверенітет України визначав засади місцевого самоврядування – основи демократичного устрою влади в республіці, правовий статус місцевих рад народних депутатів, органів територіального громадського самоврядування, а також форм безпосередньої демократії. Закон був основою реалізації державної влади і місцевого самоврядування, утвердження повноти народовладдя на відповідних адміністративних територіях. Місцеве самоврядування в Українській РСР – це територіальна самоорганізація громадян для самостійного вирішення безпосередньо або через державні і громадські органи, які вони обирають, усіх питань місцевого життя, виходячи з інтересів населення, на основі законів Української РСР та власної фінансово-економічної бази. *Радянська Україна. – 1990. – 20 грудня*

7. 90-річчя від дня народження славетної художниці, народного художника УРСР (1961) Катерини Білокур (7 грудня 1900 р., с.Богданівка, тепер Яготинського району Київської області – 10 червня 1961 р., там же). *Культура і життя. – 1990. – 2 грудня; Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997. – С.64.*

8 грудня (субота).

8. Нью-Йорк. Повідомлялось, що другий комітет 45-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН (економічні і фінансові питання) розглянув проект резолюції про міжнародне співробітництво у справі пом'якшення і подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Цей документ містить конкретні рекомендації щодо координації міжнародного співробітництва. Проект резолюції 117 держав-учасниць ООН, які виступили співавторами проекту, містив настійний заклик до всіх країн, неурядових організацій і окремих осіб продовжити допомогу у подоланні чорнобильської трагедії. *Радянська Україна. – 1990. – 1,8 грудня.*

10. Село Скибинці Чорнухинського району Полтавської області. Повідомлялось про насипання Кургану Пам'яті на честь загиблих від голодомору і сталінських репресій земляків. *Радянська Україна. – 1990. – 8 грудня.*

8-10 грудня (субота - понеділок).

8. Візит голови Ради міністрів УРСР В.Фокіна до США з метою встановлення і розширення контактів з діловими колами країни, проведення переговорів про співробітництво з Українською РСР, де мав серію зустрічей з представниками ділового світу країни. Відбулася зустріч і з генеральним секретарем ООН Пересом де Куельяром. *Радянська Україна. – 1990. – 13,29 грудня; Правда Украины. – 1990. – 13 декабря*

9 грудня (неділя).

2.10. Львів. У різних районах міста були проведені студентські пікети проти підписання союзного договору, а також з вимогами звільнити з-під арешту депутата С.Хмару. *За вільну Україну. – 1990. – 11 грудня.*

10 грудня (понеділок).

4. Чернігів. Завершив роботу міжнародний семінар-симпозіум “Збільшення щитовидної залози під впливом радіації”, в роботі якого взяли участь 124 провідних вчених з різних регіонів СРСР, а також США, Японії, Німеччини, Польщі та ін. країн Семінар проводився по лінії МАГАТЕ. *Радянська Україна. – 1990. – 11 грудня.*

11 грудня (вівторок).

8. УРСР призначено членом Комітету по мирному використанню космічного простору при ООН. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.44*

12 грудня (середа).

8. УРСР обрано членом Ради керуючих ЮНЕП (Програма ООН по навколишньому середовищу) при ООН. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.44-45.*

13-14 грудня (четвер – п'ятниця).

2. Київ. Другий етап XVIII з'їзду Компартії України. З'їзд прийняв резолюцію “Про поточний момент і соціально-економічну політику Комуністичної партії України”, затвердив статут Компартії України. Прийняті були також резолюції і постанови “Комуністи України і Ради народних депутатів”, “Компартія України і профспілки”, “Про засоби масової інформації”, “Про спроби політичної реабілітації ОУН-УПА”, “Про інформацію комісії ХХVIII з'їзду Компартії України по вивченню партійних документів, пов'язаних з чорнобильською трагедією”, “Про результати перевірки використання коштів партійного бюджету”, “Про результати вивчення питання про привілеї працівників партійних органів Компартії України”. Прийнято заяву про ставлення до історичного минулого “Наша сила – в правді і тільки в правді”. *Радянська Україна. – 1990. – 28 листопада, 14,15,16,18,19,23,25,26,29 грудня.*

13 грудня (четвер).

2. Повідомлялось, що в Україні проведені установчі з'їзди 13 партій: Української національної партії, Республіканської партії України, об'єднання “Державна самостійність”, Української християнсько-демократичної партії, Української республіканської партії, Соціал-демократичної партії України, Об'єднаної соціал-демократичної партії, Ліберально-демократичної партії України, Української селянсько-демократичної партії, Української народно-демократичної партії, Народної

партії України, Партії зелених України, Партії демократичного відродження. Зареєстрована ж лише одна – Українська республіканська партія. *Літературна Україна*. – 1990. – 13 грудня.

14 грудня (п'ятниця).

8. Київ. Урядова угода про економічне і культурне співробітництво на 1991-1995 роки між Україною і Вірменією підписали перший заступник голови Ради міністрів УРСР О.Ткаченко і перший заступник голови Ради міністрів Республіки Вірменія Р.Чіфталарян. *Радянська Україна*. – 1990. – 15 грудня.

7. 150-річчя від дня народження видатного українського письменника, перекладача, театрального і громадського діяча Михайла Старицького (2/14/.12.1840, с.Кліщинці, тепер Чорнобаївського району Черкаської області - 14/27/.04.1904, Київ). *Культура і життя*. – 1990. – 9 грудня.

15 грудня (субота).

1. Постанова Ради міністрів УРСР “Про затвердження тимчасового положення про Головне управління по охороні державних таємниць у пресі та інших засобах масової інформації при Раді міністрів УРСР”. У постанові редакції засобів масової інформації, видавництва й організації, які володіли правом видавничої діяльності, всі поліграфічні підприємства, а також організації, які мали розмножувальні дільниці, зобов'язувались надсилати Головному управлінню по охороні державних таємниць у пресі та інших засобах масової інформації при Раді міністрів УРСР з першої частини тиражу по два безплатні контрольні примірники всіх видань, що випускалися у республіці російською чи українською мовами, а обласним управлінням по охороні державних таємниць у пресі та інших засобах масової інформації – по одному примірнику видань, що виходили на території відповідних областей. *Зібрання постанов уряду України*. – К., 1991. - № 2. – С.17-18.

8. Київ. Повідомлялось про проведення семінару-практикуму ЮНІДО (рада по промисловому розвитку), що діяв на базі інституту

електрозварювання імені Є.Патона АН УРСР і київського політехнічного інституту, в роботі якої взяли участь спеціалісти з Бангладеш, В'єтнаму, Єгипту, Замбії, Індії, Ірану, Куби, Мадагаскару, Румунії, Сирії, Сьєрра-Леоне, Ефіопії. За минулі роки на семінарах підвищили свої теоретичні і практичні знання 529 спеціалістів з 61 країни Азії, Африки, Латинської Америки, Європи. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр.* – К., 1993. – С.477-478.

15-16 грудня (субота – неділя).

2. Київ. Установчий з'їзд Демократичної партії України (ДемПУ), на якому були присутні 253 делегати з усіх областей України. Новостворена партія проголосила вірність соціал-демократичним ідеалам, про свій намір співпрацювати з іншими партіями і громадськими організаціями та рухами демократичного спрямування та свою опозицію до Комуністичної партії України - КПРС. Головна мета ДемПУ – повна державна незалежність України. *Правда України.* – 1990. – 19 грудня; *Літературна Україна.* – 1990. – 20 грудня; *Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. Ч. 2* – К., 1997. – С.593-594.

16 грудня (неділя).

3. Опубліковано Указ Президента СРСР “Про заходи щодо запобігання дезорганізації виробництва у зв'язку з незадовільним станом укладання господарських договорів на поставку продукції в 1991 році”. *Радянська Україна.* – 1990. – 16 грудня.

4. Опубліковано проект закону УРСР “Про культуру в Українській РСР”, який мав регулювати суспільні відносини у сфері всебічного розвитку української національної культури, культури всіх народів, представники яких проживають на території республіки, і інтеграції їх у світову культуру, створення, поширення і використання національних культурних та історичних цінностей, розширення реальних можливостей для всебічного і духовного розвитку громадян України. *Культура і життя.* – 1990. – 16 грудня.

17 грудня (понеділок).

1. Москва. Розпочав роботу Четвертий з'їзд народних депутатів СРСР. З 2240 народних депутатів СРСР прибули 1909. Були прийняті постанови “Про становище країни і першочергові заходи щодо подолання кризової соціально-економічної і політичної ситуації, яка склалася”; “Про загальну концепцію нового Союзного договору і порядок його укладення”; “Про внесення змін до Конституції (Основного Закону) СРСР”; “Про проект Закону про порядок проведення всенародного голосування (референдуму) в СРСР” та ін. Було прийнято звернення “До народів країни”. *Радянська Україна. – 1990. – 18, 19, 28, 29 грудня.*

18 грудня (вівторок).

3. Постанова Верховної Ради УРСР “Про земельну реформу”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1991. - № 10 – С.274-275.*

19 грудня (середа).

4. Івано-Франківськ. Повідомлялось, що на вулиці Андрія Сахарова (колишня Чекістів) з ініціативи товариства “Російський культурний центр” відкрито меморіальну дошку академіка А.Сахарова. *Галичина. – 1990. – 19 грудня.*

20 грудня (четвер).

1. Закон УРСР “Про міліцію”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1991. - № 4 – С.95-110.*

10. Київ. Повідомлялось, що з Мельбурна доставлено 20 тонн вантажу: ліки і продукти харчування для дітей, які потерпіли від аварії на Чорнобильській АЕС. Цей добродійний акт зроблений Австралійською фундацією допомоги дітям Чорнобиля, яку очолювала визначна громадська діячка українського походження Зіна Ботте. *Літературна Україна. – 1990. – 20 грудня; Енциклопедія історії України. Т.1. – К., 2003. – С.359.*

21 грудня (п'ятниця).

8. Київ. Укладено угоду між урядами України і Таджикистану про

економічне і культурне співробітництво на 1991-1995 роки, яку підписали голова Ради міністрів УРСР В.Фокін і Президент ТРСР К.Махкамов. *Радянська Україна. – 1990. – 23 грудня.*

22 грудня (субота).

9. Створено Національний олімпійський комітет України. *Літературна Україна. – 1990. – 27 грудня.*

23 грудня (неділя).

5. Чернігів. Повідомлялось, що рішенням Чернігівської обласної ради народних депутатів повернути Спасо-Преображенський собор Українській православної церкві. *Радянська Україна. – 1990. – 23 грудня.*

24 грудня (понеділок).

5. Київ. Голова президії Верховної Ради УРСР Л.Кравчук прийняв рабина першої синагоги м. Нью-Йорка, президента миротворницької асоціації “Заклик совісті” А.Шнаєра і американського бізнесмена Дж. Розена, які перебували у Києві на їх прохання. Того ж дня гостей прийняв заступник голови Ради міністрів УРСР С.Комісаренко, який розповів, що в останні два роки віруючим передано низку культових будинків, які раніше використовувалися як музейні або інші культурні установи. Цей процес триває. В Україні видаються мовою ідіш художні твори, газети. Розробляються конкретні кроки для того, щоб школярі-євреї, які бажають вивчати рідну мову, мали для цього можливість. Під час розмови порушувались питання, пов’язані з наданням допомоги Україні у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, а також співробітництвом в економічній і науково-технічній галузях. *Радянська Україна. – 1990. – 25 грудня.*

25 грудня (вівторок).

8. Київ. Угоду між урядами України і Киргизстану про економічне і культурне співробітництво на 1991 – 1995 роки підписали голова Ради міністрів УРСР В.Фокін і голова Ради міністрів Республіки Киргизстан

А.Джумагулов. *Радянська Україна. – 1990. – 26 грудня.*

8. Постанова Верховної Ради УРСР “Про приєднання Української РСР до Факультативного протоколу до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права”. *Відомості Верховної Ради УРСР. - К., 1991. - № 5 – С.122.*

1. Постанова Верховної Ради УРСР “Про зупинення на території Кримської області дії постанови Ради міністрів СРСР від 24 грудня 1987 року “Про обмеження прописки громадян у деяких населених пунктах Кримської області і Краснодарського краю”, вступала в дію з 1 лютого 1991 року. Постанова була прийнята у зв’язку з масовим поверненням на постійне проживання до Криму депортованих громадян та їхніх нащадків, а також беручи до уваги, що встановлені обмеження в прописці перешкождали здійсненню місцевими радами народних депутатів конституційних прав надання їм земельних ділянок. Раді міністрів УРСР доручалось встановити порядок прописки громадян у Кримській області. *Відомості Верховної Ради УРСР. - К., 1991. - № 5 – С.122.*

8. Постанова Верховної Ради УРСР “Про реалізацію Декларації про державний суверенітет України в сфері зовнішніх зносин” прийнята з метою забезпечення безпосередніх зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних зносин УРСР з іноземними державами. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1991. - № 5. – С.121.*

4. Опублікована постанова Ради міністрів УРСР “Про присудження Державних премій Української РСР в галузі науки і техніки 1990 року”. В галузі науки і техніки. 1. В.Голубу, В.Карнаухову, І.Сенченкову, В.Стрижалу, В.Скрипченку, Є.Антіпову, М.Можаровському, М.Бобирю – за цикл робіт “Визначальні рівняння і критерії граничного стану матеріалів при циклічних термомеханічних навантаженнях (теорія та експеримент)”. 2. В.Локтеву, І.Дзюбу, М.Іванову, Ю.Погорєлову, В.Науменку, В.Пішку, Є.Рудашевському, А.Прохорову – за цикл робіт “Передбачення, виявлення та дослідження нового типу елементарних збуджень у кристалах з домішками”. 3. В.Скопенку, В.Самойленку, Т.Лишко, Г.Цінцадзе, А.Голубу – за цикл робіт “Хімія псевдогалогенідів”. 4. І.Дудці, А.Бухало, Е.Соломко, М.Краснобрижому, Г.Соломко,

Н.Яцківській, А.Осовику, Є.Ремезу - за цикл робіт “Створення наукових основ глибинного культивування їстівних базидіальних грибів та розробка способу одержання цінного харчового продукту”. 5. А.Швиденку, С.Коз’якову, А.Строчинському, Я.Юдицькому, С.Кашпору, К.Нікітіну (по смертно) – за цикл наукових робіт “Методичне та інформаційне забезпечення системи обліку і комплексного використання лісових ресурсів УРСР”. 6. В.Зайцеву, П.Фоміну, М.Велигоцькому, О.Доценту, В.Грубнику, А.Ващенко, Б.Полінкевичу, В.Хохолі (по смертно) – за цикл робіт “Розробка, теоретичне об’рунтування та клінічне впровадження нових органозберігаючих методів хірургічного лікування кровоточивих виразок шлунка і дванадцятипалої кишки”. 7. В.Тимошенку, С.Фімічеву, А.Бесєдіну, А.Здору, О.Рябенку, А.Шилу, В.Полякову, М.Чумаченку – за розробку та впровадження агрегату силового автомобільного МеМЗ-245. 8. О.Багрію, Л.Учителю, О.Зражевському, Д.Заводовському, О.Поживаному, В.Полякову, В.Лапицькому, В.Хмирову – за розробку та впровадження комплексу ефективних технічних рішень і технологій, які забезпечують високий рівень ресурсозбереження та підвищення якості при виробництві киснево-конверторної сталі. 9. І.Глебову, Г.Счастливому, І.Постнікову, О.Титку, В.Смородіну, В.Кузьміну, І.Черемісову, Б.Подгорному – за розробку наукових основ і методів підвищення навантажувальної спроможності та надійності турбогенераторів серії ТГВ виробничого об’єднання “Електроважмаш”, створення і впровадження технічних рішень по конструкції їхніх торцевих зон. 10. Л.Гутман, В.Лапшину, Б.Охрончуку, К.Самборській, Н.Ємелянній, В.Іванову, А.Познанському, Ф.Якубовичу (по смертно) – за наукове об’рунтування, розробку та широке впровадження у практику нових продуктів дієтичного і лікувального харчування високої біологічної цінності для вагітних жінок і дітей. 11. Ю.Колонтаю, Л.Науменку, С.Васильєву, А.Гулаю, О.Міхневичу, В.Данькевичу, М.Андрусону (по смертно) – за організацію хірургічної допомоги, розробку та впровадження нових методів лікування при пошкодженнях і захворюваннях кисті. За підручники. 1. В.Гуляєву, М.Бойку, Г.Малєєву, П.Горбатову, В.Межакову – за підручник “Проектирование и конструирование горных машин

и комплексов”, виданий у 1988 році. 2. М.Згуровському, В.Ажогіну (померло) – за підручник “Автоматизированное проектирование математического обеспечения АСУ ТП”, виданий у 1986 році. *Радянська Україна. – 1990. – 25 грудня.*

4. Опублікована постанова Ради міністрів УРСР “Про присудження Державних премій Української РСР по архітектурі 1990 року”. Б.Жежеріну – архітектору, керівнику авторського колективу, П.Болюку, В.Булгакову, Г.Заньку, Р.Каразіній, В.Юдіну - архітекторам, С.Адаменку – художнику, Е.Бикову – інженеру – за реконструкцію Державного академічного театру опери і балету УРСР ім. Т.Шевченка. В.Дралю (померло), О.Кузьмич, М.Пасічнику, О.Ткачуку, О.Юрчуку – архітекторам, А.Данич – дендрологу, О.Кравчуку – інженеру – за ландшафтну архітектуру м. Рівно. *Радянська Україна. – 1990. – 25 грудня.*

3. Київ. Відкрито Південний міст – сьомий міст через Дніпро - довжиною 1270 метрів. *Радянська Україна. – 1990. – 26 грудня; Вечірній Київ. – 1990. – 26 грудня.*

26 грудня (середа).

10. Указ президії Верховної Ради УРСР “Про відповідальність за порушення порядку користування картками споживача на право придбання товарів та іншими офіційними документами”. *Радянська Україна. – 1990. – 29 грудня.*

4. Опублікована постанова Ради міністрів УРСР “Про присудження Державних премій Української РСР за видатні досягнення у праці і науково-технічній творчості 1990 року”. *Радянська Україна. – 1990. – 26 грудня.*

1.5. Верховна Рада УРСР з метою задоволення потреб віруючих громадян Української РСР прийняла постанову, згідно якої визнавались неробочими днями релігійні свята – Різдво Христове (7 січня), Великодня і Трійці (по одному дню). *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1991. - № 3 – С.7.*

27 грудня (четвер).

1. Закон СРСР “Про всенародне голосування (референдум СРСР)”. *Радянська Україна. – 1990. – 30 грудня.*

1. Постанова Верховної Ради УРСР “Про відновлення селу Танине Первомайського району Кримської області колишнього найменування Сари-Баш”. *Відомості Верховної Ради УРСР. – К., 1991. - № 3. – С.88.*

29 грудня (субота).

8. Мінськ. Договір між Українською РСР і Білоруською РСР підписали голова Верховної Ради УРСР Л. Кравчук і голова Верховної Ради БРСР М.Дементій. *Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993. – С.503.*

6. Повідомлялось, що Рада міністрів УРСР відповідно до Закону УРСР “Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві України” розширила коло осіб, для яких встановлено знижений тариф на електроенергію в розмірі 1 копійки за 1 кіловат-годину. Даною пільгою користуються сільські жителі і працівники агропромислового комплексу, які проживають у селищах міського типу, а також працівники колгоспів, радгоспів, інших сільськогосподарських підприємств, які мешкають у містах обласного і районного підпорядкування. *Радянська Україна. – 1990. – 29 грудня.*

1990 р.

4. У Києві був виданий збірник статей і документів “Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів” – перше офіційне видання в Україні, де йшла мова про голод 1932-1933 рр., згадування якого десятиріччями переслідувалось як антирадянська пропаганда. *Радянська Україна. – 1990. – 13 грудня.*

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- Вільна Україна (Львів)
Вісник Академії наук Української РСР (Київ)
Вісті з України
Галичина (Івано-Франківськ)
День
За вільну Україну (Львів)
Известия (Москва)
Кримська правда (Сімферополь)
Культура і життя
Правда України
Радянська Україна
Самостійна Україна (Чикаго)
Україна (Київ)
Українське слово (Париж)
Український історик (Нью-Йорк-Торонто-Лондон)
Український голос (Вінніпег)
Відомості Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки. – К.
Зібрання постанов уряду Української Радянської Соціалістичної Республіки. – К.
Конституція (Основний Закон) Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Із змінами і доповненнями, внесеними Законом СРСР від 1 грудня 1988 року на позачерговій дванадцятій сесії Верховної Ради СРСР одинадцятого скликання. – К., 1988.
Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х – початок 1990-х років). Очіма радянських спецслужб. Збірник матеріалів та документів. Частина друга. – Київ, 2004.

Енциклопедія історія України. Т.1. – К.

Матеріали XXVIII з'їзду Комуністичної партії України 19-23 червня 1990 року (перший етап) – К., 1990.

Матеріали Пленуму Центрального Комітету Компартії України 31 березня 1990 року. – К., 1990.

Національна Академія наук України. Персональний склад. 80 років. – К., 1998

Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів 1986-1990 рр. – К., 1993.

Алексєєв Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). – К., 2000.

Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Видання друге, доповнене, доопрацьоване. – К., 2005.

Данилюк Юрій, Бажан Олег. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. XX ст.) – К., 2000.

Жуковський Аркадій, Субтельний Орест. Нариси історії України – Львів, 1992

Ковтун В. Історія народного руху України. – К., 1995.

Мистецтво України. Біографічний довідник. – К., 1997.

Руденко Микола. Енергія прогресу. – К., 1998.

Яблонський Василь. Сучасні політичні партії України. – К., 1996.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АН – Академія наук
АЕС – атомна електростанція
АМН УРСР – Академія медичних наук УРСР
АРСР – Автономна Радянська Соціалістична Республіка
БРСР – Білоруська Радянська Соціалістична Республіка
БНР – Болгарська Народна Республіка
ВДНГ – Виставка досягнень народного господарства
ВНТТ – Всесоюзне науково-технічне товариство
ВЛКСМ – Всесоюзна ленінська комуністична спілка молоді
ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров'я
ВР – Верховна Рада
ВРСР – Вірменська Радянська Соціалістична Республіка
ВУЧК – Всеукраїнська надзвичайна комісія
ВЦРПС – Всесоюзна центральна рада професійних спілок
ГА ООН – Генеральна асамблея Організації Об'єднаних Націй
ГЕС – Гідроелектростанція
ДПУ – Державне політичне управління
ГРСР – Грузинська Радянська Соціалістична Республіка
ДРВ – Демократична Республіка В'єтнам
ДРЕС – Державна районна електростанція
ЗУНР – Західноукраїнська Народна Республіка
КДБ – Комітет державної безпеки
КМ – Кабінет Міністрів
КНР – Китайська Народна Республіка
КП(б)У – Комуністична партія (більшовиків) України
КПЗУ – Комуністична партія Західної України
КПРС – Комуністична партія Радянського Союзу
КПУ – Комуністична партія України
КРСР – Казахська Радянська Соціалістична Республіка
КСМ – Комуністична спілка молоді

КСМУ – Комуністична спілка молоді України
КУК – Конгрес українців Канади
КУН – Конгрес українських націоналістів
ЛДПУ – Ліберально-демократична партія України
ЛКСМУ – Ленінська комуністична спілка молоді України
МАГАТЕ – Міжнародне агентство з атомної енергії
МАУ – Міжнародна організація українців
МВС – Міністерство внутрішніх сил
МВФ – Міжнародний валютний фонд
МЗС – Міністерство закордонних справ
МНР – Монгольська народна республіка
МОЗ – Міністерство охорони здоров'я
МОП – Міжнародна організація праці
НАТО – Організація Північноатлантичного договору (НАТО)
НДР – Німецька Демократична Республіка
НКВС – Народний комісаріат внутрішніх справ
НРБ – Народна Республіка Болгарія
НРУ – Народний рух України за перебудову
НТШ – Наукове товариство ім. Т.Шевченка
ОДПУ – Об'єднане державне політичне управління
ООН – Організація Об'єднаних Націй
ОУН – Організація українських націоналістів
ПЗУ – Партія зелених України
ПНР – Польська Народна Республіка
ПОРП – Польська об'єднана робітничая партія
РАТАУ – Радіотелеграфне агентство України
РЕВ – Рада Економічної Взаємодопомоги
РЗТ – Робітниче заповомогове товариство
РКЦ – Римо-католицька церква
РМ – Рада Міністрів
РПЦ – Руська православна церква
РРФСР – Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка
СВУ – Спілка визволення України

СКВУ – Світовий конгрес вільних українців
СРВ – Соціалістична Республіка В'єтнам
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
СУМ – Спілка української молоді
СФРЮ – Соціалістична Федеративна Республіка Югославія
США – Сполучені Штати Америки
ТАРС – Телеграфне агентство Радянського Союзу
ТРСР – Таджикицька Радянська Соціалістична Республіка
ТУМ ім. Т.Шевченка – Товариство української мови ім. Шевченка
УАПЦ – Українська автокефальна православна церква
УВАН – Українська вільна академія наук
УВО – Українська військова організація
УВУ – Український вільний університет
УГА – Українська Галицька армія
УГКЦ – Українська Греко-Католицька церква
УВУ – Український вільний університет
УГС – Українська Гельсінська спілка
УГКЦ – Українська греко-католицька церква
УІТ – Українське історичне товариство
УКК – Український культурологічний клуб
УККА – Український конгресовий комітет Америки
Укрінформ – Українське інформаційне агентство при Раді міністрів
УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
УКЦ – Українська католицька церква
УНА – Українська наукова асоціація
УНДП – Українська народно-демократична партія
УНП – Українська національна партія
УНР – Угорська Народна Республіка
УНР – Українська Народна Республіка
УПА – Українська повстанська армія
УПЦ – Українська православна церква
УРП – Українська республіканська партія
УСДР – Українська селянська демократична партія

УСС – Українська студентська спілка
УФК – Український фонд культури
УХДП – Українська християнсько-демократична партія
ФРН – Федеративна Республіка Німеччини
ЦВК – Центральний виконавчий комітет
ЦК – Центральний комітет
ЦСУ – Центральне статистичне управління
ЧАЕС – Чорнобильська атомна електростанція
ЧК – Надзвичайна комісія
ЧССР – Чехословацька Соціалістична Республіка
ЮНЕСКО – Комісія Організації Об’єднаних Націй з питань освіти,
науки і культури.

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА	3
ВІД УПОРЯДНИКІВ	5
ХРОНІКА 1986	7
ХРОНІКА 1987	59
ХРОНІКА 1988	115
ХРОНІКА 1989	185
ХРОНІКА 1990	273
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	404